

HOMO APOSTOLICUS

INSTRUCTUS IN SUA VOCATIONE

AD AUDIENDAS CONFESIONES.

Property of

CLgA

Please return to

Graduate Theological

Union Library

extror. Gall.

HOMO APOSTOLICUS

INSTRUCTUS IN SUA VOCATIONE

ad audiendas Confessiones

SIVE

PRAXIS ET INSTRUCTIO CONFESSARIOREM

AUCTORE ILLUSTRIS. ET REVERENDISS.

D. Alfonso De Ligorio,

Olim Episcopo S. Agathæ Gothorum, etc.etc.

CUM NOTABILIORIBUS DOCTRINIS SUPER OMNIBUS TRACTATIBUS
THEOLOGICÆ MORALIS, ERUTIS, ET IN COMPENDIUM REDACTIS
EX ALIO OPERE EJUSDEM AUCTORIS, IN QUO UBERIORI CALAMO
QUESTIONES MORALES FUSIUS EXPOSITÆ INVENIUNTUR.

Adsunt in fine Operis appendices perutiles.

EDITIO SEPTIMA,

*A mendis omnibus maximâ cum curâ expurgata. Et
in hac editione additur Elenchus quæstionum
quas reformavit auctor.*

TOMUS TERTIUS.

De Privilegiis in genere, et speciatim Ecclesiasticorum, ac
præsertim Episcoporum, atque Regularium. De modo et
praxi, quomodò gerere se debeat Confessarius cum Pec-
catoribus in occasione proximi versantibus, aut Recidivis,
etc. Et quomodò cum Personis diversarum generum, ac
conditionum.

MECHLINIÆ.

Typis P. J. HANICQ, Typographi Celsiss. Domini Principis
DE MEAN, Archiep. Mechliniensis. — 1824.

115044

TOMUS III.

TRACTATUS XX. *De Privilegiis.*

Et hìc fusè agitur in particulari de omnibus Privilegiis Ecclesiasticorum, et præsertim Episcoporum et Regularium; in unum redigendo quidquid dispersim et confusè à Moralistis tractatur.

TRACTATUS XXI. *De Caritate, et Prudentiâ Confessarii.*

TRACTATUS ULT. *Quomodo se gerere debeat Confessarius circa diversos status Pœnitentium.*

APPENDIX I. *De Directione Animarum, quæ spirituali vitæ vacant.*

APPENDIX II. *De Assistentiâ Morientium.*

APPENDIX III. *De Examine Ordinandorum.*

APPENDIX IV. *De pluribus animadversionibus spectantibus ad Confessarios et Parochos.*

INDEX

TRACTATUM ET CAPITUM,

*Quibus adduntur omnia Summaria, ad hoc;
ut præ oculis habeantur cunctæ materiæ,
quæ in hoc Tertio Tomo continentur.*

TRACTATUS XX.

De Privilegiis.

- C**APUT I. *De Privilegiis in communi.* pag. 1
 Differentia inter Privilegium, Dispensationem et
 Licentiam 1. Quando privilegium deroget juri
 communi 2. Quando Privilegiatus tenetur uti
 Privilegio 3. Utrùm extrà Sacramentum censuræ
 etc. 4. De clausulis *Ad instar* etc. *Quatenus sacris*
Canonibus non adversetur, etc. *Supplentes defec-*
tus, etc. 5. De Interpretatione Privilegorum 6. 7.
 et 8. De communicatione 9. 10. et 11. De Privile-
 giis Regularium revocatis, cum declarationibus
 Sancti Pii 12. De Rescriptis Gratiae et Justitiae,
 utrùm expirent morte Pontificis 13. Quot modis
 cesset Privilegium 14. Quomodò cesset per Revo-
 cationem 15. De Revocatione expressâ 16. De ta-
 citâ, et utrùm sit intimanda, vel saltem publi-
 canda revocatio 17.
- C**AP. II. *De Privilegiis Ecclesiasticorum:* pag. 12
 Quibus in rebus Ecclesiastici sint exempti à potes-
 tate laicali 18. De Privilegiis Canonis et Fori
 quoad personas 19. Quoad bona 20. Quis gaudeat
 hujusmodi Privilegiis 21. De Beneficiatis 22. De

Tonsuratis 23. De illis qui deposuerunt habitum 24. De immunitate piorum locorum 25. ad 28.

CAP. III. *De Privilegiis Episcoporum.* pag. 19

I. De facultate *Cap. Liceat.* Utrùm valeat Episcopus dispensare in irregularitate *ex delicto*, et *ex defectu* dubiâ 29. Quibus in locis non est receptum Tridentinum 30. Qui veniat nomine Episcopi 31. De Peregrinis. Et utrùm Episcopus absolvere possit à casibus Papalibus extrâ Confessionem 32. Quomodò delictum intelligatur occultum 33. Utrùm Episcopus valeat hanc facultatem delegare 34. Utrùm à casibus ab aliis Episcopis reservatis, etc. 35. Si à casibus post Concilium, etc. 36. Utrùm Episcopus possit absolvere Confessarium absolverentem complicem in peccato turpi 37. Utrùm Episcopi à casibus Bullæ Cœnæ etc. 38. Utrùm valeant dispensare in irregularitate quæ per hæresim incurritur 39. Utrùm valeant absolvere *Impeditos* 40. Et utrùm per alios 41. Qui dicantur *Impediti* 42. De perpetuò *Impeditis* 43. Utrùm *Impediti* teneantur per epistolam etc. 44. Utrùm teneantur saltem recursum habere ad Episcopum? Quid si recurrere nequeant etc. Quid si sint in mortis articulo 45. II. De sex casibus Episcopalibus, et præsertim de absolutione censuræ propter percussionem Clerici 46. 47. et 48. III. De dispensatione cum illegitimis 49. Cum bigamis 50. IV. Circà irregularitates ob delictum occultum; et quid si homicidium sit omninò occultum 51. De homicidio casuali 52. V. Circà inhabilitates 53. VI. De facultatibus Episcoporum circà Matrimonia 54. De Dispensatione circà publicationes, votum castitatis, et impedimentum ad petendum *remissivè*. Circà impedimenta dirimentia dubia 55. Circà dirimentia certa, si Matrimonium sit contractum 56. Si non sit contractum 57. Utrùm Episcopus possit hanc facultatem delegare 58. VII. De Dispensatione Interstitiorum 59. VIII. De Dispensatione Capellani, ut celebrare valeat in aliâ Ecclesiâ 60. IX. De celebratione post meridiem 61. X. De Oratoriis 62. Quibus in locis possit celebrare Episcopus 63. Utrùm valeat dis-

pensare ad celebrandum domi 64. XI. De facultate Episcoporum et Prælatorum circa electionem proprii Confessarii 65. XII. Circà Clausuram Monialium 66. De approbatione Confessoriorum Monialium 67. XIII. Utrùm valeant Episcopi commutare ultimas voluntates 68. XIV. De Compositione in restitutionibus incertis 69. XV. De reductione Missarum 70. Quoad juramenta et vota, *remissivè ad Tom. I. Tract. V. n. 19. et 42.* De unione beneficiorum, novarum Parochiarum erectione etc. 71.

CAP. IV. *De Privilegiis Regularium.* pag. 51

PUNCTUM I. *De Privilegiis Regularium in communi.* *ibid.*

I. De exemptione à jurisdictione Episcoporum 72. 73. et 74. Casus excepti, præcipuè circa celebrationem Missarum 75. Declaratio S. C. 76. Quibus casibus potest Episcopus obligare Regulares etc. 77. Utrùm Regulares teneantur præceptis Episcoporum 78. Utrùm Episcopus possit eos visitare 79. Utrùm visitare Clausuram Monialium 80. Utrùm petere rationem Missarum relictarum etc. 81. Quibus casibus possit criminaliter procedere 82. et 83. II. De exemptione ab obligatione decimarum 84. ad 87. III. Circà Fundationes 88. De Monasteriis Episcopo subjectis 89. IV. De Judice Conservatore 90. De Sepulturâ 91. et 92. De portione Canonicâ etc. 93. et 94.

PUNCT. II. *De Privilegiis Regularium in particulari.* pag. 69

I. De facultate absolvendi subditos à casibus et censuris 95. 96. et 97. De reservatione casuum etc. 98. De facultatibus quoad sæculares 99. Utrùm Regulares possint absolvere à casibus Episcopis reservatis à jure vel consuetudine 100. Utrùm à casibus Papalibus 101. Utrùm in itinere, aut ex Bullâ *Cruciatæ* etc. 102. Utrùm Confessarii Regulares possint denuò examinari ab Episcopo 103. II. Circà dispensationem in irregularitatibus 104. et 105. III. De dispensatione in præceptis Ecclesiasticis, etc. 106. IV. Circà Officium Divinum 107. V. Circà dispensationem votorum

et juramentorum 108. Circa votum castitatis conjugum et sponsorum 109 VI. De Privilegio Religiosorum, Novitiorum, et Famulorum confitendi cuicumque Sacerdoti etc. 110. De Religiosis peregrinantibus 111. Utrùm in Jubilæo etc. 112. VII. Circa Ordinum receptionem 113. ad 116. Circa Ordinum collationem 117. ad 120. Circa celebrationem Missarum 121. et 122. Circa Communionis ministrationem 123. Circa concionandum 124. ad 128.

TRACTATUS XXI.

De Caritate et Prudentiâ Confessarii.

PUNCT. UNICUM.

pag. 50

De Confessarii caritate in excipiendò pœnitente 1. In eo audiendo 2. In eo corrigendo 3. De prudentiâ in interrogando, admonendo, disponendo 4. Remedia generalia 5. Remedia particularia 6.

TRACTATUS ULTIMUS.

Quomodò se gerere debeat Confessarius cum Pœnitentibus diversorum generum.

CAP. UNICUM.

pag. 97

Punct. I. De iis qui in occasione proximâ versantur 1. ad 7. *Punct. II.* De habituatis et recidivis 8. ad 15. De ordinandis pravo habitu irretitis 16. et 17. *Punct. III.* De interrogationibus faciendis pœnitentibus neglectæ conscientiæ, et I. De interrogationibus faciendis rudibus juxtâ ordinem præceptorum 18. ad 30. II. De interrogationibus pœnitentibus diversorum statuum et conditionum : et I. Sacerdotibus 31. II. Monialibus 32. III. Judicibus IV. Scribis. V. Medicis 33. VI. Chirurgis, et Pharmacopolis. VII. Negotiantibus. VIII. Sartoribus 34. IX. Proxenetis, Venditrici-

bus 35. X. Barbitonsoribus, et capillorum fictitiorum (vulgò *Perucche*) Artificibus; et hìc fit sermo de juvenibus qui mulieribus caput aptant 36.

Punct. IV. De pueris et puellis 37. ad 41. *Punct. V.* De personis pietati addictis 42. et 43. *Punct. VI.* De mutis et surdis 44. et 45. *Punct. VII.* De moribundis 46. et 47. *Punct. VIII.* De capite damnatis 48. et 49. *Punct. IX.* De vexatis à Dæmonibus 50. ad 53. *Punct. X.* De mulieribus 54. et 55.

PUNCT. I. Quomodò gerere se debeat Confessarius cum iis qui sunt in occasione proximâ. pag. 97

PUNCT. II. Quomodò cum malè habituatis, et recidivis. pag. 105

PUNCT. III. De interrogationibus faciendis pœnitentibus neglectæ conscientiæ. pag. 117

PUNCT. IV. Quomodò se gerat cum pueris, adolescentibus, et puellis. pag. 135

PUNCT. V. Quomodò cum personis devotis. pag. 140

PUNCT. VI. Quomodò cum mutis et surdis. pag. 142

PUNCT. VII. Quomodò cum moribundis. pag. 143

PUNCT. VIII. Quomodò cum capite damnatis. pag. 145

PUNCT. IX. Quomodò cum vexatis à dæmone. pag. 148

PUNCT. X. Quomodò cum mulieribus. pag. 153

APPENDIX I.

Quomodo se gerere debeat Confessarius circa directionem Animarum, quæ spirituali vitæ vacant.
pag. 156

- §. I. De Meditatione 1. ad 5. §. II. Circà orationem contemplationis 6. Et hic agitur de collectione (propriè vocatâ *raccoglimento*) naturali, sivè otio contemplativo 7. De ariditate supernaturali, distinguendo *sensibilem* à *substantiali* 8. ad 11. De contemplatione *affirmativâ* et *negativâ* 12. De collectione supernaturali 13. De quiete 14. De caligine 15. De unione activâ, et passivâ 16. De desponsatione spirituali, in quam ingrediuntur. Elevatio animæ (dicta *Extasis*), raptus, et volatus spiritûs 17. De Matrimonio spirituali 18. De visionibus 19. et 20. De locutionibus 21. De revelationibus 22. Directio circà omnes præfatas supernaturales gratias 23. et 24. §. III. Circà mortificationem 25. ad 27. §. IV. Circà frequentiam Sacramentorum, præsertim Communionis 28. ad 36. Regula pro personâ Religiosâ 37. et 38.
- §. I. Circà orationem Meditationis. pag. 157
 §. II. Circà orationem contemplationis, et diversos gradus ejusdem. pag. 160
 §. III. Circà mortificationem. pag. 178
 §. IV. Circà frequentiam Sacramentorum et præsertim Communionis. pag. 182
 §. V. Methodus vitæ perfectæ. pag. 192

APPENDIX II.

De assistentiâ ergà Morientes. pag. 198

- §. I. Monita ad Sacerdotem assistantem. pag. 199
 §. II. Remedia contrà tentationes. pag. 202
 §. III. Motiva et affectus suggerendi infirmis. p. 208
 §. IV. Monita circà extrema Sacramenta. pag. 213

- §. V. Monita respectu ad agoniam et expirationem. pag. 219
- §. VI. Affectus suggerendi tempore agonix et spirationis. pag. 222
- §. VII. Indicia proxima mortis. pag. 224
- §. VIII. et ultim. Preces , Actus Christiani , et Formulæ plurium Benedictionum ; nempe Benedictionis in articulo mortis : Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo , Scapularis S. Mariæ septem dolorum : Et Scapularis Conceptionis Immaculatæ Deiparæ.

APPENDIX III.

EXAMEN ORDINANDORUM.

CAP. I. *De Sacramentis in genere.* pag. 233

- Quid sit Sacramentum 1. Quæ requirantur ad constituendum Sacramentum? An circumcisio etc.?
2. Quæ sint Sacramentalia 3. Distinguuntur Sacramenta 4. Qu. I. Quæ requirantur ad essentiam. De Materiâ 5. De Formâ , et de connexionione Materiæ cum Formâ 6. De mutatione substantiali et accidentali 7. De Sacramento sub conditione. Si cum Formâ , aut materiâ dubiâ , vel mixtâ. Interruptio Formæ 8. De intentione Ministri , et susipientis 9. Qu. II. De Ministro 10. An debeat esse in Gratiâ 11. Si sit Laïcus , aut ministret non solemner ; an sufficiat Contritio 12. Si absolvat in mortali : si ministret Eucharistiam : si celebret Missam 13. Si Subdiaconus , aut Diaconus ministret solemner 14. Si ministret indigno 15. Simulare administrationem Sacramenti 16. Simulare susceptionem 17. An Minister debeat intendere quod facit Ecclesia 18. Qu. III. Quid ad validè et licitè Sacramenta suscipienda 19. An liceat petere ab excommunicato , vel peccatore 20. An liceat dare pecuniam pro administr. Sacramenti 21. Effectus , et I. de Gratiâ 22. et 23. II. De Characterè 24.

CAP. II. *De Sacramento Ordinis in genere.* pag. 246
 Quid sit Ordo 25. Quid Ordinatio 26. Quot sint Ordines; et an episcopatus sit Ordo distinctus 27. An singuli Ordines sint Sacramenta 28. Quænam Materia et forma Ordinis, et de tactu physico et simultaneo 29. Quis Minister 30. Effectus 31. Requisita ut quis validè ordinetur 32. Ut autem licitè, requiritur I. Confirmatio. II. Ut absit infamia etc. An protestatio Episcopi etc. III. Animus Clericandi. IV. Ut ab Episcopo proprio etc. 33. Quis Episcopus proprius. Regulares à quo etc. *remissivè* 34. V. Scientia 35. et 36. VI. Titulus, et quotuplex sit Titulus 37. et 38. De Patrimonio ficto 39. VII. Ut Ordo inferior suscipiatur antè superiorem. VIII. Tempus debitum 40. IX. Interstitia 41. et 42. X. Locus. XI. Ætas 43. et 44. XII. Exercitium Ordinis suscepti. XIII. Vocatio Divina 45. Qui incurrant suspensionem etc. 46.

CAP. III. *De Ordinibus in specie.* pag. 258

ART. I. *De primâ Tonsurâ.* *ibid.*

Quid prima Tonsura, an sit Ordo. Si quis ordinatur sinè Tonsurâ 47. Privilegia Tonsurati 48. De obligatione deferendi habitum et Tonsuram 49. et 50. Qui priventur privilegio Fori, et Canonis 51.

ART. II. *De Ordinibus Minoribus.* pag. 262

Quot sint Ordines Minores 52. *Sectio I.* De Ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso Ordinante, et ab eo Missa celebranda 53. *Sect. II.* De Lectoratu 54. *Sect. III.* De Exorcistatu 55. *Sect. IV.* de Acolytatu 56.

ART. III. *De Ordinibus Majoribus.* pag. 265

Sectio I. *De Subdiaconatu.* *ibid.*

§. I. Quid Subdiaconatus? Materia, Forma, et Officium. Si sinè Manipulo etc. 57. Requisita 58. §. I. De voto castitatis: et an obligatio castitatis sit ex voto? Si quis ignorat etc. Si impuber etc. Qui per metum ordinatur etc. 59.

§. II. De Horis Canonicis. Propositiones damnatæ 60. Qui teneantur ad Horas? I. Clerici in Sacris. II. Religiosi Professi. III. Beneficiati 61. Qui fa-

cienda restitutio fructuum 62. Si habeant alia onera 63. An excommunicati etc. Et qui sinè attentione internâ etc. 64. Intrà primos sex menses. Qui sinè culpâ omittit. An unum peccatum etc. 65. Qui non percipit fructus etc. 66. Si Beneficium sit tenue 67. An malè expendens etc. Canonicus non canens 68. Quæ parva materia etc. An proijciens Breviarium. In dubio quid omissum 69. Quæ requirantur ad Horas rectè dicendas? I. Juxtà præscriptum. Si perimutes Officium 70. Si aliò pergis 71. Si advertis errasse. De Litanis, et Officio Defunctorum 72. II. Pronunciatio Vocalis. Quid in Choro 73. III. Pronunciatio integra. IV. Pronunciatio continuata. V. Ordo Horarum. VI. Tempus 74. Intentio, et attentio 75. Causæ excusantes 76.

§. III. De Censuris in genere 77. ad 80. §. IV. De Censuris in specie, et I. De excommunicatione 81. ad 83. II. De Suspensione 84. III. De Depositione etc. 85. IV. De Interdicto 86. V. De Irregularitate 87. Irregularitates ex delicto 88. Ex defectu 89.

Sectio II. *De Diaconatu.* pag. 287

Quid Diaconatus? et quæ ipsius Materia, et Forma 90. Officia Diaconi. Censurâ ligatus etc. De pœnitentiâ impositâ ab Episcopo, an adimplenda sub gravi 91.

Sectio III. *De Presbyteratu.* pag. 289

§. I. Quid Presbyteratus? et quæ Materia et Forma 92. et 93. De defectibus supplendis 94.

§. II. De Sacrificio Missæ. Quid Sacrificium, et quotuplex 95. Quid Missa 96. Qu. I. Quæ requirantur ad Missam. Materia Missæ, et hîc in pane 97. De vino 98. De præsentîâ Materiæ 99. De Formâ. 100. Qu. II. Quomodò Christus sit præsens 101. Qu. III. Effectus Missæ 102. Pro quibus offerri possit 103. Qu. IV. Quotuplex fructus 104. An Missa sit infiniti valoris 105. Qu. V. De stipendio licito 106. Dilatio Missæ 107. Retentio partis eleëmosynæ 108. An Parochus etc. 109. Applicatio 110. Qu. VI. Obligatio celebrandi 111. Qu. VII. An omnes Rubricæ sint præceptivæ

XVI INDEX TRACTATUUM ET CAPITUM.

112. Qu. VIII. Quandò Missa possit dici? an antè Matutinum? et an in die Cœnæ Domini et Sab-
bati Sancti 113. Qu. IX. Ubi Missa dicenda 114.
De pollutione Ecclesiæ 115. Qu. X. Quæ requiran-
tur ad celebrandum? I. Altare 116. II. Calix ,
et Patena 117. III. Vestes 118. IV. Corporale 119.
V. Palla 120. VI. Missale 121. VII. Crux cum
Crucifixo 122. Neopresbyteri an consecrent etc.
123. An tres Missæ injectæ etc. 124. Missa di-
cenda alta , breviter etc. 125. (*de Celebrante ni-
mis velociter locuti sumus Tom. II. Tr. XV. n: 84.*)
De Missis Votivis 126. Quandò plures in die 127.
Si dùm celebratur polluitur Ecclesia , vel accedit
excommunicatus 128.
§. III. De potestate Sacerdotali, Sacerdos simplex
tantùm Eucharistiam potest conficere , et minis-
trare ; et Pœnitentiam in necessitate 129. Scitu
necessaria cuilibet Sacerdoti circà ministrandam
pœnitentiam in necessitate 130.
§. IV. De munere docendi et prædicandi 131. et 132.

APPENDIX IV.

Monita notabilia ad Confessarios et Parochos , cum praxi Orationis Mentalis.

§. I. Monita ad Confessarios.	<i>pag.</i> 316
§. II. Monita ad Parochos.	<i>pag.</i> 326
§. III. Necessitas moralis , et Praxis Orationis Men-
talis.	<i>pag.</i> 330
Propositiones Damnatæ ab Alexandro VII. et ab
Innocentio XI.	<i>pag.</i> 339
Elenchus quæstionum quas reformavit auctor.	<i>p.</i> 374

TRACTATUS XX.

DE

PRIVILEGIIS.

CAPUT PRIMUM.

De Privilegiis in communi.

Differentia inter privilegium, dispensationem, et licentiam 1. *Quandò privilegium derogat juri communi* 2. *Quandò privilegiatus tenetur uti privilegio* 3. *Utrùm extrà Sacramentum censuræ etc.* 4. *De Clausulis, Ad instar etc.* Quatenùs sacris Canonibus non adversetur etc. *Supplentes defectus etc.* 5. *De interpretatione privilegiorum* 6. 7. 8. *De commutatione* 9. 10. et 11. *De privilegiis Regularium revocatis, cum Declarationibus S. Pii* 12. *De rescriptis Gratiæ, et Justitiæ, utrùm expirent morte Pontificis* 13. *Quot modis cesset privilegium* 14. *Quomodò cesset per revocationem* 15. *De revocatione expressâ* 16. *De tacitâ, et utrùm sit intimanda, vel saltem publicanda revocatio* 17.

I. — **P** PRIVILEGIUM definitur : *Lex privata, aliquod speciale concedens beneficium.* Privilegium differt à Dispensatione quæ eximit à lege, et ideò semper est odiosa; differt etiam à licentiâ quæ conceditur tantùm ad paucos actus. De Privilegiis in particulari inferiùs proprio loco dicemus; hìc tantum-
Tom. III. A

modò adnotabimus quasdam regulas advertendas circa Privilegia in communi.

2. — Et I. Ut Privilegium derogat juri communi, non requiritur clausula derogatoria; præsumitur enim Princeps jam scire leges communes. Excipitur tamen 1. Quando Privilegium non posset suum effectum sortiri sinè hâc expressâ derogatione : 2. Si in lege cui derogatur esset appositâ clausula : *Non obstante quocunque privilegio*; hoc intelligitur, dummodò in Privilegio non extet clausula : *Ex certâ scientiâ*; vel : *Ex plenitudine potestatis* (a). 3. Quando Privilegium est contrâ aliquam consuetudinem, aut legem Municipalem; his enim non derogatur, nisi de illis specialis mentio fiat (b).

3. — II. Privilegiatus non tenetur, regulariter loquendo, uti Privilegio. *Reg. 61. Jur. in 6.* Sed excipiendum est 1. Si non utendo, grave damnum proximo inferret : hoc tamen intellige si per se, non verò consequenter; E. C. Si Confessarius habeat privilegium absolvendi à peccatis reservatis, post auditam Confessionem tenetur eo uti (c). 2. Si privilegium cedat in bonum commune, quemadmodum est privilegium immunitatis, quo unusquisque tenetur uti ex *Cap. Si diligenti, de Foro compet.* 3. Si privilegium tollat impedimentum ad observandum præceptum; E. C. Si infirmus habeat domi Oratorium privatum, et facile potest audire Sacrum, tenetur privilegio uti (d). 4. Si privilegium non est personale, sed reale, addictum loco, vel dignitati, vel statui, quemadmodum sunt privilegia concessa Episcopis et Regularibus (e).

4. — III. Qui habet privilegium pro foro pœnitentiali, etc. absolvendi à censuris et pœnis Ecclesiasticis, valdè probabiliter potest eo uti etiam extrâ

(a) *Salmant. tract. 18. c. 1. num. 42. et 43. cum aliis.*

— (b) *Suar. de leg. l. 8. c. 14. n. 4. Castropal. tom. 1. Tract. 3. D. 4. p. 10. n. 9. et Salm. loc. cit. c. 1. n. 8. cum Pelliz. Tamb. etc.* — (c) *Vide Salm. tr. 18. c. n. 11. cum aliis.* — (d) *Suar. c. 35. n. 8. Pal. p. 7. n. 3. Sanch. de Matr. l. 6. D. 6. n. 14. Salm. c. 1. n. 12. cum Sylvest. Avila etc.* — (e) *Vide Salm. c. 1. n. 17. et 18.*

Sacramentum, etiamsi facultas concepta esset in terminis : *Sacerdoti Confessario* (a).

5. — IV. Loquendo de clausulis : clausula *Ad instar* importat tunc valere privilegium, quandò aliud (ad cuius formam secundum concessum est) fuerit validum saltem à principio, quamvis postea revocatum fuerit, vel non acceptatum, ut advertit *P. Mazzotta*. Aliàs enim, si primum Privilegium fuerit nullum, nullum quoque erit secundum, dummodò in secundo non exprimat id quod conceditur (b). Hoc tamen currit (ut ajunt præfati Auctores) quandò dicitur : *Ad instar*, non verò si dicatur, *sicut concessum est* etc., ut limitant *Bonacina*, et *Garcias* apud *Salmanticenses*. Clausula, *Quatenus sacris Canonibus non adversetur*, intelligitur de iis tantummodò Canonibus, in quibus est expressum : *Non obstante quocumque Privilegio* (c). Clausula, *Supplentes singulos defectus*, intelligitur tantum de defectibus earum rerum, quæ requiruntur solùm de *Jure positivo*, et qui sunt tantummodò accidentales, non verò de defectibus naturalibus, aut substantialibus, utpotè esset, si Supplicans foret excommunicatus, aut si Supplicatio foret subreptitia, vel fraudulenta; aut si defectus esset circa causam, aut personam Supplicantis (d). Aliæ clausulæ videri possunt apud *Salmanticenses*. (e).

6. — V. Loquendo de interpretatione Privilegiorum, plura adnotanda sunt. Notetur 1. omne Privilegium interpretandum esse eo modo, quo Privilegiato non sit neque inutile, neque onerosum (f). 2. Privilegia solùm Princeps, vel alii, quibus à Principe foret commissum, authenticè, vel juridicè

(a) *Suar. lib. 8. cap. 6. n. 15. Castrop. D. 4. p. 2. §. 5. n. 6. et Salmant. c. 1. num. 33. cum Sylvest. Tamb. etc. contrà alios qui probabiliter etiam negant.* — (b) *Suar. c. 15. n. 2. Castrop. D. 3. p. 2. §. 8. n. 1. Salm. c. 1. n. 39. cum Bonac, etc. et P. Mazzotta to. 1. de Privil. pag. 221. v. Seuto.* — (c) *Salmant. c. 1. num. 50. cum Nav. Suar. Garc. etc.* — (d) *Salm cap. 1. num. 51. cum Barbosa, et Tamb.* — (e) *Cap. 1. ex n. 40.* — (f) *Salm. cap. 1. num. 70. et 71.*

possunt interpretari. Doctrinaliter verò potest ea interpretari quicumque vir doctus, cujus resolutioni licitè potest acquiesci, ut omnes affirmant; et quandò in privilegio prohibetur quæcunque interpretatio, de solâ authenticâ et juridicâ est intelligendum (a); aut ad summum intelligi debet de interpretatione quæ fit *ex professo*, ut dictum est de Legibus (*Tract. II. num. 75.*) 3. à Clemente IV., et ab aliis Pontificibus prohibentur Episcopi interpretari juridicè privilegia Regularium. Solùm id ab Alexandro VI. et Paulo III. (quandò Apostolica Sedes consuli nequit) concessum est Jurisperitis, ceterisque judicibus in favorem Regularium. Idem concessum est Generalibus, Visitoribus, et etiam Provincialibus, et Prælati immediatis, quoties ipsi Peritos consulunt. Idem locum habet in interpretatione Regularum, Constitutionum et Consuetudinum. Eodem modo possunt iidem Prælati auferre vel limitare subditis usum Privilegiorum (b).

7. — Notandum 4. Quòd generaliter loquendo de Privilegiis, omne Privilegium largè est interpretandum, ut habemus ex *Cap. Olim. 6. de Verb. sign.* ubi dicitur: *Cùm beneficia Principum interpretanda largissimè* etc. Et ex *l. ult. ff. de Constit. Princ.* Contrà verò Privilegia odiosa strictè sunt interpretanda, cujusmodi sunt illa quæ sunt derogatoria Juris communis, aut Statutorum, et Consuetudinum particularium, dummodò hæc statuta non sint contrà Jus commune: aut dummodò Privilegium non sit insertum *in corpore juris*; ideoque ajunt Sanchez, et Mazzotta (c), omnia Privilegia realia latè esse interpretanda; ob suam enim perpetuitatem habentur tanquàm inserta in Jure communi. Insuper excipitur, si aliàs Privilegium redderetur inutile, aut si in eo extaret clausula *ex certâ scientiâ*, vel *ex motu proprio*; vel si Privilegium esset absolvendi, dispensandi, aut communicandi illud ad

(a) Vide Salmant. c. 1. n. 72. et 73. — (b) Vide Salmant. c. 1. n. 74. 75. et 76. — (c) Sanch. de Matr. l. 8. D. 1. n. 8. et Mazzotta loc. cit. pag. 223. c. 2. v. Resp.

alios (a). Privilegia verò in præjudicium aliorum, cujusmodi essent ad obtinenda plura Beneficia, aut ad conferenda Beneficia vacantia, aut contrà Observantiam regularem, strictè sunt interpretanda, etiamsi concessa fuerint *ex motu proprio* (b).

8. — Hoc verò intelligendum est de Privilegiis concessis personis particularibus: sed ea quæ sunt concessa alicui Ordini, Conventui, Communitati, aut ad aliam piam Causam, omnia sunt interpretanda non modò latè, sed etiam latissimè, etiamsi adversentur juri communi, vel alicujus Tertii, quemadmodum communissimè affirmant DD. (c); Privilegia enim Communitatibus concessa præsumuntur omnia esse remuneratoria servitiorum præstitorum, et ideò omnia habentur tanquàm favorabilia, *ex l. Sicut persona, ff. de Relig. (1)*.

9. — VI. Loquendo de Communicatione Privilegiorum adnotetur 1. quòd Religiones Mendicantes communicant in totum inter se de Privilegiis præteritis et futuris; tùm circà personas, tùm circà loca, Festivitates, et Indulgentias, prout habetur ex Bullâ Sixti IV, Clementis VIII. et Leonis X. (c). Et hoc currit, quamvis Religio, cui concessum est Privilegium, vel non acceptaverit, vel eo usa non fuerit. Insuper quandò ampliatur Privilegium alicui Religioni concessum, intelligitur ampliatum etiam quoad alias (f). Insuper hæ Religiones Mendicantes communicant Privilegiis cæterarum Religionum, vel Congregationum, vel Collegiorum Monasticorum, vel non Monasticorum (g). Et hoc valet, etiamsi in Privilegio concesso alteri Religioni, vel Congregationi, adsit clausula quòd non communi-

(a) *Salmant. tr. 18. c. 1. n. 78 ad 80.* — (b) *Salm. n. 83. et 84.* — (c) *Siccar. c. 27. n. 7. Castrop. D. 4. p. 10. n. 6. Mazzotta loc. cit. et Salm. c. 1. n. 27. et 28. et iterum n. 85. et 86. cum Azor. Laym. Sylv. Bonac. Henriq. Coninch. Lezana, Barb. et alii.* — (d) *Vide Salm. c. 1. n. 25. ad 27.* — (e) *Vide Salm. n. 88. et 89.* — (f) *Salm. c. 1. n. 98. et 99.* — (g) *Ita communissimè Salm. tr. 18. c. 1. n. 90. cum Rodr. Pelliz. Tambur. etc.*

cetur; nam in aliis Bullis de Communicatione dicitur, quòd tollitur quodcunque impedimentum communicationis (a). Hujusmodi Privilegiis perfruuntur tam Conversi, ipsi enim verè Religiosi sunt (b), quàm Novitii, quemadmodùm declaravit Clem. VIII. et est communis sententia (quicquid dicant quidam pauci) cum *Suar. Sanch. Castr.* etc. (c); fruuntur quoque Religiosi ad Episcopatus promoti, dummodò non agatur de rebus, quibus, Episcopi si utantur, aliquod Religionis præjudicium proveniret, ut esset habitatio in Monasterio; datio suffragii, etc. (d) Tertiarii autem, et Tertiariæ (vel Beatæ) subditæ Mendicantibus, et quæ habitum Religionis deferunt, et votum habent castitatis (quibusdam tantùm rebus exceptis) eorum quoque privilegiis gaudent, sed quatenùs sunt capaces. Confratres Scapularis, et Cinguli (vocati *Cordonis*), etc. fruuntur tantùm, et participant in omnibus Indulgentiis et remissionibus peccatorum, sed non in alio (e).

10. — Notandum 2. Moniales tam Ordinum Mendicantium, quàm non Mendicantium, gaudere privilegiis Monachorum sui Ordinis, et consequenter cujuscunque alterius Ordinis in omnibus, quorum sunt capaces (intellige de favorabilibus). Hoc valet, etiamsi privilegium tantùm de hominibus loqueretur, ut deducitur ex Bullâ Leonis X. Atque ità è contrario fratres gaudent privilegiis Monialium omnium Ordinum, ex eo quia ipsi communicant (ut superiùs dictum est) privilegiis concessis cuicunque Religioni, Congregationi, aut Monasterio (f). Sed redeundo ad Moniales, hujusmodi privilegiis gaudent etiam illæ, quæ Pontifici, aut Episcopo subjiuntur; atque

(a) *Salm. num. 107. cum Rodr. Basseo, Miranda, Bon., Diana, Donato. etc.* — (b) *Vide Salm. Tr. 15. de Statu Relig. c. 1. n. 33.* — (c) *Suar. to. 4. de Relig. tr. 10. l' b. 9. c. 1. n. 18. et Salm. ib. c. 3. num. 85. cum Sanch. Castr. Lezana Pelliz. et aliis.* — (d) *Vide Salm. dict. tr. 15. c. 5. n. 43. cum Suar. Jez. et Castrop.* — (e) *Salm. ibid. n. 94. cum aliis.* — (f) *Vide Salm. tract. 17. de Privil. cap. 1. num. 91.*

ità , quandò Religiosis conceditur privilegium ut absolvantur , vel dispensentur à suo Prælato ; Moniales subjectæ Episcopo possunt quidem ab eodem absolvi , et dispensari. Et hoc currit etiamsi in privilegio nominarentur tantùm Moniales quæ Regularibus subditæ sunt (a).

11. — Notandum 3. Privilegia non communicari quandò sunt odiosa , vel contraria propriis Statutis , adeò ut præjudicent bono , sivè communi observantiæ Religionis (b). Notetur 4. privilegia alicui concessa non tanquàm personæ particulari , sed ratione sui officii , seu dignitatis , vel tanquàm membro illius communitatis , intelliguntur concessa omnibus aliis ejusdem officii aut ejusdem communitatis. Et privilegia concessa subditis seu Prælati inferioribus , etiamsi Prælati superioribus concessa intelliguntur (c). Similiter privilegia concessa alicui Convëntui , aut Ecclesiæ , aut particularibus alicujus Convëntûs , sed tanquàm membra illius , intelliguntur quoque concessa cæteris Religiosis tam illius Ordinis , quàm aliorum qui communicationem habent , quandò scilicet eadem , vel similis ratio militat (d). Sed hoc non est intelligendum de privilegiis quæ conceduntur alicui Congregationi ad tempus determinatum , vel per Brevia particularia sunt concessa alicui Monasterio ob specialem aliquam causam , vel quandò agitur de rebus quæ difficilè solent concedi (-).

12. — VII. Certum est , ut habetur ex Propos. 36. damnatâ ab Alexand. VII. Religiosos non posse ampliùs uti privilegiis jam revocatis per Concilium Tridentinum. Verum hoc non obstante , attendendæ sunt quædam Declarationes Concilii factæ per

(a) *Suar. de Leg. l. 8. c. 10. num. 7. Bonac. dist. 1. q. 3. p. 7. §. 2. num. 4. et Salm. tr. 28. cap. 1. num. 92. cum Castr. Lez. Pelliz. Bordonio , Boss. et aliis contra paucos.* — (b) *Castr. dist. 4. §. 9. n. 2. et Salm. c. 1. n. 100. cum Pelliz. Lez. Portel. Tamb. Barb. -* (c) *Salm. c. 1. n. 110. et 111.* — (d) *Salmant. ib. cum Pelliz. Garcia , Quintan. Tamb. etc.* — (e) *Salm. c. 1. n. 118. cum Peyrin. Tamb. Merula etc.*

S. Pium V. in suâ Bullâ : *Etsi mendicantium*. Hæ sunt 1. Quòd sæculares possunt audire sacrum et conciones in Ecclesiis Regularium. 2. Quòd Episcopus nequeat impertiri licentiam ingrediendi Monasteria Monialium exemptarum. 3. Quòd quarta funerum non intelligitur nisi de eo quod affertur (a). 4. Quòd Confessarii Monialium exemptarum, et Concionatores Regulares in propriis Ecclesiis non examinentur ab Ordinario; verùm quod attinet ad Confessarios, hoc privilegium abrogatum est per varias Apostolicas Constitutiones, et præsertim per Bullam *Apostolici Ministerii*, emanatam ab Innoc. XIII. anno 1732. et confirmatam per Benedictum XIII. die 23. Sept. an. 1724. Ibi in §. 18. declaratur quòd Confessarii Monialium exemptarum debeant examinari, et approbari ab Episcopo Diœcesis, *remotâ quâcumque contrariâ consuetudine etiam immemorabili*.

13. — VIII. Distinguendum est *Rescriptum Gratiae*, ut esset absolvendi, dispensandi etc. à *Rescripto Justitiæ*, ut exercendi jurisdictionem, appellandi etc. In *Rescripto Gratiae* dicitur, *Gratia facta*, quandò Delegatus habetur tanquàm merus necessarius executor : *Gratia faciendæ*, quandò conceditur facultas dispensandi, et relinquitur arbitrio Delegati. *Rescriptum Justitiæ* expirat morte Principis, dummodò res adhuc sit integra; et idem de *Rescripto Gratiae faciendæ*. Oppositum verò dicendum de *Rescripto Gratiae factæ*, ut absolvendi, recipiendi Ordines *extrâ tempora*, de Oratorio privato etc. (b). Privilegium concessum cum clausulâ, *Donèc voluero*, probabiliter non expirat post mortem Concedentis (c) : vide quod dictum est *Tract. XVI. n. 82*. Quòd si in concessione exprimitur officium Delegati, mortuo Delegato, transit etiam ad successorem (d).

14. — IX. Privilegium multis modis cessare potest, et 1. Per decursum termini constituti. 2. Per

(a) Vide *Salm. tr. 18. c. 1. n. 137*. — (b) *Castr. d. 3. p. 16. §. 4. n. 11. Sanch. de Matr. l. 8. d. 38. num. 43. Salm. c. 1. a. n. 141. ad 146. cum Suar.* — (c) *Salm. 16. n. 149*. — (d) *Salm. num. 150*.

cessationem causæ finalis : intellige quandò privilegium est concessum sub conditione dictæ causæ ; sed quandò concessum esset absolutè , adest opinio valdè probabilis , quòd etiamsi cessaret causa finalis , non cesset tamen privilegium ; neque cessat , quamvis semel privilegio usi fuerimus (a) , juxtà id quod diximus de Dispensatione *Cap. 11. num. 66. in fin.* 3. Ob renunciationem privilegiati ; in quo notandum est , quòd particulares nequeunt renunciare privilegiis communitatis ; et ut valida sit renunciatio , fieri debet in manu illius qui privilegium concessit , et ab eodem acceptanda (b). 4. Per usum contrarium , vel per non usum in dubio tamen præsumptio semper est pro usu. Sed in hoc advertendum est , quòd privilegia gratiosa , quæ non sunt aliis gravaminis , ut absolvendi , dispensandi , vel jejunandi , et his similia , hæc numquàm amittuntur per non usum , et etiam per usum contrarium , quamvis temporis longissimi (c). Privilegia contrà quæ tertio sunt onerosa , ut non solvendi Decimas , et similia , hæc præscribuntur per usum contrarium , et etiam per non usum privativum (non verò dumtaxat negativum) quod accidit , quandò privilegiatus conscius jam sui privilegii , occasionibus oblatis , spontè uti recusavit. Hoc autem currit , dummodò in privilegio non sit clausula *utendi ad suū arbitrium*. (d). Insuper hoc intelligitur pro foro externo , nam in conscientiâ non amittit privilegium qui animum non habet renuntiandi (e). Potest cessare etiam privilegium per abusum sive in totum , sive in partem (f).

15. — Cessat 5. Privilegium ob revocationem Principis. In hoc autem distinguere oportet privilegia gratuita à remunerativis , et ab onerosis ; si privilegium est merè gratuitum , revocari potest validè

(a) *Salm. c. 2. n. 3. et 4.* — (b) *Vide Salm. tr. 18. c. 2. n. 5. ad 8.* — (c) *Suar. de Leg. l. 8. c. 34. n. 17. Bonac. D. 1. q. 3. p. 8. §. 5. n. 4. Castr. Tr. 3. D. 4. p. 18. n. 3. et p. 19. n. 1. et Salm. c. 2. n. 13. cum Laym. Pont. Iez. Garcia , etc.* — (d) *Cast. p. 18. n. 4. Bonac. n. 3. et Salm. n. 14. cum Laym. Garc. Iez. etc.* — (e) *Vide Salm. c. 2. n. 18.* — (f) *Salm. n. 17.*

etiam sinè justâ causâ : quamvis hoc non excusatur saltem à culpâ veniali, si scandalum absit (a). Si verò cum privilegio translâtum fuisset dominium alicujus rei in privilegiatum, illud revocari nequit nec licitè, nec validè, nisi ob causam urgentissimam boni communis vel gravis delicti; vel ob illas causas, ob quas revocari potest quælibet donatio (b). Sed si privilegium est remuneratorium, vel ob justitiam, vel ob gratitudinem, semper requiritur justa causa ut validè revocetur. Et si insuper est onerosum, ut exempli causâ, concessum ob pretium acceptum, vel ob aliquod onus privilegiato impositum, tunc ut revocetur (ultrâ justam causam) requiritur compensatio. Et hoc dicendum de privilegiis remuneratoriis ob justitiam, ut dicunt communiter DD. (c).

16. — Revocatio verò privilegiorum alia est *expressa*, alia verò *tacita*: quoad *expressam* regulariter loquendo sufficit clausula generalis, *non obstantibus privilegiis* etc., ut revocentur omnia privilegia in contrarium. Excipiuntur tamen 1. Privilegia concessa per modum contractûs, sive onerosa sint, sive remunerativa ob justitiam (ut supra dictum est); in quibus mentio specialis fiat meritorum in particulari. 2. Privilegia quæ clausulam habent: quòd non intelligentur derogata, nisi mentio particularis fiat. 3. Privilegia Regularium, quæ etiam specialem mentionem requirunt, quia sunt remunerativa, et videntur clausulam habere derogatoriam futuræ revocationis, nisi eorum mentio specialis fiat, ut affirmant *Rodrig. Portel.* et *Miranda* apud *P. Mazzotta*. 4. Privilegia inserta in corpore juris, quia tunc sunt veræ leges, et ut revocentur, requiritur clausula specialis, *non obstantibus legibus in contrarium*, etc. (d). Idem as-

(a) *Pontius l. 8. c. 19. n. 15. Castr. p. 21. §. 3. n. 3. et Salm. c. 2. n. 37. cum Suar. Sanch. Bon. etc.* — (b) *Castr. p. 21. §. 2. n. 2. Bonac. p. 8. §. 2. n. 5. Suar. l. 8. c. 37. n. 7. et Salm. c. 3. n. 29. cum Pont. Garc. Lez. etc.* — (c) *Suar. loco cit. n. 6. et 7. Ponc. n. 13. et Salm. tr. 18. c. 2. n. 30. et 85. cum aliis.* — (d) *Suar. l. 8. c. 38. n. 1. Bonac. tr. 2. D. 3. p. 8. §. 4. n. 11. Castr. tr. 3. D. 4. p. 21. §. 3. a. n. 2. Pont. l. 8. c. 19. n. 16. Mazzott. t. 1. de Privil. q. 2. c. 1. p. 231. et Salm. c. 2. n. 33. et 40.*

serunt *Bonac. Sanch. Castrop. et Salm. cum Molin. Pelliz.*, aliisque quamplurimis, (contrà *Pontium*) de privilegiis concessis ab aliquo Concilio Generali, quæ non censentur revocata, nisi per clausulam expressam, *non obstante quâcunque Constitutione, etiam à Concilio Generali editâ* ut colligitur ex *cap. Ex parte*, et *cap. ult. de Capell. Mon.* (a). Opponit *Pontius* Ecclesiæ praxim, et quandam Declarationem S. Pii V. Sed *Castropalaus* cum *Garcia* respondet gratis id asseri: Tantùm inquit, à *Garcia* referri quemdam motum proprium S. Pii, in quo dicitur, quòd concessionem propriâ Pontificis manu signatæ non egent aliquâ Tridentini revocatione, neque generali, neque speciali. Omnes verò præfatæ limitationes intelliguntur locum habere si non constet de contrariâ mente derogantis, quemadmodum omnes præfati DD. communiter affirmant; undè si in lege revocatoriâ adsit clausula *ex certâ sciëntiâ*, aut *ex motu proprio*, aut *de potestatis plenitudine*, tunc revocatur omne privilegium quantumcunque qualificatum, exceptis onerosis; aut quandò revocatio præjudicaret juri à tertio acquisito (b).

17. — Quod attinet ad revocationem *tacitam*, privilegia antè concessa intelliguntur revocata per quamcunque legem universalem in contrarium, etiamsi in eâ non adsit clausula revocatoria, quandò ipsa lex, vel novum privilegium aliis concessum non posset effectum intentum sortiri, nisi revocatis privilegiis antea concessis; non præsumitur enim Legislator velle condere legem inutilem, aut concedere privilegium elusorium, sivè generale, sivè particulare illud sit. Hoc tamen intelligendum est, quandò privilegia prius concessa nota sunt Principi, quemadmodum præsumitur de omnibus privilegiis insertis in *Corpore juris*. Quod contrà non præsumitur de aliis quæ existunt *Extrâ jus*; undè horum specialis mentio

(a) *Bonac.* 13. *Castr.* §. 4. n. 6. *Sanch. de Matr.* l. 3. D. 26. n. 7. et *Salm. tr.* 18. c. 2. n. 41. cum *Pelliz. Bass. etc. contra Pontium* n. 19. — (b) *Vide Salm. c. 1. n. 40. et 42.*

est facienda (a). Affirmant aliqui, ut *Sotus*, *Henriquez*, et *Quintanad.* quibus adhærent *Salmant.* in quodam loco (b), quòd privilegium remanet in suo vigore, quousquè revocatio non intimetur civitati, vel religioni. Verùm ipsimet *Salmant.* postea in alio loco (c) se retractant, et meritò, asserentes cum *Laym.* *Suar.* *Portel.* et *Lezan.* quòd sufficit ad invalidandum privilegium, (ut diximus loquendo de Legibus *Tom. I. Tract. 11. a. n. 5. ad 8.*) ut publicetur revocatio, et ut transeant duo menses à publicatione, ità ut pervenire possit notitia ad privilegiatos, quamvis de facto non perveniat.

Actum est usquè adhuc de privilegiis in communi, in sequentibus Capitibus agetur de privilegiis in particulari Ecclesiasticorum, Episcoporum, et Religiosorum.

CAPUT II.

De privilegiis Ecclesiasticorum.

Quibus in rebus Ecclesiastici sint exempti à potestate laicali 18. *De privilegiis Canonis et Fori quoad personas* 19. *Quoad bona* 20. *Quis gaudeat hujusmodi privilegiis* 21. *De Beneficiatis* 22. *De Tonsuratis* 23. *De illis qui deposuerunt habitum* 24. *De immunitate piorum locorum* 25. *ad 28.*

18. — **E**CCLESIASTICI jure Divino exempti sunt à potestate sæculari quoad materias spirituales, vel merè Ecclesiasticas, ut sunt Ordinationes, Electiones Prælatorum, etc. ut constat ex *Can. 3. Concilii Romani.* Quoad personas verò, et loca Ecclesiasticorum; quæstio est utrùm sint vel ne exempti

(a) *Suar. Lib. 8. c. 30. n. 2. Pont. l. 8. c. 19. n. 19. Castrop. D. 4. p. 21. §. 4. n. 10. Bon. d. 3. p. 8. §. 4. n. 14. Salm. c. 2. n. 43. et 44. cum aliis communiter.* — (b) *Salm. tr. 10. de Cens. c. 2. n. 80.* — (c) *Tr. 18. de Privil. c. 2. n. 45.*

jure Divino? Multi negant, ut *Lessius*, *Cajetanus*, *Becanus*, et *Salmant.* (a). Multi alii affirmant, ut *Suarez*, *Azorius*, *Laym.* etc., et probant ex pluribus textibus, et præsertim ex cap. *Quamquam de Gentibus* in 6., et ex Trident. sess. 25. cap. 20. de *Ref. Ecclesiæ*, et *personarum Ecclesiasticarum immunitatem*, *Dei ordinatione*, et *Canonicis sanctionibus esse constitutam*. Certum tamen est Ecclesiasticos tùm Jure Canonico, tùm Civili non esse subjectos Foro Laicali (b). Cæterùm tenentur in conscientia illis legibus civilibus, quæ non repugnant eorum statui, non vi *coercitivâ*, ut dicitur, sed *directivâ*, ut uniformentur Communitati (c).

19. — Ecclesiastici ergò gaudent I. exemptione circa suas personas. Præter privilegium Canonis, cujus vigore incurrunt excommunicationem qui injustè illos percutiunt (de quo actum est Tract. XIX. num. 48. et sequentib.), gaudent Clerici immunitate, ne puniantur à Curiâ Laicali, ut patet ex Legibus à *Becano* relatis (d). Et quamvis Jus Civile eos eximat tantùm in causis Civilibus, et in Criminalibus eas recognoscendi sibi jus reservaverit, nullatenùs Clericos condemnando nisi post degradationem; nihilominùs Jus Canonicum totaliter eos exemit (e). Verùm his non obstantibus, in aliquibus casibus potest potestas Laicalis ad Clericorum carcerationem procedere, ut si e. c. aliquem noctis tempore inveniret deferentem arma prohibita, vel sinè veste Clericali, vel inveniret in *flagranti* patrantem aliquod delictum, tunc enim potest ad ejus carcerationem procedere, ut postea remittat Curie Ecclesiasticæ; quòd si interdium illum invenerit, potest armis prohibitis spoliare. Potest etiam in quibusdam casibus illum castigare (sed non pœnâ mortis), si ille rebellionem adversùs Principem moliretur, aut populum ad seditionem excitaret, et à proprio Episcopo de hoc non esset punitus. Insuper proba-

(a) *Tr. 8. de Ord. c. 7. n. 6.* — (b) *Vide Jura ap. Less. de Just. L. 2. c. 33. dub. 3.* — (c) *Est commune cum Salm. tr. 8. c. 7. n. 16.* — (d) *De Sacram. c. 26. q. 9.* — (e) *Vide Salm. tr. 8. c. 7. ex n. 24.*

biliter potest supplicio afficere Clericos notoriè sodomitas ; hi enim à Leone X. et S. Pio V. omni Clericali privilegio spoliati sunt (a). Cæterùm pro quocumque alio crimine Clerici nequeunt puniri à Curiâ sæculari, c. *fin. de Vitâ et hon. Cler.* et cap. *In audientiâ* 25. *De sent. excom.*

20. — II. Gaudent Ecclesiastici exemptione à Foro laicali quoad propria bona tam Ecclesiastica, quàm quocumque alio modo acquisita ; undè respectu illorum non tenentur solvere ullum vectigal, ut habetur ex cap. *Quia*, et ex cap. *Clericis de Immunit. Eccl.* in 6. et ex l. *Sancimus* 22. C. de Sacros. Eccl. (b). Clerici verò negotiatores circa bona merè Ecclesiastica negotiationi jam destinata, spoliantur omni exemptioni c. *Quancum* 4. de Censib. in 6. Quoad verò reliqua bona propria, privantur post tertiam monitionem (c). Insuper notandum hìc est, quòd in casu urgentis necessitatis, potest Princeps extrahere è domibus, et vendere frumentum Ecclesiasticorum (d).

21. — Ii qui gaudent præfatis exemptionibus tam quoad personas, quàm quoad bona, sunt primò omnes Regulares cum suis Novitiis et Tertiariis, et etiam Beatæ Franciscanæ Tertii Ordinis, Carmelitanæ etc., quæ deferunt habitum unà cum voto castitatis : quemadmodum declaravit S. C. Insuper Equites S. Joannis, S. Jacobi, Alcantaræ, et Calatravæ, ut probant *Bonacina*, *Filliuccius*, et *Diana* (e). Insuper omnes Clerici in *Sacris* constituti. De aliis verò in *Minoribus*, vel simpliciter Tonsuratis, ità loquitur Trident. sess. 23. cap. 6. *Fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum et Tonsuram deferens, alicui Ecclesie ex mandato Episcopi inserviat ; vel in Seminario Clericorum, aut in aliquâ scholâ, vel Universitate de licentiâ Episcopi, quasi in viâ ad Majores Ordines suscipiendos versetur.* Atque

(a) Vide Salm. a. n. 27. ad 29. et a num. 18. ad 20. — (b) Vide Salm. tr. 8. c. 7. n. 35. et 55. — (c) Salm. n. 54. cum Less. Mol. etc. — (d) Salm. tr. 8. c. 7. n. 17. cum Dianâ, Molf. — (e) Vide Salm. c. 7. n. 77.

hoc privilegio gaudent etiam Clerici conjugati qui deferunt habitum, et Tonsuram, et Ecclesiæ inserviunt; verum in *cap. ult. de Temp. Ord. in 6.* prohibetur conjugatis Tonsura, nisi velint Religionem ingredi, vel in *Sacris* ordinari præviâ uxoris licentiâ (a).

— 22. Igitur privilegio Fori gaudent 1. Beneficiati, etiamsi nulli Ecclesiæ inserviant, neque deferant habitum et Tonsuram; ut probabiliter infertur ex Concilio, ut volunt *Salm.* cum *Filliuc. Dian.* et *Rodrig.* adversus *Suarez.* Et etiamsi non percipiant fructus Beneficii, neque possideant; sufficit enim quòd solum titulum habeant, ut ajunt *Garc. Fill.* et *Diana* contrà *Salm.* Sufficit etiam Capellania, vel Præstimonium, quæ censentur tamquàm vera Beneficia: sed non sufficit Pensio (b).

23. — Gaudent 2. Clerici in *minoribus*, et Tonsurati, dummodò habitum simul et Tonsuram deferant, juxtà id quod affirmat Concilium, *Clericalem habitum, et Tonsuram deferens*, et ut probabilius existimant multi DD. cum *Castrop.* et *Barb.* contrà *Salmant.*, qui interpretantur particulam *et* pro particulâ *vel*, ità ut sufficere dicant, alterutrum (c) dummodò Ecclesiæ similiter inserviant: sed quoad Ecclesiæ servitium (dummodò spirituale sit, quia temporale non sufficit) satis est, ut alicui Ecclesiarum serviant, etiamsi hæc destinata non sit ab Episcopo, ut declaravit S. C. apud Card. Lambertini (d).

24. — Ut verò Clerici in *minoribus* constituti foro priventur (nam aliud de Canonis privilegio dicendum) non requiritur trina monitio, quia hæc requiritur tantum pro Beneficiatis, et pro Ordinatis in *Sacris*, ut deducitur ex *cap. Contingit, de Sent. exc.*, vel pro minoristis qui negotiis sæcularibus se addicunt, ut habetur ex *cap. Ex litteris, de vit. et hon. Cleric.* (e), sed sufficit quòd habitum et Tonsuram

(a) Vide nostrum *Opus Morale lib. 6. n. 827. in fin.* — (b) Vide *Salm. tr. 8. c. 7. n. 62. et 63. cum aliis.* — (c) Vide nostrum *Opus l. 6. n. 827.* — (d) *De Synodo l. 7. c. 69. n. 4.* — (e) Vide *Opus nostrum lib. 6. n. 827.*

dimiserint, quemadmodum pluries declaravit S. C. et quemadmodum communiter affirmant DD. (a). Dummodò per longum tempus dimiserint, ut notant *Salm.* cum *Bonac. Suarez, Barbos.* et aliis. Quamvis verò præfati Clerici nequeant allegare Forum, potest nihilominus Episcopus eos à Foro sæculari resumere juxtà Declarationem S. C. ab hodierno Summo Pontifice approbatam (b). Illi verò Clerici qui habitum resumunt, jure gaudent privilegio, dummodò id in fraudem non faciant : quæ fraus tunc supponitur, cùm aliquis in aliquâ causâ civili jam citatus fuisset ad Forum laicale : aut pro causâ criminali jam fuisset in carcerem conjectus ; aut verò è carcere sub cautione egressus ; ut ajunt *Salmant.* cum *Bonacina* (adversus *Gutierrez* et *Ceballos*), et Cardinalis Lambertini cum pluribus Decretalibus S. C. (c). Magna verò quæstio est, utrùm potestas laicalis possit cognoscere causas innocentium adversus Ecclesiasticos. Quidam Theologi absolutè affirmant : sed quidam alii magis communiter tantummodò admittunt, quandò aut nullo modo, aut difficulter potest haberi recursus ad Superiores Ecclesiasticos majores (d).

25. — Immunitas autem Ecclesiastica locorum quoad asylum delinquentium, competit jure Ecclesiastico et Civili omnibus Ecclesiis quamvis interdicto subjectis, sivè pollutis, et etiam dirutis (nisi omninò Præsulis auctoritate fuerint profanatæ), earumque Capellis, Sacristiis, Cœmeteriis, etiam ab Ecclesiâ separatis, muris, campanilibus, tectis, atriis, atriorum gradibus, cum quadraginta passibus ultrà pro Ecclesiis Cathedralibus, et triginta pro aliis Ecclesiis (sed hoc intelligendum de illis quæ sunt positæ extrà mœnia Urbis, vel loci), dummodò non intercedat via publica, aut aliqua sæcularium domus : aliud verò est si domus sit alicujus

(a) *Apud Card. Lambertini de Synodo l. 5. c. 11. ex 1. et apud Salm. tr. 8. c. 7. n. 65.* — (b) *Vide Lamb. loco cit.*
 — (c) *Salm. loco cit. n. 67. et C. Lamb. de Syn. c. 67. n. 1.*
 — (d) *Vide Salm. tr. 8. c. 7. n. 76.*

Clerici (a). Gaudent eâdem immunitate Hospitalia in quibus extat aliqua Capella publica; Oratoria ab Episcopis erecta, Palatium Episcopale, et domus Regularium cum suis dormitoriis, claustris, hortis, et porticibus antè Ecclesias, vel Monasteria (b).

26. — Omnes verò delinquentes, dummodò sint Christiani, licèt hæretici, aut interdicti, aut in carcere inclusi, qui ruptis carceribus ad prædicta sacra loca confugerint, hâc gaudent immunitate. Et in hoc reprobat quælibet consuetudo in contrarium; c. *Noverint, de Sent. excom. et Authent. de sacros. Eccles.* (c) Excipiuntur tamen in Bullâ Greg. XIV. latrones publici, depopulatores agrorum, qui committunt homicidium per proditorium, vel per assassinium (sed regnans Summus Pontifex exceptit omnia homicidia pro totâ Ecclesiâ), vel in ipsâ Ecclesiâ, vel cœmeterio; insuper hæretici, et rebelles contrà eandem personam Principis (d). Et in casibus clarè exceptis potest Judex sæcularis ex se extrahere ab Ecclesiâ delinquentes juxtà communem praxim. In dubio autem judicium exceptionis spectat ad Episcopum; ità *Salm.*, et alii (-). Præter delinquentes exceptos, omnes alii gaudent immunitate, quemadmodum gaudent debitores ad Ecclesiam confugientes (f).

27. — Quæstio est, utrùm Clerici et religiosi gaudeant eâdem immunitate respectu suorum Præsulum: Affirmant multi, ut *Barb. Bordon. Guttier.* quibus suffragatur quædam Declar. S. C. atque hæc sententia esse probabilissima, ut ajunt *Salm.* Nihilominus ipsi cum sententiâ communissimâ *Suar. Castrop. Laym. Bon. Sylvestri*, aliorumque negant tam vigore Bullæ Gregorii XIV. quæ respectu præfatæ immunitatis loquitur tantummodò de Laïcis, *Ut Laïcis ad Ecclesiam confugientibus*, etc. quàm vigore communis, et jam receptæ consuetudinis; aliàs enim Religiosi semper in Monasterio commo-

(a) Vide *Salm. tr. 8. c. 7. ex n. 76.* — (b) Vide *Salm. tr. 8. c. 7. a. n. 84.* — (c) *Ibid. n. 88.* — (d) Vide *Salm. tr. 18. c. 5. n. 91. cum Suar. Castrop. Pelliz. Guttier. etc.* — (e) Vide *Salm. ex n. 96.* — (f) *Salm. n. 95.*

rantes difficulter possent puniri. Sicuti verò possunt Superiores Ecclesiastici (Episcopi et eorundem Vicarii) extrahere proprios subditos ab Ecclesiâ, ità quoque, si opus sit, possunt eandem extrahendi licentiam Curiae sæculari concedere (a). Episcopus verò nequit extrahere suos Clericos ab Ecclesiis Regularium, non ratione immunitatis, sed quia illa sunt loca à suâ jurisdictione exempta (b).

28. — Extrahentes verò, aut illi qui tentaverunt extractionem, incurrunt excommunicationem *ipso facto*, à quâ nequeunt absolvi nisi à Pontifice, aut ab Episcopo; Decretum enim Clementis VIII. aufert facultatem tantum simplicibus Confessariis, quamvis Regularibus (c). Advertendum hìc est quòd Religiosi qui expellerent à suis Ecclesiis aut Monasteriis aliquem delinquentem ad evitandum aliquod incommodum seu periculum, hi non violant immunitatem, et ritè id facere possunt (d).

(a) *Salm. tr. 18. c. 3. n. 20.* — (b) *n. 123.* — (c) *n. 117.*
— (d) *Salm. n. 118.*

CAPUT III.

De Privilegiis Episcoporum.

- I. De facultate Cap. Liceat. *Utrùm valeat Episcopus dispensare in irregularitate ex delicto, et ex defectu dubiâ* 29. *Quibus in locis non est receptum Tridentinum, etc.* 30. *Qui veniat nomine Episcopi* 31. *De Peregrinis. Et utrùm Episcopus absolvere possit à casibus Papalibus extrâ Confessionem* 32. *Quomodò delictum intelligatur occultum* 33. *Utrùm Episcopus valeat hanc facultatem delegare* 34. *Utrùm à casibus ab aliis Episcopis reservatis etc.* 35 *Si à casibus post Concilium etc.* 36. *Utrùm Episcopus possit absolvere Confessarium absolventem complicem in peccato turpi* 37. *Utrùm Episcopi à casibus Bullæ Cænæ etc.* 38. *Utrùm valeant dispensare in irregularitate, quæ per hæresim incurritur* 39. *Utrùm valeant absolvere impeditos* 40. *Et utrùm per alios* 41. *Qui dicantur Impediti* 42. *De perpetuò Impeditis* 43. *Utrùm hi teneantur per Epistolam etc.* 44. *Utrùm teneantur saltem recursum habere ad Episcopum? Quid si recurrere nequeant etc. Quid si sint in mortis articulo?* 45.
- II. *De sex casibus Episcopalibus, et præsertim de absolute censuræ propter percussionem Clerici* 46. 47. et 48. III. *De Dispensatione cum illegitimis* 49. *Cum bigamis* 50. IV. *Circà Irregularitates ob delictum occultum; et quid si homicidium sit omninò occultum* 51. *De homicidio casuali* 52. V. *Circà inhabilitates* 53. VI. *De facultatibus Episcoporum circà Matrimonia* 54. *De Dispensatione circà publicationes, votum castitatis, et impedimentum ad petendum, remissivè. Circà impedimenta dirimentia dubia* 55. *Circà dirimentia certa, si Matrimonium sit contractum* 56. *Si non sit contractum* 57. *Utrùm Episcopus possit hanc facultatem delegare* 58. VII. *De Dispensatione Interstitiorum* 59. VIII. *De Dispensatione Capellani, ut celebrare valeat in aliâ Ecclesiâ* 60. IX. *De*

celebratione post meridiem 61. X. *De Oratoriis* 62. *Quibus in locis possit celebrare Episcopus* 63. *Utrum valeat dispensare ad celebrandum domi* 64. XI. *De facultate Episcoporum, et Prælatorum circa electionem proprii Confessarii* 65. XII. *Circa Clausuram Monialium* 66. *De Approbatione Confessariorum Monialium* 67. XIII. *Utrum valeant commutare ultimas voluntates* 68. XIV. *De Compositione in restitutionibus incertis* 69. XV. *De Reductione Missarum* 70. *Quoad Juramenta, et Vota* (remissivè ad Tom. I. Tract. V. n. 19. et 42.). *De unione Beneficiorum, novarum Parochiarum erectione etc.* 71.

29. — **E**PISCOPI vigore Trident. sess. 24. cap. 5. *Liceat*, sequentes habent facultates: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, et suspensionibus, ex delicto occulto, exceptâ eâ quæ oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; et in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in Diocesi suâ per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, impositâ pœnitentiâ salutari. Idem et in hæresis crimine in eodem foro conscientie eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum.* Quare Episcopi vigore dicti cap. *Liceat*, dispensare possunt in omnibus irregularitatibus et suspensionibus Papalibus incursis ob delictum occultum, excepto homicidio voluntario, aliisque deductis ad Forum contentiosum. Diximus ob *delictum occultum*; undè benè ajunt *Bon. Castr. Salm.* etc. quòd non potest Episcopus vigore prædictæ facultatis dispensare in aliquâ irregularitate occultâ *ex defectu* (a); nisi esset dubia, ut probabiliter tenent *Fagnanus*, et *Tourn.* cum *Gibert* aliisque deducentes ex cap. *Nuper de sent. excom.* (b); juxtà ea quæ diximus Tom. I. Tract. II. n. 57. Sed insuper absolvere possunt proprios subditos,

(a) *Lib. 7. num. 469. v. quær.* — (b) *Fagnan. in c. Veniens de Fil. Presbyt. n. 7. et 8. Tournely cum aliis tom. 2. p. 126.*

vel per se, vel per alium Sacerdotem ad id specialiter deputatum, à casibus Papalibus occultis; quinimò juxtà Concilium poterant antea etiam ab hæresi absolvere (per se, non per alios); sed vide dicenda n. 38.

30. — Quoad hanc Concilii facultatem plura notatu digna considerata sunt. Notandum 1. quòd in iis locis in quibus Tridentinum non est receptum, nequeunt Episcopi uti præfatâ facultate *cap. Liceat*, ut notant comm. DD. (a) et meritò: Facultas enim Concilii non recipitur ab Episcopis, nisi per acceptationem illius: Et valdè incongruum esset ut Concilii gauderet privilegiis, qui onera subire recusaret.

31. — Notandum 2. sub nomine Episcoporum communi sententiâ venire etiam Vicarios Capitulares *Sede vacante*; non verò Vicarios Episcoporum ex generali eorum commissione Vicariatûs; nam Vicarius benè potest quod potest Episcopos potestate ordinariâ propriâ (ut dicitur *num. 47.*), non verò id quod potest Episcopus potestate delegatâ, quamvis ordinariâ, utpote adnexâ officio, ut dicitur *num. 34. et 47.* Præterquam quòd in hac facultate requirit Concilium expressè delegationem specialem (b). Utrùm verò veniant Abbates, et alii qui Jurisdictionem Episcopalem habent: negant *Coninc. Barb. etc. cum P. Suar.*, qui affert etiam quandam Declarationem S. C. Affirmant verò communiùs *Fagnan. Sanch. Castrop. Sayrus. Avila, Salmant. La-Croix etc.* dicentes, quòd quando concessio facta est *in jure*, habet rationem Legis quæ extenditur ad omnes casus, in quibus currit eadem ratio: aliàs, ajunt, talium Prælatorum subditi ad quem recurrent non haberent (c).

(a) *Suar. de Censur. dist. 41. sect. n. 6. Sanch. Dec. lib. 2. cap. 11. n. 2. Salm. de Pœnit. cap. 13. n. 3. cum Alter. Castr. tom. 1. tr. 4. dist. 4. p. 3. §. 1. n. 2. cum Barbos. et Garc.*

-- (b) *Vide Sanch. de Matrim. lib. 2. dist. 40. n. 16.* -- (c) *Vide Opus nostrum Lib. 6. n. 593. v. Eandem, et lib. 7. n. 79.*

32. — Notandum 3. nomine *Subditorum* venire etiam peregrinos qui ab Episcopo loci absolvi possunt ab omnibus casibus Papalibus occultis, ut docent *Suar. Sanch. Bonac. Navar. Barb. Trullench. Boss.* aliique; quia etsi Tridentinum concedat Episcopis absolvere tantummodò *delinquentes sibi subditos*, nihilominus, ajunt præfati AA. quòd exteri subjiciendo se Foro Sacramentali jam fiunt illorum subditi; et *P. Suarez* affert etiam quandam Declarationem S. C. in quâ dicitur peregrinus posse quidem absolvi à præfatis casibus occultis ab Episcopo loci; non verò à suo proprio; quia Absolutio Sacramentalis de quâ loquitur Concilium requirit præsentiam (a). Et idèò in eadem Declaratione dictum fuit quòd Episcopi extrà Sacramentum nequeunt à casibus jam dictis absolvere, contrà id quod asserunt *Salm. cum Bonac.*, aliisque: immò *Fagnan.* tradit (b), hoc idem declaratum etiam fuisse à Gregorio XIII. Hoc currit quoad absolutionem casuum: quoad verò Dispensationem ab irregularitatibus et suspensionibus propter delictum occultum, idem Gregorius XIII. declaravit, non posse illam concedi ab Episcopis loci, nec etiam iis qui ibidem officium Prætoris, vel Medici exercendo commorarentur, ut refert *Fagnanus* loc. cit. Utrùm verò proprius Episcopus valeat dispensare in irregularitate cum *subdito* absentem in alienâ Diocesi? negant *Avila* aliique; sed communius et probabilius affirmant *Bonac. Tourn. Suar. Barb. Sanch. Salm.* etc., quia dispensatio potest etiam absentibus dari, et jurisdictio voluntaria potest etiam extrà proprium territorium exerceri. Neque obstant verba illa: *in Diocesi suâ*, præfati cap. *Liceat*, quoniam ajunt *Salm.* et *Tourn.* illa sufficienter verificari, quando Episcopus dispensat à suâ Diocesi. Immò valdè probabiliter dicunt *Suarez, Sanch. La Croix*, et *Holzlm. cum Castr. et Pignat.* præfata verba non referri ad primam partem dispensationis irregularitatis, sed tantummodò ad secundam (in quâ

(a) *Lib. 6. num. 593.* — (b) *In Cap. Dilectus de Temp. Ord. num. 36.*

sunt posita) de absolute casuum : undè concludunt posse Episcopum dispensare, etiamsi ipse et subditus maneant extrà propriam Diœcesim (a).

33. — Notandum 4. nomine *delicti occulti* non intelligendum illud quod potest in iudicio probari per duos testes, ut quidam volunt, ratione cuiusdam declarationis S. C. apud *Fagnanum*, in quâ dicitur quòd tutus non sit in conscientiâ qui in tali casu absolutus, vel dispensatus sit. Sed ut vult communior sententia nomine *delicti occulti* intelligendum quodcunque delictum quòd aliquo modo possit celari, etiamsi in iudicio probari possit. Undè dicunt *Azor. Sanch. Tourn. Bon. Castr. Salm.* aliique, tunc delictum non censeri occultum, quandò innotuit majori parti oppidi, vel viciniæ, vel Collegii; dummodò ibi decem saltem commorentur personæ (b). Et *Cardin. Lambertinus* (c) cum *Tiburtio, Nav. Siro*, etc. (loquendo de impedimentis occultis Matrimonii, ubi currit eadem regula) asserit haberi pro occulto impedimentum illud quod innotuit septem vel octo in aliquâ civitate, et sex in aliquo oppido. Et idem *Fagnan.* in *cap. Vestra, de cohab. Cler.* etc. n. 118. testatur S. Pœnitentiariam habere pro impedimento occulto illud quod quatuor, aut quinque tantum personis sit notum. Immò mihi constat S. Pœnitentiariam dispensasse in quodam impedimento quod decem circà personis innotuerat (d). Præterquam quòd (ut diximus *Tom. II. Tract. XVIII. n. 77.*) idem *Fagnanus* affirmat, tunc delictum vel impedimentum non censeri occultum quamvis duobus testibus notum, quandò in concessione absolvendi, aut dispensandi extat clausula; *dummodò sit omninò occultum.*

34. — Dubitatur hîc 1. Utrùm Episcopus possit generaliter delegare aliis Sacerdotibus hanc Tridentini facultatem? Quoad dispensationem irregularitatum, sufficit (ut dicunt *Suar. Barb. Sanchez*, aliique) quòd Episcopus simpliciter aliis suam facultatem committat, sinè ullâ speciali deputatione,

(a) *Lib. 7. num. 81.* — (b) *Lib. 6. num. 593. v. Hic autem,*
— (c) *Notif. 87. n. 45. in fin.* — (d) *Lib. 6. n. 1111.*

quoniam præfata dispensandi facultas vigore Concilii competit hodiè Episcopis de potestate ordinariâ, cùm ea adnexa sit officia Episcopi, non verò industriæ personæ. Quantum autem ad absolutiorem casuum, quidam affirmant requiri specialem deputationem pro quocunque casu particulari attentis verbis Tridentini, *per se, aut Vicarium ad id specialiter deputandum*. Verùm hoc non obstante, communissima sententia est et probabilior cum *Suar. Sanch. Barb. Navar. Laym. La-Croix, Salm.* etc. posse Episcopum etiam generaliter delegare alicui Sacerdoti hanc facultatem *cap. Liceat*, dummodò expressè illam specificet : quoniam specificando jam habetur ut facta specialis deputatio, quæ rectè quidem poterit indè generalis esse pro cunctis casibus occurrentibus, nam ut diximus, hæc facultas hodiè competit Episcopis *de jure Ordinario* utpotè adnexa dignitati Episcopali (a).

35. — Dubitatur 2. Utrùm Episcopus absolvere possit, aut delegare vigore *cap. Liceat*, facultatem absolvendi etiam à casibus reservatis cum censuris ab aliis Episcopis quandò sunt occulti? *Bonac.* et alii affirmant ob particulam *etiam* quæ in eodem Capite legitur: *In quibuscunque casibus occultis ETIAM Sedi Apostolicæ reservatis*. Undè ajunt, ne particula *Etiam* inutiliter videatur apposita, intelligendum esse concessam Episcopis facultatem absolvendi etiam censuras occultas ab aliis Episcopis sibi reservatas (b). Sed nos negamus ob duas Declarationes S. C. Concil., quarum una est 19. Nov. 1712, altera 24. Januar. 1711. apud *Thesaur. Resolut. S. C.* (tom. 1. pag. 392.). Præcipuè verò vigore cujusdam Declarationis in simili casu per Benedictum XIV. emanatæ die 20. August. 1752. quæ incipit : *Pias Fidelium*, in quâ dicitur : *Hujusmodi... absolvendi facultatem, et præterquàm in casibus Nobis, et Sedi Apostolicæ dumtaxat, non verò Ordinariis locorum reservatis... Et consequenter absolutiones contrà præsentis declarationis nostræ tenorem,*

(a) *Lib. 6. n. 594. dub. 9.* — (b) *Loco cit. dub. 8.*

norem, forsàn de præterito impertitas, aut in posterum impertiendas, nemini suffragari potuisse, sive posse, decernimus et declaramus (a).

36. — Dubitatur 3. Utrum facultas Tridentini intelligatur concessa Episcopis etiam pro casibus et irregularitatibus post Concilium reservatis? *Garcia*, et *Floronius* apud *Dianam* negant, et inferunt ex quâdam Declaratione Gregor. XXIII. in quâ cum dubitatum fuisset utrum Episcopus posset absolvere Monialem frangentem clausuram ab excommunicatione (quandò est occulta) à S. Pio V. reservatâ, Pontifex declaravit non posse. Attamen sententia communissima cum *Sanch.* *Bonac.* *Suarez*, *Bossio*, *Dian.* *Vega*, aliisque jure affirmat; in cap. enim *Liceat*, conceditur facultas indefinitè: et secundum axioma generale; *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*. Neque obstat laudata Declaratio, quia in Bullâ S. Pii extabat clausula, à quâ, præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeat. Undè prorsus non dubitamus cum *Diana*, quod per illas Bullas in quibus extat aliqua clausula derogatoria, ut est illa *nisi in mortis articulo*, intelligitur ablata Episcopis facultas (b).

Sic aliàs scripseram; sed postea re maturiùs perpensâ, inveni id comuniùs ab aliis non approbâri. Quapropter hîc expono ambas sententias, quæ adsunt super hoc punctum.

Dubitatum fuit, an Episcopi possint absolvere ab excommunicationibus Papæ reservatis occultis, si in Bullâ reservationis adsit clausula, à quâ, præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeant? Negat *Fagnanus* in cap. *Dilectus* 15. de Temp. Ordin. n. 30. ad 34. quem sequuntur *Mattheueci Offic. Cur. cap. 11. n. 21.* *Santarell. de Hæresi cap. 5. dub. 1. num. 1.* cum aliis. Hoc dicunt ex quodam Decreto S. Congr. approbato à Gregorio XIII. stante Bullâ S. Pii V. *Decori* etc.

(a) Vide in Opere de Synodo lib. 5. c. 5. n. 9. — (b) Lib. 6. n. 594.

ubi reservata fuit excommunicatio violatæ clausuræ per illicitum egressum Monialis, cum clausula prædicta, *nisi in mortis articulo etc.* Affirmant verò Navar. tom. 3. lib. 5. de Sent. Excom. Consil. 43. Diana part. 7. tr. 2. de potest. Episcop. resol. 20. Sanchez in Decalog. lib. 6. c. 15. num. 76. Suarez de Censur. tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 10. et 12. in fin. Bonac. de Censur. disp. 1. quæst. 22. punct. 2. num. 2. ubi latè de decreto Tridentini, et tract. de Clausura qu. 1. punct. 5. n. 1. Thesaurus de pœnis 2. p. praxis verb. Clausuram violans cap. 8. verb. Absolvere; Tambur. de Jure Abbatissar. disp. 19. qu. 5. n. 1. Pellizarius de Monialibus c. 5. sect. 2. num. 28. Pignatelli tom. 10. consult. 100. n. 25. Monacell. part. 1. in Append. adnotat. ad Constit. 8. S. Pii V. num. 4. Felix Potestas tom. 1. part. 4. n. 3511. Roderic. tom. 1. qu. 24. art. 19. Toletus in Summa lib. 1. cap. 41. n. 7. Vincentius Candidus Magister Sacri Palatii tom. 1. disquisit. 3. art. 28. Donatus prax. rer. Regular. tom. 4. tr. 4. q. 8. n. 9. Lezana verb. Clausura n. 20. et plurimi alii, qui dicunt, quod si casus sit occultus, benè potest absolvere Episcopus, vel alius ab eo facultatem habens absolvendi, ex præfato cap. *Liceat* 6, tùm quia de Decreto allato S. C. et Declaratione Gregor. XIII. non constat authenticè; tùm quia testantur Auctores citati in praxi oppositum servari, cùm reverà Episcopi passim absolvant ab hujusmodi excommunicationibus occultis. Hæc omnia notavi ex *Bibliothecâ P. Ferrarii T. V. verb. Moniales, art. III. n. 20.*

37. — Dubitatur 4. utrùm Episcopus vigore cap. *Liceat* possit absolvere ab excommunicatione Papali quam per Bullam N. SS. P. Benedicti XIV. *Sacramentum*, incurrunt Confessarii absolventes suos complices in peccato turpi? Ex parte unâ videtur quòd non possit, quia cùm casus iste per se sit occultus, si Episcopi possent ab illo absolvere, evaderet inutilis Pontificis reservatio; et jam diximus num. 17. quòd intelligitur tacitè revocatum omne privilegium, quandò aliter lex emanata post privilegii concessionem non posset suum effectum sor-

tiri. Ex aliâ posset quis respondere, quòd salvâ Episcopi jam dictâ facultate, memorata reservatio non remaneret prorsus inutilis, tùm quia evenire potest quòd casus aliquandò publicus fiat; tùm quia reservatio ista saltem Romæ suum semper sortietur effectum, et in omnibus aliis locis in quibus Trident. non est receptum, et in quibus (ut diximus num. 30.) nequeunt Episcopi hoc privilegio gaudere.

38. — Dubitatur 5. utrùm Episcopis vigore Bullæ Cænæ ablata fuerit præfata Tridentini facultas respectu hæresis occultæ, et respectu aliorum casuum per ipsam reservatorum? Negant *Navar. Coninc.* aliique, à quibus non dissentiunt *Milante, Concin.* et *Salm.*, dicentes quòd in Bullâ non fuerit expressè revocata concessio Tridentini quemadmodum oportebat ex cap. *Nonnulli de Rescript.* Sed nos cum sententiâ communiori affirmamus, et ob plures S. C. Declarationes, tam vigore clausulæ derogatoriæ, *Nisi in mortis articulo*, quæ in Bullâ jam legitur, ut diximus antecedenti num. 36, quàm vigore alterius clausulæ quâ prohibetur ab illis absolvere; *prætextu quorumvis indultorum per nos, ac cujusvis Concilii Decreta concessorum.* Hâc de re plures à *Fagnano*, et *Card. Lambertino* (a) afferunt Declarationes etiam S. Pii V. et Gregor. XIII. Insuper ab Alexandro VII. damnata fuit Proposit. 3. quæ dicebat quòd prior sententia à S. C. fuerat *visa et tolerata.* Quæ damnatio, ut rectè dicunt *Viva, Holzm. Elbel*, et prælaudatus *Card. Lambertinus* (b), certè reddit improbabilem contrariorum sententiam; nam cùm Pontifex declaraverit nunquàm illam fuisse toleratam, implicite quoque declaravit non esse tolerandam; undè *Lambertinus* concludit, quòd non sinè temeritatis notâ quis eâ hodiè uti possit.

39 — Advertendum tamen hîc est, quòd licet Episcopus in foro interno nequeat ab hæresi occultâ

(a) *De Synodo lib. 7. cap. 32.* — (b) *De Synodo lib. 7. cap. 32.*

absolvere, potest nihilominus tanquàm Delegatus Apostolicus dispensare in irregularitate incursâ ob dictam hæresim occultam, ut dicunt *Salm.* et *Felix Potestas* (a). Insuper benè potest Episcopus ut Delegatus Apostolicus absolvere hæreticum etiam notorium quoad forum externum, facta prius abjuratione coràm Notario et testibus, et postquàm absolutus fuerit ab Episcopo delinquens, tunc poterit ipse absolvi à peccato hæresis à quolibet Confessario; ità affirmant comm. DD. (b).

40. — Dubitatur 6. utrùm Episcopus absolvere possit ab hæresi, et ab aliis casibus Bullæ Cœnæ, impeditos ire Romam? Alii absolutè negant. Alii negant tantùm in hæresi. Sed nos affirmamus communiter posse cum communi sententiâ Theologorum et Canonistarum, quam tenent *Lug. Laym. Conc. Roncagl. Castr. Milant. Salm. Coninc. Avil. Potestas, Viva, Pelliz*, etc., quia stante impedimento, restituitur Episcopis potestas ordinaria, quam prius habebant super dictis casibus vigore c. 23., 29., et 58. de sent. excom., ubi quamvis sermo habeatur tantùm de censurâ expunctione Clerici, tamen commun. DD. extendunt ad omnes alias censuras, et specialiter ex c. *Eos qui* 22. eodem tit., ubi generaliter sermo habetur de omni censurâ *Canonis*, vel *Hominis*, et dicitur, cùm ad illum, à quo fuerant absolvendi, nequeunt; propter impedimentum, habere recursum, ab alio absolvantur (c).

41. — Et notandum hìc 1. quòd in tali casu impedimenti Episcopus non solum absolvere potest hæresim per se ipsum, sed etiam per alios generaliter delegatos. Nec obstat Tridentinum in quo dicitur, quod *is tantùm non Vicariis sit permissum*, quia tunc Episcopus non absolvit in virtute Concilii,

(a) *Lib. 7. n. 76.* — (b) *Ronc. tr. 4. q. 1. c. 6. q. 4. p. 81. Cum Farinac. ex Castr. de Fide tr. 4. d. 4. pag. 3. §. 2. num. 1. et 2. tum Sanch. Navar. Bannez. Gutti. Comit. Vivald. etc. ex Bullâ, Cùm sicut Cl. VII. editâ an. 1530.* — (c) *Lib. 7. n. 84.*

sed juris communis, juxta quod ex potestate ordinariâ conceditur Episcopis absolvere, et delegare ut in aliis casibus (a)

42. — Notetur 2. quod respectu eorum qui sunt impediti veniunt senes, mulieres, infirmi, impuberes, pauperes, et illi qui aliquam habent inimicitiam, et omnes alii qui habent alias justas excusationes, quibus ab itinere rationaliter excusentur, ut habetur ex c. De cætero, de sent. excomm., et ex c. Ea noscitur; et quamvis eod. tit. In hoc autem advertatur, quod si impedimentum sit temporale, et est notabile (durante exempli causâ sex, vel septem mensibus) tunc impediti possunt benè absolvi, sed ipsi, exceptis mulieribus et pueris, debent juramentum præstare se præsentandi, cessante impedimento, Sedi Apostolicæ, saltem per procuratorem, ut ab illâ directè absolvantur; et non se præsentantes reincident in eandem censuram, ut habetur ex cap. Eos qui, de sent. excomm. in 6. Et hoc currit, etiam si emendati sint, et partibus offensis satisfecerint. (b)

43. — Si verò impedimentum sit perpetuum (id est duraturum sit per decem annos, vel saltem quinque, ut dicunt Ronc., Viva. et Tamb.) absoluti remanent penitus liberi ab obligatione se præsentandi. Sed generaliter loquendo, impediti in perpetuum dicuntur 1. Filii-familias. 2. Religiosi, etiamsi incurrerint censuram antè ingressum. 3. Senes septuagenarii. 4. Servi. 5. Pauperes. 6. Dam-nati in vitâ ad triremes, vel carceres. 7. Infirmi morbo gravi et diuturno, ut quartanâ, et simili. 8. Qui alere tenentur, vel ministrare bona familiæ. 9. Omnes mulieres, etiamsi non Moniales (exceptâ excommunicatione quæ incurritur à Monialibus ob fractionem Clausuræ, quamvis occultam, quæ semper reservatur Papæ ex Declaratione Gregorii XIII., ut diximus num. 36.) 10. Impuberes, etiamsi peterent absolvi post pubertatem. 11. Qui convivunt in loco aliquo undè egredi nequeant, ut Milites,

(a) Lib. 7. num. 90. — (b) Lib. 7. n. 85. ad 87.

Seminaristæ. Et tandem cæteri omnes qui nequeunt Romam ire sinè gravi damno vel spirituali, vel temporali (a)

44. — Notandum 3. quòd taliter impediti secundum probabiliorem, communemque sententiam *Cast. Avilæ, Coninch. Milant. Ronc. Salm. Viva, Spor. Dicast.*, aliorumque (contrà *Bonac. et Potestatem*), non tenentur recurrere Romam per procuratorem, aut per epistolam; quia stante impedimento (ut diximus n. 40.), restituitur Episcopis potestas ordinaria absolvendi, quæ ipsis per Pontificiam reservationem fuerat ablata. Eò magis quia lex ad aliud non obligat, nisi ad recursum personalem: undè qui personaliter Romam ire impeditur, solvitur omni alià obligatione (b).

45. — Notandum 4. quòd quandò pœnitens nequit se Pontifici præsentrare, tenetur necessariò ad Episcopum habere recursum, ut absolvatur à censurâ Papali, ut habetur ex *c. de cætero i. etc. Ea noscitur de sent. excom.* (quid verò dicendum sit in mortis articulo, vide *Tom. II. Tract. XVI. n. 97.*) Quandò verò nec etiam se potest Episcopo præsentrare (etiam extrà mortis periculum) est valdè probabile cum *Soto, Navar. Suar. Cast. Laym. Ronc. Salmant. La-Croix*, etc. quòd absolvi possit à quocumque simplici Confessario (cum obligatione tamen se præsentrandi Episcopo, cessante impedimento) ut deducitur ex textu in *cap. Nuper, eod. tit. (c)*. Et tunc dicimus, quòd pœnitens probabiliter, per se loquendo, ut dicunt *Cast. Gerson. Sot. S. Antonin. Lug. Salas*, etc. non tenetur confiteri peccata reservata, nisi quandò in illis est recidivus, aut ratione illorum extet in occasione proximâ, adeò ut necesse sit illam manifestare, ut Confessarius rectè judicare valeat de suâ dispositione. Vide quod diximus *Tom. II. Tract. XV. n. 27. et 28. et Tract. XVI. n. 133. in fine (d)*. Et quandò pœnitens est in mortis articulo, probabiliter etiam præsente Epis-

(a) *Lib. 7. num. 87. et 88.* — (b) *num. 89.* — (c) *Lib. 7. num. 92.* — (d) *Vide lib. 6. n. 265. Qu. II.*

copo absolvi potest à casibus Papalibus à quocumque Confessario; in morte enim (ut diximus) cessat quæcumque reservatio. Vide quæ diximus *Tract. XV. num. 96*. Dicimus à casibus Papalibus; sed non à casibus reservatis cum censurâ ab Episcopo; quoniam Confessarius etiam moribundo injungere debet, quòd se præsenteret suo superiori, casu quo convalescat, ut accipiat ab eodem tam convenientem admonitionem, quàm pœnitentiam ob censuras reservatas, quamvis absolutas, juxtà communem sententiam; undè quomodò potest indè absolvere Superiore præsente? (a) Sed transeamus ad reliqua privilegia, et facultates quibus gaudent Episcopi.

46. — II. Extant in Jure quædam excommunicationes, quarum absolutio tantummodò Episcopis est reservata. Et sunt 1. contrà percutientes Clericum, vel Monachum, vel aliam personam habentem privilegium Canonis. 2. Contrà procurantes abortum fœtus animati 3. Contrà eos qui absolvuntur in mortis articulo à censurâ Episcopo reservata, et postea recuperatâ sanitate non curant se eidem præsenteret. 4. Contrà fratres Minores admittentes in suis Ecclesiis ad Divina Officia fratres Tertii Ordinis. 5. Contrà communicantes in eodem delicto cum excommunicatis ab Episcopo. 6. Reservantur tandem omnes excommunicationes quas Episcopus sibi reservat (b). Adnotanda autem hîc sunt quædam specialia circà absolutionem excommunicationis ob percussionem Clerici. Antè omnia distinguenda est percussio levis à gravi (seu mediocri) et ab enormi. Ad incurrendam excommunicationem, semper requiritur peccatum mortale. Percussio *levis*, ut habemus ex *Extravag. Perlectis* quam per extensum refert *Nava.* (c), est quandò intercedit simplex percussio quæ fit manu, pede, baculo, et his similibus. *Gravis* quandò eruitur dens: quantitas notabilis capillorum, aut quandò intervenit aliqua percussio relinquens maculam, aut contusionem in carne, aut

(a) *Lib. 7. n. 92.* — (b) *Vide l. 7. n. 213.* — (c) *Manual. cap. 27. num. 92.*

quandò adest effusio sanguinis pugnīs, vel ungulis causata. *Enormis* verò est, quandò mutilatur aliquod membrum, aut fit aliquod magnum vulnus; aut vulnus fiat instrumento aliquo; aut adsit magna effusio sanguinis, aut quando irrogatur magna quædam injuria. Undè sæpè vulnus ex levi potest evadere grave, aut enorme, ratione aut dignitatis personæ offensæ, aut scandali, ut si Religiosus Clericum percuteret: aut ratione loci sacri, aut publici: aut ratione temporis, ut si e. c. dùm fiunt sacræ aliquæ functiones; aut tandem si injuria ipsa per se sit *enormis* (a).

47. — His positis, habetur ex *Extravag. Perlectis* suprà cit. quòd si excommunicatio incurritur ob percussionem levem, potest absolvi ab Episcopo: immò etiam à suo Vicario; hæc enim facultas competit Episcopo de jure ordinario, ut dicunt *Sanchez, Bonac. Molina*, aliique; et juxtà regulam generalem (ut diximus num. 31.) quicquid potest Episcopus ex jurisdictione ordinariâ, non verò delegatâ, idem potest Vicarius, qui cum Episcopo constituit unum idemque Tribunal, ut probant *Pagnanus, Sanch.*, aliique (b). Eadem excommunicatio probabiliter absolvi potest etiam ab iis qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, quique veniunt sub nomine Episcopi, ut diximus num. 31. Quòd si percussio fuerit *publica*, excommunicatio tantùm à Pontifice, aut à suo Legato potest absolvi (potest etiam haberi recursus ad S. Pœnitentiarium, ut notavimus *Tom. II. Tr. XIX. n. 150. ad I.*), sed non ab Episcopo: excipe si fuerit occulta, aut si percutientes essent impuberes, aut mulieres, ut ex *c. Pueri*, et *c. Mulieres de Sent. excomm.* aut si impedirentur Romam ire, juxtà ea quæ diximus n. 40. Collegialiter conviventes possunt absolvi ab Episcopo, si percussio fuerit gravis, non verò si fuerit *enormis*, ut ex *cap. Quoniam, de vitâ et Hon. Cler.* (c).

(a) *Lib. 7. num. 277. et 278.* — (b) *Vide num. 224.*
 — (c) *Lib. 7. num. 279.*

48. — Notandum hîc 1. quòd in dubio utrùm percussio fuerit levis, an gravis, judicatur gravis, ut habemus ex memoratâ *Extravaganti, Perlectis*, in quâ dicitur: *Potius in dubio esse percussione gravem, et ab eâ non posse absolvere*. Notandum 2. quòd juxtâ sententiam communioem et probabiliorem, si aliquis det venenum Clerico, tunc incurrit censuram, quandò venenum cœpit nocere, quia tunc adest jam violentia. È contrâ priusquàm noceat, non adest violentia effectiva, sed solùm actio apta ad causandam violentiam; itâ *Bonacina, Viva, Diana*, etc. (a).

49. — III. Quoad irregularitates non occultas, Episcopus ex c. 1. et cap. 2. de *Filiis Presbyter*. potest dispensare cum illegitimis tantùm ad recipiendos Ordines Minores, et Beneficia Simplicia, et Canoniciatus in Collegiatis, ut etiam Portiones non integras in Ecclesiis Cathedralibus, aut alia Beneficia quibus Sacer Ordo non est adnexus; sed non ad Beneficia Curata, ut ex cap. *Is qui, eod. tit.* In hoc conveniunt omnes. Dubitatur autem 1. Utrùm Episcopus possit dispensare ad Canoniciatum in Ecclesiis Cathedralibus? Et quidem cum probabiliori sententiâ, et communiori *Bossii, Castropal. Barbosa, Concina, Salmanticensium* etc. (contrâ *Pontas et Tournely, cum Gibert*) dicimus non posse; quamvis enim Canoniciatus in se sit simplex Beneficium, tamen vigore Tridentini *Sess. 24. c. 12.* est adnexus Ordini Sacro; undè hodiè de suâ naturâ Ordinem Sacrum requirit (b). Dubitatur 2. Utrùm Episcopus possit generaliter dispensare in hujusmodi irregularitatibus cum illegitimis occultis? Admittunt *Diana, Avila, Barbosa* etc. dicentes Tridentinum jam permittere Episcopis posse dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus. Sed nos negamus cum *Suar. Laym. Bonac. Castrop. Tournel.* aliisque: Quin et ipse *Diana* quoad hoc se retractavit, ex eo quia hujusmodi irregularitas non oritur ex delicto, sed ex defectu; et etiamsi oriretur ex delicto, *Cap. Liceat* intelligitur de delicto proprio, non alieno (c). Dubitatur 3. Utrùm

(a) *Nam.* 280. — (b) *n.* 428. et 29. — (c) *Lib.* 7. n. 430.

Episcopus valeat dispensare cum illegitimo occulto ; saltem ad ministrandum in Ordinibus Majoribus jam susceptis. Affirmant *Layman, Castrop. et Diana* ; non solum si ille susceperit Ordines bonâ fide , sed etiam malâ fide ; et inferunt ex *cap. Nisi, §. Personæ, de Renunc.* ubi dicitur posse Episcopum dispensare cum illegitimo occulto qui culpabiliter est ordinatus. Verum omninò negandum est cum *Suar. Fill Salm.* etc. ex rationibus suprâ allatis , quòd Episcopus nequeat dispensare circâ Ordines Majores. Neque obstat citatus textus , quia illud posse dispensare intelligitur omninò de Papâ ; ibi enim sermo est de quodam Episcopo hoc modo perperam ordinato (a).

50. — Asserunt *Navarrus, Sanchez, Concina* , aliique cum *D. Thomâ* posse Episcopum dispensare etiam cum bigamo ad suscipiendos Ordines Majores et Beneficia simplicia. Sed nos negamus cum *Suarez, Layman, Castrop. Tournely, Barbosa, Bonac.* etc. vigore cujusdam Declarationis Sixti V. in quâ Pontifex declaravit suspensum quemdam Episcopum ex eo quia contulerat Beneficium cuidam bigamo , addiditque Ordinatam incurrisse pœnas , utpotè perperam promotum (b). Si verò bigamia sit similitudinaria , quamvis ea sit publica , communissima est sententia cum *Toledo, Suarez, Castropal. Sanchez, Salmanticens. Tournely* , aliisque compluribus , posse Episcopum dispensare etiam quoad susceptionem Majorum Ordinum , et probatur ex *Cap. 4. de Cler. Conjugat.* et *Cap. 1. Qui Cler. vel Vov.* Excipiendum verò communiter si Clericus habuerit in uxorem viduam aliquam , aut aliam non virginem : aut si habuerit aliam uxorem antè Ordinationem (c).

51. — IV. Ut diximus ab initio , potest Episcopus dispensare in irregularitatibus incursis ob delictum occultum ; excepto homicidio voluntario. Circâ hoc ajunt quidam Doctores , quòd his non obstantibus , si homicidium esset taliter occultum , ut nullo modo in judicio probari posset , tunc posse Episcopum

(a) *Ibid. n. 451.* — (b) *Apud Fagnan. in C. Quoniam de const. n. 32.* — (c) *L. 7. n. 452.*

dispensare. Verùm hæc sententia jure fuit à *Salm.* reprobata, à *Roncaglia* etc., quia ex parte unâ Episcopi nihil possunt super irregularitatibus præter id quod ipsis à Tridentino concessum est in eodem cap. *Liceat*, in quo expressè excipitur homicidium voluntarium occultum. Quòd verò nomine *occulti intelligatur*, ut volunt contrarii, id quod in judicio probari potest, licèt non adhuc probatum sit: id gratis omnino asseritur (a). Atque ità declaravit S. C. Concilii die 21. Maji 1718. In eâ enim cùm propositum esset utrùm Episcopus posset dispensare in quodam homicidio perpetrato à quodam puero, qui ludens cum alio puero, istum parvo gladiolo vulneraverat, et qui post quadraginta dies ex eodem vulnere mortuus est; eâ scilicet ratione, quia delictum istud per decem et octo annorum spatium fuerat occultum; et quia erat moraliter impossibile ut ad Forum deduceretur, S. C. respondit: *Negative*. In thesaur. *Declarat. S. C. pag. 85*. Cæterùm communis sententia est posse Episcopum dispensare, quandò immineret periculum Animæ, aut alia causa gravissima, et difficile esset ad Pontificem habere recursum (b). Insuper communiter asserunt *Suarez, Castrop. Bonacina, Salmanticenses* aliique, posse Episcopum dispensare in irregularitate per mutilationem occultam (c). Insuper est sententia communissima cum *Navarro, Layman, Sylvestro, Barbosa* etc. posse Episcopum dispensare in irregularitate ob homicidium casuale non modò occultum, sed etiam notorium, ad suscipiendos Ordines Minores, et Beneficia simplicia; hoc enim antiquitus jam poterant Episcopi, ut plures DD. testantur; et Tridentinum excepit tantummodò homicidium voluntarium, non casuale, quamvis publicum (d).

52. — Homicidium verò casuale c. c. est, si aliquis volens simpliciter percutere, ob negligentiam occidat, aut si Chirurgus ob negligentiam sit causa mortis, et his similia. Dubitatur indè utrùm reputetur

(a) Vide *L. 7. num. 392*. — (b) *Ibidem num. 391*. — (c) *Num. 381*. — (d) *Lib. 7. num. 393*.

casuale homicidium commissum in rixâ ? Multi affirmant, ut *Diana*, *Salmant.* cum aliis : sed nos negamus cum sententiâ communiori *Suarez*, *Navarri*, *Conc. Tamb. Spor.* aliorumque cum eodem *Diana* qui se retractat ; nam qui in rixâ perpetrat homicidium, jam voluntariè occidit (a). Vide quæ diximus *Tract. XIX. n. 108.* Attamen est valdè probabilis, et communissima sententia cum *Suar.* *Laym.* *Nav. Tourn.* *Bonac.* et *La-Croix* (qui eam communem vocat) posse Episcopum dispensare cum eo qui occidit ob propriam defensionem, sed in defensione aliquantum excedit ; nam hujusmodi homicidium nequit dici absolutè voluntarium.

53. — V. Quoad inhabilitates injunctas à Pontificibus in pœnam, dubitatur utrùm Episcopus possit dispensare : talis v. g. est inhabilitas ad recipienda Beneficia, imposita à Sixto V. in suâ Bullâ *Efficiendum*, procurantibus abortum ; et inhabilitas ad celebrandum à Benedicto XIV. injuncta Confessariis sollicitantibus, in suâ Bullâ, *In Generali Congregatione.* Negat *Anacletus*, et dubitat *Roncagl.* loquendo de abortu ; verum *Elbel* et *Spor.* admittunt absolutè ob regulam communiter receptam (ut dicunt) à *Scoto*, *S. Bonav.* aliisque, quòd dispensatio ab omnibus pœnis impositis à jure communi, et Pontifici specialiter non reservatis, intelligitur concessa Episcopis, ut colligitur ex *Cap. Nuper 29. de Sent. exc.* Vide quæ diximus *Tom. I. Tract. II. de Lege, n. 58. (b).*

54. — VI. Circà materiam Matrimonii Episcopus habet varias dispensandi facultates. Dispensare enim potest in Publicationibus, sed de hoc jam dictum est *Tom. II. Tract. XVIII.* (cùm sermo fuit de Matrimonio) *n. 58* Insuper dispensare potest in voto castitatis emisso à conjugibus ; de quo jam satis ibidem *n. 54. ad VI.* Videndum nunc superest utrùm Episcopi habeant aliquam facultatem circà impedimenta dirimentia.

(a) *Lib. 7. n. 394.* — (b) *Vide Lib. 1. app. II. n. LIII. et l. 6. n. 705. in fin.*

55. — In Impedimentis dirimentibus solùm Pontifex potest dispensare. Quòd si impedimentum esset dubium, communissima est sententia posse etiam Episcopum dispensare; ità dicunt *Sà, Meibes. Tourn. Diana, Pichler*, etc. et quamvis *Sanch.* in Tract. de Matrimonio (a) id neget, tamen in Decalogo (b) videtur se retractasse; ibi enim ait tanquàm ex regulâ generali: *Cùm dispensationis reservatio sit odiosa, est restringenda ad casus certos; dubii enim non comprehenduntur sub reservatione*, ut asserit probasse antecà *Lib. 1. c. 10. n. 7. (c).*

56. — E contrario quandò impedimentum dirimens esset certum, et Matrimonium jam fuisset contractum, est communis sententia posse Episcopum in eo dispensare quoties non facilè possit haberi recursus ad Pontificem, et quoties immineret periculum scandali, aut infamiæ si conjuges separarentur, aut incontinentiæ, si non separarentur: ità *Sanch. Castr. Conc. Meibes. Tourn. Cabass. Nat. ab Alex. Bonac. Barb. Salmant.* etc. contrà quosdam paucos (d). Sed advertunt hìc *La Croix* et *Felix Potestas*, quòd si dispensatio potest commodè obtineri à S. Pœnitentiariâ, et conjuges essent in bonâ fide, tunc illa est expectanda, et interim sponsi sunt relinquendi in suâ bonâ fide juxtà id quod diximus Tract. XVI. num. 113. Insuper advertendum est cum *Pontio, Castr. Barb. Escob. Sanch. Salm.* aliisque communiter, non posse Episcopum, si ambo conjuges malâ fide contraxerint; tunc enim si daretur locus hujusmodi dispensationi, daretur ansa celebrandi quotidie Matrimonia nulla sub spe dispensationis. Præterquam quòd Tridentinum Sess. 24. c. 5. vult omninò privari quâcunque spe dispensationis quicumque scienter contrahit in gradu prohibito. Notandum tamen cum *Sanch. Salm. Bann. Conc. Aversa*, etc. quòd ad constituendam in hoc casu malam fidem, oportet, ut contrahens non modò

(a) *Lib. 8. D. 6. num. 18.* — (b) *Lib. 4. c. 40. num. 26.*
 — (c) *Vide Opus nostrum Lib. 6. num. 902. V. Cæterum.*
 — (d) *Num. 1123.*

scienter factum commiserit, quòd scilicet cum conjunctâ contraxerit, sed insuper quòd sciverit extitisse impedimentum; imò quòd de eo veram notitiam habuerit; Concilium enim inquit: *Scienter præsumpsit*. Undè cum ignorantia crassa potest quidem dispensari. Deneganda est insuper dispensatio ei qui contraxit, sed ex malitia Publicationes prætermisit, ut habetur ex eodem Concilio loco cit. (a).

57. — Si verò Matrimonium non adhuc contractum sit, probabilissima quoque adest sententia, et est communis quòd possit tunc Episcopus dispensare in impedimento dirimenti, quandò imminet periculum infamiae, et facilis non est recursus ad Pontificem; ità *Suar. Pignat. Ponce. Conc. Cabass. Castr. Salm. Bonac. Card. Silvius, La-Croix, Viva, etc. cum Benedicto XIV. (b),* contrà rigidissimum *Fagnan.* qui id negat etiam in mortis articulo, et in necessitate legitimandi prolem: Sed alii communiter ajunt tunc præsumi aut quòd Pontifex deleget Episcopo suam dispensandi facultatem, vel quòd in casu tantæ necessitatis cesset dispensationis reservatio; et quòd tunc Episcopus dispense ex potestate suâ ordinariâ (c). Imò asserit *Pignat.* probatque (d) in tali casu cessare non modò reservationem, sed etiam legem impedimenti, utpotè eam, quæ jam perniciosa evaserit; cùm certum omninò sit legem nocivam non obligare, ut docent omnes cum *D. Thomâ.* Et ex hoc inferunt *Roncagl. et Instructor nov. Confes.* (ut jam diximus *Tract. XVI num. 114.*) quòd adveniente casu quo sponsi jam ad Ecclesiam pervenerint, et unus ex ipsis manifestaret Confessario impedimentum occultum jam contractum tamquàm peccatum, et sinè scandalo, aut infamiâ Matrimonium differri non posset, potest tunc Confessarius declarare eo casu non obligare legem impedimenti, et posse licitè contrahi. Verùm ad majorem cautelam consulant, ut obtineatur indè dispensatio à S. Pœnitentia-

(a) *Lib. 6. n. 1124.* — (b) *De Synodo Lib. 9. c. 2. n. 2.*
— (c) *Vide Lib. 6. num. 1122. et fusiùs eodem Libro num. 613.* — (d) *Tom. 3. Consult. 33. n. 6.*

riâ (a). Sed advertendum est hoc currere, quandò Episcopus esset absens; quandò etenim fieri potest, necessariò ad ipsum est recurrendum, ut dispenset, juxtà ea quæ diximus n. 45. Dicunt autem *Sambonius* et *Gibert*, quòd si contrahentes sint diversarum Diocesum, quisque sponsus debet à proprio Episcopo dispensari. Verùm probabiliter id negat *Honoratus Tourn.* cum aliis, quia sublato per Episcopum impedimento sui subditi, jam hoc ipso redditabilem ad contrahendum cum alio impedito; quemadmodum qui habet facultatem dispensandi in aliquo gradu, eo ipso quod dispensat cum uno ex sponsis, dispensat etiam cum alio (b).

58. — Quæritur utrùm Episcopus possit aliis delegare hanc facultatem dispensandi in impedimentis dirimentibus in suprànarratis casibus? Quidam pauci negant; sed communiter affirmant *Castrop.* *Bonac.* *Barbosa*, *Silvest.* *Sanchez*, *Pontius*, *Coninchius*, *Salmant.* *Escob.* etc. Et potest eam delegare non modò in particulari, sed etiam generaliter pro omnibus casibus occurrentibus, ut ajunt *Sanchez*, *Castrop.* *Salmantic.* *Bonac.* *Elbel*, *Valentia*, *Vasquez*, *Salas*, *Henriq.* *Coninch.* *Guttier.* etc. Cùm enim hujusmodi potestas non industriæ personali, sed Episcopali officio sit adnexa, ipsa jam reputatur ordinaria, et ideò rectè potest delegari, ut notavimus num. 34. Et tantò magis idem dicendum de omnibus aliis facultatibus quas habent Episcopi circa Publicationes, et impedimenta impediencia. Advertendum tamen, quòd hanc facultatem dispensandi non habent Vicarii Episcoporum sinè ejusdem speciali commissione; diximus enim n. 31. quòd in generali commissione Vicariatûs non committitur facultas illa, quam habent Episcopi dispensandi in hujusmodi casibus, ob præsumtam Pontificis voluntatem (c).

59. — VII. Episcopus dispensare potest in Interstitiis à Tridentino præscriptis quoad ordinationem

(a) *Cit.* n. 613. — (b) *Num.* 1142. — (c) *Lib.* 6. n. 613. et *fusiùs* n. 1125.

Clericorum. Et I. quoad Ordines Minores, Concilium remittit prudentiæ Episcopi hujusmodi dispensationem, dicens: *Minores Ordines.... per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur. Sess. 23. cap. 11.* Quare etiam inter Ordines Minores (per se loquendo) debet aliquid temporis intercedere, scilicet vel ab unâ generali Ordinatione ad aliam, ut quidam asserunt, vel ab uno die festo ad alium, ut quidam alii affirmant. Cæterum, ut dispensetur in hujusmodi interstitiis, quævis sufficit causa, ut plurimi DD. docent. Inter primam verò Tonsuram et Ordines Minores probabiliùs nullum requiritur intervallum, quia probabiliùs Prima Tonsura non est Ordo. II. Quoad Subdiaconatum, Concilium requirit annum intervalli à susceptis Minoribus Ordinibus, sed subdit indè: *nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiæ, judicio Episc. aliud exposcat, cit. c. 11.* Tò Ecclesiæ intelligendum de Ecclesiâ in quâ Clericus est adscriptus, ut constat ex cap. 13. III. A Subdiaconatu ad Diaconatum etiam annus requiritur, sed in hoc potest Episcopus ex quâcunque rationabili causâ dispensare, inquit enim Concilium: *Nisi aliud Episcopo videatur. Sess. 23. cap. 13.* IV. Tandem à Diaconatu ad Sacerdotium annus item requiritur, sed magis rigorosè: Exigit enim Concilium non modò Ecclesiæ utilitatem, sed etiam necessitatem, dicens: *Ad minùs annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur c. 14. (a).*

60. — VIII. Episcopus potest etiam dispensare ad celebrandum in alio Altari, aut Ecclesiâ non destinatâ à Fundatore, quandò adest aliqua justa causa: e. c. si hoc ad ejusdem Ecclesiæ utilitatem redundaret: aut si Capellanus morbo detineretur, aut studiis operam daret, vel aliis negotiis; aut si sinè magnâ molestiâ ad Ecclesiam destinatam se conferre nequiret, aut ex similibus aliis rationabilibus causis; ità communiter asserunt *Castropal. Concina,*

(a) Vide Lib. 6. n. 795.

La Croix, *Salmantic. Barbosa*, *Roncaglia*, *Passerinus*, *Henriq. Tambur. Mazz.*, alique; tunc enim Episcopus (rectè potest, juxtà ea quæ dicemus n. 68.) Fundatoris voluntatem interpretatur. Meritò tamen excipit *La-Croix* cum *Pa-squaligo*, si Fundator Ecclesiam designasset et horam ob commodum speciale familiæ, vel populi, vel ad cultum alicujus Sancti peculiarem: contrà *de Lugo* et *Tournely* ajunt, quòd si Fundator nullum circà hoc finem habuerit, aut si finis jam cessaverit; Sacerdos alibi celebrans nonnisi venialiter peccat, imò excusatur ab omni culpâ si celebret in Altari Privilegiato; quia tunc redundat in majus bonum ejusdem Fundatoris. (a)

61. — IX. Potest insuper Episcopus dispensare justis de causis tam secum, quàm cum aliis ad celebrandum post meridiem, ut dicunt *Lugo*, *Wigandt*, *Navarr. Castrop. Layman*, *Salmant.* etc (b).

62. — X. Olim ex *Can. Missarum* 11. de *Consecr. Dist.* 1. poterant etiam Episcopi celebrare vel per se, vel per alios Sacerdotes in quocumque loco, etiam in privatis domibus. Sed postea à Tridentino *Sess. 22. in Decr. de celebr. Miss.* etc. vetitum fuit Episcopis celebrandi licentiam impertiri in aliis locis, præterquàm in Oratoriis ab eisdem benedictis, et ad Sacros usus destinatis, quæ censentur tanquàm publica; undè ibidem potest quotidie celebrari. Hujusmodi Oratoria debent habere januam ad viam publicam; sed hoc non est intelligendum de illis quæ in Regularium domibus sunt erecta, aut alicujus Communitatis, ut esset in Seminariis, Conservatoriis, Hospitalibus, vel in carceribus, quæ non requirunt januam secus viam; et ritè potest in diebus solemnibus, quemadmodum S. C. declaravit. Idem dicendum de Oratoriis quæ habent Episcopi in suis domibus etiam Campestribus extrà proprias Diöceses (c).

(a) Vide *Lib. 6. num. 329.* — (b) *Lib. 6. num. 344. in fin.* — (c) *Num. 357.*

63. — Insuper Episcopi olim ex *cap. ult. de Privil. in 6.* cùm à suis Diœcesibus essent absentes, poterant celebrare per se, vel per alios in quâcumque domo extrâ propriam habitationem. Sed Clemens XI. abstulit ipsis hujusmodi facultatem: Verùm Innocentius XIII. iterùm illam restituit in suâ Bullâ: *Apostolici Ministerii.* sub die 4 Maji 1723. in quâ dixit quòd prohibitio non erat intelligenda de domibus in quibus morarentur Episcopi, *Occasione Visitationis, vel itineris, ut nec etiam quandò Episcopi in Casibus à jure permissis absentes moram faciunt in alienâ domo.* Atque hoc confirmatum fuit per aliam Bullam Benedicti XIII. Sed cùm hoc privilegium sit personale Episcopi, ideò advertit *Tamburinus*, alios Sacerdotes absentibus Episcopis, non posse in dictis domibus celebrare (a).

64. — Dubitatur, utrùm Episcopus possit aliquandò dispensare, ut celebretur Missa in domibus privatis? De jure ordinario nec est nec fuit unquàm permissum celebrare, nisi in locis sacratis, juxtâ *can. Sicut 11. Dist. 1. de Consecr.* Excipitur tamen primò casus necessitatis, ut in eodem textu habetur. Casus autem hi necessitatis sunt I. Si Ecclesiæ sunt dirutæ, ut dicitur in *c. Concedimus, Dist. 1. de Cons.* II. Si aliquis Sacerdos diù peregrinetur per loca deserta, aut infidelium, ut ex *eod. c. Concedimus.* III. Quandò Ecclesia populum non capit. IV. In castris, et in littore maris, si aliter plures carere deberent Sacro. Ità communiter DD. qui citantur à *Card. Petra*, et à *Salm.* (b). Et hisce casibus quisque Sacerdos celebrare potest in Altari portatili extrâ Ecclesiam. Advertit tamen *Layman* (c) cum *Suarez* et *Soto*, quòd si Episcopus non adest, decet ab ipso licentiam impetrare. Insuper advertit *Castr.* (d), quòd cùm casus necessitatis est dubius, potest Episcopus dispensare, juxtâ dicta *Tom. 1. Tract. 11. n. 57.*

(a) Vide Lib. 6. n. 358. — (b) *Petra to. IV. in Const. 2. Urb. V. n. 31. Salm. tr. 5. de Miss. Sac. c. 4. ex. num. 50.*

— (c) *Laym. l. 5. tr. 5. c. 5. n. 3.*

(d) *Castr. to. 22. De Sac. Miss. D. 1. p. 8. n. 5.*

Præterea excipitur, cùm Episcopus dispensat ad celebrandum extrâ Ecclesiam in aliquo casu particulari ex justâ causâ : nam licèt hodiè Episcopi careant facultate impertiendi hanc licentiam eorum arbitrio, quam olim habebant; ut apparet ex *c. Missarum*, *Dist. 1. de Cons.* ubi permittebatur celebrari *in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit.* Et ex *c. Hic ego*, *ibid.* ubi : *In locis in quibus Episcopus proprius jusserit.* Et clariùs expressum fuit *cap. In his 30. de Privil.* ubi Honorius III. decrevit Fratres Franciscanos et Dominicanos vigore Privilegii Apostolici benè posse facere Sacrum in Altari portatili sinè licentiâ Episcopi loci, ratione adductâ, quia alioquin inutile privilegium evasisset, cùm sinè ipso bene celebrare potuissent extra Ecclesiam solo Ordinarii permissu. Cùm autem (verba Pontificis) *nihil eis conferret memorata indulgentia, sinè quâ id, Prælati annuuntibus, liceret.* Undè meritò asserit *P. Suarez* (a) cum *Silvestro*, *Soto*, et *Navarro*, olim Episcopos hâc facultate pollere indulgendi, ut in privatis ædibus celebraretur permanentemente et sinè ullâ necessitate : Quia illa (ait *Suarez*) non erat dispensatio, sed usus propriæ potestatis. Licèt dico, hæc facultas ablata est Episcopis à Tridentino *Sess. 22. in Decr. de observ. in cel. Miss.* ubi dictum fuit. *Neve patiantur (Episcopi) privatis in domibus, atque omninò extrâ Ecclesiam, et ad Divinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc Sacrificium à Secularibus aut Regularibus quibuscunque peragi.* Attamen communiter DD. consentiunt id intelligi quoad licentiam celebrandi permanentemente per modum habitûs, juxtâ facultatem quam priùs habebant; sed minimè ipsis vetitum fuit hanc licentiam concedere ad tempus per modum actûs, si justa adsit causa, ità *P. Suarez* loco cit. vers. secundo in fin. ubi post casum exceptum necessitatis, sic ait : *Item facultas hæc est per modum dispensationis; Concilium autem ab*

(a) *Suarez* to. 3. in 3. part. sect. 3. vers. secundo.

Episcopo non abstulit potestatem rationabiliter dispensandi in hujusmodi rebus, maximè cùm reverà sit moraliter necessaria. Demùm addit : Tandem usus hoc confirmat, quia ià fit sinè ullo scrupulo. Idem dicit Bonacina (a) : *Episcopus potest in casu aliquo, justâ concurrente causâ, dispensare, ut Missa extrâ Ecclesiam in loco honesto celebretur, ità Reginald. Beja, et Cenedo.* Deindè se remittit ad dicta alibi (b) ubi scripsit benè posse Episcopum dispensare in legibus Canonicis quoad res quæ frequenter eveniunt, et dispensatione indigent; vel cùm occurrit aliqua gravis necessitas, vel gravis utilitas, nec de facili Sedes Apostolica adiri potest. Idque conforme est ad ea quæ diximus Tom. I. Tract. II. n. 58. Idem scribit Barbosa (c) : *Concilium loquitur de communi modo celebrandi, non verò abstulit Episcopis potestatem rationabiliter dispensandi, stante necessitate, vel justâ causâ.* Idem scribit Escobar (d) : *Talis autem Dispensatio cum rationabili causâ non debet inter abusum recenseri; undè potest Episcopus hanc concedere facultatem (celebrandi extrâ locum sacrum) quandò persona nobilis ratione senectutis vel infirmitatis nequit adire Ecclesiam, ut Missam audiat, et Eucharistiam recipiat.* Idem scribit Layman (e) : *Non videtur hæc potestas ablata (Episcopis), occurrente casu necessitatis dispensandi, aut semel, aut sæpius, quatenus rationabilis causa suaserit; in loco honesto profanis usibus destinato, super Altari sacro Missam celebrare liceat.* Idem scribit Holzman (f) : *Excipiendus est prætereà casus, quo Episcopus rationabili ex causâ dispensat, ut in privatis ædibus, v. gr. alicujus infirmi, super Altari portatili celebrari possit.* Idem scribunt alii plures, ut Salman-

(a) Bonac. de Euch. D. 4. q. ult. num. 9. — (b) Bon. De Leg. D. 1. q. 2. p. 1. n. 17. — (c) Barbosa de Pot. Ep. Alleg. 23. num. 9. — (d) Escob. to. 3. de Euch. cap. 6. num. 85. — (e) Laym. l. 5. tr. 5. cap. 5. num. 3. — (f) Holzm. to. 2. de Euch. c. 2. n. 370. v. Excip. præc.

ticenses, *Elbel* et *La-Croix* (a) cum *Coninch. Roderiq. Pasqualig. Quarti, Diana, Marcart. Hurtado et Fagund.* Itaque præfata sententia meritò quidem communis dici potest. Et advertatur, quòd cùm à citatis DD. nominetur *Necessitas* respectu ad dispensationem hanc, non sumitur pro necessitate celebrandi, talis enim necessitas non eget dispensatione, ut scripsimus suprà in primâ exceptione notatâ, sed intelligitur necessitas celebrandi, vel audiendi Missam extrà Ecclesiam, cùm subsit justa causa celebrandi.

Neque hìc obstat Decretum Clementis XI. quod opponit *P. Mazzotta*, sicut nec etiam obstant Decreta Pauli V. et Urbani VIII. quibus præfata dispensatio vetatur Episcopis; quia illa intelliguntur, prout intelligitur Decretum Tridentini, ubi inquit *Escobar* et *Salmanticenses* num. 58. cum *Philiberto, Hurtado, Nav. Quintanad. Diana, Fagund.* id est, de dispensatione per modum habitûs, non jam per modum actûs ad tempus pro aliquo casu particulari, existente justâ causâ dispensandi. Et quoniam post Concilii Decretum non defuerunt AA. ut *Soto*, et *Emmanuel Sà*, qui dixerunt, non esse gravem culpam celebrare extrà Ecclesiam, si celebretur in loco honesto; imò *Soto* scripsit, ut refert *P. Suarez* (b), nullam in eo adesse culpam, semper ac Missa clàm dicitur, ità ut omne scandalum absit; ideò censeo, relatos Pontifices id prohibuisse Episcopis Decretis clarioribus et urgentioribus.

Deindè dubitatur, per quot vices hæc dispensatio concedi possit. *Salmanticenses* dicunt semel, vel bis; sed alii, aut *Suarez, Laym. Bonac. Escob. Holzman*, et *Elbel* cum *Pasqual.* etc. indefinitè loquuntur, et intelligunt posse dari, durante illâ infirmitate, aut aliâ causâ accidentali. Et non sinè ratione indefinitè loquuntur, cùm prohibitio dispensandi intelligitur facta, ut suprà ostensum est,

(a) *Salm. de Sacrif. Miss. tr. 5. cap. 4. num. 56. Elbel Th. Mor. eod. tit. pag. 136. n. 233. Croix l. 6. n. 263.*

— (b) *Suarez in 3. p. to. 3. dist. 81. sect. 3. in princ.*

tantùm quoad dispensationes permanentes, non verò ad illas, quæ impertiuntur ad tempus propter aliquam causam transeuntem, et certum est prohibitiones tanquam odiosas stricte esse interpretandas. Accedit insuper quædam Declaratio, quam affert de hoc *Gallemarte* (a) ubi sic dictum fuit : *Permittit Pontifex Ordinarii arbitrio, necessitate personarum, et infirmitatis qualitate pensatâ, ut pro infirmorum commoditate etiam in privato Oratorio, vel Altari ad hoc deputato facultatem celebrandi concedat.* Idemque admittit *Card. Petra* (b) dicens, licere Episcopo licentiam concedere celebrandi domi alicujus insignis personæ ægrotantis, ut Missam audiat, et Communionem fruatur. Accedit quod *Honorius III.* in cit. *Cap. In his 30. de Privil.* loquens de facultate celebrandi, dixit in hâc re, *Benignam potius interpretationem faciendam.* Atqui si hujusmodi licentia impertiri potest ab Episcopis pro Secularibus infirmis, ne Missâ careant, ut suprâ dictum est; tantò magis concedi potest Sacerdotibus, qui habent quamdam necessitatem sæpè celebrandi, ut infertur ex Tridentino sess. 23. cap. 14. ubi dicitur : *Curet Episcopus, ut si saltem diebus dominicis, et festis solemnibus, ... missas celebrent.* Quapropter nescirem ipse à veniali culpâ excusare Sacerdotem, qui valens quotidie celebrare (præter unum diem in hebdomadâ ob reverentiam) omitteret ex pigritiâ Sacrum facere; quandoquidem Sacerdos non tantùm celebrat pro se, sed etiam pro totâ Ecclesiâ, cujus Minister est constitutus, et pro toto populo Christiano, pro quo in Altari intercessor adest, ut declaravit Apostolus : *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis.* *Hebr. 5. 1.* Hinc oritur, prout dicebam, quædam necessitas, quam Sacerdos habet celebrandi; ac propterea fa-

(a) *Gallem. in Trid. sess. 22. Decr. de observ. etc. num. 6.*

— (b) *Card. Petr. tom. 4. in Const. 2. Urbani II. num. 32.*

cilius Episcopi concedere possunt Sacerdotibus in ædibus propriis licentiam celebrandi, durante eorum ægritudine.

65. — XI. Satis sit quod super hoc puncto dictum est. Ad alia transeamus. In *cap. fin. de Pœnit. et remis.* legitur concessum Episcopis extrà propriam Diœcesim commorantibus, Prælatisque minoribus exemptis, quo nomine veniunt Abbates et Superiores locales, et etiam Prælati Romanæ Curix, ut Protonotarii, Auditores Rotæ etc. (ut dicunt *Suar., Lugo, Diana* etc.) posse sibi eligere Confessarium, sinè aliquâ ordinarii illius licentiâ. Sed S. C. declaravit (quod confirmatum est à Gregorio XIII. apud *Fagnanum*) hoc intelligendum esse quòd valeant sibi eligere aliquem Sacerdotem sibi subditum: vel aliquem non subditum, sed à proprio Ordinario approbatum, id est ab Ordinario Domicilii ejusdem Sacerdotis, ut explicat *Lugo (a)*. Eodem privilegio gaudent Cardinales, sed non alibi nisi Romæ, ut inquit *Fagnanus*: et valent eligere in Confessarium quemlibet Sacerdotem tàm pro se, quàm pro suâ familiâ, quem possunt etiam extrà Romam perducere; quod etiam Episcopis est concessum (b).

66. — XII. Episcopi sunt Delegati Sedis Apostolicæ ad tuendam Clausuram Monasteriorum Monialium etiam exemptarum, earumque quæ Regularibus sunt subjectæ, ut demonstrabimus *num. 87*. Ex hoc inferunt *de Alexandr. Bautrius, Clericatus, Pelliz.* etc. (contrà *Dianam, et Pasqual.*) quòd benè quidem possunt Episcopi reservare sibi casus circà Clausuram, atque ità declaravit S. Congr. Concilii die 16. Novembris 1720. Quod est intelligendum etiam respectu Jesuitarum etc. quidquid dictum fuerit *Tract. XIX. num. 43.* vide inferiùs *num. 80.*

67. — Omnes Confessarii Monialium etiam exemptarum debent ab Episcopo approbari ut præ-

(a) Vide L. 6. n. 563. v. Dubitatur hic 1. — (b) Ibid. vers. dub. 11.

scripsit Gregorius XV. in Bullâ *Inscrutabili*, quam confirmavit in omnibus Clem. X. cum aliâ Bullâ *Inscrutabili* 7. Benedictus XIII. et nuper Clem. XII. qui in omnibus Gregorii Bullam innovavit (de quâ infra num. 80.) etiam quoad ea quæ Benedictus XIII. contrâ Gregorii Bullam concesserat (a). Et ideo ait *Tamburinus* etiam Moniales exemptas incurrere casus ab Episcopo reservados; quia sicut ille in approbatione limitare potest tempus, et personas, ita etiam casus. Sed alii communius et probabilius (*Pelliz. Quintanad. et de Alexand.*) id negant, quia Moniales exemptæ sunt extrâ jurisdictionem Episcopi; et approbatio Confessarii respicit tantum ejusdem idoneitatem; tantò magis, quia in Bullâ Clem. X. *Superna*, dicitur Episcopus posse limitare tempus, locum, et personas; et nulla fit mentio casuum (b). Verum hoc non currit quoad Clausuram, circa quam benè potest Episcopus tam casum, quam censuram sibi reservare, ut diximus *Tract. XIX. num. 43*. Et juxta quæ dicemus num. 80. Insuper advertendum est, quòd per Bullam *Pastoralis* Benedicti XIV. potest Episcopus assignare Confessarium extraordinarium Monialibus exemptis, si illarum Prælatus Regularis illum concedere recusaret (qui esse debet alterius Ordinis, vel Secularis), et hoc non solum in morte, sed etiam in vitâ singulis annis (c).

68. — XIII. Plures DD. asserunt, ut *Angelus, Sylvester, Armilla, Tabiena*, alique cum *Croix* (qui illis adhæret) posse Episcopum ex justâ causâ commutare pias testatorum dispositiones, ex eo quia ipsi habent dispensandi potestatem in lege quæ jubet impleri ultimas voluntates, quoties adsit justa causa; idque confirmant ex Tridentino *Sess. 22. c. 6*. Sed hoc negamus cum sententiâ probabiliori *Molinæ, Layman, Sanchez* etc., quia in *Cap. Tua de Testam. et in cap. 8. ejusdem Sess. 22.* à Concilio jubentur Episcopi adamussim exequi ultimas voluntates.

(a) num. 577. — (b) *L. 6. n. 602. Qu. VI.* — (c) *Lib. 6. num. 576.*

luntates. Neque obstat quod opponunt, et quod legitur in eodem Cap. 8., quia ibi tantummodo committitur Episcopis ut examinent causas utrum veræ sint nec ne, quando ultimæ voluntates à Sede Apostolicâ commutantur. Tantò magis quia in *Clem. Quia contingit de Relig. dom.* dicitur bona in aliquem usum applicanda, non posse in alio nisi à Sede Apostolicâ applicari. Cæterum est valde probabile quod dicunt *Laym. Bonac. Salm. Coninch. et Trullench.*, quod si vè superveniat aliqua causa, si vè testator ignoraverit aliquam causam, quam si cognovisset, aliter disposuisset; tunc Episcopus potest opus commutare, sed unà cum hærede; quamvis si hæres contradicat, asserant plures DD. posse id facere Episcopum illo contradicente (a).

69. — XIV. Dicunt insuper DD. ut *Viva, Diana, Trullenchius, Busembaum*, alique, posse ab Episcopo fieri compositionem incertarum restitutionum (illarum scilicet quarum dominus est incertus) quæ pauperibus sunt erogandæ; quoniam (ut ipsi dicunt) hujusmodi compositio nullâ Lege Episcopis reservatur; et contra ipsa est juxta præsumptam creditorum voluntatem. Sed magis rationabiliter contradicunt *Lugo, Molina, Turrianus, Corduba*, et alii, quia talium bonorum administratio pertinet tantummodo ad Pontificem, vel ad Principem (b). Et re quidem verâ Pontifex Benedictus XIV. in Bullâ *Pastor bonus* (23. Aprilis 1744.) hujusmodi facultatem S. Pœnitentiariæ concessit (c). Vide *Tr. XIX. n. 148. ad X.*

70. — XV. Affirmant quoque *La-Croix, Tamburinus*, et *Pasqualigus*, posse ab Episcopo minui numerum Missarum à testatore relictarum, quoties ob eleemosynæ parvitatem, qui Missas celebraret, non inveniretur. Sed hîc se opponit *P. Concina*, et quidem rationabiliter; nam Decretum S. C. emanatum jussu Urbani VIII. et confirmatum ab Inn. XII., prohibet districtè Episcopis reductionem,

(a) Vide plura de hoc *L. 3. n. 931. Quær. 2.* — (b) *L. 3. n. 592. V. Notat.* — (c) *Lib. 7. n. 470. ad X.*
Tom. III. C

moderationem , aut commutationem onerum Missarum impositarum in *Limine foundationis*, et post Tridentinum , volens quoad hoc omninò ad Sedem Apostolicam recursum haberi. Quia rectè ibidem declaratum fuit , quòd facultas concessa Episcopis , aliisque à Concilio , *sess. 25. c. 4.* intelligenda est pro reductione Missarum relictarum antè Concilium. Cæterùm ait *Fagnanus* cum *Felino* , quòd si ab initio redditus erant sufficientes , et deindè taliter fuerint imminuti , ut nullo modo sufficiant , tunc non videri ablatam facultatem quam habent Episcopi de *jure communi* moderandi Missas juxtà *c. Non quidem de Testam. (a)*.

71. — Jam superiùs dictum est *num. 53.* posse probabiliter Episcopum dispensare in omnibus in quibus dispensatio non est specialiter Pontifici reservata. Quid verò possint Episcopi circà relaxationem juramenti , et circà commutationem , aut dispensationem votorum , diximus *Tom. I. Tract. V. num. 19. 42. et seq.* Notandum hìc deniquè posse ab Episcopo , juxtà Trident. *sess. 21. c. 7.* uniri , aut transferri ad aliam Ecclesiam Beneficia simplicia jam ad tenuitatem redacta , aut fundata in aliquâ Ecclesiâ quæ lapsu temporis jam corruerit , adèd ut nequeat ampliùs reparari , vide *Barbosam (b)*. Insuper Episcopus potest unire Seminariis Beneficia simplicia etiam reservata , aut affecta , aut vacantia in Curiâ Romanâ ; Trid. *sess. 23. c. 18.* Insuper tempore Visitationis potest Episcopus cogere Parochianos ad necessaria Parocho subministranda. Trid. *sess. 21. cap. 4.* Potest etiam novas Parochias erigere , et de Matricis fructibus dotare si hæc abundet , sed sinè præjudicio Possessoris ; Trid. *eod. loco.* Potest etiam duas Parochias unire , si divisæ nequeant singulæ suum Parochum sustentare ; dummodò populus non adèd distet , ut non sufficiat unius Parochi assistentia ; *ibid. c. 5.*

(a) Vide *Lib. 6. n. 331. v. Dub. 2.* — (b) *Barb. de Potest. Episc. All. 66. ex n. 15.*

CAPUT IV.

De Privilegiis Regularium.

PUNCTUM I.

De Privilegiis spectantibus ad omnes Regulares in communi.

- I. *De exemptione à jurisdictione Episcoporum* 72. 73. 74. *Casus excepti, præcipuè circa celebrationem Missarum* 75. *Declaratio S. C.* 76. *Quibus casibus potest Episcopus obligare Regulares etc.* 77. *Utrùm Regulares teneantur præceptis Episcoporum* 78. *Utrùm Episcopus possit eos visitare* 79. *Utrùm visitare Clausuram Monialium* 80. *Utrùm petere rationem Missarum relictarum etc.* 81. *Quibus casibus possit criminaliter procedere etc.* 82. et 83. II. *De obligatione decimarum* 84. ad 87. III. *Circà Fundationes* 88. *De Monasteriis Episcopo subjectis* 89. IV. *De Judice Conservatore* 90. *De Sepulturâ* 91. et 92. *De Portione Canonica etc.* 93. et 94.

72. — I. **R**EGULARES habent privilegium exemptionis à jurisdictione Episcoporum, nam Prælati Regulares habent in suis Ecclesiis et Monasteriis jurisdictionem quasi Episcopalem, tam quoad personas, quàm loca, sicut probant *Salmanticenses*, qui agunt fusiùs de omnibus privilegiis prædictis in hoc puncto; sed nos solùm adnotabimus hìc res magis principales (a).

73. — Itaque quoad prædictam exemptionem adnotandum primò, quòd in dubio alicujus privilegii,

(a) *Salmant. tr. 18. c. 3. n. 3.*

decisio spectat ad summum Pontificem, quemadmodum declaratum fuit à Clemente IV., et ab aliis Pontificibus (1). Adnotandum secundò, quòd huic privilegio exemptionis Regulares cedere non possunt, sicuti habetur ex *Cap. Cum tempore de arbitris*, quia id redundaret in damnum Religionis: Quare nulla consuetudo in contrarium potest in hoc prævallere (b).

74. — Notandum tertio, hoc privilegio gaudere, non solum Professos et Conversos, sed etiam Novitios, qui in favorabilibus veniunt sub nomine Religiosorum; et etiam Tertiarios et Beatos, sicuti dictum est numero 8. Servi etiam Regularium qui actu famulantur, et resident intra claustra Monasteriorum, et vivunt sub obedientia, juxta Tridentinum *sess. 24. c. 11. eximuntur à jurisdictione Episcoporum, tam quoad censuras (juxta Bullam Alexandri IV. apud Salmanticenses)* quam etiam quoad Communionem Paschalem (c). Notandum quartò, quòd apostatae et fugitivi possint capi ab Episcopis; sed solummodò ut consignentur suis superioribus. Episcopus solum eos posset punire in casu, quo eorum Monasteria essent in longinquo posita, et ipsi moniti nollent regredi juxta Tridentinum *sess. 7. cap. 14. (d)*. Vide alia, quæ de hac re dicentur num. 82. et 83. Notandum quintò, quòd Sæculares in Monasteriis existentes si ibi patrent aliquod delictum, non incurrunt pœnas ab Episcopo impositas (e). Excipitur, si contravenirent Ordinibus Episcopi circa Missarum celebrationem; sicuti dicetur in fine sequentis numeri.

75. — Sextò adnotantur è contrario multa hoc in loco, in quibus Regulares non eximuntur ab Episcoporum jurisdictione. Et primò sinè Episcoporum licentiâ nequeunt Regulares ædificare Monasteria juxta Bullam Urbani VIII. die 28. Augusti 1624. Et

(a) *Ibid. n. 6.* — (b) *Num. 7.* — (c) *Vide Salmant. c. 3. num. 8. et vide Opus nostrum lib. 6. num. 240. in fine.* — (d) *Salmanticenses cap. 3. num. 8.* — (e) *Salmant. ibid. num. 9. et Tract. 10. de Censur. cap. 5. num. 113. cum Laym. Avila, Peirin. Garzia, et aliis pluribus.*

animadvertatur, quòd in Bullâ Gregorii XV. *Alias*, prohibetur Episcopis dare hanc licentiam, si in Monasterio nequeant ali redivibus, aut eleēmosynis saltem duodecim Religiosi; sed hoc non intelligitur quoad Hospitia, ut dicunt *Barbosa*, *Peirinus*, et cæteri. Secundò Regulares non possunt in lucem libros edere sinè Episcopi licentiâ, ut ex Tridentino *sess. 4. Decret. de Edit. librorum* (a). 3. Episcopus potest cogere Religiosos ad restituendum Novitiis, qui nolunt professionem emittere, totum id, quod attulerunt in ingressu (b). 4. Dispositio faciendâ à Novitio, non antè duos menses, quàm profiteatur, fieri non potest (juxtâ Tridentinum *sess. 25. c. 16.*) absquè licentiâ Episcopi, aut Vicarii. 5. Episcopus habet potestatem cognoscendi simul cum Superiore Religiosi de causâ nullitatis Professionis (c). 6. Episcopus, aut alius ab eo deputatus debet scrutari voluntatem virginum, quandò ingrediuntur, aut profitentur in Monasteriis ex *Trid. sess. 23. cap. 17.* Sed id debet efficere infrâ quindecim dierum spatium, aliter non potest hâc in re se ampliùs ingerere. 7. Episcopus potest prohibere, ne in Monasteria Monialium, etiam exemptarum, suscipiatur ultrâ numerum earum quæ possint inibi ali juxtâ reddituum facultatem, sicuti statutum fuit in Bullâ S. Pii V. (d). 8. Episcopus potest cogere Monachos, qui permanentè degunt extrâ Monasteriorum claustra, propter debita ab ipsis contracta cum pauperibus personis, ut sunt pupilli, viduæ, etc. (e). 9. Episcopus potest adstringere Religiosos, ut Processionibus intersint, juxta *Trid. sess. 25. cap. 13.*, dummodò eos vocet non per publicum Edictum, sed medio aliquo nuntio personaliter (f). 10. Episcopus habet Jurisdictionem suprâ Monasteria, in quibus non possunt ali 12. Religiosi, ut dicitur num. 88. Deniquè excipiuntur Episcoporum Ordines circâ Missarum cele-

(a) *Salmant. cap. 3. num. 10. et 12.* — (b) *Vide Salm. Tract. 15. cap. 3. pag. 7.* — (c) *Ibidem cap. 5. num. 15.* — (d) *Salmant. Tract. 18. cap. 3. num. 14.* — (e) *Ibid. num. 15.* — (f) *Salmant. dict. cap. 3. n. 16. et 17.*

brationes : Etenim quoad hoc statuit Tridentinum sess. de Observ. in Celebr. , ut Episcopi se gerant velut Delegatos Apostolicos , dicens : *Ut non solum ea ipsi , sed quæcumque alia hùc pertinere visa fuerint , ipsi . . . ut Delegati Sedis Apostolicæ prohibeant , mandent etc. atque ad ea inviolatè servanda censuris ecclesiasticis , aliisque pœnis . . . fidelem populum compellant : non obstantibus privilegiis , exemptionibus , ac consuetudinibus quibuscumque.* Idem hìc notandum quòd adest Resp. S. C. ad Episcop. Nebiens. 7. Febr. 1632. (lib. 14. Decret. p. 561. à tergo) ubi generaliter loquendo dictum fuit : *In his in quibus à jure communi , à S. Concilio Trident. à Constit. Apostolicis tributa est Episcopo jurisdictio in Regulares , potest illos etiam per censuras Ecclesiasticas compellere.* Et idem decisum fuit die 4. Junii 1672. (lib. 27. Decret. pag. 406.). Quarè sicùt benè advertit Benedictus XIV. (a). Episcopi quoad celebrandas Missas possunt adigere omnes , quamvis Regulares , ad observandum non solum ea , quæ statuuntur à Concilio , sed etiam , quæ statuuntur à se ipsis. Quarè rectè Eminentissimus Cardinalis Spinelli , cùm esset Archiepiscopus Neapolis , die quintâ Januarii 1743. præcepit sub pœnâ suspensionis à Divinis , etiam Regularibus , ne admitterent ad celebrandum in suis Ecclesiis aliquem Sacerdotem advenam sinè licentiâ Ordinarii.

76. — Adnotantur alia , quæ declarata fuère à S. C. in Decreto die secundo Julii 1520. Et 1. Regulares possunt recipere , quæ à devotis offeruntur , sed non mendicando per Ecclesiam. 2. Non possunt uti Pallio , aut Pluviali per Parochiam extrà eorum Ecclesias , aut earum recinctum : neque possunt facere Processiones , dummodò non habeant pro se consuetudinem in contrarium , ut dicunt *Rodrig. Bordon.* , et *Villalobos* (b). 3. Vocati ad funeralia debent ire ad Ecclesiam , ubi manet Clerus jam coactus ; sed in hoc dicunt *Salmanticenses* cum *Lezana* , esse

(a) *De Synod. Lib. 9. c. 15. n. 5.* — (b) *Vide Salm. Tr. 18. c. 8. n. 18; et 19.*

consuetudinem in contrarium (a). 4. Non potest vetari Regularibus ne celebrent Missam in suis Ecclesiis antè Missam Parochialem, et ne pulsent campanas, uti declaravit S. Pius V. in Const. *Etsi Mendicantium*, §. 2. 5. Regulares nequeunt publicare Matrimonia. 6. Possunt ipsi concionari in suis Ecclesiis, tempore Adventûs et Quadragesimæ, quamvis in Parochiâ sermocinetur (b).

77. — In tribus casibus potest Episcopus cogere Regulares ad obediendum, etiam adhibitis censuris: I. est ad restituendas res Novitiis, ut dictum est, juxtà Tridentinum *Sess. 25. c. 16*; II. ad observandam Clausuram, loquendo de Monialibus, *Trid. ib. c. 5*; III. ad observandum totum id, quod ab Episcopo statutum est quoad Missarum celebrationem, ut dictum est *n. 75*. Et circà id refert Bened. XIV. (c) duo Decreta S. C. Concilii, in quibus dictum fuit, quòd Episcopi ut Delegati Apostolici possint etiam censuris cogere Religiosos, et procedere adversùs eosdem, si admittant ad celebrandum in suis Ecclesiis advenas sinè Episcopi licentiâ, juxtà Tridentinum *Sess. 22. Decr. de Observ. in Cel.*, ubi præceptum fuit, præsertim Episcopis: *Interdicant, ne cui vago, vel ignoto Sacerdoti Missas celebrari liceat*. An deindè in aliis casibus supracitatis possit Episcopus cogere censurâ Regulares; affirmant *Barbos. Garcia*, et alii, sed communiùs negant *Sanchez, Lezana* et *Salmanticenses*, cum aliis, propter multa privilegia Papalia, quæ hæc de re afferunt; et addunt cum *Barbosa, Diana, Lezana* (contrà alios) quòd Episcopus ne denunciare quidem potest Regulares excommunicatos, etiam ob publicum delictum. (d).

78. — Quæritur primò utrùm Regulares obligentur Decretis Synodorum Provincialium, aut Diœcesanarum, aut aliis Episcopi præceptis? Certum est Regulares non teneri interesse dictis Synodis dummodò non essent Parochi, sicut habetur ex Tridentino

(a) *Cit. num. 19.* — (b) *Vide apud Salmant. cap. 3. num. 19.* — (c) *De Synod. lib. 9. c. 15. n. 5.* — (d) *Salm. c. 3. §. 3. per totum.*

Sess. 24. c. 2. ex pluribus Decretis S. C. Deindè quoad quæsitum *Vasq. Sanch. Becanus* alique dicunt eos obligari ad eorum omnium observantiam, quæ non præjudicant Observantiæ Regulari; sed non intelligitur quoad vim coactivam, ità ut contraveniendo non incurrant aliquam pœnam, sed solummodò quoad vim directivam, id est, ut se conforment Reipublicæ, cujus sunt partes. Alii tamen, ut *Suarezius, Lezana, Salmanticenses* etc. id negant (dummodò hoc necessarium non sit ad evitandum scandalum, aut casus non esset, in quo Religiosus aliquis haberet aliquod munus dependens ab Episcopo, ut munus Parochi, Confessoris, Concionatoris, etc.) Et id probant ex *cap. 1. de Privil. in 6.*, ubi dicitur, Regulares eximi à præceptis Episcoporum, exceptis casibus in jure expressis. Rationem deindè Adversariorum dicunt valere, quandò partes sunt omogeneæ, non cùm sunt heterogeneæ, ut sunt Religiosi, qui non perindè ac sæculares multa alia onera particularia habent. Cæterùm in duobus ullà sinè hæsitatione ipsi obligantur ad obediendum, ut dicitur in Tridentino *Sess. 25. c. 12. I.* quoad observantiam interdicti positi ab Episcopo semper ac observatur ab Ecclesiâ Matrice; II. quoad observanda festa ab Episcopo statuta (a); præter ordinationes circà Missarum celebrationem, ut dictum est superiùs n. 75. circà finem. Prætereà notetur Episcopum posse Regularibus interdicere auditum Confessionum in propriis ædibus, sivè cellis juxtà Decretum S. C. emanatum an. 1617. 15. Sept. et videri potest apud *P. Ferraris* (b). Potest etiam vetare omnibus Confessariis audientiam Confessionum mulierum, aut puellarum extrà Confessionarium sub pœnâ suspensionis ab audiendis Confessionibus ex Decreto S. Congr. 18. Decembr. 1698. apud eundem *Ferraris*. (c).

79. — Quæritur secundò, utrùm Episcopi possint visitare personas et Monasteria Regularium? Com-

(a) *Vide Salmant. Tract. 18. cap. 3. §. 4. per totum.*
 — (b) *Ferr Bibl. v. Confessarius num. 8.* — (c) *Idem loc. cit. num. 10.*

munitè loquendo, certum est ex c. *Nulli*, 16. *quæst.* 1., et ex Tridentino *Sess.* 25. c. 8., exemptas esse à Visitatione Episcopi, tam personas, quàm Monasteria et Ecclesias Regularium (dummodò in illis degant duodecim Religiosi. Vide num. 88.). Et juxta plures Declarationes Sacræ Congregationis etiam Ecclesias Parochiales Sæcularium, quæ subduntur Regularibus, et ubi Parochus est Religiosus, qui, si delinqueret etiam circà suum officium, non potest ab Episcopo puniri. Sed hoc non obstante nunc præter Bullam Gregor. XV. *Inscrutabili*, à Bened. XIV. declaratum atque definitum est in Bullâ *Cùm nuper* 51. n. 1751. hujusmodi subjectos esse Episcopo *in his vel quæ ad ipsum spectant exercitium curæ animarum, vel etiam ad eorum vitam et mores pertinent.* Sed fusiùs idem Bened. XIV. de hâc re agit in quâdam Bullâ peculiari *Firmandis*, editâ die 6. Novembris 1744. ubi plura statuit. 1. Quòd Parochi Regulares omnimodè subsunt jurisdictioni, correctioni et visitationi Episcopi, in iis quæ concernunt curam animarum, et proprios mores. 2. Quoad visitationem localem possunt visitari Altare, in quo SS. Eucharistiæ Sacramentum asservatur, Sacrum Tabernaculum, Fons Baptismalis, confessionale in quo residet Parochus, Pulpitum è quo Parochus concionatur, Sacrarium ad inspiciendam sacram supellectilem, Sepulcrum Parochianorum, eorumque Cœmeterium, Turris Campanaria, si adsint ibi Campanæ Parochiales, omnia sacra Vasa. 3. Quoad personalem, debet scrutari vitam ac mores Curati, quatenùs ea quæ extrâ Claustum prodierint; item examinare an titulo legitimo cam curam exercent, an resideat, an ad Synodum vocatus iverit, an Conferentias casuum conscientiæ habeat frequenter, an onera curæ adimpleverit, an Missam pro populo applicaverit, an festis diebus concionatus fuerit etc., an vacet Confessionibus audiendis, an ægrotantibus assistentiam præstiterit, an pucros antè Confirmationem et Communionem instruxerit; an de Matrimonii impedimentis inquisiverit, et an sponsi in rebus fidei sint edocti; et an rectè ordinatos habeat libros Parochiales. 4. Quòd licet superiores Regulares non possint deputare aliquem

ad curam sinè Episcopi approbatione , possunt tamen eum remove , illo inscio , et ità pariter Episcopus potest curà illum privare sinè consensu superioris , si id justa causa expostulet , etc. Potest etiam visitare Ecclesias adnexas , et subditas Monasteriis , si earum administratio sit penès Parochos sæculares , prout pluries declaravit S. Congreg. apud *Bellarminum* et *Barbosam* : Excipe ; si incorporatæ essent Monasteriis , aut nullius essent Diœcesis. Possunt præterea Episcopi visitare Confraternitates Sæcularium fundatas in Monasteriis , sed dumtaxat quoad administrationem bonorum , non quoad Altaria , ut ex Trident. Sess. 25. c. 20. , et ex pluribus Decretis Sacræ Congregationis. Excipiuntur insuper illæ quarum Præfectus est Religiosus ex privilegio Gregorii XIII. , cui nulla contraria consuetudo potest obstare (a).

80. — Quæritur tertio , utrùm Episcopi possint visitare Claustra Monialium exemptarum ? Negant *Salmanticenses* cum *Navairo* , *Sanchez* , *Bonac. Pelliz.* , et ex *Cap. Periculoso de statu Monach. in 6.* , ubi cura Claustrum Monialium exemptarum manifestè conceditur Superioribus Regularibus. Neque obstat (ut ajunt) Tridentinum Sess. 25. cap. 5. , ex quo contendunt Patroni adversæ sententiæ , Episcopos esse Delegatos Apostolicos quoad Claustrum Monialium exemptarum , cùm ibi statuatur , ut ipsi curent , ut restituatur aut conservetur Claustrum in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinariâ , in aliis verò Sedis Apostolicæ autoritate. Etenim respondent , quòd pro illo in aliis etc. non intelligantur Monasteria Regularibus subjecta , sed subjecta immediatè Pontifici , quod asserunt declaratum fuisse per Pium V. in suâ Bullâ *Circà Pastoralis* ; eò magis , quia Concilium in loco prædicto renovat , non revocat citatum textum *Periculoso*. His non obstantibus contraria sententia amplectenda est cum *Barbos. Gavan. Lezan.* , etc. quia licet non obstaret Tridentinum , nihilominus obstat equidem

(a) *Salm. Tr. 18. c. 3. n. 31. ad 36.*

Bulla Gregorii XV. *Inscrutabilis* anni 1622., in quâ dictum fuit, 1. Ut Regularis nequeat destinare alium ad audiendas Monialium Confessiones, præter eum, qui fuerit approbatus ab Ordinario (et in hoc animadvertendum est, quòd præterea statuit Benedictus XIV. in Bullâ *Pastoralis* die 5 Augusti 1748, confirmans Bullam, *Apostolici Ministerii*, Benedicti XIII.; quòd scilicet, si Regularis Superior negligeret assignare saltem semel in anno Confessarium extraordinarium, aut sæcularem, aut alterius Ordinis, quemadmodum Pontifex præcipit, possit illum assignare Diœcesis Episcopus). 2. Statuit Gregorius XV., ut administratores Monasteriorum dicatarum Monialium debeant rationem reddere Episcopo administrationis bonorum. 3. Ut Episcopus valeat remove Confessarium, aut alium administratorem Monasterii, si superior monitus, illum non removeat. 4. Ut Episcopus præsidere possit electioni Abbatissæ. Ac quintò specialiter fuit statutum, ut Episcopus possit corrigere et punire, veluti Delegatus Apostolicæ Sedis, eos omnes qui aliquid admittunt adversùs Claustum Monialium, etiam exemptarum. Placet hìc adnotare verba Bullæ: *Tam Sæculares, quàm Regulares nullis privilegiis tueri se possint; quominùs si deliquerint circa personas intrà septa degentes, aut circa Clausarum Monialium, etiam Regularibus subjectarum, ab Episcopo tamquàm ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, puniri et corrigi valeant* (a). Et ibidem refert *Barbosa* Decretum quoddam Sacræ Congregationis, ubi statuitur, quòd nullimodè possit impediri Episcopis, quin visitent Monasteria exempta, et Regularibus subjecta quoad observantiam Clausuræ, et qui præsumit impedire, post tertiam monitionem incurrit excommunicationem ipso facto ex *Clem. Attendentes, De statu Mon.* (b). Præterea hoc in loco adnotandum est, quòd Clemens X., et Cle-

(a) Vide *Barbosam de potest. Episc. All.* 102. num. 7. et *Salm. c. 3. n. 37. ad 39.* — (b) Vide de *Alex. de Monial. c. 6. §. 4. q. 3.*

mens XII. præceperunt , ut observaretur Bulla Gregorii XV. *non obstante quâcumque contrariâ consuetudine.*

81. — Quæritur 4. Utrùm Episcopi exigere queant à Regularibus rationem hæreditatis relictæ cum onere Missarum, aut Legatorum, satisfaciendorum Sæcularibus? Videntur posse, ex eo, quod eruitur ex Tridentino *Sess. 22. c. 8.*, ubi præbetur Episcopis potestas visitandi omnia Legata pia, non obstante quocumque privilegio in contrarium. Et dicunt *Salmanticenses*, quòd ex hoc rectè sententia ista redderetur probabilis. Sed ipsi deindè id negant ob multa privilegia Regularibus concessa, præsertim per Pium V., in quibus declarantur exempta Religiosorum bona à quâcumque Episcopi jurisdictione, non obstantibus quibuscumque Constitutionibus Apostolicis et Conciliis (a).

82. — Quæritur 5. Utrùm Episcopus in aliâ causâ possit procedere criminaliter contrà Regulares? Dicitum est Regulares exemptos esse ab Episcoporum jurisdictione, præterquàm in casibus in jure expressis. Præter id, quod spectat ad Missarum celebrationem et Clausuram Monialium, in duobus aliis casibus possunt ex Tridentino Episcopi contrà eos procedere. 1. si Regularis aliquis patraret delictum, degendo extrà Monasterium, *Trid. Sess. 6. c. 3.* Sed hoc intelligitur eorum respectu, qui permanenter extrà Monasterium habitant, non verò quoad illum Religiosum, qui extrà maneret causâ Confessionum excipiendarum, aut concionandi, aut alterius negotii ad tempus; aut incolet pagum, aut locum alium dependentem à Monasterio ob negotia Religionis. Sed hìc oritur dubitatio, utrùm possit Episcopus punire illum delinquentem, qui habitaret alium locum ob longum tempus ex licentiâ sui superioris? Alii affirmant, veluti *Tambur. Barbosa, Lezana* etc. pluribus innixi Declarationibus Sacræ Congregationis. Alii quemadmodum *Salmanticenses* cum *Sanchez, Silvest. Peyrino, Bor-*

(a) *Salm. Tr. 18. c. 3. n. 40. ad 42.*

dono, etc. negant ex *Cap. Ex Rescripto de jurejur.* ubi dicitur, quòd qui manet extrà Monasterium ex licentiâ superioris, judicetur in Monasterio manere. Quare ajunt, quòd tam Concilium, quàm prædictæ declarationes vigere intelligantur in eos qui extrà Monasterium morantur sinè licentiâ; aut in loco adèd remoto ab eorum Superiore, ut puniri non possint, nisi post longissimum tempus (a).

83. — Secundus casus est, cùm Religiosus, etiam degens in Monasterio, extrà illud delinqueret eum publico populi scandalo, et superior eum non puniret. Trident. *Sess. 25. c. 14.* Et quia superiores quidam trans mittebant hujusmodi delinquentes extrà Diocesim, ut immunes essent à poenâ, statuit Clemens VIII. anno 1596. in Bullâ *Suscepti oneris*, ut in tali casu, instante Episcopo, superior infrà tempus ab Episcopo præscriptum revocare debeat delinquentem, et punire; aliàs possit eum castigare Episcopus loci, quò ipse transmissus est (b). Adnotant deindè *Salmanticenses* cum aliis 1. ut hujusmodi Concilii Decretum vigere debeat cùm delictum est notorium etiam facti publicitate. 2. Non valeat adversùs superiores delinquentes, qui in odiosis non includuntur sub nomine Regularium, quemadmodum ait Concilium. 3. Ut Episcopus procedere non possit, nisi postquàm pluries monuerit superiorem, ut delinquentem puniret, et ille neglexerit. Si tamen Episcopus delinquentem in actuali delicto interciperet, potest illum capere (sicut dictum fuit), sed ut statim eum transmittat ad superiorem; et quandò crimen fuisset gravis scandali, potest etiam eundem retinere in carcere, ut transmittat, infrà 25. saltem horarum spatium. Superior deindè præbere Episcopo debet sufficientia argumenta sequutæ punitionis. Episcopus, licèt capere possit summariam informationem, ut eam ad superiorem transferat, non potest tamen juridicum efformare processum adversùs reum: sed si fortè efformasset, probabile est eo superiorem uti

(a) *Salm. c. 3. n. 40. ad 46.* — (b) *Salm. ibid.*

posse ad procedendum in suum Religiosum, ut ajunt *Salmanticenses* cum aliis (a).

84. — Secundò. Regulares privilegium habent exemptionis à contributione Decimarum. Arreptâ occasione, opportunè hoc in loco adnotantur quædam circà Decimas. Decimæ dicuntur illa fructuum portio, aut industriarum personalium, quæ à fidelibus tribuenda est Ecclesiæ Ministris, pro eorum sustentatione. Reverà Decimæ debentur ex jure Divino Naturali; sed quoad quantitatem, id est decimam partem, sunt ex jure Ecclesiastico, cùm cessaverit jus antiquum divinum, ut judiciale. Hinc fit 1. Pontificem posse quemlibet eximere ex onere Decimarum; Pontificem, inquam, non Episcopos, ipsi dumtaxat possunt ex Trident. *Sess. 21. c. 5., 6. et 7.* applicare Decimas unius loci ad alium, et unire ac separare Beneficia b). Infertur 2., quòd consuetudo ritè potest aliquod eximere à solvendis Decimis dummodò remaneat id quod sufficit ad congruam Ecclesiasticorum sustentationem; sed hujusmodi consuetudo præscriptionem quadraginta annorum non interruptorum habere debet, licèt ab initio, nec titulus, nec bona fides interfuerit: ad præscriptionem deindè (accipiendo vocem prout sonat præscriptio, non ut consuetudo) necessaria sunt bona fides, et quadraginta anni cum titulo; sinè autem titulo requiritur tempus immemorabile. Pro futuris Decimis fieri potest compositio: sed etiam solummodò à Pontifice, non ab Episcopo, nisi fieret inter unam et aliam Ecclesiam. Dictum est pro futuris, quia præteritas remittere potest etiam ille, cui debentur (c).

85. — Olim Decimæ debebantur, ut dictum est, tam ex fructibus bonorum, quàm ex personarum industriâ. Sed juxtà præsentem consuetudinem penè universalem solvuntur solùm ex fructibus bonorum tam stabilium, quàm mobilium, juxtà *Cap. Non est, de Decim.* Et debentur ex fructibus integris

(a) *Num. 50. et 51.* — (h) *Vide Salm. Tr. 18. cap. 3. n. 52. et 541.* — (c) *Salm. Tr. 18. c. 4. n. 55.*

non deductis expensis et oneribus contributionum, ut ait *S. Thom* (a) et alii communiter ex *cap. Cum non sit, de Decim.* (b).

86. — Decimæ prætereà solvi debent ab omnibus Fidelibus, etiam à Principibus, sed non à pauperibus : Toti tamen, nisi sint in extremâ necessitate, sed solùm in gravi, si pervenirent ad meliorem fortunam, tenentur solvere præteritas Decimas, ut dicunt *Suarez, Layman, Castrop.*, et alii, cum *Salmant.* (c). De jure autem communi tam Clerici quàm Religiosi, et etiam Parochi tenentur solvere Decimas suorum bonorum patrimonialium, licèt assignata fuissent ad titulum Ordinationis, non autem bonorum beneficalium, ut docet *D. Thom.* (d). Quoad eos verò, qui deficiunt à solvendis Decimis, hæc statuit *Trid. Sess. 25. c. 12. Qui verò eas (decimas) aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicantur; nec ab hoc crimine, nisi plenâ restitutione secutâ, absolvantur* (e).

87. — Sed quidquid sit de jure antiquo, hodiè ex multis privilegiis Pontificiis omnes Regulares, etiam Moniales cujuscumque Ordinis (et etiam equites Hierosolymitani) eximuntur à Decimis non solùm personalibus, sed etiam stabilium, tam priorum (etsi colantur à colonis), quàm conductorum, ut emphitheuticarum (f). Si tamen transeunt ad Regulares bona priùs subjecta Decimis tenentur ad illas, uti constat ex pluribus Decret. Sacræ Congreg. Rotæ apud *Pignatelli* (g).

88. — Tertiò. Olim Regularibus vetitum erat, ne nova ædificarent Monasteria aut dereliquerent ædificata sinè expressâ licentiâ Summi Pontificis *Cap. 1. de Excess. Prælat. in 6. ex cap. un. de Bel. Dom. in 7.* Tractu deindè temporis obtinuerunt diversa privilegia; sed hæc omnia anno 1624.

(a) 2. 2. q. 87. art. 2. ad 4. — (b) *Salm. c. 3. n. 58.*

— (c) *Ibid. num. 59.* — (d) *Loc. cit. art. 4. in corp. et ad 1. ex C. Si quis Laicus 16. q. 1.* — (e) *Vide Salm. n. 60. ad 62.* — (f) *Salm. n. 72. ad 79.* — (g) *Pignat. T. 1. cons. 355., et 10. 8. n. 9.*

limitata fuère ab Urbano VIII. in Bullâ *Romanus Pontifex*, ubi statutum fuit, non posse acceptari nova Monasteria, nisi observatâ formâ Canonum Tridentini, et Bullæ Clementis VIII. *Quoniam ad institutam*. Quare hodiè ad fundandum novum Monasterium tria requiruntur. 1. Licentia Episcopi. Utrùm verò requiratur etiam licentia Pontificis alii affirmant, ut *Barbosa*, *Tambur. Pelliz.* ex Declaratione S. C.; negant verò *Salm.* cum *Lezana*, *Suarez*, *Rodriguez*, et aliis. 2. Ut adsit consensus eorum, quorum interest, et præsertim omnium Monasteriorum existentium intrâ quatuor milliariorum spatium; aliter Episcopus concedere non potest dictam licentiam, nisi quandò illi injustè contradiceret (a). Carmelitæ tamen privilegium habent, ut alii Ordines fundare non possint, ubi ipsi habent Monasterium infrâ spatium 560. ulnarum Florentinarum, et Minores infrâ spatium 1200. ulnarum etc. Contrà Minimi et Jesuitæ privilegium habent fundandi in locis etiam non remotis intrâ spatium 560. ulnarum prædictarum. Et in omnibus his privilegiis conceditur communicatio. At prædicta privilegia circâ ulnas juxtâ consuetudinem non intelliguntur quoad Monasteria, quæ fundantur in civitatibus (b). 3. Requiritur, ut novum Monasterium possit commodè redivisus, aut eleëmosynis sustentare duodecim Religiosos; sufficit tamen, ut adsit intrâ breve tempus probabilis spes prædictæ sufficientis sustentationis. Quòd si Monasterium (intelligitur de Monasteriis fundatis post citatam Bullam Urbani VIII. emanatam anno 1624.) non valeret sustentare duodecim Religiosos, qui reverà in illo non habitarent, statutum fuit per Sacram Congr. pluribus Decretis, confirmatis à Gregorio XV. et Urbano VIII. ut hujusmodi Monasterium omninò subjectum esset Episcopo per hæc verba: *Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni talia Monasteria erecta absquè eo,*

(a) *Salm. Tract. 18. c. 8. num. 124. ad 131.* — (b) *Vide Salm. n. 137. ad 140.*

quòd 12. *Fratres in eis valeant habitare, et de facto habitent, subjecta esse intelligentur* (a). Eædem conditiones requiruntur in fundandis Monialium Monasteriis. Et advertendum hìc quòd ex Tridentino et S. C. prohibetur, ne fundentur Monialium Monasteria extrà habitatum (b).

89. — Prædictæ conditiones non requiruntur in fundandis Hospitiis Religiosorum, ut notant *Peyrinus, Tamb.* etc., saltem (ut limitat *Lezana*) si ibi non recipiant Missas, et non habeant Ecclesiam (c). Neque requiruntur in translationibus Monasteriorum, quæ possunt fundari (ut probant *Salmanticenses* cum *Navarro, Barbosa, Peyrino, Lezana*, etc.) sinè consensu Pontificis, nec Episcopi, nec aliorum Monasteriorum; dummodò translatio non afferat iis præjudiciu: Etenim dicunt, quòd jam antea habebant tale privilegium à pluribus Pontificibus concessum, et quòd illud limitatum est tantum quoad novas Fundationes, quales non vocantur translationes Monasteriorum ex uno situ ad alium commodiorem ejusdem terræ (ut intelligitur), aut propè illam, derelinquendo antiquum Monasterium. Et in tali casu Religiosi retinent omnia bona, et jura Monasterii derelicti (d). Possunt præterea Religiosi ex concessione Urbani VIII., et Innocentii VIII., quandò deficerent redditus, et eleëmosynæ unius Monasterii, illud unire et incorporare alteri (e). Insuper possunt ad libitum redire ad Monasteria derelicta, dummodò redditus non afferrent aliquod novum præjudiciu aliis Monasteriis (f). Possunt insuper Generales Religionum Superiores ex concessione Sixti IV. et ejusdem Urbani VIII. supprimere Monasteria miserabilia, transferendo eorum bona ad majora Monasteria. Adnotetur hìc, quòd Monasteria concessa ab Universitatibus, cùm derelinquuntur, in manu Ordinarii derelinqui debeant; at si propriis redditibus, et eleëmosynis ædificata

(a) *Salm. Tract.* 18. c. 3. num. 129. et 130. — (b) *Ibid.* num. 138. — (c) *Ibid.* num. 132. — (d) *Num.* 133. ad 134. — (e) *Salm. c.* 3. n. 150. — (f) *Num.* 143.

fuerint, remanent in dominio Religiosorum, ut de iis possint liberè disponere (a).

90. — IV. Regulares habent privilegium eligendi iudicem conservatorem qui iudicet de omnibus illis casibus, in quibus Religiosi sunt rei, et etiam in quibus sunt Actores, sed quando Actores solùm propter injurias et manifestas violentias ipsis irrogatas (b).

91. — V. Regulares habent privilegium admit-tendi eos omnes, qui volunt sepeliri in eorum Ecclesiis. Adnotamus hìc præcipua quædam circà sepulturam, de quâ fusiùs tractant *Salmanticenses* (c). Quicumque ad pubertatem pervenerit, sibi eligere valet sepulturam ubicumque, etiam Episcopi; nisi autem illam sibi eligant, sepeliri in Cathedrali debeant (d). Religiosi tamen debent sepeliri in Monasterio, etsi morentur extrà illud, dummodò locus non esset nimis remotus. Novitii valent sibi eligere sepulturam extrà Monasterium; quòd si non faciant, sepeliri debent in illo, licèt obirent, dùm aliã in domo manerent ex licentiã sui Superioris (e). Idem intelligitur quoad commensales, et familiares, qui actu serviunt, et resident in Monasterio sub obedientiã Superioris. Et hi valent recipere omnia Sacramenta à Religiosis, Baptismo excepto, et Matrimonio (f). Gravissimas incurrunt poenas Clerici et Religiosi inducentes alios ad promittendum juramento, voto, aut fide datâ, se electuros sepulturam in propriâ Ecclesiâ (g). Privandi sunt sepulturâ, qui moriuntur impœnitentes, et publicè constat non fuisse confessos in anno, nec communicasse Paschali tempore, et ità etiam Hæretici, excommunicati, qui sibi ex irâ mortem intulerunt, si deindè pœnitentiæ indicia non præbuerint, uti habetur in Rituali Romano: *Peccatores publici cujuscunque peccati; et qui moriuntur in*

(a) *Salm. n. 147.* — (b) *Vide Salm. Tr. 18. c. 3. a. n. 152. ad. 178.* — (c) *Salm. Tr. 18. c. 5. pun. 6.* — (d) *Ibidem num. 186.* — (e) *Num. 187.* (f) *num. 188. 214., et 215.* — (g) *Num. 191.*

flagranti crimine (ut ex Cap. *Fures*, de furto) nullo dato signo pœnitentiæ; etenim tunc præsumentur et in peccato obiisse, ut dicunt communiter DD. cum Rituali, quidquid dicant *Lezana* et *Sancius* (a). Qui hujusmodi Defunctos sepelit, lethaliter peccat: Et qui sepelit hæreticum, aut hæreticorum fautorem, aut publicè excommunicatum, aut usurarium, etiam excommunicationem incurrit; et hujusmodi defuncti, si fieri possit, ex sepulturâ extrahendi sunt. Cæterum nemo sepulturâ privandus in quocumque casu sinè sententiâ Episcopi, aut Superioris, si cadaver est Religiosi (b).

92. — Sed ad rem nostram, ad Regulares videlicet, redeamus. Plura sunt notanda. 1. Quilibet Clericus, aut Sæcularis sibi eligere potest sepulturam in Ecclesiâ Regularium. Et quandò aliquis haberet sepulturam suorum majorum in illâ, et non elegisset aliam Ecclesiam, possunt Regulares illic eum sepelire (c). 2. Parochi qui in associatione ad Ecclesiam Regularium plùs exigunt, quàm exigent in sepeliendo defunctos in Parochiâ, ut retraherent Fideles ab eligendâ alibi sibi sepulturâ, Papalem excommunicationem incurrunt, ex Bullâ Clementis VIII. apud *Salmanticenses*; et licèt Bulla edita fuit pro Indiarum Parochis, tamen *Lezana*, *Peyrinus*, et *Salmanticenses* cum aliis intelligunt eam editam fuisse univèrsaliter pro omnibus (d). 3. Cùm sepeliendus est defunctus in Regularium Ecclesiâ, debent ipsi vocare et attendere Parochum; sed si ille renuit venire, aut nimis moratur, possunt ipsi extollere cadaver, et illud in suam Ecclesiam asportare. Ità communiter *Barbosa*, *Lezana*, *Peyrinus*, et alii cum *Salmanticensibus*, ex pluribus Decretis S. C. (e). Officium suprâ cadaver tùm celebrandum est, non à Parocho, aut Canonicis, sed ab iisdem Regularibus. Nee Parochus exercere potest illum actum in eorum Ecclesiâ, nec cogere hære-

(a) *Salm. c. 3. n. 199.* — (b) *Salm. Tract. 18. c. 3. n. 302. et 304.* — (c) *Salm. Tr. 18. c. 3. n. 205.* — (d) *Ibid. n. 205.* — (e) *Num. 208. et 209.*

des ad celebrandas Missas, aut earum partem in Parochiâ, ex pluribus Decretis etiam S. C. Et idem observandum est etiam pro Monasteriis Monialium exemptarum (a). Adnotandum tamen, in Monialium Ecclesiis sepeliri non posse Laïcos sinè licentiâ S. C. dummodò aliquis non haberet in eo jus sepulturæ (b).

93. — Quæritur, utrùm Regulares teneantur ad solvendam Canonicam Portionem Ordinario, aut Parocho? Alia est Portio Canonica *Episcopalis*, et est illa, quæ debetur Episcopis pro omnibus donationibus *causâ mortis*, et pro Legatis Ecclesiis relictis, aut Locis piis eorum Diœcesum, ut ex *Clem. Dudùm, de sepult.* Hæc portio quandòque fuit tertia, quandòque quarta pars; ut Innocentius III. *Cap. Requisitis de Testam.* statuit, ut quoad quantitatem attenderetur consuetudo (c). Alia est *Parochialis*, quæ propriè vocatur *Quarta Funeralis*, et est illa portio, quæ Parocho debetur ex Funeralibus, Legatis piis, et omnibus, quæ perveniunt ad Ecclesiam, in quâ sepeliendum se Defunctus staterat. Et ista etiam fuit diversa, sed quoad eandem etiam consuetudo attendenda est (d).

94. — Sed quoad Regulares, eximuntur à solvendâ Portione Episcopali, eorum Monasteria tam hominum, quàm foeminarum, ex *Extravaganti Inter cunctas*; §. *Quibuscumque, de Privilegiis*, et ex aliis privilegiis apud *Salmanticenses* (e) Quò verò ad *Quartam Funeralem*, ex jure communi olim Regulares tenebantur ad illam solvendam; sed hodiè attentis eorum privilegiis, et Trident. *Sess. 25 c. 13.* et Bullâ Pii V. *Et si Mendicantium*, anni 1567, tenentur ad illam solvendam ea Monasteria dumtaxat, quæ ultrà 40. annos antequàm Concilium confirmaretur, solebant solvere: Ità probant *Salmanticenses* cum sententiâ communi, et pluribus Decretis S. C. ex multis privilegiis Pontificiis,

(a) *Ibid. num. 212. et 213.* — (b) *Vide Opus nostrum Lib. 4. n. 62.* — (c) *Salm. tr. 18. c. 3. n. 216.* — (d) *Ibid. n. 218.* — (e) *num. 217.*

Cap. 4. Punct. 2. De Priv. Reg. in part. 69
et præsertim Sixti IV., qui imposuit pœnam ex-
communicationis, et privationis Beneficiorum Pa-
rochis, qui vellent exigere prædictam *Quartam* (a).
Excipiuntur tamen illa Monasteria, quæ solverent
præfatam *Quartam* ex Contractu inito, aut ex con-
suetudine immemorabili (b).

PUNCTUM II.

De privilegiis Regularium in particulari.

- I. *De facultate absolvendi subditos à casibus et cen-
suris* 95. 96. et 97. *De Reservatione casuum etc.* 98.
De facultatibus quoad sæculares 99. *Utrùm Re-
gulares possint absolvere à casibus Episcopis re-
servatis à jure, vel consuetudine* 100. *Utrùm à
casibus Papalibus* 101. *Utrùm in itinere, aut ex
Bullâ Cruciatæ etc.* 102. *Utrùm Confessarii Re-
gulares possint denuò examinari ab Episcopo* 103.
II. *Circà dispensationem in irregularitatibus* 104.
et 105. III. *De dispensatione in præceptis Eccle-
siasticis etc.* 106. IV. *Circà Officium Divinum* 107.
V. *Circà dispensationem votorum, et juramento-
rum* 108. *Circà votum castitatis conjugum, et
sponsorum* 109. VI. *De privilegio Religiosorum,
Novitiorum, et Famulorum confitendi cuicumque
Sacerdoti etc.* 110. *De Religiosis peregrinantibus*
111. *Utrùm in Jubilæo etc.* 112. VII. *Circà Ordi-
num receptionem* 113 ad 116. *Circà Ordinum
collationem* 117. ad 120. *Circà celebrationem Mis-
sarum* 121. et 122. *Circà Communionis ministra-
tionem* 123. *Circà concionandum* 124. ad 128.

95. — I. **Q**UOAD facultatem, quam habent Su-
periores Regulares circà absolutionem casuum reser-
vatorum, et censurarum, oportet hîc distinguere

(a) *Vide Salm. Tract. 18. Cap. 3. a. n. 218. ad 228.*
— (b) *Ibidem n. 229. ad 233*

potestatem ergà subditos ab illà, quam habent ergà sæculares. Sub nomine *Superiorum Regularium* veniunt non solùm Generales, et Provinciales, et eorum Vicarii subrogati in eorum locum, sed etiam omnes Locales Superiores, ut Priores, Guardiani, Rectores, et etiam eorum Vicarii, quandò ipsi absunt, saltem per integrum diem. Ità communiter Doctores (a) ex *Cap. Abbatis, de Privileg. in 6.* Omnes isti absolvere possunt suos subditos primò ab omnibus casibus et censuris non reservatis Pontifici, licèt fulminatæ essent *ab homine* per specialem sententiam, ut dicunt *Salmanticenses* cum *Lezana, Candido, Pelliz.* etc ex Privilegiis Pauli V, Sixti IV. et Eugenii IV. (b). Et id quod currit pro Professis, valet et pro novitiis, ità ut iidem absolvi possint à Superioribus Regularibus à casibus Episcopis reservatis incursis, non solùm post ingressum, sed etiam antè, ut dicunt *Salmanticenses* cum *Bonac. Pelliz.* etc. et *P. Mazzotta* cum *Sanchez, Tamb.* etc. (c). Et idem dicunt *Salmanticenses*, et *Mazzotta* cum *Peyrino*, et *Tambur.* (d) quoad illos qui proximi sunt, qui recipiantur, v. gr. si manent in Probatione in Monasterio, ut assumant habitum, et id ex Bullà Clementis VII. relatà à *Candido, Rodriq.* et à *Salmant.* (e) in quâ fuit concessum Provincialibus Regularibus, et eorum Vicariis, aut aliis Deputatis absolvere Novitios Ordinis ab omnibus casibus reservatis (exceptis illis *Bullæ Cænæ*) incursis antè ingressum, et à censuris quæ illis sunt annexæ. His posset aliquis objicere Decretum Urbani VIII. allatum in Opere nostro (f), in quo fuit statutum, quòd per Confirmationem privilegiorum obtentorum à Regularibus post Tridentinum non intelligebantur rursus concessa ipsis privilegia ipsis ablata tam à Concilio, quàm à S. C. absolvendi à casibus reservatis

(a) Vide *Salm. Tract. 18. c. 4. num. 1.* — (b) *Ibidem num. 2.* — (c) *Salm. Tr. 18. cap. 3. num. 87. et Mazzotta tom. 3. de Ref. Cas. cap. 2. quæst. 5.* — (d) *Salm. Ibidem; num. 88. et Mazzotta loco citato.* — (e) *Salm. Tract. de Censur. cap. 2. num. 80.* — (f) *Lib. 7. n. 95.*

Ordinario. Multipliciter respondent *Salmanticenses* huic oppositioni loco citato; sed eorum responsiones non suadent, ut diximus in Opere (a). Responsio congruentior videtur esse ità, scilicet quòd Decretum Urbani loquitur de sæcularibus, sicut etiam loquebatur Propos. 12. damnata ab Alexandro VII. Sed non de Novitiis, qui in favorabilibus communiter à DD. reputantur ut Religiosi; ità *Sanchez*, *Suar. Castropal. Lezana* cum iisdem *Salmant.* (b), et aliis. Eò magis quia Clem. VIII. ità declaravit, et *Diana* (c) refert privilegium concessum Jesuitis (quod ex communicatione extenditur ad omnes Religiones), quo possint communicare Novitiis omnia Privilegia Societatis. Excipiunt tamen *Bonac. Pelliz. et Salmant.* (d) casum, quo jam inceptum esset iudicium Episcopi contra Novitium, antequàm intraret; quia tunc (ut ajunt) posset Episcopus eum extrahere, et punire. Quod dictum est de Novitiis, idem dicit *P. Mazzotta* loco citato cum *Peyrino* de Familiaribus Monasteriorum; dummodò inibi sint quasi de Familia, et continui commensales, ut dicitur in Bullâ *Superna* Clementis X.

96. — Possunt secundò Regulares absolvere suos subditos Professos, et Novitios etiam, sicut superiùs dictum est (e) ab omnibus casibus Papalibus occultis eodem modo, quo Episcopi valent absolvere suos Subditos ex cap. *Licet*. Atque hoc ex privilegio Pii V. relato per extensum à *Salmanticensibus* et *P. Concina*, confirmato à Benedicto XIII. in Bullâ *Pretiosus* anno 1727, in quâ fuit concessa Regularibus potestas absolvendi etiam à casibus *Bullæ Cœnæ*, excepto relapsu in hæresim, Falsificatione Litterarum Apostolicarum, et translatione rerum prohibitarum ad infideles. Ac obiter hìc notandum, quòd in dictâ Bullâ fuit etiam concessa Generali Dominicanorum potestas dispensandi ab irregularitate ob homicidium

(a) *Ibidem* num. 103. — (b) *Salm. tr.* 15. cap. 3. num. 85. — (c) *Part. 3. Tract. 2. Res.* 73. — (d) *Loco cit.* num. 87. — (e) *Opus nostrum Lib.* 6. num. 593. v. *eandem in fine.*

commissum à subditis , dummodò patratum non fuerit datâ operâ , et secutum intrâ Clausura Monasterii (a). Sed postquàm hæc scripsi , invenio quòd Clemens XII. in Bullâ *Romanus* , editâ die 30. Maji 1732 , revocavit omnes Litteras et Constitutiones cum omnibus Privilegiis et Facultatibus concessis à Benedicto XIII , omnia reducendo ad primævum statum , ac si præfatæ Confirmationes nunquàm emanatæ fuissent. Insuper hìc notandum , quòd facto dubio , an revocatio privilegii pro Regularibus absolvendi in hæresim lapsos indicta à Tridentino , intelligenda tantùm esset respectu aliorum , non autem Religiosorum : S. C. decrevit intelligi respectu omnium , ut refert *P. Ferraris* (*).

97. — Possunt tertiò Regulares absolvere suos subditos ab excommunicatione ob percussionem etiam gravem , et enormem , et publicam , inflictam non solum Religiosis ejusdem Ordinis , sed etiam alterius , et etiam Clericis Sæcularibus , *Castrop. Ronc. Salm. et Croix* et Privilegiis Bonifacii IV. et Clementis VIII. Atque hìc adnotandum , quòd si percussio sit levis , aut occulta , Religiosus percussor (si velit) potest petere absolutionem etiam ab Episcopo , sed obtentâ sui Superioris licentiâ (b). Dictum est *Subditos* , quia nequeunt absolvere sæculares , cùm hic casus limitatus sit Regularibus intrâ Italiam , et extrâ Romam à Clemente VIII. ut mox dicetur *n. 99.*

98. — Adnotandum hìc prætereà , Superiores Regulares ex concessione Clementis VIII. posse , si ipsis expediens videtur , reservare undecim casus , sed non plures sinè consensu Capituli Generalis , aut saltem Provincialis pro Provinciâ. Casus ab ipsis reservabiles adnotati sunt *Tom. II. Tr. XIV. n. 13c.* Si autem Superior deneget licentiam , et utrùm pro prima vice possint Religiosi absolvi à reservatis ? vide ibidem *n. 134.*

99. — Quoad verò Sæculares ; olim Mendicantes gaudebant privilegio , quo poterant absolvere Sæculares

(a) Vide Opus nostrum Lib. 7. num. 101. — (*) *Ferrar. Bibl. verb. Absolvere* — (b) Lib. 7. n. 107.

lares ab omnibus casibus et censuris reservatis tam à Pontifice, quàm ab Episcopis. Sed deindè Decreto Clementis VIII. anni 1602, confirmato à Paulo V. anno 1617, Urbano VIII. anno 1627, limitata fuit prædicta potestas, et statutum fuit, ne Regulares existentes extrà Romam et intrà Italiam, possint absolvere Sæculares nec à casibus *Bullæ Cœnæ*, nec ab aliis sex sequentibus : Scilicet 1. A percussione Clerici. 2. A Duello. 3. A violatione immunitatis. 4. A violatione Clausuræ Monasteriorum Monialium ob pravam finem. 5. A Simoniâ Confidentiali in Beneficiis ; et deniquè ab omnibus casibus, quos sibi reservant Episcopi. Itaque tam ex dicto Decreto Clementis VIII. quàm etiam ex Bullâ Gregorii XIII. *Cùm à Sacrà*, et præsertim ex propositione 12. damnatâ per Alexandrum VII. quæ sic se habebat : *Menducantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate* ; hodiè non est in dubium revocandum (quidquid aliqui dicant) quin Sæculares absolvere possint à casibus ab Episcopis reservatis (a). Ità neque possunt absolvere Sæculares à sex casibus Clementis, etsi occulti sint, contrà *P. Vivam* ; Potestas enim, quam Regulares habent ex Bullâ S. Pii V. relatâ n. 96, quâ possunt absolvere casus occultos, quam habent Episcopi ex *cap. Liceat*, est solùm respectu suorum Religiosorum, non autem Sæcularium. Id tamen probabile judicamus cum *P. Via*, *Comitolo*, et aliis, quibus adhæret etiam *P. Concina*, scilicet quòd Regulares possint absolvere à casibus, quos sibi in Synodo Episcopus reservavit, sed deindè non expressit illos in Tabellâ, quia tunc præsumitur se voluisse concedere potestatem ab iis absolvendi omnibus Confessariis, modò ab ipso approbatis (b).

100. — Dubitatur 1. Utrùm Religiosi possint absolvere Sæculares à casibus non reservatis sibi ab Episcopis, sed *in jure*, aut ex consuetudine reservatis Episcopis, ut sunt abortus fœtûs animati, et alii

(a) Vide Lib. 6. num. 599. Ver. Certum est, et Lib 7. n. 95. — (b) Vide Lib. 7. n. 10.
Tom. III.

adnotati num. 46. ? Negant *Viva*, *Bord. Cabassut. Milante*, et alii, eò quòd (ut ajunt) in Decreto Pauli V., et Urbani VIII. prohibetur Regularibus absolvere Laicos à casibus Episcopis reservatis; *A casibus eisdem Ordinariis reservatis* sunt verba Urbani. Nihilominùs probabiliùs affirmant *Conc. La - Croix*, *Sporer*, *Salmant. Lezana*, *Sanch.* cum multis aliis, quibus adhæret etiam (se retractans) *P. Viva in suâ Morali*. Ratio est, quia citata verba Decreti Urbani (et idem de Decreto Pauli V.) intelligenda sunt de casibus, quos Episcopi sibimet reservant; cùm talia Decreta, ut diximus *n. præc.*, sint confirmativa Decreti Clementis VIII. in quo fit mentio tantùm casuum, qui sibi ab Episcopis reservantur. *Nec à casibus* (hæc ait Clemens) *quos ordinarii* reservarunt, aut in posterum *reservabunt*. Eò magis, quia, ut ait *P. Suarez*, casus reservati Episcopis *in jure* debeant potiùs dici delegati Episcopis, quàm reservati. Sed animadvertendum, id non valere quoad percussionem Clerici, nec quoad omnes alios casus, quos sibi Ordinarius reservaret; etenim quoad istos, sublata fuit omnis facultas Regularibus, ut dictum est *n. præced. (a)*.

101. — Dubitatur 2. Utrùm Regulares absolvere valeant Sæculares à casibus Papalibus? Negant pauci quidem, id est *Viva* cum *Bordone* et *Florino*, ex iisdem Decretis Pauli V. et Urbani VIII., quibus etiam vetitum fuit Regularibus absolvere à casibus reservatis Sedi Apostolicæ. At communissimè et probabiliùs affirmant *Bonacina*, *Aversa*, *Salmant. Pelliz.*, *Rodriquez*, *Potestas*, *Peyrinus*, et ipse *Viva* in suâ *Morali* (licèt id affirmet solummodò quoad casus Papales occultos) ex Privilegio Pauli III. concesso anno 1545. Jesuitis, quo dictum fuit, quòd possent absolvere Sæculares *ab omnibus peccatis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, exceptis contentis in Bullâ Cænæ*. Nec obstant prædicta Decreta Pauli V. et Urbani VIII. quia illa (ut dictum est *n. anteced.*) intelliguntur de casibus Clementis VIII. (quos su-

(a) *Lib. 7. n. 99.*

prædicti Pontifices confirmare voluerunt) in quo solum casus Bullæ *Cænæ* et sex alii excepti fuere. Animadvertendum autem est, hanc potestatem valere tantummodò quoad forum internum (a). Observetur prætereà, quod dictum est *num. 31. de Abbatibus* habentibus quasi Episcopalem jurisdictionem.

102. — Aduotandum hìc, quòd olim Confessarii Regulares ex concessione Gregorii XIII. et Eugenii IV., in itinere poterant excipere Confessiones, non modò subditorum Diœcesis, ubi approbati erant, sed cæterorum omnium. Et ex Bullâ *Cruciatæ*, cùm approbarentur in uno loco, erant approbati pro omnibus (b). Innocentius autem X. deindè statuit, ne Regulares possent excipere Confessiones alicubi sinè loci Ordinarii licentiâ, etiam si haberent privilegium *Cruciatæ*, ut declaravit Innocentius XII. in Bullâ *Cùm sicut*, anno 1700. (c).

103. — Animadvertendum prætereà est, quòd olim ex *Clem. Dudùm de sepul.* Regulares approbati absolutè semel ab Ordinario, non poterant obligari, ut denuò examinarentur. Attamen S. Pius V. in *Extrav. Romani Pontificis*, dixit, quòd Episcopus successor *pro majori quiete suæ conscientiæ* posset rursùs illos examinare. Sed postea Gregorius XIII. in suâ Bullâ *In tantâ negotiorum etc.* (relatâ à *Navar.* in fine sui *Manualis*) ad tollendas lites exortas circà Regulares, revocavit omnes Declarationes S. Pii, et præsertim hanc concernentem approbationem Confessariorum Regularium; revocavit, inquam, ad statum pristinum dispositionis Tridentini, quod *sess. 23. cap. 15.*, nihil aliud exegit quoad Regulares, nisi ut approbarentur ab Ordinario. Hinc inferunt multi DD., ut *Aravius, Dicastillus, Villalobos, Delbene*, etc. apud *Salmanticenses* (d) quòd Regulares approbatos examine ab aliquo Episcopo non possit denuò examinare successor. Attamen contrarium tuentur *Diana p. 3. tract. 2. Resp. 27.*, et

(a) *n. 96. et 97.* — (b) *Ità apud Salm. tract. 18. cap. 4. num. 71. et 72.* — (c) *Vide Opus nostrum l. 6. n. 548. v. 5. et num. 549.* — (d) *Salm. tr. 18. c. 4. n. 119.*

Lezana, *Boss.*, *Bordone*, et multi alii ex Decreto S. C. (relato à *Lezana* et *Diana*), quo fuit declaratum, quòd non obstante Bullâ Gregorii XIII. posset Episcopus successor examinare approbatos ab antecessore, et hanc hodiernam esse Episcoporum praxim testantur *Diana*, et ipsi *Salmant.* Sed probabiliter dicunt *Salmanticenses* (a) cum *Villalobos*, quòd tam ex Constitutione S. Pii, quàm ex Declaratione S. C. possit Ordinarius successor iterùm vocare ad examen aliquem, aut aliquos Regulares, quos notitiam habet non esse idoneos; sed non potest Edicto generali suspendere omnes Confessarios Regulares, usquedùm denuò examinentur. Cæterùm animadvertendum est, quòd revocando generaliter Ordinarius omnes licentias, non comprehendantur Regulares, qui in odiosis non comprehenduntur, nisi exprimantur (b). Animadvertatur insuper quòd Capitularis Vicarius *Sede Vacante* non possit ad examen vocare Regulares ex privilegio iis concesso à Clemente IV. (c). Animadvertendum prætereà, supradicta valere pro approbationibus concessis absolutè, non tamen pro concessis ad tempus, e. g. ad sex menses, ut plerùmque fit: cùm certum sit ex Bullâ Innocentii XIII. *Apostolici Ministerii*, confirmatâ per Benedictum XIII., quòd Confessarii tam Sæculares, quàm Regulares non valeant excipere Confessiones extrâ locum, personas, et tempus præscriptum, quocumque privilegio non obstante. Vide *Tom. II. Tr. XVI. n. 75.*

104. — II. De facultate Regularium dispensandi in irregularitatibus. Regulares valent ex privilegio S. Pii V. relato n. 97., confirmato à Julio II., dispensare cum suis subditis in omnibus irregularitatibus occultis, in quibus possunt Ordinarii dispensare cum suis Dioecesanis ex cap. *Liceat*, ut dictum est n. 29. Et idem possunt cum Sæcularibus, ut ajunt *Suar. Sanch. Pelliz. Sayrus, Salm. Spor. Lezana*, etc. ex concessionibus Sixti IV., et prædicti Julii II. (d).

(a) *Salm. ibid. num. 120.* — (b) *Salm. tract. 18. cap. 4. num. 15. cum communi.* — (c) *Vide Salm. n. 116. et Dianam p. 3. tr. 2. resp. 27.* — (d) *Lib. 7. n. 355.*

Cap. 4. Punct. 2. De Priv. Reg. in part. 77

105. — Possunt prætereà Regulares dispensare cum subditis in quâcunque irregularitate, aut ob delictum, aut ob defectum ex Privilegio Martini V. (a). Itaque, ut ad particularia descendam, possunt Superiores dispensare cum subditis 1. in irregularitatibus ob homicidium non solum occultum, ùt concessum fuit in Privilegio Martini V, sed etiam voluntarium notorium, ùt dictum est *num. 96.*, ex Privilegio Benedicti XIII., dummodò datâ operâ patratum non fuerit, et consummatum intrâ Claustra. 2. Quoad defectum animæ possunt dispensare cum Religioso ad suscipiendum Sacerdotium, licèt ipse passus esset permanentem dementiam, si deindè medicorum judicio cessavit ejus periculum (b). 3. Quoad defectum corporis, ùt si cui pes, aut oculus desineret, etiam sinister, possunt dispensare, ut probant *Salmant.* (c) cum *Bordone* ex Privilegio Sixti IV. Et in dubio possunt etiam declarare, defectum non obstare, ùt possunt Ordinarii cum suis subditis (d). 4. Quoad defectum natalium, hæc irregularitas per se cessat Religionem profitendo quoad id, quod spectat ad Ordinum susceptionem, ùt habetur ex *c. de Fil. Presbyt.*; nam quoad dignitates necessaria est dispensatio. Sed ex pluribus privilegiis (ut dictum est *Tom. II. Tr. X/X. n. 87*) possunt dispensare cum suis omnes Superiores Regulares Generales, Provinciales, et etiam Priores (e). Quod verò inquit *Sotus* Professione cessare quamlibet irregularitatem, id communius negatur (f). 5. Possunt dispensare in bigamiâ etiam verâ ex privilegio Martini V.; ità *Castrop. Pelliz. Macado, Salm.* etc. (g). 6. In irregularitate etiam publicâ ob defectum lenitatis (h). 7. Et ul-

(a) *Vide eodem n. 355.* — (b) *Lib. 7. n. 400. in fine.* — (c) *Tr. 10. de Cens. c. 9. n. 75.* — (d) *Vide opus nostrum lib. 7. n. 400. v. in fine.* — (e) *Lib. 7. n. 354. et 426. Vide etiam Salm. tr. 10. c. 9. n. 57. et tract. 18. c. 4. n. 28. cum Bord. Peyr. Lez Pell. etc.* — (f) *Vide Salm. tr. 10. c. 7. n. 58.* — (g) *Vide Op. nost. l. 7. n. 355. et 453.* — (h) *L. 7. n. 469.*

timò possunt Regulares dispensare cum suis subditis in omnibus inhabilitatibus, et pœnis contractis ratione delicti ; ùt privationis Officii, Beneficii, Vocis, Loci, etc. etsi illæ reservatæ sint Pontifici, ut ajunt *Suar. Sanch. Pelliz. et Salm.* cum aliis ex privilegiis Sixti IV., Pii V. et Gregorii XIV. (a).

106. — III. Prælati Regulares habent potestatem dispensandi cum suis subditis in præceptis Ecclesiasticis ùt possunt Episcopi cum suis Diœcesanis, ùt diximus *Tom. I. Tr. II. n. 57.* Etenim ipsi habent quasi Episcopalem jurisdictionem, ut communiter docent DD. ex Clem. *Ne Romani, de Elect.* (b). Et ideò possunt probabiliter dispensare in omni eo, quod non est specialiter Pontifici reservatum, ùt dictum fuit præd. *Tract. II. n. 58.* Et præsertim in dubio, utrùm res dispensatione indigeat, ùt diximus (c). Possunt etiam dispensare cum causâ (sicuti semper supponitur) in Legibus Pontificiis, cùm latæ sùnt pro aliquâ Provinciâ, aut Monasterio particulari, quia tunc præsumitur data hujusmodi facultas; aut cùm talis est consuetudo, aut quandò non potest facilè recurri ad Superiorem: aut quandò agitur de rebus parvi momenti, quæ non obligant ad lethale peccatum, aut quæ frequenter accidunt, ùt jejunia, abstinencia à carnibus, Festorum observantia, recitatio Officii; dummodò non dispensetur per longum tempus, ut dicunt *Salm. cum Cajet. Soto,* etc. Et idem valet quoad Regulas Religionis (d). Ità dicunt etiam *Azor. Castr. Salm. Trullench., Macedo,* etc. posse Superiores dispensare ad operandum diebus Festis tam cum Religiosis, quàm servis domesticis, sed non cum extraneis: qui aliqui possunt operari pro Monasterio, si Monasterium sit pauper, ùt ajunt *Sylvestr. Fagund. et Salm. cum Pasqual. Leandro,* et aliis (e). Vide quoad istud id, quod dictum fuit *Tom. I. Tract. VI. num. 14.*

(a) *Salm. tr. 18. c. 4. n. 29.* — (b) *Salm. tr. 18. c. 4. n. 31. cum Bonac. Pasq. etc.* — (c) *Salm. n. 33.* — (d) *Num. 34. et 35.* — (e) *Num. 37.*

107. — Quoad Divinum Officium notetur hîc privilegia, quæ habent Regulares. 1. Leo X. concessit Religiosis, ut possent recitare Horas privatim omnino mentaliter. Sed *P. Ferraris Bibl. v. Offic. n. 101.* citans *Sporer*, ait hoc privilegium esse adulterinum. Prætereà ut possint anticipare Officia longiora, et reservare brevia pro diebus majoris occupationis. 2. Clemens VII. concessit omnibus Regularibus infirmis (intelligitur de illis infirmis, qui per se non excusantur ab Officio) et Infirmariis posse satisfacere officio recitando 6. aut 7. Psalmos (assignandos à Superiore) 7. *Pater*, et duo *Credo*. Et Martinus V. concessit convalescentibus ut satisfacere possent dicendo illam Officii portionem, quam judicaverit eorum Confessarius. 3. Innocentius IV. concessit Monialibus S. Claræ (et ità intelligitur pro omnibus aliis communitatibus) satisfacere Officio Conversarum ob quamcumque rationabilem causam, v. gr. si Religiosa non sit benè instructa juxtà judicium Abbatissæ, aut Confessarii, in Officio Choristarum: aut si sit scrupulosa, aut ob labores lassa, aut occupata in rebus utilibus, ut esset Religiosis esse applicatum ad explicandas Confessiones, prædicationi, aut studio Ecclesiastico pro majori diei parte. Etenim supponitur, quòd privilegiis concessis Monialibus gaudeant etiam Religiosi *ad invicem*, ut dictum fuit *n. 10.* Animadvertunt insuper *Salmanticenses* hujusmodi privilegio eas posse uti etiam sinè licentiâ Superiorum; fuit enim concessum sinè istâ conditione. Animadvertunt prætereà, quòd si Moniales omitterent Laïcarum Officium, utentes hujusmodi privilegio, non peccarent lethaliter, quia tunc reputantur ut Laïcæ, quæ sub mortali non tenentur ad sui Officii recitationem. Sed hoc non mihi placet, etenim hujusmodi privilegio Monialis non transit in qualitatem Laïcæ, sed tantum Officium ejus Choristæ transit, et commutatur in illud Laïcæ.

108. — V. Confessarii Mendicantium, et cæteri Regulares communicantes potestatem habent irritandi, remittendi, et dispensandi juramenta, ac Vota. Sed hâc de re dictum est *Tom. I. Tr. V.*

n. 42. et seq. Possunt insuper dispensare cum conjugibus quoad impedimentum ad petendum debitum, propter incestum commissum cum consanguineâ conjugis, ut communiter ajunt *Sanchez, Pontius, Salmantic.* alique contra *Patrem Concinnam* ex multis privilegiis variorum Pontificum (a). Animadvertendum est autem hîc, quod Confessarius debet in hoc obtinere licentiam specialem, et saltem à Superiore inferiore sui Monasterii (b).

109. — Possunt præterea Confessarii Mendicantes dispensare cum conjugibus in voto castitatis elicito antè Matrimonium, ad petendum debitum, sicuti etiam communiter dicunt *Castrop. Pont. Sanchez, Tourn. Wigandt, Salmant.* etc. ex privilegio S. Pii V. Et etiam in voto elicito post Matrimonium, uti ritè existimant *Sanch. Salmant.* etc. (contra *Pontium*) ex aliis privilegiis, ex quibus possunt ipsi dispensare in omnibus votis, in quibus valent *de jure ordinario* dispensare Episcopi cum suis subditis (c). Id verò, quod magis ambigitur, est, utrùm in casu necessitatis possint dispensare cum sponsis, ut possunt Episcopi in voto castitatis ad contrahendum Matrimonium? Plerique affirmant, ut *Anacletus, Vidal, Basseus, Henriq.*, etc. quam sententiam probabilem judicant *Salm.* et *Elbel.* Sed communiùs negant *Laym. Barbos. Sanch.* et *Pont.*, dicentes, quod Regulares possint dispensare solum in votis, in quibus valent dispensare Episcopi *de jure ordinario*, sed non extraordinario, ut in casu isto. Respondent autem adversarii in casu necessitatis Episcopos etiam *de jure ordinario* dispensare, cum sit hujusmodi potestas annexa eorum officio et dignitati, ut dictum fuit n. 34. et 41. Undè non possumus habere ut improbabilem primam sententiam (d).

110. — VI. Cùm Sæcularibus conceditur facultas deligendi sibi Confessarium, aut à Summo Ponti-

(a) *Vide lib. 6. n. 1076. v. Insup.* — (b) *Ibid. v. An autem.*

— (c) *Lib. 6. n. 987. v. An autem, et n. 1128.* — (d) *Lib. 6. n. 1128. circa fin.*

fice, aut ab eorum Ordinario, semper supponitur, quòd sit Confessarius approbatus ab Episcopo; sed Regulares ex expressâ, aut tacitâ sui Superioris licentiâ possunt confiteri cuicumque simplici Sacerdoti: quod communiter existimatur cum *Suar. Lugo, Salm.* etc. (a). Quare omnes Superiores Regulares possunt sibi eligere in Confessarium quemlibet Sacerdotem, ut etiam communiter dicunt DD. ex *cap. ult. de Pœnit., et Rem.* Idem verò quod pro Religiosis, valet et pro famulis commensalibus Monasterii, uti habetur ex *Trid. sess. 25. c. 11.*, ex quo possunt recipere à Religiosis Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ-Uctionis. Et idem valet quoad Novitios, qui in *favorabilibus* sub Religiosorum nomine veniunt, ut omnes fatentur, et declaravit S. C. die 14 Augusti 1665. Quare ipsi possunt absolvi ab omnibus casibus ab Episcopo reservatis (b), ut dictum est n. 95. Sed id non valet pro Equitibus S. Jacobi, et similibus, ut dicunt *Salmant.* cum communi, nam hujusmodi viget consuetudo (c).

III. — Adnotandum insuper, quòd Religiosi peregrinantes, si habeant socium (dummodò sit idoneus) ejusdem Ordinis, illi confiteri debent. Si verò desit socius, aut alius ejusdem Ordinis Sacerdos, tunc confiteri possunt cuilibet Sacerdoti idoneo Regulari, aut Sæculari: quod commune est apud omnes. Sed quæritur, utrùm talis Sacerdos approbatus in illo loco esse debeat? Ità volunt pauci quidam, ut *Wigandt, Conc.* etc. Sed communissimè, et quidem rectè negant *Suar. Roncag. Castrop. Salm. Elbel*, aliique. Et quia talis est consuetudo Religionum, quæ facit præsumere consensum Ordinariorum; et quia Innocentius VIII. absolute concessit Religiosis peregrinantibus, ut, cum non possent habere sui Ordinis Confessarium, *quemcumque alium Presbyterum idoneum Religiosum, vel Sæcularem eligere valeant* (d). Vide quæ diximus Tom. II. Tr. XVI. n. 68.

(a) *Salm. tr. 18. c. 4. n. 49.* — (b) *Salm. n. 57.* — (c) *Ibid. n. 58.* — (d) *Vide Opus nost. l. 6. n. 575.*

112. — Dicunt insuper *Lugo* (a), et *Salmant.* (b) cum *Navarro*, *Soto*, *Castrop. Peyrino*, *Bussio*, etc. quòd tempore Generalis Jubilæi possint Regulares, et etiam Moniales sinè suorum Superiorum licentiâ confiteri Religiosis alterius Ordinis, licèt haberent Confessarium Ordinis sibi assignatum, ex pluribus privilegiis, quæ referunt *Lugo*, *Mendo* etc. (c).

113. — VII. Regulares, quoad Ordines, non recipiunt Litteras Dimissoriales ab Episcopis, sed ab eorum Superioribus; aliter graviter peccant, et incurrunt suspensionem. Attamen quoad recipiendos Ordines, primò S. Pius V. ipsis concessit privilegium recipiendi Ordines à quocumque Episcopo; sed hoc revocatum fuit per Gregorium XV. Quæ abrogatio confirmata est à pluribus aliis Pontificibus, et nuper à Benedicto XIV. Bullâ *Impositi*, etc. anno 1747; quâ prætereà præcipitur, ut, si loci Ordinarius Ordinationem tenet, ab ipso debeat examinari, et ordinari Religiosus; quòd si Episcopus absit, aut non habet Ordinationem, potest ordinari ab alio Episcopo; sed tunc requiritur attestatio authentica vel Vicarii Generalis, vel Secretarii, Cancellarii ipsius Episcopi, quâ constet aut vel ipsum abesse à Diœcesi, vel Ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per leges Ecclesiasticas statuto. Et præcipit idem Pontifex hoc expressè declarandum esse ut cognoscatur, quòd non sufficit, ut dicatur Episcopus Ordinationem non habiturus, si accedant extrâ tempora; aliter easdem subit pœnas, quas subeunt, qui sinè Dimissorialibus Literis ordinantur. Insuper vetatur Religioso, ne alibi datâ operâ permaneat, ut eximat se ab examine Episcopi loci, ubi priùs morabatur. Religiosi verò morantes in Diœcesibus, quæ sunt *nullius*, ordinari debent ab Episcopo viciniore (d).

114. — Quæritur hîc 1. à quo debeant ordinari Novitii? Dicunt *Suarez*, et *Henriquez*, ab Ordini-

(a) *D.* 20. n. 86. — (b) *Tr.* 18. c. 4. n. 124. — (c) *Vide Opus nostrum lib. 6. n. 788. not. 8.* — (d) *Lib. 6. n. 768. et n. 788. not. 8.*

nario aut originis , aut domicilii. Sed *Sanchez* , *Castrop. Delbene* , et *Fagnanus* cum aliis existimant, quòd possint ordinari ab Ordinario loci , ubi est Novitiatus. Rectè dicunt *La-Croix* et *P. Mazzotta* , utramque sententiam esse probabilem , dummodò (quoad hanc secundam) Novitius animum habeat, quantum in se est , perpetuò permanendi in illo Monasterio , in quo est, et hâc de re juramentum præbeat, ut præcipitur in Bullâ *Speculatores* (a).

115. — Quæritur secundò utrùm Religiosi possint ordinari *extrà tempora* ? Negant *Vasquez* , *Lezana* , etc. ; etenim ajunt , quòd etsi Gregorius XIII. id concesserit Jesuitis , attamen prohibuit communicationem. Sed hodiè non ampliùs est in dubium revocandum , quin possint tam ex multis privilegiis , concessis aliis Religionibus , quàm ex Declaratione nuper factâ per Benedictum XIII. in Concilio Romano (*Tit. 5. cap. 2.*) in quo statutum fuit, quòd talia privilegia *in suo robore persistent*, *nec eis derogatum fuisse constat* (b).

116. — Quæritur tertiò, utrùm cùm ordinantur Regulares *extrà tempora* , valeant ordinari quocumque die in quo fit Officium duplex, etiam si non sit Festum de præcepto? Affirmant *Fagundez* , *Villalob. Diana* , etc. et dicunt esse probabile *Suar.* alique; quia Alexander VI, cùm ageret de hujusmodi privilegio, dixit posse ordinari *diebus Dominicis* , sive *festivis Duplicibus* , at non dixit de *præcepto*. Hanc opinionem rejicere non audeo ; existimo tamen probabiliorem oppositam cum *Lugo* , *Morio* , et *Escobar* , quia Gregorius XII. agens de eodem privilegio declaravit, dicens, *diebus Dominicis* , et *Festivis diebus* , et non dixit *duplicibus* : Dies Festivus propriè accipitur ille, in quo vetantur opera : undè intelligitur de præcepto. Et reverà usus obtinet quoad omnes eos , qui Dispensatione ordinantur; *in tribus diebus Festivis* , pro quibus valet eadem regula (c).

(a) *Ibid. n. 765.* — (b) *Ibid. n. 797. Dub. 3.* — (c) *Lib. 6 n. 797. Dub. 4.*

117. — Quò verò ad potestatem conferendi Ordines, olim Abbates Regulares ex concessione ipsis factâ in Synodo VII. (sicuti habetur in *Can. Quoniam Dist.* 166.) poterant ministrare Tonsuram, et Ordines Minores, non solùm suis subditis Religiosis, sed omnibus aliis. Attamen per *Trid. sess.* 23. c. 10. hujusmodi potestas fuit ipsis limitata pro solis Regularibus subditis. His tamen non obstantibus plerique DD. sustinuerunt, Abbates, saltem Mitratos (ut existimant *Salmanticenses*, et adducunt plura S. C. Decreta), qui possunt Pontificalia exercere, posse ordinare etiam Sæculares suos subditos, et etiam alios, habentes Dimissoriales Litteras suorum Ordinariorum; nihilominus omnes istæ opiniones locum ampliùs hodiè non obtinent post Decretum S. C. approbatum ab Urbano VIII. die 17. Januarii anno 1642., in quo rejectâ quâcumque contrariâ sententiâ prohibitum fuit Abbatibus. ne ordines conferrent, vel Litteras Dimissoriales concederent aliis, quàm solis subditis Regularibus, iisque contrarium facientibus suspensio imposita fuit. Excipiuntur tamen plerique descripti in Cancellariâ Rom., qui privilegium habent Dimissoriales Epistolas concedendi, ut Abbas Montis Cassinensis, Abbas Cavensis, etc. (a).

118. — Quæritur hîc 1. utrùm Abbates habentes jurisdictionem penè Episcopalem in aliquo territorio separato, possint ordinare suos subditos Sæculares? *Molfesius* apud *La-Croix* (b) affert Declarationem affirmativam S. C. Sed *Benedict. XIV.* (c) refert alteram contrariam, et idem affert decisum *P. Zacharias* apud *La-Croix* loco citato.

119. — Quæritur 2. utrùm Abbates, qui possunt ordinare subditos Professos, valeant et Novitios? Negant *Castrop. Barbosa, Sayrus, etc.* Comuniùs autem et probabiliùs affirmant *Suarez, Layman, Sanchez, Escobar, et Salmanticenses* cum aliis, quoniam in *favorabilibus* regulariter sub Regula-

(a) *Lib. 6. n. 766.* — (b) *Croix Lib. 6. p. 2. n. 2236.* — (c) *De Synod. L. 2. c. 11. n. 15.*

rium nomine veniunt etiam Novitii (ut diximus num. 110.).

120. — Quæritur 3. utrùm Ordines collati huiusmodi Abbatibus, Sæcularibus, aut Regularibus non subditis, sint validi? Negant *Suarez*, *La-Croix*, etc. Sed affirmandum est cum *Sanchez*, *Salm. Tambur. Pellizz.* etc., quia hæc facultas (ut diximus) olim fuit concessa Abbatibus; et à Concilio deindè, et à Decreto Urbani vetitum illis fuit tantum facultatis exercitium: Undè ipsi illicitè, sed validè ordinant. Et quòd ità se res habeat, apparet ex eodem Decreto Urbani, in quo ordinatis imponitur suspensio. Pro validis itaque habentur Ordines iis collati. Et ità decisum pluries per S. C. affert Benedict. XIV. (a).

121. — VIII. Quoad celebrandam Missam, et ministrandam Eucharistiam, olim ex privilegiis Sixti IV., Alexandri VI., et Urbani VIII. poterant celebrare in Altari portatili, tam in suis domibus, quàm in suis ruralibus domibus vulgò *Grancie*, etiam contradicente Episcopo (b). Sed Clemens XI. anno 1703. suo Decreto declaravit, quòd omnia eorum privilegia celebrandi in Altari portatili revocata sint per Tridentinum. Idemque declaravit Ben. XIV. in Bullâ *Magno*, §. 29. Nec possum assentiri *P. Mazzotta* dicenti huiusmodi prohibitiones intelligi factas quoad domus privatas, sed non quoad proprias Religiosorum; nam in Decreto Clementis agitur de privilegio celebrandi *in locis, in quibus degunt*; Loca autem, in quibus degitur, sunt domus propriæ, non alienæ. Innocentius insuper XIII. anno 1723. in Bullâ *Apostolici Ministerii*, prohibuit, *ne in privatis Regularium cellis, seu cubiculis erigatur Altare, remotâ quâcumque in contrarium consuetudine* (c). Sciatur tamen, quod Gregor. XIII. concessit Provincialibus Jesuitarum facultatem deputandi publica Oratoria in suis Ecclesiis, in quibus omnes possint celebrare, etc. (d).

(a) Vide Opus n. l. 6. cit. n. 763. — (b) De Synod. l. 2. c. 11. n. 13. — (c) Salm. Tract. 15. c. 7. n. 97. — (d) Vide Opus nostrum l. 6. n. 360. v. Hanc.

122. — Ex privilegio Gregorii XIII. possunt Regulares celebrare unâ horâ antè auroram; quare valent celebrare Missam tribus horis antè solis ortum; ità *Lugo*, *Suarez*, *Rodrig. Salm.* etc. (a). Immo cum adest aliqua justa causa, possunt celebrare immediatè post duas horas post mediam noctem ex privilegiis Alexandri VI. et Clementis VIII. Et hujusmodi privilegia dicunt *Lugo*, *Rodriguez*, *Diana*, *Narbona*, et *Salmant.* cum aliis non esse revocata per Tridentinum *Sess. 22. de evitand. etc.* Monent tamen prædicti DD. id valere tantum pro Ecclesiis propriis; in quibus tamen (subdunt) possunt hujusmodi privilegio uti etiam Sacerdotes Sæculares (b). Insuper Eugenius IV. concessit Regularibus licentiam celebrandi tribus horis post meridiem, justâ tamen ex causâ; attamen *Azorius*, *Fagundez*, aliique dicunt, hujusmodi privilegium fuisse revocatum per S. Pium Bullâ, *Amantissimus*, anno 1566., cujus rei *Lezana* affert declarationem S. C. Sed his non obstantibus, dicunt *Lugo*, (c) *Salmanticenses* cum *Aversa*, *Dicastillo*, *Narbona*, *Diana*, etc. authenticè non constare de dictâ declaratione, nec de revocatione S. Pii, qui loquutus fuit de Missis tantum, quæ celebrantur *de serò*, *etiam forsan circa solis occasum*; undè dicunt, vigere privilegium Eugen. IV. et ut quis illo utatur, sufficere quaecumque mediocrem causam, ut convalescentiæ, studii, et similium.

123. — Quò verò ad ministrandam Eucharistiam Paulus III., aliique Pontifices concesserunt Regularibus facultatem ministrandi in suis Ecclesiis omnibus fidelibus. Excipitur tamen, 1. Si Episcopus rationabiliter prohiberet alicui, ne Eucharistiam sumeret. Excipitur 2. Communio in mortis articulo, aut periculo, dummodò non adsit extrema aut gravis necessitas, et Parochus nequeat, aut nolit ministrare; *Lugo*, *Ronc.* etc. (d). Excipitur tertio

(a) *Apud Merat. p. 1. tit. 20. ad lit. P.* — (b) *Salm. tr. 15. c. 7. n. 94.* — (c) *De Lugo de Euch. D. 20. n. 27. et Salm. ib. n. 95.* — (d) *Vide Opus nostrum Lib. 6. n. 239. et 240.*

Communio Paschalis, id est illa, quâ præcepto satisfit, ut communiter ajunt *Filliuc. Sà, Busemb. etc.* Videantur hâc de re, quæ dicta sunt *Tom. I. Tract. XII. n. 4*.

124. — IX. Quoad facultatem concionandi, olim Regulares ex Clementinâ *Dudum* de sepult. poterant liberè prædicare in suis Ecclesiis, et in plateis, sed *Trid. sess. 5. c. 2.* statuit, ne in alienis Ecclesiis prædicare possent sinè licentiâ Ordinarii, et in Ecclesiis propriis sui Ordinis antequàm benedictionem petant ab Episcopo. Quarè Religiosis ut in suis concionentur Ecclesiis sufficit, ut petant Benedictionem, etsi illa denegetur, ut dicunt *Lez. Pelliz. Bord. et Salm.* cum aliis, adducto Decreto S. C. (a). Sed hujusmodi benedictio, ut dicunt *Salm.* non requiritur, ut prædicent per plateas; nam Concilium loquitur solùm de Ecclesiis. Semper tamen debent Regulares habere approbationem suorum Superiorum, qui peccarent, si nullo eorum præhabito examine, iis prædicare permetterent (b). Possunt autem Superiores committere etiam simplicibus Clericis Tonsuratis ut prædicent ex privilegio Gregorii XIII. Licèt S. C. generaliter declaraverit, prædicationem posse committi cuicumque Tonsurato (c).

125. — Quò verò ad Ecclesias alienas, ut dictum est, Regulares ibi prædicare non possunt sinè veniâ ordinarii, nisi id esset pro duabus aut tribus vicibus, ut dicunt *Nav. Barb. Diana, Salm.*, alique; aut dummodò Ordinarius non maneret inibi, et Religiosus aliquis transeunter ibi esset; quia tunc potest illi Parochus licentiam concedere prædicandi, uti concessit Gregor. VIII. (d). Quandò tamen Ordinarius veniam concederet, Religiosus valet concionari in Parochiis, etiam contradicente Parocho, et quia Ordinarius est Parochi Superior, et quia id fuit expressè concessum per Alexandrum IV. (e).

(a) *Salm. Tract. 18. c. 4. n. 178.* — (b) *Salm. ibid. n. 176. et 177.* — (c) *Ibid. n. 174.* — (d) *Salm. cit. c. 4. n. 184.* — (e) *Ibid. n. 189.*

126. — Quæritur 1. utrùm liceat Regularibus concionari, contradicente Episcopo? Quandò sunt alienæ Ecclesiæ, et Episcopus ab initio veniam denegat, proculdubio non licet. Sed si Episcopus jam concessisset licentiam, et deindè vellet eam revocare, aut si Ecclesiæ essent propriæ, dicunt *Peyr. Vega, Pelliz. et Salm.* cum *Diana etc.* (a) posse prædicare. Sed huic obstat quod in Tridentino statuitur (sess. 24. c. 4.): *Nullus autem Sæcularis, sive Regularis, ... contradicente Episcopo, prædicare præsumat.* Obstat insuper Bulla Gregor. XV. *Inscrutabili*, in quâ statuitur, Episcopum, ut Delegatum Apostolicæ Sedis, posse punire Religiosos, *qui in alienis Ecclesiis suorum Ordinum non petitâ benedictione, aut ipso contradicente, prædicare præsumperint.* Sed respondent *Salm.* quòd tam prædicta Bulla, quàm Concilium accipienda sint juxtà id, quod statuitur in Clementinâ *Dudùm* supracitatâ, in quâ prohibetur prædicare, quandò prædicat Episcopus, aut quandò solemniter coram ipso prædicatur. Et ità decisum referunt per S. C. Episcoporum et Regularium die 30. Jan. 1619. apud *Barbos.* (b). Cùm ego tamen observassem *Barbosa* loco cit., inveni, quòd S. C. declaratio fuerit solummodò quoad conciones in Ecclesiis propriis Regularium. Undè quoad Ecclesias alienas mihi non videtur probabilis supradicta responsio.

127. — Quæritur 2. utrùm Episcopus valeat examinare Religiosos petentes veniam concionandi in Ecclesiis non propriis? S. C. apud *Barb.* (c) die 12. Januar. anno 1628. statuit affirmativè; sed negant *Salm.* (d) cum *Pelliz. Bord. Diana, Peyr. etc.* ex Bullâ Leonis X. *Superna*, in quâ statutum fuit, ut nemo ad concionandum admitteretur, *nisi priùs per Superiores suos respectivè examinatus*; et deindè declaratum fuit ibidem, quòd Religiosus approbationem sui Superioris ostendere deberet. Respondent

(a) *Ibid.* n. 171. — (b) *In Trid. Sess. 5. c. 2. n. 19.* — (c) *loco cit.* n. 20. — (d) *cit.* c. 4. n. 186.

deindè *Salm.* cum *Pelliz.* et *Granado* supradictam contrariam S. C. declarationem non ampliùs quàm probabilem præ se ferre sententiam ; undè non esse præferendam Bullæ Leonis. At, inquam, saltem probabile est ex dictâ Declaratione, quòd Episcopus valeat examinare, et aliter negare possit licentiam. È contrario Bulla Leonis prohibet Episcopis, ne admittant Religiosum, non asserentem approbationem sui Superioris, sed non vetat illum examinare, si velit, et negare veniam, si ipse renuat examinari.

Animadvertendum tandem est, Ordinarium ex Concil. Lateranensi V. posse suspendere et punire Concionatores Regulares in tribus casibus, in quibus immò ipsi *ipso facto* suspenduntur à Concionando : 1. Si prædicent *miranda falsa, aut incerta.* 2. Si prædicent Prophetias non fundatas in Sacrà Scripturâ, aut non approbatas à Sede Apostolicâ. 3. Si prædicando detrahunt Episcopis, et suis Superioribus. Insuper ex *Trid. sess. 5. c. 2.* Episcopus potest suspendere et punire Regulares illos, qui prædicant propositiones hæreticas, erroneas, aut scandalosas (a). Demùm adnotandum quòd Urbanus VIII. in Constit. *Aliàs felicitis rec.* etc. data 11. April. 1635. (in extensum relatâ apud *P. Ferrar. Bibl. tom. 5. verb. Oracula, pag. 341. n. 9.*) revocavit omnia privilegia ab Antecessoribus Regularibus concessa *vivæ vocis oraculo*, exceptis iis quæ testificata fuerint per Ministros quibus vi sui Officii fides adhiberi solet.

(a) *Salm. Tr. 18. c. 4. n. 188.*

TRACTATUS XXI.

DE CARITATE ET PRUDENTIA CONFESSARII.

PUNCTUM UNICUM.

De Confessarii caritate in excipiendo pœnitente 1. In eo audiendo 2. In eo corrigendo 3. De prudentiâ in interrogando, admonendo, et disponendo. 4. Remedia generalia 5. Remedia particularia. 6.

I. — **Q**UATUOR sunt Officia quæ bonus Confessarius exercere debet, Patris nempe, Medici, Doctoris, et Judicis Quod autem attinet ad Doctoris et Judicis Officium, sat de eo actum est in Opere in omnibus Tractatibus hucusquè expositis. Restat nunc agendum de Officio patris ad quod pertinet caritas, et de Officio medici ad quod spectat prudentia. Confessarius, ut boni patris partes adimpleat, debet caritate esse plenus. Et primò caritatem adhibere debet in benignè excipiendo omnes sivè pauperes, sivè rudes, sivè peccatores sint. Nonnulli tempus solummodò insumunt in audiendis Confessionibus antiquorum devotorum, aut personarum spectabili-um, quia, ut has à se repellant, non est eis tantus animus. Si tamen ad se aliquis miserabilis peccator accedat, ægrè auditur, et conviciis oneratus arcetur; undè fit, ut ille miser, qui postquàm sibi maximam vim intulerit, ut ad sua peccata confitenda veniret, se tam asperè acceptum sentiens, odium in Pœnitentiæ Sacramentum concipiat, et desperans se posse invenire, qui sibi opituletur, et se absolvat

à peccatis, in perditæ vitæ lubricum laxis habenis præceps ruat, et in salutis desperationem incidat. Secùs boni Confessarii agunt; cùm ad se hujusmodi peccatores confluunt, benignè hos accipiunt, et (quasi *victor captâ prædâ*) exultant, perpendentes sibi fortem contigisse, animam de manibus Dæmonis eripere. Sciunt hoc Sacramentum propriè non pro justis fuisse constitutum, sed pro peccatoribus; etenim veniales culpæ, ut remittantur, non indigent Sacramentali absolutione, cùm multis aliis modis deleri possint; sciunt quoque Christum protestatum fuisse his verbis: *Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Marc. 2. 17.* Proptereà Confessarius caritatis viscera induens, quò magis animas peccatorum multitudine et atrocitate coinquinatas reperiat, eò magis, ut Deo ipsas lucrifaciat, majore caritate eas amplectitur, eisque animum præbet his aut similibus verbis: *Eja, Frater, bono animo esto, noli timere; peccata tua impavidè confitere. Aperi omnia confidenter, nullius te pudeat. Nihil refert, si in omnes tuæ conscientiæ sinus non introspexeris: sufficit si ad interrogata respondeas. Ago Deo gratias, qui te hucusquè ad pœnitentiam expectavit. Nunc tibi mutanda est vita. Lætare, quia Deus certè omnia peccata, quantumvis ingentia, tibi remittit, si bonam habes voluntatem; ideòque te expectavit, ut tibi parceret. Igitur hilari animo dic omnia, nihil involucris tegas.*

2. — Caritatem deindè longè majorem ostendere debet in Confessionem excipiendo. Caveat ne se impatientem, aut tædio affectum exhibeat; nec ostendat admiratione percelli de peccatis quæ narrantur; modò pœnitens non sit ità animo durus, aut petulans, ut plura et atrociora peccata sinè ullo rubore, et sinè ullâ displicentiâ animique sensu exponeret; quia tunc opus habet pro viribus efficere, ut à pœnitente quanta sit illorum deformitas, et magnitudo percipiatur; ideòque tunc acrior requiritur correctio, ut ipse à lethali lethargo expergefiat. Verum quidem est, quòd (ut dicunt Doctores) in actu Confessionis abstinere debent Confessarii à

correctione faciendâ ; ne fortè exterriti pœnitentes peccata reticeant ; nihilominùs hoc intelligitur regulariter loquendo ; cæterùm multoties expedit ad ulteriora non procedere , et statim pœnitentem corripere , præcipuè cùm confitetur peccatum valdè enorme , aut si ipse fuerit in aliquo vitio habitatus , ut peccati gravitatem comprehendat. Advertat tamen , ne eum exasperet , nec perterreat. Quapropter postquàm eum , quantum opus fuerit , correxerit , statim ei animum faciat ad reliqua peccata confitenda , dicens : *Eja , Frater , vis te ab hoc vitio resipiscere ? Nùm ità est ? Et quoniam hoc facere es paratus , esto animo hilari. Itaque enarra reliqua peccata , nihil reticens. Cave , quæso , ne sis aliquod sacrilegium commissurus. Hoc enim esset maximum omnium peccatorum , quæ hucusquè commisisti. Igitur dic omnia animo forti , vince teipsum ; confitere omnia sincerè ; Deus enim paratus est tibi parcere.*

3. — Deindè in fine Confessionis oportet , ut Confessarius vehementiori ardore ac studio incumbat , ut pœnitenti percipere faciat gravitatem et multitudinem ejus peccatorum , ac miserum damnationis statum in quo reperitur ; sed hoc semper maximâ cum caritate fiat. Verumtamen congruentius est tunc verbis gravioribus uti , ut sic meliùs ad bonam mentis frugem redire possit ; nihilominùs efficere debet , ut pœnitens intelligat hoc , quod ei dicitur , non ab animo irato , sed ex singulari amore et commiseratione ergà suam Animam procedere. Quod poterit hoc modo exprimi : *Fili mi , considerasne vitam damnati , quam duxisti ? Percipisne malum , quod operatus es ? Quid tibi mali fecit unquàm Deus tuus , quem tu ità perditè contempsisti ? Si Jesu Christo nullus tam fuisset tibi inimicitior , potuisses cum illo te gerere pejorem ? Sed quæso , animadvertite quis sit hic Jesus. Hic est ille qui cùm esset Deus , nullius egens , factus est homo propter te ; voluit mori in Cruce , ut te de inferno redimeret. Ah fili , si interim mortuus esses , si in hac nocte , quò iturus fuisses ? ubi nunc esses ? esses in æterno igne*

*infernì. Quid de te factum erit , si vitam hactenùs ductam , pergas in posterum vivere ? Poteris sic salvari ? Expergiscere , et vide , quòd nisi mores in meliùs mutes , jam es damnatus. Quid boni ex tot peccatis tibi collegisti ? Non consideras , quòd duplicem infernum tibi paras , unum hìc angoris et miserix , alterum illic pœnarum ? Age , fili ; averte à malo , desine peccare , et te totum in Dei brachia , quæ ad te suscipiendum sunt extensa , committe ; sufficit quantum ei peccasti. Ego totis viribus , et toto corde te adjuvare volo ; veni ad me semper ac tibi lubet , quoniam invenies patrem , qui te benignè suscipiet. En firmiter nunc statue te sanctum velle effici. Per te stat. Deus enim semper paratus est , et propterea tibi hoc tempus impertitus est , ut avertat à malo , et facias bonum. Oh quam bonum est amicum habere Deum ! etc. (S. Franciscus Sales , ut Deo alliceret peccatores , potissimùm curabat , ut ipsi cognoscerent pacem , quâ fruuntur illi , qui Deo adhærent , et vitam infelicem , quam ducit qui à Deo alienus est). Postea adjuvabit eum ad doloris actus efformandum , et si dispositus est , eum absolvat , et remedia salutaria , quibus possit se à peccatis servare , suggerat , atque ei imponat (sed de his in num. sequenti agetur) Si autem fuerit absolutionis incapax , aut expediens videbitur differendam esse absolutionem , assignet ei diem in quo regredi debeat , dicendo ei sic : *Eja , Frater , tali die te expecto , ne prætermittas ad me redire ; animo forti magnoque sis , ut tibi dixi ; commenda te quotidie Beatæ Virgini , et veni ad me. Si fortè tunc invenies me aliorum Confessiones excipientem , accede , te enim antè alios audiam. Si alibi ero , fac , ut me arcessant , omnia deseram , ut tu confitearis. Et sic dulcibus verbis à se dimittat. Hæc est via quâ peccatores tales allici possunt , nempè cum eis agere quantâ maximâ fieri potest caritate ; alioquin , si ipsi in Confessarium incident , qui cum eis inclementer agat , à Confessione horrebunt confiteri negligent , et effrænate in perditionem ibunt.**

4. — Ad Medici officium spectat prudentia , quæ requirit , ut Confessarius ad rectè curandum pœ-

nitentem suum, priùs cognoscat causas et originem omnium infirmitatum spiritualium, interrogando de habitu, de occasionibus peccandi, de loco, tempore, et personis cum quibus peccavit? Et ex his se dirigere debet ad debitas correctiones faciendas, quas nunquàm omittere debet cum quibuscunque personis, licèt quâcunque illustri qualitate fulgeant, nec cum Principibus, Magistratibus, Prælatibus, Parochis, aut Sacerdotibus, cùm ipsi se accusant de culpis gravibus, et sinè nimio animi sensu: cum hujusmodi licèt adhiberi debeant correctiones verbis lenioribus et discretioribus; sed majori animi fortitudine et calore, cùm ex istorum peccatis propter gravius damnum quod suo malo exemplo aliis afferri potest, perniciosior flagitiorum consequens esse soleat licentia. Proptereà cum istis, si suo desunt officio, admonitio non omittenda est, licèt in bonâ fide existant. Cum aliis verò, qui aliquâ laborant inculpabili ignorantia, an adhibenda sit admonitio cùm profutura non est, vide dicta *Tom. II. Tract. XVI.* (cùm de Confessione locuti sumus *ex n. 108.*) Deindè auditâ Confessione debet Confessarius procedere ad disponendum per actus doloris et propositi pœnitentem ad absolutionem. Iterùm hìc advertendum quod diximus *Tract. XVI. n. 105. in fine*, quòd si pœnitens esset indispositus, tenetur Confessarius (quemadmodum dicunt *Suarez, Laym. et alii*) pro viribus efficere, ut disponatur, nihil curans quòd alii expectent, aut abeant. In eodem *Tr. XVI. n. 51.* locuti fuimus de prudentiâ, quam adhibere debet Confessarius in injungendâ pœnitentiâ pro viribus spiritualibus pœnitentis, ne onere majore, quàm pœnitentis vires patiuntur, illum gravent. Sed maximè Confessario intendendum est, ut opportuniore applicentur remedia, quibus pœnitens in Dei gratiâ conservari valeat.

5. — Sermonem autem factururus de remediis, quæ insinuari debent pœnitentibus, dico, alia esse generalia, alia particularia pro aliquo vitio particulari. Generalia omnibus insinuanda, sunt. 1. Amor ergà

Deum, cùm ipse ad hunc solùm finem nos creavit. Et curetur pariter, ut poenitens cognoscat pacem interiorē quā donantur, qui Dei amicitia fruuntur, et infernum quem antè tempus experiuntur, qui alieni sunt à Deo : additā perniciē temporali, quam secum trahit peccatum. 2. Sæpè se commendare Beatæ Virgini, Rosarium recitando; se commendare Angelo Custodi, et alicui Sancto peculiari protectori. 3. Frequentia Sacramentorum, et si unquàm in aliquod peccatum mortale inciderit, statim se confiteri. 4. Veritatum æternarum consideratio, et præ cæteris consideratio mortis; et patribus-familias insinuanda est quotidiana mentalis oratio in communi cum familiâ, aut saltem Rosarium unà cum filiis. 5. Dei præsentia cùm urget tentatio, dicendo : *Deus me videt*. 6. Quolibet vesperi conscientiam scrutari cum animi dolore et proposito. 7. Sæcularibus, ut in aliquâ Congregatione se adscribant, et Sacerdotibus oratio mentalis, et gratiarum actiones post Missam. Et ut perlegant saltem aliquem libellum spiritualem antè et post Missam.

6. — Remedia autem particularia assignabuntur pro vitiorum diversitate, v. gr. illi qui aliquo odio tenentur, insinuetur ut quotidie commendet Deo illum, quem odit, recitando pro ipso Orationem Dominicalem et salutationem Angelicam, et cùm se turbari sentit memoriâ injuriæ sibi illatæ; reminiscatur contumeliarum, quibus ipse Deum affecit. Illi qui in peccata turpia prolapsus est, ut otium vitet, malos socios et occasiones aufugiat; et illi qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, ut non solùm vitet proximas occasiones, sed etiam quasdam remotas, quæ sibi tam debili ad resistendum facto erunt proximæ. Huic præcipuè imponatur, ne unquàm intermittat recitare ter salutationem Angelicam in honorem puritatis Beatissimæ Virginis, manè et vesperi, repetendo semper coram ejus Imagine propositum non peccandi, et supplicationem, ut sibi perseverantiam impetret. Potissimùm autem Confessarius curet, ut frequenter hic communicet, cùm Eucharistia dica-

tur *Vinum germinans Virgines*. Illi qui solitus fuit blasphemias proferre , insinuetur ut novies , vel quinquies linguâ signet crucem super terrâ , et ut quotidie saltem semel dicat Orationem Dominicalem et Salutationem Angelicam in honorem Sanctorum , in quos execratus fuit , et ut quolibet mane dùm è cubili surgit , renovet propositum patienter ferendi occasiones indignationis , et ter dicat Beatæ Virgini quolibet mane : *Domina mea , dona patientiam*. Et id non solùm inserviet , ut Maria Sanctissima sibi opituletur , sed etiam , ut in occasionibus reperiat habitus factus dicendi eadem verba. Aut assuescat dicendo , *maledictum sit peccatum meum ; maledictus sit Dæmon , etc.* Alia remedia assignabit Confessarius pro suâ prudentiâ , inspectis circumstantiis occasionum , personarum , et muniarum.

TRACTATUS ULTIMUS.

QUOMODÒ SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM
POENITENTIBUS DIVERSORUM GENERUM.

CAPUT UNICUM.

Punct. I. *De iis qui in occasione proximâ versantur*
1. ad 7. Punct. II. *De habituatis et recidivis* 8.
ad 15. *De ordinandis pravo habitu irretitis* 16.
et 17. Punct. III. *De interrogationibus faciendis*
pœnitentibus neglectæ conscientie ; et I. De inter-
rogationibus faciendis rudibus juxtâ ordinem præ-
ceptorum 18. ad 30. II. *De interrogationibus*
faciendis pœnitentibus diversorum statuum , et
conditionum : et I. Sacerdotibus 31. II. *Monialibus*
32. III. *Judicibus.* IV. *Scribis.* V. *Medicis* 33. VI.
Chirurgis et Pharmacopolis. VII. *Negotiantibus.*
VIII. *Sartoribus* 34. IX. *Proxenetis , et Venditri-*
cibus 35. X. *Barbitonsoribus , et capillorum ficti-*
tiorum (vulgò Perruche) Artificibus ; et hîc fit
sermo de Juvenibus qui mulieribus aptant caput 36.
Punct. IV. *De pueris et puellis* 37. ad 41. Punct.
V. *De personis pietati addictis* 42. et 43. Punct. VI.
De mutis et surdis 44. et 45. Punct. VII. *De*
moribundis 46. et 47. Punct. VIII. *De capite dam-*
natis 48. et 49. Punct. IX. *De à dæmonibus vexatis*
50. ad 53. Punct. X. *De mulieribus* 54. et 55.

PUNCTUM I.

Quomodò se gerere debeat Confessarius cum iis qui
sunt in proximâ occasione peccandi.

I. — **M**AXIMA Confessarii cura debet esse se
enè gerendi cum iis qui sunt in proximâ occasione
b Tom. III. E

peccandi, aut in vitiis consuetudinarii sunt, aut recidivi. Hi sunt duo magni scopuli in quos major Confessariorum pars impetunt, et deficiunt. In Capitulo sequenti sermonem faciemus de habituatis et recidivis; hìc de occasionariis. Certum est quòd si homines satagerent occasiones fugere, majorum peccatorum pars evitaretur. Satan, remòtis occasionibus, parùm lucratur, sed cùm homo ultrò in occasionem proximam se immittit, ùt plurimùm et ferè semper hostis victoriam canit. Occasio, præsertim in materiâ turpium delectationum, est quasi rete, quod ad peccatum trahit, et simul mentem obcæcat: ità ut homo peccet, quin videat quod agat. Sed deveniamus ad praxim. Occasio primò dividitur in voluntariam, et necessariam. *Voluntaria* est illa quæ facilè vitari potest. *Necessaria* quæ amoveri nequit sinè gravi damno, aut scandalo. Secundò dividitur in proximam et remotam. *Remota* est illa in quâ homo rarò peccat, vel illa quæ ubique reperitur. *Proxima per se loquendo*, est illa in quâ homines communiter ùt plurimùm deficiunt. *Proxima autem per accidens*, seu respectiva est ea quæ licèt respectu aliorum non sit proxima, tamen respectu alicujus proxima est, vel quia hic in tali occasione frequenter est lapsus, vel quia prudenter timeri potest ne labatur propter experientiam cognitam suæ fragilitatis. Quidam AA. volunt, non esse occasionem proximam nisi eam, in quâ homo ferè semper, vel ùt plurimùm ceciderit; sed communior et verior sententia docet, occasionem proximam esse illam in quâ frequenter quis peccavit (a). Verumtamen advertendum, quòd sicut aliquandò occasio quæ respectu ad alios communiter est proxima, respectu verò ad aliquem valdè pium et cautum potest esse remota (b): Ità contrà quædam occasiones quæ respectu ad alios communiter per se essent remotæ, fortè erunt proximæ respectu ad aliquem qui propter experimentum relapsuum, et propter pravam inclinationem in quoddam vitium

(a) *Lib. 6. n. 452.* — (b) *Ibidem.*

(præsertim si est turpe) factus est valdè debilis et facilis ad labendum; et tunc iste tenebitur ad removendas, non tantùm occasiones proximas, sed etiam illas remotas, quæ respectu suî proximæ evadunt.

2. — Cæterùm est quidem in occasione proximâ.
1. Ille qui retinet in propriâ domo aliquam foeminam cum quâ sæpè rem habuit. 2. Ille qui frequenter in ludo prorupit in blasphemias, aut fraudes. 3. Ille qui in aliquâ cauponâ aut domo sæpè se inebriaverit, aut ceciderit in rixas, vel actus, verba, aut cogitationes obscenas. Porrò omnes isti absolvi nequeunt, nisi postquàm occasionem abstulerint, aut saltem nisi auferre promittant, juxtà distinctionem, quæ fiet in numero subsequenti. Et ità pariter non potest absolvi qui aliquam domum adeundo, quamvis semel in anno, semper ibi peccavit, talis enim aditus jam ipsi proxima est occasio. Nec etiam absolvi possunt qui tametsi in occasione positi non labuntur, afferunt tamen aliis grave scandalum (a). Addunt aliqui DD. (b) negandam quoque absolutiorem illi qui occasionem externam non removet, si cum occasione conjungitur habitus vitiosus, aut magna tentatio, seu vehemens passio, quamvis usque tunc in ea occasione nunquàm peccaverit; nam facilè deindè peccare poterit, si ab occasione se non amoverit. Hinc dicunt quòd si unquàm aliqua famula tentaretur ab hero, et ipsa se noverit facilem ad labendum, ab eâ domo abscedere tenetur, si commodè potest, alioquin temerè præsumeret se securam habere.

3. — Et hìc caveant Confessarii à permittendo sponsis domos sponsarum adire, et puellis earumque parentibus sponso in domum admittere, quia rarò evenit quòd tales sponsi non labentur, saltem in verba, aut cogitationes turpes in hujusmodi occasione, dùm omnes aspectus et colloquia inter sponso sunt incentiva ad peccandum, estque moraliter impossibile ipsos invicem conversari, et non sentire stimulos ad eos turpes actus, qui tempore Matrimonii

(a) *Ibidem* — (b) *Ibidem*.

deindè succedere debent. Generaliter autem loquendo de adolescentibus et puellis qui invicem se adamant, non sunt isti omnes indistinctè de gravi culpâ damnandi, sed ordinariè puto ipsos difficulter esse extrâ occasionem proximam lethaliter peccandi. Id nimiùm experienciâ patet, nam ex centum adolescentibus vix duo aut tres in eâ occasione à mortalibus invenientur immunes; et si non in principio, saltem in progressu; tales enim adamantes priùs conversantur invicem ob propensionem, deindè propensio fit passio et passio postquàm radicem in corde fixerit, mentem obtenebrat, et eos in mille crimina ruere facit. Hinc Cardinalis Picus de Mirandolâ, Episcopus Albanensis, in suâ Diœcesi per Edictum suos admonuit Confessarios, ne tales adamantes absolverent, si postquàm ter ab aliis jam fuerint admoniti, ab hujusmodi amore sectando non abstinuissent, præsertim tempore nocturno, aut diù, aut clàm, aut intrâ domos (cum facili periculo osculorum et tactuum), aut contrâ parentum præceptum, aut cùm altera pars prorumpit in verba obscœna, aut cum scandalo (prout si in Ecclesiâ), aut cum conjugatis, Claustralibus, aut Clericis in sacris. Et in hoc generaliter advertendum, quòd ubi agitur de periculo peccati formalis, et præcisè peccati turpis, Confessarius quantò magis se rigorosum cum pœnitente adhibebit, tantò magis ejus saluti proderit. Et contrâ, tantò magis cum illo immanis erit, quantò magis benignus erit in permittendo, ut ille in occasione maneat, aut se immittat; S. Thomas de Villanovâ Confessarios in hoc condescendentes vocat eos *impiè pios*. Hæc caritas est contrâ caritatem. Solent in his casibus pœnitentes conari, ut Confessarii apprehendant, quòd occasionem removendo magnum oriatur scandalum. Fortis sit Confessarius ad hujusmodi timores despiciendos: majus semper erit scandalum, videre quòd pœnitens nec etiam post Confessionem occasionem aufert. Aut alii ejus peccatum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur: aut sciunt, et tunc pœnitens famam potiùs recuperabit, quàm amittet, removendo occasionem.

4. — Plures DD. censent primâ aut secundâ vice benè absolvi posse, qui est in occasione proximâ, licèt voluntariâ, etiam antequàm occasio auferatur; modò firmum habeat propositum, et promittat illam statim remove. Sed hic oportet distinguere cum S. Carolo Borromæo (in Instructione Confessariis ab eo traditâ) occasiones quæ *sunt in esse*, et occasiones quæ *non sunt in esse*. Occasio quæ *est in esse*, est exempli gr. cùm aliquis concubinam domi detinet, vel cùm aliqua famula consentit quoties tentatur à domino, et similia. Occasio autem quæ *non est in esse*, est ex. gr. cùm quis in ludo prorumpit in blasphemias, aut versando in cauponis prolabitur in rixas et ebrietates, aut accedendo ad convivia, incidit in verba et cogitationes turpes. His positis, dicendum quòd in occasionibus quæ *non sunt in esse*, rectè docet S. Carolus quòd pœnitenti firmè promittenti ab eis abstinere, potest ei semel, bis, et etiam ter absolutio dari: quòd si deindè ille occasionem non aufert, et eodem modo peccat, non potest absolvi, nisi priùs occasionem removeat. In occasionibus autem quæ *sunt in esse* cum eodem S. Carolo omninò neganda est absolutio, nisi occasio prorsùs auferatur. Hancque sententiam, (ordinariè loquendo) omninò tenendam probavimus in Libro (a). Ratio, quia talis pœnitens est indispositus ad absolutionem, si petat eam antequàm occasionem removeat: etenim eam recipiendo se immittit in proximum periculum frangendi propositum, et sic remanendi in eâdem occasione. Clariùs rationem hanc explicemus. Porrò moraliter peccat qui est in occasione proximâ voluntariâ, et eam non tollit; cùm autem opus tollendi occasionem sit maxime arduum, et non impleatur, nisi per magnam violentiam, hanc vim difficulter sibi infert qui jam est absolutus, dùm ablato timore sinè absolutione remanendi, de facili sibi suadebit quòd tentationi resistet, quin occasionem auferat, et ità in eâ manendo, certè quidem recidet: prout quotidie expe-

(a) Lib. 6. n. 456.

rimento probatur in pluribus pœnitentibus, qui, captâ absolutione ab aliquo Confessario parùm cauto, minimè postea attendunt ad occasionem removendam, et statim deterius relabuntur. Hinc dicimus quòd propter prædictum periculum frangendi propositum, mortaliter peccat pœnitens, qui antè remotionem occasionis absolutionem petit, et gravius peccat Confessarius qui illum absolvit.

5. — Diximus *ordinariè loquendo*, nam plures casus excipiuntur à DD. (a), in quibus pœnitens absolvi potest, antequàm occasionem removerit. Et excipitur 1. casus in quo pœnitens talia asserret **extraordinaria** signa doloris, ut prudenter judicari possit ipse non esse ampliùs in proximo periculo frangendi propositum de tollendâ occasione; tunc enim signa illa indicant pœnitentem donatum fuisse uberiori gratiâ, quâ meritò speratur quòd in removendâ occasione constans erit. Veruntamen, semper ac absolutio commodè differri posset, tunc illam etiam ei differrem, usque dùm cum effectu occasionem auferat. Excipitur 2. casus, in quo pœnitens non possit redire, vel nonnisi post multum tempus; tunc benè potest absolvi, si censetur benè dispositus per propositum statim removendi occasionem; quoniam eo casu periculum frangendi propositum, remotum reputatur, causâ magni oneris quod pœnitens deberet pati, abscedendo sinè absolutione aut repetendi Confessionem apud alium Sacerdotem, aut diù manendi sinè gratiâ Sacramenti. Quapropter, cùm ille sit tunc in quâdam morali necessitate recipiendi absolutionem, antequàm occasionem tollat, habet jus ut statim absolvatur (b), dùm enim hic non potest antè absolutionem occasionem auferre, censetur ac si esset in occasione necessariâ. Sed hoc nec etiam admittendum, si pœnitens jam ab alio Confessario aliàs admonitus fuerit de occasione removendâ, et non impleverit, quia tunc habetur ut recidivus, et ideò nequit absolvi, nisi asserret ex-

(a) *Lib. n. 454. v. Dixi.* — (b) *Ibid. v. Excipe 2.*

traordinaria signa doloris, prout in sequenti Puncto dicemus n. 12.

6. — Hoc dicimus quoad occasionem proximam voluntariam; At si occasio est necessaria, aut *physicè*, prout si quis detineretur in carcere, vel esset in periculo mortis, in quo non haberet tempus et modum ejiciendi concubinam: vel *moraliter*, id est si occasio non posset auferri sinè scandalo, aut gravi damno vitæ, famæ, aut honorum, ut communiter docent DD. eo casu pœnitens benè absolvi potest, quin occasionem auferat, quia tunc non tenetur eam remove, modò promittat exequi media necessaria ad efficiendum, ut occasio ex proximâ evadat remota, prout sunt, præcisè in occasione peccati turpis fugere familiaritatem complicitis, et etiam aspectum quantum fieri potest, frequentare Sacramenta; et sæpè commendare se Deo, renovando quotidie (præsertim manè) antè Imaginem Crucifixi propositum non ampliùs peccandi, et quantum est possibile vitandi occasionem. Ratio, quia occasio peccandi non est propriè peccatum in seipsâ, nequè inducit peccandi necessitatem; undè benè consistere potest cum occasione verus dolor, et propositum non recidendi: et licèt quisque teneatur auferre proximum periculum peccandi, id intelligitur cum ipse sponte vult tale periculum; sed cum occasio est moraliter necessaria, tunc periculum per remedia opportuna remotum evadit; et Deus tunc non se retrahit ab assistendo suâ gratiâ illi, qui verè deliberavit ipsum non offendere. Nam non dicit Scriptura quòd peribit qui est in periculo, sed qui amat periculum; sed nequit dici amare periculum, qui illi invitus subiacet; undè inquit D. Basilius: *Qui urgenti aliquâ causâ, et necessitate se periculo obijcit, vel permittit se esse in illo, cum tamen aliàs nollit, non tam dicitur amare periculum, quàm invitus subire; et ideò magis providebit Deus, ne ille pereat.*

7. — Hinc dicunt DD. benè capaces Absolutionis esse, qui nolunt relinquere aliquod officium, negotium, aut domum, in quâ soliti fuerunt peccare, eò quòd deserere eam nequeunt sinè gravi detri-

mento, super ac verum habeant propositum se emendandi, et media implendi ad emendationem; tales sunt ex. gr. Chirurghi qui in medendis fœminis, aut Parochi qui in excipiendis earum Confessionibus, prolapsi sunt, si, his muneribus relictis, non possent juxtà suum statum vivere (a). Sed omnes conveniunt expedire in his et similibus casibus absolutionem differre, ut pœnitens sit saltem diligentior in præscriptis remediis exequendis. Veruntamen ego censeo, Confessarium non tantùm posse, sed etiam teneri ad differendam absolutionem; semper ac commodè differre potest, præsertim cùm agitur de materiâ turpi; tenetur enim ipse tamquàm Medicus animarum opportuniora applicare remedia; et puto remedium magis idoneum non inveniri pro eo qui manet in occasione proximâ; quàm differre ei absolutionem, dùm experienciâ nimis patet quòd plures post absolutionem acceptam negligunt media præscripta exequi; et sic facilè recidunt. E converso, cùm alicui differtur absolutio, ille vigilantior erit ad media implenda, et ad obsistendum tentationibus, olâ metum quod iterùm sinè absolutione dimittatur, cùm ad Confessarium redibit. Fortè in hoc quis me nimium rigidum reputabit, sed ego semper sic me gessi in praxi, et sic pergam me gerere cum iis qui sunt in proximâ occasione, quamvis extraordinaria signa doloris haberent, semper ac mihi non ostenderetur specialis necessitas eos statim absolvendi; et sic censeo multò magis prodesse pœnitentium saluti. Utinàm et omnes Confessarii sic etiam se gererent, oh quot peccata evitarentur, et quot aliæ salvarentur animæ! Repeto quod suprâ dixi: Ubi agitur de liberando pœnitente à peccato formali, uti debet Confessarius opinionibus benignioribus, in quantùm Christiana prudentia concedit; sed ubi opiniones benignæ periculum peccati formalis proximius reddunt, prout in hâc materiâ occasionum

(a) *Lib. 6. n. 455.*

proximarum accidit, dico omninò expedire, et quandoque oportere, quòd Confessarius sententiis rigidioribus utatur; tunc enim hæ valdè magis prosunt animarum salutis. Quòd si autem quis manendo in occasione necessariâ, semper eodem modo relaberetur, etiam remediis adhibitis, et modica superesset spes emendationis, tunc dico omninò huic negandam absolutionem priùs quàm occasionem tollat (a). Et hìc reor instare Evangelii præceptum: *quòd si oculus tuus scandalizat te, ejice eum* (b). Excepto casu quo pœnitens signa doloris ostenderet tam extraordinaria, ut posset concipi prudens spes emendationis (c).

PUNCTUM II.

Quomodò se gerere debeat Confessarius cum habituatis, et recidivis.

8. — **D**ISTINGUENDI sunt habituati à recidivis. *Habituati* sunt qui habitum contraxerunt in aliquo peccato, de quo non adhuc sunt confessi. Isti, ut dicunt DD. (d) benè absolvi possunt, primâ vice quâ confitentur de pravo habitu, vel si de eo confitentur postquàm retractaverunt; dummodò dispositi sint per verum dolorem, et firmum propositum adhibendi media efficacia ad emendationem; verùm si habitus esset valdè radieatus, potest etiam Confessarius ei differre absolutionem, ad experendum quomodò sit constans pœnitens, in praxim deducendo media præscripta, utque ipse de suo vitio majorem concipiat horrorem. Advertatur hìc, quòd quinque vices in mense jam possunt malum habitum constituere in aliquo vitio peccati externi, modò inter ipsas aliquod intervallum intercedat. Et in materiâ fornicationum, sodomiarum, et bestia-

(a) n. 457. — (b) *Màrci* 9. v. 46. — (c) *Lib.* 6. n. 457. — (d) *Lib.* 6. n. 458.

litatum multò minor numerus habitum potest constituere : qui ex. gr. semel in mense fornicaretur per annum , benè hic habituatus dici potest.

9. — *Recidivi* autem sunt qui post Confessionem eodem , vel quasi eodem modo sunt relapsi absquè emendatione ; isti , ut communiter docetur (a) , nequeunt absolvi , si sola signa ordinaria afferant , nempè si tantùm confiteantur , afferendo se pœnitere , et proponere , prout habetur ex propos. 60. damnatâ ab Innocentio XI. Nam habitus contractus , et relapsus præteriti sinè ullâ emendatione magnam præstant suspicionem , quòd dolor et propositum , quæ pœnitens asserit habere , nequaquàm sint vera. Undè istis differenda est absolutio per aliquod tempus , usquedùm appareat prudens signum emendationis. Et in hoc puncto lugenda est animarum ruina , cujus causa sunt tot mali Confessarii , indistinctè absolvendo tot recidivos , qui cùm repererint Confessarios qui semper tam facilè eos absolvunt , amittunt horrorem in peccando , et pergunt ad putrescendum in cœno vitiorum usquè ad mortem. Quidam DD. (b) admittunt , recidivum solis signis ordinariis absolvi posse usquè ad tertiam et quartam vicem ; sed huic opinioni numquàm potui acquiescere , dùm habituatus , qui post unam Confessionem recidit sinè emendatione , jam est verus recidivus , et fundatum præbet suspicionem suæ indispositionis. Et notetur hìc quòd hæc regula procedit , etiam respectu culparum venialium , quamvis enim communiter admittitur faciliùs absolvi posse eos qui prolabuntur in peccata levia , eò quòd occasiones eorum frequentiores sint ; attamen , cùm sit communis sententia (c) grave esse peccatum , et sacrilegium absolutionem recipere super levibus confessis sinè vero dolore et proposito ; nec sufficere dolere de multitudine , seu de numero excessivo talium culparum , quin dolor habeatur de aliquâ in particulari , prout tenuimus *Tract. XVI. num. 33.* contrà quo-

(a) *Ibid. v. Recidivus.* — (b) *Ibid num. 459. v. Dicunt.*

— (c) *Ibid. Dub. 1.*

rundam opinionem ; facilè metuendum est hujusmodi Confessiones sacrilegas esse , aut saltem invalidas. Hinc diligenter satagat Confessarius ad non absolvendos indistinctè tales pœnitentes ; tunc etenim , etiamsi illi sint in bonâ fide , ipse tamen non poterit à sacrilegio excusari , absolutionem imperitiendo eis qui ad absolutionem non satis dispositi judicari possunt. Proptereà curet , si pœnitentem sinè peccato vult absolvere , aut eum disponere ad dolendum præsertim de aliquâ levi culpâ , à quâ ille magis horreat ; aut ei insinuare , ut confiteatur de aliquo peccato graviore vitæ anteactæ contrâ aliquod præceptum (sufficit enim ut confiteantur in generali absquè numero) ut habeat materiâ certam super quâ inniti possit absolutio ; alioquin etiam huic pœnitenti per aliquod tempus differri oportet absolutio.

10. — Dico *per aliquod tempus* , èd quòd recidivis tam levium , quàm gravium culparum non est necessarium differre eis absolutionem per annos , aut menses , ut nimis rigidè vult *Juveninus* , (a) ; sed regulariter satis erit , si peccatum procedit ex fragilitate intrinsecâ , dilatio octo vel decem dierum , prout ait doctus Auctor Libri Romæ editi , cui titulus , *Istruzione per li Novelli Confessori* ; idemque dicit Auctor Libelli ubique in Italiâ accepti , cui titulus , *Istruz. per li Confessori di Terre è Villaggi* (b) , ubi pro hâc doctrinâ citat Ludovicum *Habert* (c). Adduntque esse excessivam et periculosa dilationem mensis , quia post tantum tempus difficilis redditur reditus hujusmodi pœnitentium. Et huic iudicio favet Papa Benedictus XIV. in Bullâ *Apostolica* (d) ubi loquens de Confessariis qui ritè pœnitentibus absolutionem differunt , sic deindè eos monet : *Illos quantociùs ut revertantur invitent , ut ad Sacramentale forum regressi , absolutionis beneficio donentur*. Nota verba , *quantociùs* , et *donentur*. Ad summum (dico) his differri potest absolutio per

(a) Vide Lib. 6. n. 463. — (b) Par. 1. c. 9. n. 215. — (c) C. 1. §. 4. — (d) Bull. t. 3.

quindecim, aut viginti dies. Sed excipere oportet illos qui tempore Præcepti Paschalis confitentur; pro istis enim majoris temporis experientia requiritur, cum justa suspicio haberi possit, quod hi abstineant à relapsu, potius ut censuram effugiant, quàm ex vero proposito mutandi vitam. Oportet etiam excipere eos qui lapsi sunt in occasione proximâ extrinsecâ: isti enim majori egent experientiâ, cum occasio (ut dictum est in Puneto præcedenti) sit fortius incentivum ad peccandum. Verùm semper sufficiet experientia mensis. Caveat tamen Confessarius, ne dicat pœnitenti, ut non redeat nisi post mensem, nam hic ob tantam dilationem nimis terrebitur: potius imponat ei, ut redeat post octo, vel quindecim dies, et sic blando modo ipsum transferet ad recipiendam absolutionem in fine mensis.

II. — Ad absolvendos igitur recidivos non sufficiunt ordinaria signa doloris et propositi, sed requiruntur extraordinaria: quæ aliàs, juxtà communem sententiam (a) certè sufficiunt ad absolutionem impertiendam; illud enim extraordinarium signum (modò solidum sit et fundatum) aufert indispositionis suspicionem, quæ urgetratione relapsuum. Rectè dixerunt Episcopi Belgii, in anno 1697. congregati, in quodam Decreto edito pro directione Confessariorum suarum Diœcesum, de hoc puneto loquentes: *Deum in conversione peccatoris, non tam considerare mensuram temporis, quàm doloris* (b). Hinc prohibuerunt, ne Confessarii stabili lege exigenter à pœnitentibus adhuc recidivis experientiam notabilis temporis, antequàm eos absolverent. Et jure merito, sola enim probatio temporis non est unicum signum mutatæ voluntatis, dùm voluntas peccatoris mutatur virtute Divinæ Gratiae, quæ tempus non requirit, sed aliquandò illicò operatur; quapropter mutatio voluntatis benè per alia signa cognosci valet, sinè experientiâ temporis. Quinimò alia signa dispositionis actualis pœnitentiam, quandòque voluntatis ma-

(a) *Llb. 6. num. 457. v. Recidivus.* — (b) *Ap. Croix l. 6. p. 2. n. 1824.*

tationem manifestat multò meliùs, quàm probatio temporis : nam talia signa directè dispositionem ostendunt, dùm è converso experientiam illam ostendit tantùm indirectè ; cùm non rarò accidat, quòd aliquis diù abstinuerit à peccando, et adhuc sit etiam indispositus. Unde Auctor Libri citati (*Ist. per li Nov. Confes.*) sic ait (a): *Se la ricaduta nasce dallà propria fragilità, senz' altra causa estrinseca voluntaria, è quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto.* Et alibi (b) dicit quòd recidivus propter vim mali habitùs absolvi debet, semper ac firmam ostendit voluntatem adhibendi media ad emendationem, sic subdendo : *E giudichiamo, che 'l fare altrimenti, sia troppo rigore, e che 'l Confessore facendso s' allontanerebbe dallo Spirito della Chiesa, e del Signore, e dalla Natura del Sacramento, il quale non solamente è giudizio ma e medicina salutare.*

12. — Plura autem sunt hæc signa, prout docent DD. (c). I. Major dolor, manifestatus per lacrymas (modò sint veræ compunctionis), aut per verba ex corde procedentia ; quæ aliquandò certiora signa quàm lacrymæ esse possunt. II. Minor numerus peccatorum (intellige cùm Pœnitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi); aut si pœnitens post ultimam Confessionem perseveraverit in Gratiâ per notabile tempus, putà per 20. aut 25. diès, ipse qui priùs pluries in hebdomadâ prolabi solèbat : aut verò si lapsus fuerit post magnam resistantiam ; aut etiam si antequàm ad Confessionem accederet, diù se abstinuerit à culpis mortalibus, in quas prolabi assuetus erat. III. Diligentia adhibita pro emendatione, ut esset si Pœnitens diligenter occasionem vitaverit, media præscripta à Conf. executioni mandaverit, aut si adhibuerit jejuniâ, preces, eleëmosynas, etc. ad vitium extirpandum. IV. Si ipse petit à Confessario remedia, aut nova media ad emendationem ; item si promittit implere media quæ tunc ei suggerit

(a) P. 1. c. 15, n. 359, — (b) c. 9, n. 213, — (c) Lib. 6. num. 460.

Confessarius; maximè si nunquàm monitus fuerit ad illa adhibenda; sed his promissionibus censeo non omninò fidendum, si alia signa desint; cùm pœnitentes, ut absolutionem carpant, faciliè promittunt, sed postea difficulter attendunt. V. Spontanea Confessio, nempè si pœnitens accedit non jam ad implendum Præceptum Paschale, neque ex quodam usu pro se confitendi in aliquibus temporibus, prout die Nativitatis Domini, in Festivitatibus Deiparæ, et similibus: nequè accedit impulsus à parentibus, à Domino, aut Magistro; sed venit omninò spontè, et verè inspiratus à Divino lumine, ad solum finem, ut Divinam Gratiam recipiat. Præsertim si ad se confitendum longum iter aggressus fuerit, abstinuerit à lucro notabili, grave substinuerit incommodum, aut magnum conflictum internum vel externum superaverit. VI. Si venerit motus ab aliquo extraordinario impulsu, putà ob concionem auditam, aut mortem amici, obve metum alicujus imminentis flagelli, prout terræmotûs, pestis etc. VII. Si pœnitens confiteatur peccata antèriùs per verecundiam tacita. VIII. Si pœnitens, antequàm accedat, restituerit rem, vel famam ablatam. IX. Si propter monitionem Confessarii ostendit apprehendisse novam cognitionem et horrorem sui peccati, periculique suæ damnationis. Alii alia signa addunt, prout si pœnitens magnam libenter acceptat pœnitentiam; si asserit pœnituisse peccati statim ac illud patravit; si protestatur velle mori potiùs quàm peccare. Sed hæc signa nescio an sola satis esse possint; potiùs dicerem quòd possent deservire ad alia adjuvanda signa, quæ sola non sufficerent.

13. — Deniquè semper ac aliquod adest signum, quo prudenter possit judicari pœnitens mutasse voluntatem, bene absolvi potest; quamvis enim Confessarius, ut pœnitentem absolvere possit, moraliter certus esse debet ejus dispositionis, attamen advertendum quòd in aliis Sacramentis, in quibus materia est physica, physica etiam debet esse certitudo; sed in hoc Sacramento Pœnitentiæ, cùm materia sit moralis, prout sunt actus pœnitentis, sufficit moralis certitudo, sivè respectiva, ut proba-

tum est (a) : nimirum satis est quòd Confessarius prudentem habeat probabilitatem de dispositione pœnitentis, sinè aliqua prudenti suspitione in oppositum ; alioquin difficulter unquam posset ullus peccator absolvi, nàm omnia signa pœnitentium aliud non fundant quàm probabilitatem quamdam de ipsorum dispositione. Auctor (dell' Istruz. per li Nov. Confess.) sic loquitur : *Non ricercasi altro per amministrare la Penitenza, che un giudizio prudente probabile della disposizione del penitente ; onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch' egli non sia sufficientemente disposto, non deve il Confessore inquietare se stesso, nè il penitente, per averne l' evidenza che non è possibile* (b) ; vide Tract. XVI. in 117. in fin. Et hìc notandum circà malum habitum, quòd faciliùs absolvi possunt recidivi in blasphemiiis, quàm in aliis peccatis odii, furti, aut libidinis, quibus habitus fortiùs inhæret, causâ majoris concupiscentiæ, sivè inclinationis, quæ in illis invenitur.

14. — Dictum est, Confessarium posse absolutionem impertiri consuetudinario, et recidivo, quandò ille per signum extraordinarium dispositus apparet, sed non dicitur teneri, quia potest etiam absolutionem ei differe, si hoc censeat expedire, ut communiter DD. docent (c). Etenim, licèt pœnitens post Confessionem suorum peccatorum jus habeat ad absolutionem, tamen non habet jus ut statim absolvatur ; nam Confessarius tanquàm Medicus benè potest, inò quandoque tenetur absolutionem differre, cùm judicat tale remedium necessariò prodesse saluti sui pœnitentis. An autem expediat ordinariè uti hoc remedio, aut non sinè consensu pœnitentis ? Certum est non expedire, quandò dilatio afferre potest magis detrimentum, quàm profectum ; et idem dicunt DD. quandò ob dilationem pœnitens subire deberet aliquam infamiæ notam, aut periculum (d). Extrà autem hos casus, quidam volunt meliùs esse, quòd hujusmodi recidivis differatur absolutio. Alii tamen

(a) Lib. 6. num. 57. et 462. — (b) P. 1. c. 15. n. 368.
— (c) Lib. 6. n. 462. — (d) num. 463.

communiùs censent id rarò expedire ; et hoc etiam sentit celebrer nostrorum temporum Missionarius R. P. Leonardus de Portu Mauritio in suo docto Sermone Romæ edito , cui titulus , *Discorso Mistico , è Morale*. Meliùs nihilominùs dicendum , quòd in hoc puncto nequit certa statui regula , sed Confessarius juxtà occurrentes circumstantias gerere se debet : Deo se commendet , et secundùm quod se sentit inspiratum , sic faciat. Ego ità censeo. Si pœnitens relapsus est ex fragilitate intrinsecâ , prout accedit in peccatis iræ , odiù , blasphemiarum , mollitierum , aut delectationum morosarum , dico cum sententiâ communissimâ Doctorum (a) quòd rarò expedit differre absolutionem recidivo , cùm ille est dispositus , nam sperari debet magis Gratiâ Sacramenti , quàm dilationem absolutionis illi prodesse posse.

15. — Dico *ex fragilitate intrinsecâ* ; aliter enim agendum cum eo qui relapsus est ob occasionem extrinsecam , quamvis necessariam ; nam occasio vivaciorem excitat concupiscentiam , et complicitis præsentia vehementiùs sensus commovet , et intensiorem reddit affectum ad peccandum , quàm faciat pravus habitus intrinsecus ; et ideò pœnitens in occasione extrinsecâ magnam sibi vim inferre debet , non tantùm ad superaudam tentationem , sed etiam ad se removendum à familiaritate et præsentia complicitis , ut periculum ex proximo reddatur remotum. Et tantò magis hoc procedit , si occasio est voluntaria , et omninò auferri debet ; quia tunc recipiens absolutionem , antequàm occasionem amoverit , remanet in magno periculo frangendi propositum factum de illâ removendâ , prout ostendimus in Punct. præcedenti num. 4. E converso in consuetudinario ob causam intrinsecam remotius est periculum violandi propositum , dùm ex unâ parte non adest objectum extrinsecum quod tam violenter eum impellat ad peccandum : et ex alterâ illi non est voluntaria retentio mali habitûs , prout est voluntarium non amovere occasionem cùm possit ;

(a) *Ibid. v. Ut autem.*

undè in tali necessitate Deus malè habituato magis succurrerit , et ideò plùs quàm à dilatione absolutionis , sperari potest emendatio à Gratiâ Sacramenti , quæ illum fortiozem reddet , reddetque efficaciora media quæ ipse adhibebit ad habitum extirpandum. Cur enim , rectè dicunt *Salmanticenses* (a) , magis sperari debet quòd peccatori Gratiâ carenti prosit dilatio absolutionis , quàm prosit amico Dei absolutio quâ Gratiâ recipit ? Et Cardinalis Toletus (b) loquendo præcisè de peccato pollutionis , censet ad tale vitium vitandum non esse remedium efficacius quàm sæpè se munire Sacramento pœnitentiæ ; subditque , hoc Sacramentum maximum esse frænum hujusmodi peccatum committentibus ; et qui eo non utuntur , inquit , non sibi promittant emendationem nisi per miraculum : et in facto S. Philippus Neri (ut legitur in ejus vitâ (c)) maximè hoc medio frequentis Confessionis utebatur pro recidivis in tali vitio. Huic quoque confert id quod ait Rituale Romanum , agendo de Pœnitentiâ : *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere , ut sæpè confiteantur : et si expediat , communicent.* Et dicendo *facile recidentibus* , certè intelligit loqui de eis qui nondùm pravum habitum extirpavêre. Aliqui Auctores qui per solam rigoris viam videntur velle animas salvas facere , dicunt recidivos pejores fieri , cùm antè emendationem absolvuntur. Sed ipse scire vellem ab his Magistris meis , an omnes recidivi , cùm sinè absolutione dimittuntur , carentes Gratiâ Sacramenti , evadant fortiores , et omnes emendentur ? Quot ego miseros novi in exercitio Missionum , qui dimissi sinè absolutione , vitiis et desperationi se abjecerunt , et per plurimos annos omiserunt confiteri ? Cæterùm repeto : quisque se dirigere debet , juxtà lumen quo donatur à Deo. Hoc certum est , quòd in hâc materiâ tam errant ii qui plùs justo sunt faciles , quàm ii qui sunt difficiles ad absolvendum. Multi quidem propter minimam facilitatem

(a) *De Pœn. c. 5. in fin.* — (b) *Tol. c. 6. n. 2.* (c) *Cap. 6. num. 2.*

sunt causa quòd tot animæ perdantur (et negari non potest quòd isti in majori sint numero, et majus damnum afferant; dùm istis in majori numero accedunt peccatores habituati); sed alii ob nimium rigorem etiam magno sunt damno animarum saluti. Et nescio, an Confessarius debeat tantum sibi scrupulum injicere, quandò absolvit indispositos, et non etiam quandò dispositos sinè absolutione dimittit. Concludo hìc, et dico: Non nego quòd aliquandò benè prodesse potest recidivo disposito dilatio absolutionis. Dico secundò: Semper proderit quòd Confessarius hujusmodi recidivos terreat, ostendatque ac si non posset eos absolvere. Dico tertìò: Ordinariè loquendo, recidivis ex fragilitate intrinsecâ. et per signum extraordinarium jam dispositis, magis absolutionis beneficium proderit, quàm dilatio. Utinam et Confessarii recidivos absolverent tùm solùm, cùm signa extraordinaria afferunt! Id quod lugendum est, quòd major, ne dicam maxima, Confessariorum pars universaliter recidivos absolvent sinè distinctione, sinè signo extraordinario, sinè admonitione, et sinè aliquo saltem remedio præstito ad emendationem; et hinc verè procedit, non jam ab absolvendis dispositis, tot animarum universalis perniciēs.

16. — Hoc tamen quod dictum est, communiter loquendo de habituatis et recidivis, non procedit jam circà initiandos in sacris Ordinibus habituos in aliquo vitio (præsertim in peccato turpi); circà hos enim alia currit ratio. Laicus habituatus absolvi potest, semper ac est dispositus ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, sed Ordinandus habituatus, si vult ipse ad sacrum ascendere Ordinem, non sufficit, quòd sit dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed oportet quòd etiam dispositus sit ad recipiendum Sacramentum Ordinis, alioquin ad neutrum dispositus erit; cùm enim sit indignus ascendendi ad Altare qui vix egreditur è statu peccati, nec habet probitatem positivam, necessariam respectu ad sublimitatem statûs in quem immitti inhiat, ipse graviter peccat, si absquè illâ vult sacrum Ordinem suscipere, etiamsi ponatur in

statu Gratiae. Quapropter tunc Confessarius nequit eum absolvere, nisi promittat abstinere ab Ordine suscipiendo, ad quem ascendere non poterit, nisi post longi temporis, saltem plurium mensium, probationem. Id plenè probatum est in Dissertatione Operi insertâ (a), cum communi sententiâ Doctorum (b) ibi relatorum, qui docent quòd ad sacrum Ordinem suscipiendum non satis est bonitas communis, id est simplex immunitas à peccato mortali, sed requiritur bonitas specialis, virtute cujus initiandus sit à pravis habitibus depuratus, ut docuit D. Thomas (c); *Ordines sacri præexigunt sanctitatem, undè pondus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem desiccatis, id est ab humore vitiorum*. Et ratio est, quia si Ordinandus hanc non habet specialem sanctitatem, indignus est super plebem constitui, ad altissima Altaris Ministeria exercenda: *Sicut illi (loquitur idem S. Doctor) qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ita et superiores sint merito sanctitatis (d)*. Et alibi (e) expressiùs præfatam rationem confirmat, dicens: *Quia per sacrum Ordinem deputatur ad dignissima Ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento Altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior, quàm requirit etiam Religionis status*.

17. — Verumtamen excipitur casus quo à Deo donaretur quis tam extraordinariâ compunctione, quæ ipsum liberaret ab antiquâ fragilitate; nam, ut ait idem Angelicus (f): *Quandòque tantâ commotione convertit (Deus) cor hominis, ut subito, perfectè consequatur sanctitatem spiritualem*. Raræ quidem sunt hujusmodi conversiones, et præsertim in Ordinibus, licèt aliquam petant domum Religiosam, ut spiritualia agant exercitia; isti enim ut plurimum non ultrò, sed coacti accedunt; sed quandò verè quis tantam reciperet gratiam à Deo (cujus admirabiles sunt misericordiae), quæ ipsum taliter mutatum redderet,

(a) Lib. 6. ex num 63. — (b) Ibid. num. 68. — (c) 2. 2. q. 108. a. 1. ad. 3. — (d) Suppl. q. 35. a. 1. ad. 3. — (e) 2. 2. q. 184. a. 8. — (f) 3. p. q. 86. a. 5. ad. 1.

quòd licèt adhuc aliquod pravam motum sentiret, magnum tamen concepisset horrorem adversùs peccatum, et simul notabiliter diminutum in se cognosceret ardorem concupiscentiæ, ità ut à Gratiâ munitus facilè jam inciperet tentationibus obsistere; et insuper firmè statuisset in posterum, non tantùm vitare peccata et occasiones, sed etiam media opportuniore suscipere ad vivendum ùt Sacerdotem decet, et jam simul incœpisset ad suam conversionem confirmandam instanter preces effundere pro suâ perseverantiâ, eum magnâ, et tali in Deum fiduciâ, quæ eum redderet moraliter securum de quâdam magnâ mutatione vitæ; eo casu benè posset Confessarius eum absolvere, etsi ipse vellet statim post Confessionem Ordinem sanetum suscipere. Attamen adhuc in hujusmodi casu quo pœnitens magnam habuerit compunctionem, Confessarius quantum potest adhibere se debet, ut illum inducat ad differendam susceptionem Ordinis, ad hoc ut meliùs à pravo habitu se purget, et meliùs concepta proposita exequatur. Imò ad hunc effectum, si ille nolit differre susceptionem, potest etiam Confessarius tanquàm Medicus, ad majorem ejus profectum, differre ipsi absolutionem, ut initiandus Ordinis susceptionem differat. Hoc tamen intelligendum, modò ex tali dilatione non subeat ille periculum alicujus infamiæ, aut notæ; tunc enim (prout notatum est n. 4.) pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Cæterùm Confessarii debent esse difficiles, quantum fieri potest, in absolvendis hujusmodi Ordinandis, qui postmodum ordinariè pessimi evadunt, et sic populis et Ecclesiæ perniciem magnam afferunt (a). Hanc meam ratiocinationem integrè commendatam reperio à Benedicto XIV. in celebri suo Opere *de Synodo* (l. 11. c. 17. et 18.) ultimæ editionis.

(a) *L. 6. ex n. 69.*

PUNCTUM III.

De nonnullis peculiaribus interrogationibus faciendis à Confessariis parùm meticulosæ conscientiae pœnitentibus.

1. De interrogationibus faciendis rudibus.

18. — **J**AM dictum est *Tractatu XVI. n. 102.* quòd licèt debitum conscientiae examinandae sit proprium pœnitentis, nihilominùs cùm Confessarius motivum habet credendi pœnitentem sufficienter non se examinasse, tenetur eum interrogare. Et loquendo de rudibus, ibi similiter dictum fuit *n. 103.* errorem esse eos dimittere, ut diligentius se examinent, sed teneri Confessarium eos examinare, interrogando juxtà ordinem Præceptorum Decalogi, non autem de omnibus peccatis quæ ipsi committere potuerint; sed tantùm de magis usualibus, quæ ab hujusmodi hominibus committi solent; præsertim si sunt vectuarii, rhedarii, milites, satellites, famuli, caupones, et hujusmodi. Quoad 1. *Præceptum* interrogabit pœnitentem 1. an circà Fidei res sit instructus, juxtà ea quæ diximus *Tract. IV. n. 3.* Sed hìc sapienter animadvertit celeberrimus ille et doctus Missionarius P. Leonardus à Portu Mauritio in suo *Discursu mystico et morali, n. 26.*, teneri Confessarium instruere pœnitentes rudes in Mysteriis Fidei, saltem in quatuor principalibus; quapropter sic subjungit: *Bonum non est consilium dimittere similes ignaros, ut ab aliis hæc doceantur, quia nullus alius sperabitur fructus, nisi ut sic ignari remaneant; ideòque expediens est breviter eos docere prædicta Mysteria principalia, efficiendo pariter, ut secum efforment actus Fidei, Spei, Caritatis, et Contritionis, obligando tamen eos, ut imposterùm perfectè instrui se faciant circà cætera Mysteria scitu necessaria de necessitate Præcepti.* Et idem Auctor

loquens de personis urbanis salutis propriæ negligentibus, quæ sibi magno rubori et contumeliæ habent se de iis interrogari, ait decere Confessarium, ut ipsis sic dicat: *Eja eliciamus unà simul actus Christianos, dic mecum: Deus meus, quia es veritas infallibilis, et quia sanctæ Ecclesiæ tu revelasti, credo quidquid Sancta Ecclesia me docet credere; Credo præcipuè, te esse unum Deum, et tres Personas; Credo filium, cum Deus esset, se fecisse hominem, mortuum esse in Cruce, resurrexisse, et ad Caelos ascendisse; et illinc venturum esse omnes judicaturum, ut boni Paradisi gloriâ fruantur, et mali in æterno igne crucientur.* Notandum hîc insuper Bened. XIV. in Const. 42. (*de Doctr. Christi* §. 12. *Vid. Bullarium tom. I.*) dicere, quòd est neganda absolutio ei, qui neglexit culpabiliter addiscere scitu necessaria tùm necessitate *medii*, cùm *præcepti*. Sed quoad ea de præcepto dicit, absolvi posse pœnitentem si ex animo promittit conari addiscere, hisce verbis: *Eo quândòque casu pœnitens absolvi potest, quo se hujus vincibilis ignorantie reum agnoscit, et promittit operam se impensè daturum addiscere necessaria necessitate præcepti.* 2. An superstitiones exercuerit, aut alios docuerit, et si in ipsis aliorum ministerio usus fuerit, quos ad suo peccato coöperandum induxerit. Quocircà debet rudes admonere, superstitiones numquàm esse licitas, quamvis ex charitate, aut in necessitate fiant. Quæ autem actiones sint nec ne superstitiones? vide in Opere (a). 3. An unquàm olim rubore suffectus in Confessione aliquod peccatum reticuerit. Et hâc interrogatione ut plurimum curet sciscitari rudes; et mulierculas, qui rarò frequentant Sacramenta, dicendo eis: *Forsan aliquis vitæ anteactæ scrupulus te mordet? cura nunc benè confiteri, dic omnia libenter, noli timere, omnem scrupulum ab animâ tuâ depone etc.* Hâc interrogatione, aiebat quidam diligens Operarius, à se multas animas à Confessionibus sacrilegis fuisse

(a) *Lib. 3. ex. n. 14.*

libertas. Si autem reperiat jam hujusmodi sacrilegia fuisse patrata, ut de numero certus fiat, interroget quoties, intra hoc tempus à quo peccare cessavit, confessus sit et communicaverit? et si quotiescunque confitebatur, vel communicabat, ad sacrilegium advertibat? Contingit enim aliquibus interdum sacrilegè confiteri, præcipuè in pueritiâ, et postea horum oblivisci. Hi enim non tenentur ad repetendas Confessiones oblivionis tempore factas. Item interroget, utrùm sciebat se talibus Confessionibus, et Communionibus etiam Præceptum Paschale transgressos fuisse? expedit autem ut hæc interrogatio de sacrilegiis fiat in principio Confessionis, ne si postea fiat, et reperiat jam commissum sacrilegium, tempus teratur inutiliter in repetendâ Confessione, quæ forsitan nihil habet dissimile à præteritis. Oportet autem operam dare, ut qui peccata reticuerunt, cognoscant quàm maximum peccatum hoc sit, conculcare nempe pedibus Sanguinem Jesu Christi. 4. Interroget, si pœnitentiæ satisfecerit? Et si omiserit, an hoc accidit propter oblivionem, aut quia noluit eam adimplere, aut quia distulit in posterum faciendam, aut ut sibi commutare faceret? et si in eâ dilatione putabat peccare? 5. Circà scandala, si induxerit alios ad peccandum, aut si ut peccatum exequeretur abusus fuerit ministerio aliorum? Si coöperatus sit peccatis alienis? Tabernarios interroget, si ministraverint vinum illis qui soliti fuerunt ebriari (a)? Mulieres interroget, si verbis parùm honestis, jocis, saltibus, risu, aut si fixis oculis aliquem inspiciendo, tunicâ nimis elevatâ, aut pectore aperto provocaverint viros ad malas cogitationes? si munera ab illis ad malum finem data acceptaverint?

19. — Circà II. *Præceptum*. Interroget 1. an transgressus sit aliquod votum? 2. An cum mendacio juraverit? Et an juraverit per Sanctos, aut per aliquas res sacras, aut per animam, per conscientiam, aut per Fidem? 3. An blasphemaverit:

(a) *Lib. 2. num. 75.*

et quid protulerit, an dixerit *Malè habeat* (vulgò *Managgia*) sivè *Atta*, *Potta*? Et in quem blasphemaverit, an in Sanctos, an in dies sanctos, an in res sanctas? Et si subjunxerit, *Si ego feci*? Item si blasphemaverit coràm filiis, famulis, etc. quia tunc accedit etiam peccatum scandali: vide circà blasphemiam quod dictum fuit *Tom. I. Tract. V. n. 1. et seq.* Sed hìc advertendum est cum *Instruct. Confess. etc.* non excusari blasphemos à peccato gravi, ex eo quia pravus habitus aut aliquis vehemens iræ motus effecerint, ut ipsi non adverterent, aut non perciperent quod dicebant, quia hi pravè habituati, licèt cognitionem minùs expeditam quàm alii habeant; attamen semper habent cognitionem actualem sufficientem ad efficiendum ut actus sit deliberatus et mortalis. Cùm enim parvi peccatum faciant, idem in eorum animis non sentitur ille sensibilis stimulus, quem sentiret qui esset conscientia non adeò depravata; et hinc evenit quòd in eorum memorià ne vestigium quidem relinquatur actualis cognitionis, quam habuerunt quidem de peccato, aut vestigium est adeò leve, ut interrogati libenter respondent quòd non animadverterunt. Sed Confessarius cautus non debet eis fidem præstare; nec ab hujusmodi sciscitandum est, utrùm nec ne animadverterint, sed omnes pro veris blasphemis actualibus accipiendæ sunt, semper ac illi sciebant esse tales (a).

20. — Circa III. *Præceptum*. Quoad obligationem audiendi Sacrum diebus festis, interroget pœnitentem 1. si aliquoties Sacrum omiserit? et si adverterit ad omissionem? aut dubitaverit tempore quo Sacrum audire poterat; etenim multoties pœnitens ad horam tardam Sacrum audire differens, licèt casu repererit Sacrum, et illi interfuerit, nihilominùs sinè justâ causâ in periculum illud omitendi se iniecit; et de hoc rudes non se accusant. 2. Interroget, an laboraverit die festo? et si ille affirmet:

(a) *Lib. 6. num. 123.*

affirmet, interrogetur I. quantum temporis laboravit? et quodnam laboris genus exercuit? nam secundum communio rem sententiam Doctores excusant à gravi laborantem duas horas; imò alii admittunt quid amplius, saltem si labor est de se levis, aut adest aliqua causa notabilior. Si autem poenitens confitetur laborasse aliquandò plùs, aliquandò minùs, interrogetur quoties laboravit judicans laborare in materiâ gravi? sed opus est ut eum doceat laborare per longum tempus etiam occultè, et animi solatio, ac gratis, etiam esse peccatum. 3. Interrogetur, quare laboravit, an per Regionis consuetudinem? an ob necessitatem? aut jussu patris, aut viri, aut domini?

21. — Circà IV. *Præceptum*. Si confitentur Filii, interrogentur 1. Si oderint parentes? quia tunc duplex peccatum patrauerunt, contra caritatem nempe, et contra pietatem. 2. Si aliquid grave fecerint contra eorum præceptum expressum, et in re justâ, sicuti esset ne à domo de nocte egredirentur, ne ludis damnosis luderent, ne cum malis Sociis, aut cum personis diversi sexûs, et similibus versarentur? Dixi *in re justâ*, quia circà statûs electionem filii non tenentur parentibus obedire. Imò parentes graviter peccarent, si sinè justâ causâ filios ad statum matrimonialem, aut ad statum Ecclesiasticum, aut Religiosum cogerent: aut modis injustis retraherent eos à statu Religioso, quem illi eligere velint. 3. Interroget, si reverentiam adversus parentes non adhibuerint, factis, aut imprecationibus, aut injuriis gravibus coràm irrogatis: ut esset eos appellando *ebrios*, *bestias*, *fatuos*, *latrones*, *veneficos*, *scelestos*: aut gestus eorum contumeliosè exprimendo, aut aliis verbis proferendo, quibus gravem molestiam eis exhibuissent. Vocare autem eos *senes*, *ignaros*, *stupidos*, etc. non debet absolutè condemnari de peccato mortali, nisi tunc cùm illi graviter offenderentur. Notetur quòd cùm filii parentum debitam rationem non habuerint, tenentur læsum honorem eis restituere, veniam ab eis postulando, etiam coràm iis, in quorum aspectu filii peccarunt. Non-

nulli autem Confessarii parùm cauti in eo casu pro satisfactione imponunt filiis, ut cùm domum pervenerint, pedes parentum deosculentur, et absolutos dimittunt, sed illi postea hoc adimplere non curant, et novum peccatum admittunt. Satius est curare, ut antè absolutionem hanc veniam poscant, quin eis imponatur ut pedes, aut manus deosculentur; quia illi filii quibus hoc faciendi consuetudo numquàm fuit, difficillimè hoc exequuntur. Si autem non possit commodè hic actus ab illis exigi, ut veniam postulent antè absolutionem, non imponatur hoc sub gravi obligatione, sed potius ut consilium insinuetur, dùm certè præsumuntur, saltem ut plurimum, parentes remittere filiis hanc obligationem; ne filii iterùm in Dei offensam incurrant.

22. — Si contrà confitentur parentes, interrogetur ab eis, 1. Si negligentes fuerint in filiis educandis, non curando, ut Doctrinam Christianam illi docerentur, ut Sacro interessent, Sacramenta frequentarent, pravos socios, et personas alterius sexûs vitarent. Item eos interroget, si scandalo fuerunt illis, in eorum præsentia blasphemando, etc.? Si de excessibus eos non corripuerint, et præcipuè si aliquid furati sint? Si permiserint, ut sponsi suarum filiarum domum accederent? Et potissimum si filios secum in eodem lecto retinuerint; aut permiserint pueros, et puellas simul dormire? Item si omiserint alimenta necessaria filiis ministrare? Si modis injustis coegerint filios ad statum Matrimoniale suscipiendum, vel ut Sacris initiarentur, aut aliquam Religionem inviti ingrederentur; nam hoc agentes graviter peccant. Sed de hoc parentes plures nullum sibi scrupulum faciunt, et hinc filiis perniciem, et Ecclesiæ maximum detrimentum evenire solet. Interroget etiam dominos, si famulos suos corripuerint, cùm blasphemabant, aut præcepto Paschali non satisfaciebant, aut Sacro non intererant, aut inhonestè loquebantur, præcipuè messis et vindemiæ temporibus? Domini enim, cùm possunt, tenentur impedire scandala, quæ tunc committuntur. Interroget

etiam viros , si familiæ alimenta ministraverint ? Uxores , si viros ad blasphemias provocaverint ? et si eos debito matrimoniali defraudaverint ? Plerùmque de hoc interrogentur uxores , quia multoties propter hoc solùm damnantur , et in causâ sunt cur etiam viri damnentur , qui cùm observent sibi denegari quod debetur , ad mille scelera effrænati decidunt. Nihilominus in hâc interrogatione verbis modestioribus , quantum fieri poterit , utentur , v. gr. *Et obedis tuo viro etiam in rebus ad Matrimonium spectantibus ? aut habes forsân aliquem scrupulum , qui te mordeat circâ Matrimonium ?* sed hæc interrogatio ut plurimum omittatur cum uxoribus quæ vitam spiritualem profitentur.

23. — Circâ V. *Præceptum*. Interroget pœnitentem , si aliquod grave damnum proximo mala ei precando appetiverit , aut de illius damno se oblectaverit ? Et hîc notetur , quòd si aliquis suo inimico diversa mala exoptaverit , ex. gr. mortem , infamiam , paupertatem , etc. tenetur omnia declarare , et sunt diversa peccata numero distincta , cùm ea voluit efficaciter illi inferre ; aut si speciatim et in particulari optavit , ut hæc illi acciderent. Aliter autem , ut dicunt probabiliter multi DD. , si optaverit mala illa sub uno genere mali , nempè ut media ad ruinam appetitam inimico. Et hîc est confusio Confessariorum , in discernendo , an imprecationes , quæ rudibus esse solent usuales , fuerint peccata mortalia , an venialia. In hoc oportet interrogare in primis pœnitentem , an in illo actu desideraverit deliberatè , ut illæ succederent ? Sed hoc non sufficit ad certum iudicium faciendum ; quâ de re opus est , ut postea interroget , imprecatusne fuerit in extraneos , an in propinquos , quia in hos (præcipuè in filios , conjuges , aut parentes) rarò animus pravus adest. Postremò oportet interrogare de causâ cur eas imprecationes protulerit ; dùm si causa gravis , aut fervens ira intercesserint , facile est tunc etiam pravum desiderium interfuisse. Cæterum non sufficit pœnitenti ad excusandas imprecationes (prout advertit *Cajetanus*) dicere quòd tantum in illo actu , ut evenirent , cupiebat : quia hoc

jam sufficit ut in illo actu commissa sit culpa gravis; undè Confessarius tunc perquirat de numero, et judicet de eis saltem ut coram Deo sunt; et quem recidivum in eo vitio repperit, non absolvat, nisi prius resipuerit, aut extraordinarium doloris signum dederit. Interroget 2. Si in proximum intulerit injurias graves, et an coram aliis: quia tunc tenetur coram ipsis restituerè illi honorem ablatum, veniam ab eo petendo, aut aliis reverentiæ signis; dummodò prudenter non præsumatur injuriis affectus totum remisisse: aut quod ab illâ publicâ satisfactione recuset, ne apud se rubor, et apud alios memoria injuriæ acceptæ renovarentur: aut nisi timeretur, ne illo satisfactionis actu iterum odium excitaretur. Si autem injuria illata fuisset secreta, etiam secretò tenetur veniam postulare, secundum veram sententiam: attamen advertendum est. injurias quibus ad invicem se onerant rudes; licet in se essent graves; nihilominus non esse semper graves inter hujus generis personas, ut cum se appellant latrones, veneficas, meretrices; quia ipsæmet non multi hæc faciunt, nec qui eas audit, fidem præstat; excipe si nominarent res particulares, et complices. Interroget 3. si discordias excitasset, zizania disseminando, et referendo uni quæ ab alio audivit. Insuper si Confessarius noverit pœnitentem aliquam injuriâ fuisse affectum, interroget, an requisitus ab offensore injuriam remiserit? Vide dicta *Tom. 1. Tract. IV. n. 17.* Advertendum hîc quod dicit *Tourn.* (*tom. 3. pag. 269.*), nempe quod offensus rectè potest velle injuriæ satisfactionem, si secus familia infamiâ notata remaneret. Item advertit *S. Thomas* (a) quod justè potest postulare offensoris animadversionem, aut ad cohibendam ejus petulantiam, aut ad consulendum communi tranquillitati. Si verò (ait Sanctus) *intentio vindicantis feratur principaliter ad aliquod bonum per pœnam peccantis (putà ad emendationem, vel ad cohibitionem ejus, et quietem aliorum, et ad justitiæ conservationem) potest esse vindictio licita.* Sed circà punctum de conservandâ

(a) 2. 2. q. 108. a, 11.

justitiâ (quod plerùmque innuunt offensi) magnâ vigilantîâ utendum est Confessario, quia in praxi, ut loco cit. diximus, faciliter in eo desiderio justitiæ latet propria vindicta. Demùm circâ hoc V. Præceptum interrogentur rudes, an se inebriaverint usquæ ad rationis usûs amissionem? Vide dicta *Tom. I. Tract. VIII. n. 4.*

24. — Circâ VI. *Præceptum. I.* Interrogentur de cogitationibus, nûm desideraverint, aut morosè delectati fuerint de rebus inhonestis; et an plenè ad eas adverterint et consenserint. Deindè, nûm concupierint puellas, aut viduas, aut nuptas; et quid mali cùm illis se facturos intenderint. In quo advertendum, quòd rustici, communiter loquendo, existimant majus peccatum stuprum, quàm simplicem fornicationem: E contrario nesciunt malitiam adulterii. Ideò cum iis qui hujus vitii consuetudinem habent, non expedit eos monere de adulterii malitiâ, cùm prævidetur monitio parùm profutura, sed tantùm effectura, ut pœnitens duplici peccato peccet, si carnis concupiscentiis non resistet. De his autem cogitationibus, quibus assentiti sunt pœnitentes, sumendus est numerus certus, si haberi potest; sin autem, exquiratur quoties in die, vel hebdomadâ, vel in mense cogitationibus consenserint. Sed si nec etiam id explicare possint, interrogentur, nûm concupierint singulas mulieres quæ sibi occurrerunt, vel in mentem venerunt; aut nûm habitualiter turpiter de aliquâ in particulari cogitarint, nunquàm pravis consensibus resistendo? Et an semper illam concupierint, vel an tantùm quandò ipsam aspiciabant? Demùm interrogentur etiam nûm media apposuerint ad malas cogitationes exequendas? nam (ut diximus eodem *Tom. I. Tract. III. num. 43. in fine*), tunc illa media, etsi indifferentia, à malitiâ internâ informantur, et ideò explicanda ut peccata externa, sivè opera incepta.

25. — II. Circâ verba obscœna; Interrogentur 1. Coram quibus, et quoties ità locuti sunt, ratione scandali? An coram viris, aut fœminis? Uxoratis, aut non? Pueris, vel adultis? Faciliùs enim scandalizantur puellæ, et pueri, quàm adulti, præsertim

qui in hoc vitio sunt habituati. 2. Quæ dixerint verba? an v. gr. nominarint pudenda sexûs à suo diversi? hoc enim difficulter excusatur à mortali. Nùm verba protulerint ex irâ, vel joco? nam ex irâ difficiliùs aderit complacentia, et scandalum. Caveat Confessarius ab absolvendis hujusmodi recidivis in colloquiis turpibus, quamvis dicant ea protulisse ex joco, nisi priùs emendentur, vel signum extraordinarium doloris afferant. 4. Nùm jactaverint se de aliquo peccato? tunc enim tria peccata frequenter concurrunt, scilicet magnum scandalum audientium, jactantia de malo commisso, et complacentia de peccato narrato: Ideòque interrogandi sunt, de quo peccato in specie se jactarint. Interrogentur etiam, an delectati sint audire alios inhonestè loquentes, et an tunc adverterint ad correctionis præceptum, putantes eam profuturam?

26. — Circà opera. Interrogentur, cum quâ rem habuerint? Nùm aliàs cum eâdem peccarint? Ubi peccatum fuerit patratum (ad occasiones removendas)? Quoties peccatum consummatum, et quot actus interrupti adfuerint, seorsim à peccato? Nùm peccato multùm antè consenserint? nam tunc actus interni interrumpuntur, juxtà dicta cit. *Tr. III. n. 58*, et tunc expedit formare judicium, toties multiplicata fuisse peccata, quot morulæ, somni, distractiones, etc. adfuerint, prout sunt coram Deo, tantùm interrogando de temporis duratione in peccato. Secùs si malum propositum fuerit conceptum per duos vel tres dies antè consummationem peccati, et intrà illud tempus non fuerit retractatum, quia tunc sumitur pro uno numero peccato, vide dicta *ibid.*

27. — Se polluentes interrogentur etiam de tactibus impudicis separatis à pollutionibus, et moneantur eos esse mortalia. Item interrogentur, an concupierint, vel an delectati fuerint de copulâ cogitatâ cum aliquâ, vel pluribus mulieribus, aut puellis; tunc enim tot peccata distincta committunt. Item adverte, quòd si quis coiret inter crura aut brachia mulieris, præter peccatum contrà naturam, committeret fornicationem inchoatam, sivè affectivam, ut dicunt communiter *Fill. Tamb. Holz. Spor.*,

etc. ; undè hìc duo patraret peccata diversæ speciei, unum contrà naturam in effectu, alter fornicationis in affectu. Circà autem peccata conjugum respectu ad debitum maritale, ordinariè loquendo, Confessarius non tenetur nec decet interrogare, nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modo quo possit, putà, *an fuerint obedientes viris in omnibus*; de aliis taceat, nisi interrogatus fuerit. Quæ autem liceant, et quæ vetantur inter conjuges circà idem debitum; vide quæ fusè dicta sunt *Tom. II. Tract. XVIII. ex n. 39.*

28. — Circà VII. *Præceptum*. Interroget, si aliquid ab alio surriperint? et à quo, et an ab uno, aut pluribus? et an semel, an pluries? an soli, an cum aliis? Et an domini erant divites vel pauperes? ut dignosci possit, utrùm materia fuerit gravis vel levis; vide *Tom. I. Tract. X. ex n. 42. ad 73.*

29. — Circà VIII. *Præceptum*. 1. Interrogetur pœnitens, si aliquem infamaverit? et si id effecerit, falsum delictum ei imponendo, aut verum patefaciendo? et cùm delictum est verum, utrùm illud erat occultum, an publicum in aliquo loco, famâ aut Judicis sententiâ? Item si erat occultum, an patefecerit illi cui erat ignotum? et coram quot illud narraverit? Item an tanquàm certum narraverit, an ut auditum ab aliis obtreccatoribus? Et an coram aliis? Aut si saltem oblectatus sit in audiendis obtreccationibus? Insuper interroget, an aliquod malum infamiam inducens alicui exprobraverit coram ipsomet? quia tunc adest etiam contumelia, quæ distinguitur à detractatione. Quomodò autem se gerere debeat Confessarius circà famæ et honoris compensationem, vide dicta cit. *Tom. I. Tr. XI. n. 3. 4. 18. et seq.* Circà hoc octavum Præceptum non est necesse, ut interrogetur pœnitens, an temerè judicaverit? quia hujusmodi judicia, quæ communiter fiunt, difficulter pertingunt ad culpam gravem; dùm plerùmque non sunt judicia, sed suspensiones; et cùm fit aliquod judicium, id evenit, aut quia habetur sufficiens fundamentum ad sic judicandum, aut saltem credit motivum sit sufficiens ad tale formandum judicium. Imò aliquandò oportet ab errore

nonnullos rudes remove, qui sibi scrupulum faciunt in suspicando ubi suspicari tenentur, ut malo quod impedire possunt, occurrant : v. gr. nonnullæ matres, cùm filiæ cum sponsis, aut etiam cum conjunctis clanculùm, aut nimis familiariter versantur : ità etiam nonnulli viri cùm uxores nimis familiariter utuntur cum aliis hominibus, hi aliquandò confitentur se temerè judicasse, aut suspicatos fuisse. Confessarii admonitos hos faciant, ne deinceps sibi de hoc scrupulum faciant ; imò dicant quòd ipsi tenentur suspicari in talibus casibus de aliquo malo quod indè subsequi potest, ideòque tenentur remove occasiones, et tales familiaritates prohibere.

30. — Circà Præcepta Ecclesia nihil aliud interrogare occurrit, nisi utrùm jejunaverint in Quadragesimâ, et in Vigiliis ? si sunt qui supponuntur ad id teneri. Et an præfatis temporibus, aut diebus Veneris et Sabbati cibis vetitis usi sint.

II. *De interrogationibus adhibendis cum personis diversi statûs, aut conditionis, quæ sunt conscientiæ parùm meticulosæ.*

31. — **H**IC advertitur, quòd circà obligationes proprii statûs, aut officii, non semper sufficit Confessario pœnitentem interrogare tantùm, an suam obligationem impleverit ? Cùm pœnitens videtur esse conscientiæ parùm meticulosæ, aut Confessarius aliundè habet rationabilem suspicionem quòd ille suis obligationibus desit, tunc oportet ut ipsum interroget in particulari, saltem circà ejus obligationes principales. Et primò, si est Sacerdos, qui ad confitendum accedit, interrogetur 1. an satisfecerit Horis Canonicis, et oneribus Missarum, vel an has per multum tempus distulerit celebrare ? 2. An negotiationem exercuerit ? 3. An nimis festinanter Missam absolvat ? (Circà quod observa quod dictum est *T. II. Tr. XV. n. 84. 85. et 86.*) Si est Beneficiatus, eum interroget de fructibus Beneficii, quomodo eos insump-

serit? Si est Confessarius, præsertim interroget, an absolverit eos qui sunt in occasione proximâ antiquam illam removerint? aut recidivos sinè signis extraordinariis. Si est Parochus de sui Officii peculiaribus muneribus interrogetur, uti dictum est *Tom. I. Tract. VII. ex n. 14*. Sed præsertim 1. An attendat ad debitas correptiones ergà subditos? præcisè ergà eos qui aliquo tenentur odio, aut cum aliquâ turpiter conversantur, aut domus sponsarum frequentant? 2. An invigilet, ut sui subditi absque exceptione personarum Paschale impleverint præceptum, ab eis schedulas, aut aliam certam notitiam, sinè delectu personarum, exquirendo. 3. Quam dederint operam concionando diebus Dominicis, aut docendo Doctrinam Christianam, et ministrandis Sacramentis, præcipuè moribundis? 4. Eos interroget an Ordinandis fides de bonis moribus aut de Sacramentorum frequentia exhibuerint, quin de hoc certi facti sint. Deniquè si accederet Episcopus, qui sciretur neglectæ esse conscientie, Confessarius omittere nequit eum interrogare de illius peculiaribus muneribus, de quibus locuti fuimus in eodem *Tract. VII. ex n. 47*. Et præcipuè eum interroget, an debitam adhibeat diligentiam, ut se certum faciat de sufficienti scientia, aut de positivâ probitate Ordinandorum (prout diximus *Tract. VII. ex n. 47. et 52.*), non acquiescendo solis fidibus Parochorum, quæ ut plurimum sunt falsæ, aut suspectæ de falsitate, quia ob humanos respectus solent illæ exhiberi. Item si concedit facultatem Confessiones excipiendi Sacerdotibus, quorum doctrinam et morum probitatem planè exploratam non habeat? Secus ipsi damno potius, quàm utilitati erunt. Item an exploret scandala quæ in Diœcesi adsunt? Item quomodo invigilet ad visitationem?

32. — II. Si confitetur Monialis, interrogetur. 1. An aliquem defectum commiserit circa vota, præsertim paupertatis, accipiendo vel largiendo sinè licentiâ? 2. An satisfecerit Horis Canonicis? Opinio enim quod Moniales in privato non teneantur Officium recitare, non est satis probabilis, ut osten-

dimus (a). 3. An ergà aliquem mutuam nutrierit benevolentiam periculosam, putà si adfuerint saltem verba, aut literæ amatoriae? Et eo casu, si Monialis familiaritatem illam nollet relinquere, constans sit Confessarius in negandâ ei absolutione, in hujusmodi enim familiaritatibus, licèt finis positivè pravus absit, semper tamen periculum urget: saltem adest scandalum, et malum exemplum respectu aliarum. 4. An aliquo teneatur odio in suas sorores. 5. Si Monialis aliquod exercet officium, interroget de illo in particulari, putà *Rotariæ*, an afferat literas aut nuncia de malo suspecta? *Portinariæ*, an oscitanter januam reseratam teneat, cum periculo scandali Monialium, aut aliorum? *Abbatissis*, an debitam adhibeant diligentiam, cùm viri in Monasterium ingrediuntur, aut morantur? aut an novis abusibus conniveant? Advertendo quòd licèt particulares Moniales peccent leviter, levem Regulam transgrediendo, Superiores tamen, quæ non curant impedire cùm possint observantiæ relaxationem, peccant in re gravi.

33. — III. Si accedit quis Judicis officio fungens, interrogetur. 1. An fuerit personarum acceptor? 2. An causas expediverit? 3. An judicando conveniens studium præmiserit, omiserit, vel ex aliquâ animi affectione motus ergà alteram ex partibus sententiâ dixerit? IV. Si autem accedit Tabellio, interrogetur. 1. Quomodo se gerat in capiendis informationibus? 2. An intermiserit interrogationes suggestivas? 3. An testium depositiones diminuerit, vel auxerit? V. Si accedit Medicus, interrogetur 1. An satis fuerit versatus in studio Medicinæ, et in praxi medendi? necnon an studium adhibeat (ut tenetur) in casibus difficilioribus qui occurrunt? 2. An alicui impertierit licentiam edendi carnes ob merum humanum respectum, sinè justâ causâ? 3. An aliquod periculosum remedium applicaverit infirmo, non adhuc de vitâ desperato? An fuerit causa, ut remedia acciperentur ab aliquo pharmaco-

(a) *Lib. 4. Op. nost. n. 142. et Append. III. n. 61.*

polâ suo amico, quem tamen noverit parùm esse fidelem, vel peritum, aut ineptas vendere medicinas? An attenderit ad curandos pauperes, si ad hoc stipendium exegit; vel sinè stipendio, si pauperes fuerint in gravi necessitate? 6. An curaverit suos monere infirmos, ut tempore debito confiterentur, juxtâ præcepta Pontificia? De hoc puncto in pluribus Operis locis sermonem fecimus (a), ubi dictum est quod Innocentius III. Medicis præcepit, ne alicujus infirmi curam susceperent, nisi priùs ille confessus fuerit; et S. Pius V. confirmans tale præceptum, insuper jussit, ut Medicus post tertium diem relinquat infirmum, nisi sciat ipsum fuisse confessum, item mandavit quòd omnes Medici, antequàm gradum Doctoratûs assumant, dent juramentum observandi hoc præceptum; ideòque mandatum est omnibus Collegiis. Sed dubium fit, quomodò hujusmodi præceptum et juramentum intelligantur. Plures DD. tenuerunt ea procedere, cùm infirmitas est periculosa; vel saltem cùm dubitatur, an sit periculosa; et in hoc sensu dixerunt Bullam S. Pii receptam fuisse. Sed communior sententia vult, quòd præfatum præceptum, quamvis non obliget in quocumque morbo levi, tamen non intelligendum tantùm urgere in morbis actualiter periculosiss, sed etiam in illis qui prudenter judicantur posse in posterùm fieri periculosi. Et ratio est, quia Innocentius præcipit, ut Medicus imponat infirmo Confessionem, antequàm ejus curationis onus suscipiat, ad hoc, ne infirmus (sic loquitur Pontifex) de confessione monitus in mortali morbo, de salute desperans faciliùs in mortis periculum incurrat: Igitur intendit effici, ut infirmus confiteatur antequàm morbus fiat mortalis. Hæc sententia mihi videtur vera. Hoc tamen non obstante, in contrarium est praxis Medicorum, etiam timoratae conscientiae, qui non solent monere infirmos ad confitendum, nisi cùm infirmitas probabiliter jam periculosa effecta est. Neque in hoc putant peccare adversùs juramentum præstitum juxtâ Bullam S. Pii,

(a) *Lib. 3. n. 182, et meliùs l. 6. n. 664.*

innixi doctrinæ plurium Auctorum *Navar. Laym. Vega, Graf. Rodriq. Ciera*, etc. (a) sentientium quòd præfatum juramentum non obligat, nisi pro illâ parte, pro quâ à consuetudine receptum est. Cæterum non dubitandum, quin mortaliter peccent saltem Medici illi, qui omittunt monere infirmos de Confessione, cùm infirmitas est jam periculosa. Oh quàm miserum est videre tot infirmos (et præsertim eos qui spectatæ sunt dignitatis) ad incitas mortis reduci, ut rationes vitæ Deo mox reddendas parent, tempore quo sunt quasi exanimis, cùm vix possint verba tunc modulare, vix alios audire, vix statum concipere propriæ conscientiæ, suorumque peccatorum dolorem. Et totum hoc evenit culpâ istorum Medicorum, qui, ne displiceant infirmis, aut eorum propinquis, illos certiores non faciunt de periculo; imò eis blandiri pergunt usquè dùm omninò ipsi de vitâ desperantur. Cùm igitur accedit Medicus negligentis conscientiæ, curet Confessarius præcipuè eum interrogare et monere, non obiter, sed cùm calore, de hâc obligatione intimandi Confessionem infirmis, saltem quandò advertit morbum jam esse gravem, aut dubitat quòd sit jam gravis, ut communiter dicunt DD. qui in hoc non discrepant. Dico *cum calore*, nam ex hoc puncto pendet salus spiritualis, non tantùm Medici pœnitentis, sed omnium etiam infirmorum qui sub ejus curâ erunt.

34. — VI. Si autem accedit Pharmacopola, interrogetur. 1. An præstiterit remedia prægnantibus ad abortum procurandum? 2. An vendiderit unum pharmacum pro alio, et carius quàm res valebat? Hic adde Gregor. XIII. in Const. 29. *Officii nostri* omnem vetuit societatem Pharmacopolas inter et Medicos, aut Chirurgos.

VII. Si accedit Mercator, interrogetur. 1. An deceperit in pondere et mensurâ? 2. An res vendiderit ultrâ pretium supremum, præsertim dando merces ad creditum, cùm emptores essent securi, et nihil damni ipse esset passurus? An autem pretium augeri possit, vendendo ad creditum, eò quòd tale

(a) *Lib. 6. n. 664. v. Notand. ad V.*

est pretium currens in venditionibus ad creditum juxta communem æstimationem? Et an res, quæ venduntur minutalim, carius possint vendi? observa doctrinas adnotatas in *Tract. X. n. 174. et 178. cum Less. Lugo, Salm. etc.*

VIII. Si accedit Sartor, interrogetur. 1. An in diebus festivis per notabile tempus laboraverit sinè extraordinariâ causâ, ut vestes compleret, et dominis afferret? 2. An jejunia impleverit ab Ecclesiâ præcepta? nam Sartores ob sarcendi laborem minimè à jejuniis excusantur. 3. An si alii commiserint ei pannos emendos, ipse pretium majus exegerit, sub colore quòd Mercator ob peculiarem amicitiam pretio minori pannos ei dederit? Si reverà pars illa pretii fuisset ipsi donata, tunc poterit eam exigere, modò moralem præmiserit diligentiam apud alios Mercatores, aut certò sciat quòd alii communiter mercem illam minori non vendunt pretio: Hoc tamen debet esse omnino certum, alioquin nihil ampliùs potest exigere quàm solvit, vide *Tract. X. n. 189.* 4. An sibi retinuerit frustula, sivè resegmina vestium, quas injustè retinet, nisi adsit consensus dominorum, aut nisi illi aliquid injustè detraherent ex pretio debito, adhuc infimo communiter æstimato? 5. An si occasio proxima peccandi esset ex accipiendis regulis benè formandi vestes mulierum per ipsarum corporum commensurationem (vulgò ut dicitur, *in pigliar la misura*), aut esset ex aptandis vestibus fœminis, quod nequit fieri nisi cum ipsarum mulierum attrectatione; idque esset sartori occasio proxima incidendi in pravas delectationes, aut desideria, prout non rarò accedit improbæ conscientiae viris?

35. — IX. Si accedit aliqua venditrix sive Proxenetæ, (intellige de his quibus traduntur à dominis res ad vendendas licitantibus) interrogetur 1. an aliquid retinuerit pretii ab emptoribus exacti? Tenemus enim quòd venditrix nequit illud superans sibi retinere, etiamsi traderet domino pretium ab eo designatum; quia talis determinatio fit, ut res non vendatur minoris, non autem ut proxenetæ illud quod superest sibi retineat; idque procedit,

etiãsi à domino fuerit locus designatus, ubi res venderetur, et proxeneta, adhibitâ ibi debitâ diligentîâ, in alio loco multùm-distanti pluris deindè vendidisset : etenim tunc etiam dicimus, quòd ipsa nequit omne superfluum retinere, sed tantùm id quod ipsi spectare potest ob illum extraordinarium laborem, nam res semper domino fructificat. Excipitur 1. Si proxeneta rem meliorem reddidit, et ideò pluris vendidisset quàm res priùs valebat. 2. Si proxeneta cum domino convenerit, amplius ei non tradere, nisi pretium ab eo determinatum; et hoc sivè expressè sivè tacitè, proùt esset si dominus nullum pro ejus labore stipendium assignasset. 3. Si quod superest esset parvi momenti, ità ut præsumeretur dominus condonare. 4. Si proxeneta, factâ ordinariâ diligentîâ ipse sibimet emeret rem pretio ab aliis ablato, et postea eam pluris venderet. Idem dicendum, si quis tibi commiserit aliquam rem emendam pretio designato, et tu minoris emisses; tunc enim nihil ampliùs exigere potes, nisi extraordinarium laborem adhibuisses, ut impensæ parceres; aut si rem tuo nomine emisses, periculum in te assumendo; hoc tamen intelligitur, si jam præmisisses moralem diligentiam, nec invenisses à quo rem minoris emere potuisses.

36. — X. Si accedit Barbitonsor, interrogetur an alios tondeat in diebus festivis, et ubi hujusmodi consuetudo non adsit? Dùm contrà id et non est vetitum, ubi consuetudo jam introducta est : aut si ibi nequeunt viri tonderi nisi in festis, eò quòd in aliis diebus labori operam navare debent, ut se suosque sustentare possint. Præterea interrogetur, an comam mulieribus componat, juxtà improbum usum hoc tempore à Satan inventum. Ordinariè loquendo, puto id esse viris proximam occasionem peccandi lethaliter turpibus delectationibus, aut saltem desideriis; undè dico minimè permittendum id alicui, qui in se contrariam non habui set experientiam. Quòd si unquàm quis per notabile tempus expertus fuisset, in hujusmodi actione se immunem à peccato, hic reverà damnari nequit de mortali; sed hoc non obstante, non omittat Con-

fessarius eum remove quantùm potest ab hujusmodi officio , quod certè in se periculum continet. Hic discutiendum non aggredior , an fœminæ nec ne possint tutâ conscientiâ viros arcessere , ut sibi componant illi comas ? Audio quòd pluribus in locis ipsæ hoc factitant , et confitentur et communicant ; videant ipsæ , et ipsarum Confessarii. Saltem Confessarius eis imponat , ne alicujus viri junioris operâ utantur , ex cujus actionibus perceperunt secum malitiosè illum se gerere. Cæterùm censeo , quòd mulieres purioris conscientiæ non quidem virorum utantur operâ , sed contentæ erunt sibi à fœminis inserviri , à quibus coma quo meliori potest modo componatur.

PUNCTUM IV.

Quomodò cum pueris , adolescentibus , et puellis.

37. — CUM pueris adhibere debet omnem caritatem , et modos suaviores quantùm fieri potest. Primò , eos interrogare debet , an sciant res Fidei ? et si nesciant oportet eos patienter instruere pro tunc , si tempus adest , vel eos mittere ad alium , ut instruantur saltem circà necessaria ad salutem. Cùm autem aget de Confessione , in principio curare debet , ut pueri ex seipsis confiteantur peccata quorum memores sunt ; et postea fieri illis poterunt sequentes interrogationes : 1. An tacuerint aliquod peccatum ob verecundiam ? 2. An blasphemaverint in Sanctos , aut dies sanctos ? vel an juraverint cum mendacio ? 3. An omiserint in Festis audire Missam , aut in audiendâ illâ , sermones habuerint ? Et an in Festis laboraverint ? 4. An parentibus fuerint inobedientes , aut irreverentiam irrogaverint eos subsannando , manus in eos extollendo , vel convicia aut imprecationes coram ipsis proferendo. Et hìc advertendum quod dictum est num. 21. de modo imponendi pueris petitionem veniæ à parentibus. 5. An aliquod turpe peccatum

pätraverint? Sed in hac materiâ Confessarius sit valdè cautus in interrogando : incipiat interrogare de longè, et verbis generalibus : et priùs, an dixerint mala verba? an jocati fuerint cum aliis pueris, aut puellis? Et si jocos illos clàm exercuerint? Deindè interroget, an commiserint res turpes? Multoties, etiamsi pueri negent, prodest uti cum eis interrogationibus suggestivis, verb. gr. : *Et nunc dic mihi, quoties hæc fecistis? Quinquies, decies?* Interroget, cum quo dormiant, et si in lecto manibus jocati fuerint? Puellas interroget, si aliquem juvenem amore fuerint prosecutæ, et an si adfuerint pravæ cogitationes, verba, aut tactus? Et à responsis procedat ad ultiores interrogationes. Sed caveat ab exquirendo à puellis, vel à pueris, an adfuerit seminis effusio; cum his enim melius est deesse in integritate materiali Confessionis, quàm esse causam, ut apprehendant quæ nondùm noverint, vel ponantur in curiositate addiscendi. Interrogetur etiam à pueris, an attulerint nuntia vel dona virorum mulieribus? Et puellis, an acceperint dona à personis suspectis, nempe conjugatis, Ecclesiasticis, aut Religiosis? 6. Interroget, an commiserint furtum, vel an damnum attulerint prædiis alienis, bestiis, aut alio modo? 7. An alicui detraxerint? 8. Circà præcepta Ecclesiæ interroget, an impleverint Confessionem et Communionem Paschalem? Et an carnes aut lactieinia comederint diebus vetitis?

38. — Quod autem pertinet ad absolutionem his pueris impertiendam, magna requiritur attentio. Si constet quòd ipsi sufficientem usum rationis jam habeant, prout si distinctè confitentur, vel adæquatè interrogationibus respondent, et appareat quòd ipsi jam comprehendant cum peccato offensusse Deum, et meruisse infernum; tunc si satis videantur dispositi, absolvantur. At si in peccatis lethalibus sunt recidivi, ipsi tractandi sunt sicut adulti; undè si non præbeant extraordinaria signa doloris, absolutio eis differri debet. Si autem dubium sit, an puer perfectum usum rationis habeat, prout si ille in actu Confessionis non maneret com-

positus, sed oculos in girum ageret, manibus jocaretur, impertinentia interponeret; tunc si est in periculo mortis, aut in obligatione implendi præceptum Paschale, absolvendus est sub conditione; et tantò magis si confessus fuerit aliquod dubium mortale; benè enim potest administrari Sacramentum sub conditione, quandò justa adest causa, ut esset hæc liberandi hunc puerum à statu damnationis, si unquàm in illum est lapsus. Idque agendum, etiamsi puer sit recidivus; dùm ideò differri debet absolutio iis qui perfectam discretionem habent, quia spes est quòd ex tali dilatione ipsi redeant dispositi; sed spes hæc difficulter haberi potest à pueris, qui perfecto usu rationis carent. Et probabiliter plures DD. dicunt quòd pueri isti dubiè dispositi absolvi possunt (saltem post duos vel tres menses) sub conditione, licèt sola venialia afferrent, ne careant diù gratiâ Sacramentali, et fortè etiam sanctificante, si fortè aliquam gravem culpam haberent ipsis occultam. Oportet autem curare, ut hi pueri eliciant actum doloris necessarium ad suscipiendam absolutionem, modo respectu ipsorum magis proprio, exempli gratiâ: *Amasne Deum qui est Dominus tuus tam magnus, et tam bonus, qui te creavit, pro te est mortuus, etc.? Hunc Deum tu offendisti. Ipse tibi veniam dare vult, et tu spera quòd propter Sanguinem Jesu Christi Filii sui tibi ignoscat. Sed oportet te pœnitere. Quid dicis? pœnitet te nunc eum offendisse, etc. Istis injuriis quas Deo irrogasti, scis quòd infernum meruisti? displicet tibi quòd ipsas commisisti? Deus meus, nunquàm amplius volo te offendere, etc.* Pœnitentia autem his pueris injungenda levis sit quantum fieri potest, et curandum quòd illa ab ipsis quantociùs impleatur, alioquin aut eam obliviscuntur, aut omittent. Curet etiam Confessarius magnoperè pueris insinuare devotionem ergà Deiparam, utque recitent quotidie Rosarium, et ter *Ave* manè et serò, semper hanc precem adjungendo: *Mater mea, libera me à peccato mortali.*

39. — Circà verò statum ab aliquo adolescente eligendum, non audeat Confessarius illum ei de-

terminare, sed tantùm ex indiciis curet suadere statum illum ad quem prudenter judicare potest ipsum à Deo vocari. Præsertim, loquendo de iis qui Religionem ingredi volunt, antè omnia curet Confessarius benè ponderare, in qualem Religionem ingredi cupiant; nam si unquàm Institutum illud relaxatum est, meliùs erit alicui (ordinariè loquendo) quòd in sæculo remaneat; nam illi se aggregando ipse se geret sicùt se gerunt alii, et parùm illud boni quod priùs exequebatur, de facili in tali Religione negliget, ùt miserè pluribus accidit. Et præcipuè magnum scrupulum sibi faciat Confessarius, si ad insinuationem propinquorum suadeat juveni illi, ut intret in aliquam hujusmodi inobservantium communitatem. Si tamen Religio observantià floret, Confessarius vocationem sui pœnitentis benè probet, inquirendo ad illam habeatnè pœnitens impedimentum aliquod inhabilitatis, infirmæ valetudinis, inopiæ parentum? et maximè expendat finem, an sit rectus, nempè magis se conjungendi Deo, aut lapsus emendandi anteactæ vitæ, aut sæculi pericula vitandi? Quòd si principalis finis esset mundanus, vitam agendi commodiorem, aut se liberandi à propinquis duræ conditionis, aut complacendi parentibus, qui ad hoc eum impellunt, caveat ne permittat Religionem ingredi; nam eo casu illa non est vera vocatio, sinè quâ hujusmodi ingressus malum habebit eventum. Si autem finis est bonus, et abest impedimentum, nec debet, nec potest Confessarius, neque alius, ùt docet D. Thomas, sinè culpâ gravi illi impedire, aut dissuadere vocationem; quamvis prudenter aget aliquandò, si executionem illi differat ad meliùs experiendum, an resolutio sit firma et perseverans; præsertim si noverit adolescentem esse volubilem, aut si deliberatio illa facta fuerit tempore Missionis, vel Exercitiorum Spiritualium: dùm in hujusmodi occasionibus quædam concipiuntur proposita, quæ postmodùm, primo fervore transacto, deficiunt.

40. — Si aliquis adolescens vellet suscipere statum Presbyteri sæcularis, non sit facilis Confessarius

ad annuendum, sinè longâ et probatâ experienciâ recti finis, et scientiæ, vel sufficientis capacitatis. Sacerdotes quidem sæculares habent eamdem, imò majorem obligationem quàm Religiosi; et contrà remanent in eisdem seculi periculis; undè ut quis bonus evadat Sacerdos in seculo (in quo rarò ne dicam rarissimè boni inveniuntur) oportet quòd priùs egerit vitam valdè exemplarem, remotam à ludis, ab otio, à pravis sociis, et deditam Orationi et Sacramentorum frequentiæ (sed quis est hic, et laudabimus eum?); alioquin se ponet in statum quasi certæ damnationis; præsertim si hoc faciat, ut obtemperet parentum fini, qui est res domesticas augere. Jam autem dictum est suprâ n. 21. et 22. quàm gravissimum sit peccatum, quod patrant parentes illi qui filios cogunt, ut statum Ecclesiasticum aut Religiosum inviti suscipiant. Quoad puellas verò quæ virginitatem suam Jesu Christo consecrare cupiunt, non permittat eis castitatem perpetuò vovere, nisi cognoscat eas benè fundatas in virtutibus, et edoctas in vitæ spiritualis regulis, et præcipuè in Oratione exercitatas. Sub initio eis tantùm permittere potest, ut castitatem voveant per aliquod definitum tempus, nimirùm à solemnitate alicujus festi ad aliam alterius.

41. — Demùm quoad adolescentes illos qui volunt aut debent ducere uxorem (dico debent prout probatum est in Libro, loquendo de iis qui essent incontinentes, et nollent adhibere alia media opportuna ad se continendos) advertendum quòd sicut peccarent parentes qui sinè justâ causâ eis honestum Matrimonium impedirent, ità contrà peccarent filii (et ideò Confessarius tenetur illis hoc prohibere), qui vellent cum dedecore familiæ Matrimonium inire: aut quamvis conjugium non esset indecorum, vellent tamen illud contrahere, invitis parentibus, et cum eorum scandalo, quin ipsi filii justam causam habeant ob quam excusentur; observa quomodò in Libro id elucidatum est. Vide dicta *Tom. II, Tr. XVIII. n. 16.*

PUNCTUM V.

Quomodo se gerere debeat cum personis devotis.

42. — **P**ERSONIS devotioni deditis, quæ frequenter accedunt ad Communionem, ordinariè loquendo, insinuandum, ut saltem in quâlibet hebdomadâ Sacramentalem absolutionem suscipiant. Hujusmodi pœnitentes, si tantùm de imperfectionibus confitentur quæ non pertingunt ad culpas certè veniales, dicit *Bonac.*, hos absolvi posse sub conditione; Sed hoc non admittendum censeo, nisi perrarò, et eùm ipsi non possent materiam certam præteritæ vitæ assignare, vel non sinè magnâ molestiâ. Ceterùm dico, quòd si pœnitens certam non exhibet materiam, non debet Confessarius angi in eam perquirendo, ut illum absolvat; et casu quo perquisisset, nec invenisset, non tenetur ei conditionatam absolutionem impertire. Hoc procedit, cùm pœnitens confitetur (ut dixi) de defectibus, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia. At si de certis venialibus confitetur, sed usualibus, sivè quotidianis, putà de impatientiis, intemperantiis, distractionibus in Officio, in Oratione, et similibus, ut absolutio illi præberi possit, spectandum est, an ipse aliquandò sibi quantum potuit vim intulerit, ac passionem superaverit: quia tunc judicari poterit ejus culpas potius ex humanâ fragilitate processisse, quàm ex defectu doloris aut propositi. È converso, si ille frequenter et sinè resistentiâ in hujusmodi culpas relapsus sit, tunc cum eo agendum tanquàm cum recidivo, juxtà dicta ex n. 9.

43. — Plura insuper hîc notanda: et 1. Caveat Confessarius, ne his suis pœnitentibus spiritualibus, præsertim fœminis prohibeat accedere ad alium Confessarium; et cùm advertat accessisse, ostendat id sibi gratum fuisse; imò ipsis imponat, ut aliquandò apud alios confiteantur; præterquàm si quis esset valdè scrupulosus, de quo prudenter

timeat, ne si ad alium accedat qui ejus conscientiam ignorat, notabiliter esset inquietandus. Caveat pariter Confessarius, ne sollicitum se ostendat, se velle alicujus animæ directionem suscipere. 2. Nunquàm absquè necessitate de aliorum Confessariorum defectibus loquatur, sed potiùs sedulò quærat eos ab aliquo errore commisso excusare. 3. Directionem non suscipiat alicujus qui vult directorem suum relinquere, nisi adsit urgens causa, ut docet S. Philippus Neri, S. Franciscus Salesius, S. Carolus Borromæus, et alii; ex hoc enim sæpè dissipationes, perturbationes, et quandòque etiam scandala oriuntur. Advertatque, ad mutandum Confessarium non satis esse, quòd pœnitens aliquam ergà eum abominationem sentiat, vel quod videatur verbis ipsius fidem non ampliùs habere, ut enim ait S. Theresia, sæpè hæc est Dæmonis tentatio. Undè S. Franciscus Salesius sic docet: *Confessarius non est variandus sinè gravi ratione. Sed contrà neque expedit in hoc esse invariabile, si legitimæ causæ mutationis superveniant.* Cæterùm dicit S. Theresia justam esse posse causam mutandi Confessarium defectum bonitatis; ità inquit: *Si Confessarius proclivis alicui vanitati apparet, mutetur; cùm ipse sit vanus, vanos alios efficiet.* Propterea poterit esse justa causa mutandi Confessarium defectus doctrinæ; de hoc tamen certam oportet haberi præsumptionem. De cætero ait S. Theresia, quòd de dubiis benè potest pœnitens alios doctos directores consulere, imò aliquandò hoc omninò expedit. 4. Evitet Confessarius partialem se ostendere cum aliquo pœnitente. Quidam ad aliquam animi benevolentiam nimis adjiciunt; cùm illi omnem curam, tempus, et laborem insumunt. Non negandum quòd aliqua anima quandòque majori indigebit assistentiâ, quàm alia; sed alia est assistentia, alia est adhæsio, quæ efficit, ut parior cura de aliis pœnitentibus habeatur. Ideò expedit, quòd Confessarius Personæ illi indigentiori aliquem diem aut tempus particulari assignet, quin alii incommodum recipiant. Notandum 5. quòd in excipiendis Confessionibus harum personarum spiri-

tualium Confessarius cavere debet, ne nimis attollat vocem, quamvis de peccatis non loquatur; quia ex hoc accidere potest, quod alii expavescant suas culpas confiteri, ob hunc timorem quod Confessarius altâ voce loquatur. 6. Non sit facilis permittere devotis puellis, ut capillos præcidant, et aliquem induant habitum Religiosum; sed curet, ut ipsæ prius per multum tempus in vitâ spirituali et in virtutibus fixius radices immiserint. Propter istam nimiam facilitatem Confessariorum, quot puellæ postea habitum dimittunt, et nuptias ineunt cum scandalo loci, et malo exemplo aliarum! 7. Neque his puellis indulgeat Confessarius, ut à viris doceantur legere; et tantò minus scribere. Quot puellæ simplices; quia didicerunt legere animæ jacturam luxûre! Hæc si non est proxima peccati occasio, saltem est non parùm periculosa. Si cupiunt talia adiscere, curent doceri ab aliquâ aliâ muliere, aut ab aliquo fratre parvulo (adhuc cum cautelâ), alioquin eas non absolvat; nec etiam absolvat matres quæ hoc permittunt. 8. Neque concedat fœminis juvenibus, ut vagent, Ecclesias visitando, utque in Ecclesiâ morentur, plus quàm est necessarium, cum perturbatione parentum; sed eas moneat, ut attendant eis parere, labores domesticos amplectendo. Quomodò autem, et quantùm Confessarius cavere debeat à familiaritate suarum pœnitentium, de hoc sermo fiet *Puncto X. num. 54.* De directione autem Animarum spiritualium loquemur in *Append. I.*

PUNCTUM VI.

Quomodò debeat se gerere Confessarius cum mutis et surdis?

44. — **S**I mutis esset etiam surdus, ut ordinariè evenit, ad ejus Confessionem excipiendam oportet eum adducere in aliquem occultum locum, ad exigendum quoddam signum suorum peccatorum et doloris, meliori modo quo potest. Sed prius quàm eum audiat, curet Confessarius instrui ab ejus fa-

miliaribus de ipsius vitiis, et de modo tenendo, ut eum percipiat, et ab eo percipiatur; et cum aliquod jam perceperit ejus particulare peccatum, cum signo doloris, illum debet absolvere. Sed ego semper eum sub conditione absolverem, nisi quandam moralem certitudinem haberem de suâ dispositione.

45. — Mutus si sciret scribere, juxta nostram sententiam (1), ipse tenetur ad confitendum per scripturam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media ordinaria. Dico *Ordinaria*, quia scriptum non esset muto ordinarium medium, si alioquin magnum ille deberet laborem subire ad suam Confessionem explendam, aut si manifestationis periculum esse posset. Loquendo autem de surdis, si unquam accederet ad Confessionarium aliqua mulier surda, aut surdastra, et Confessarius in progressu Confessionis, interrogans de circumstantiis peccati confessi, adverteret eam esse surdam, vide dicta Tom. II. Tract. XVI. num. 155.

PUNCTUM VII.

Quomodo se gerere debeat cum moribundis.

46. — **C**ONFESSARIUS in expediendis moribundorum Confessionibus non debet tam exactè procedere circa numerum et circumstantias; præsertim si jam accessisset Sacerdos cum Viatico, aut si Medicus instaret, ut cito Viaticum suscipiatur; tunc enim meliùs est ad dispositionem pœnitentis, quàm ad Confessionis integritatem attendere. Sufficit tunc imponere infirmo, ut, cum convalescerit, Confessionem repetat. Et satisfactio sit levissima, imponendo proportionatam pro tempore quo ille convalescet; vel satis erit ei injungere ut redeat tempore sanitatis. Vulnerati, et puerperæ, quæ ordinariè nequeunt ab assistantibus deseri, sufficit ut se accusent genericè de suis peccatis, et in particulari de aliquâ culpâ

(1) Vide Tract. XVI. num. 35.

levi, cum proposito integrè confitendi si convalescant. Advertat Confessarius, quod si moribundus tenetur ad aliquam restitutionem, quam valeat tunc implere, ei imponere debet ut statim faciat; et non sufficit, quòd de illâ onus hæredibus relinquat, aliàs eum non absolvat.

47. — Si autem infirmus notabilissimam subito-
rus esset perturbationem animi, in audiendo quòd
debeat Viaticum accipere, probabile est posse Paro-
chum Eucharistiam ei præbere, reticendo solita
verba: *Accipe, Frater, Viaticum etc.* Sed profe-
rendo ordinaria verba Communionis: *Corpus Do-
mini N. Jesu Christi custodiat etc.* Vide dicta *Tom.*
II. Tract. XV. num. 50. Si deindè Confessarius ad-
verteret moribundum jam esse in statu, quo teneretur
suscipere Extremam-Uctionem, et ille respueret;
patefaciat ei magnos effectus hujus Sacramenti, quòd
grandè præstat animæ fortitudinem ad obsistendum
in ultimo agone Dæmonum tentationibus: eam sol-
vit à culpis venialibus, et etiam mortalibus, si oc-
cultæ sint; et insuper sanitatem adhuc corporis con-
fert, cùm animæ saluti expedit; sed hanc sanitatem
non præbet, si moribundus eò devenit, ut nequeat
ampliùs nisi per miraculum convalescere; quia Sa-
cramentum per viam ordinariam tantùm operatur,
causas naturales coadjuvando. Si verò hoc non ob-
stante infirmus non acquiesceret, et pergeret nolle
ungi, valdè probabiliter plures DD. docent eum le-
thaliter peccare, saltem adversùs charitatem ergà
seipsum, cùm ultrò se privet tanto auxilio in tantâ
necessitate. Vide cit. *Tom. II. Tract. XVII. n. 12.*

PUNCTUM VIII.

Quomodò se gerere debeat cum capite damnatis ?

48. — **C**UM his maxima caritas et patientia adhibenda est. Primâ vice quâ Confessarius reum visitat, incipiat ei significare, mortem illam donum esse Dei, qui vult eum salvum facere. Dicat quòd nos omnes ex hoc mundo discessuri sumus, et de brevi, ut ad æternitatem perveniamus, quæ non habet finem. Hinc ipsi loquatur de felici Beatorum vitâ, et de miserâ damnatorum. Deindè hortetur eum, ut gratias agat Deo qui usquè ad illud tempus ipsum expectavit, nec permisit ut moreretur tempore quo erat in peccato. Demùm inducat, ut mortem hilari animo acceptet, eam conjungendo cum morte quam Christus Dominus pro suo amore perpessus est. Eumque confortet dicendo, quòd ipse mortem propter sua peccata acceptando, certè salvus est, et cum magno merito salvus, undè in Cœlo grandi remunerabitur præmio. Insinuet ei postea, ut confiteatur, et omnia peccata sua liberè manifestet. Præcipuè interroget, an odio adversùs aliquem teneatur ? Et an servet secum Particulas consecratas, aut O.eum Sanctum, aut supersticiosas scripturas ? Interroget etiam, an aliquod inierit cum Dæmone pactum ? Postquàm autem eum absolverit, curet ut ille pluries communicet : monendo etiam ut frequenter Deiparæ se commendet, ut bonam ipsi mortem obtineat. Dùm è carceribus reus ad patibulum pergit, dicat ei : *Eja, fili mi, sequere Jesum Christum, qui antè te profectus est ad Calvarium, ad subeundam pro te mortem tuâ longè amariorem.* Cùm ad locum supplicii perventum sit, iterùm eum reconciliet, et absolvat, moneatque ut aliquam Indulgentiam lucretur, et deindè sic dicat : *Eja N. hilari esto animo, jam nunc manes in gratiâ Dei : jam patent tibi Paradisi januæ ; ibi te expectant Jesus et Maria. Conjunge mortem tuam*

Tom. III. G

cum morte Jesu, qui pro tuo amore exanguis inter ludibria et cruciatus mortuus est. Amasne illum? Dic mecum: Domine, super omnia te diligo; mori volo, ut tuam faciam voluntatem. Mortem pro meis peccatis accepto. Spero jam mihi te pepercisse, iterum te offendisse me pœnitet. Cupio citò venire ad Cælum, ad tuos pedes osculandos, ac ad te amandum in æternum. Cùm vitta super oculos reo imponitur, et ipse scalam ascendit, ei dicat: Fili mi, invoca Dei Matrem, ut tibi assistat. Offer mortem tuam pro culpis tuis. Protestare nolle consentire ullæ Dæmonis tentationi. Postquàm scalam ascenderit (dùm sententia executioni demandanda est), dicat: Ecce Jesus Christus qui expansis brachiis te expectat, ut amplectatur; Domine, te offendi, mihi displicet; nunc te amo tota corde, Deus animæ meæ. Tu me vocas, ecce venio. Maria Virgo, adjuva me. Domine, in manus tuas commendo spiritum meum. Jesus et Maria. Jesus, Maria, Joseph.

49. — Si autem reus obstinatè nollet confiteri, quid agendum? 1. Confessarius quærat eum orationibus adjuvare, et curet, ut etiam ab aliis ille Deo commendetur, ac præcipuè à Communitatibus Religiosis, ut Missis et precibus ipsum auxilientur. 2. Intimet damnato, quòd sivè ipse convertatur, sivè non, sententia exequenda erit. 3. Interroget, an fortè de suâ salute desperet, eò quòd animam Dæmoni tradiderit? Eo enim casu illi suadere studeat, quòd hujusmodi pactum vim non habet; quia solus Deus est animæ Dominus, et statim ac ipse pravam revocat voluntatem, Deus ipsi omnia peccata remittit. 4. Interroget, an aliquem odio insequatur, ex quo proveniat sua obstinatio? Insuper advertat confessarius, primis vicibus, quibus talem obstinatum alloquitur, ne importunè cogat, ut statim confiteatur, quoniam obstinator fiet. Melius erit sermonem secum facere de morte cui omnes tenemur, de Misericordiâ Dei, de pœnis inferni, et de Paradisi gaudiis. Enarret ei exemplum alicujus peccatoris, qui mortuus est impœnitens; aut nonnullius capite damnati, qui sanctam sortitus est mortem, prout illius qui, cùm innocens damnatus fuisset, cùmque interrogaretur,

quâ de re suam non defendisset innocentiam? sic respondit : *Et cur? Ego tot annos Deum rogavi, ut mihi concederet mori morte opprobriosa, sicut Salvator meus obiit pro me : ego jam obtinui quod petebam, et nunc hâc optatâ sorte me privare volebam?* Et itâ hilariter ad patibulum perrexit. Dictis his, Confessarius relinquat reum, ut secum ista animo revolvat; et postea iterum sciscitetur, an forte mutatus sit, eique dicat : *Fili mi, jam tua mors appropinquat, quid decernis? In tuâ potestate est Infernum, aut Cælum eligere. Animadvertes, quod si obstinate decedis, per totam æternitatem te pœnabit, sed tanto malo nullum ampliùs remedium suppetet.* Cùm adhuc ipsum videat durum, curet, ut circumstantes orent pro eo, et præsertim Litanias B. Virginis recitent; et deindè antè eum genuflectat, rogetque, ne velit perire. Si ne proficiat quidem eum alloquendo, se vertat ad alloquendum Crucifixum. Deindè, si reus jam advenerit ad supplicii locum, expostulet à populo, ut omnes genuflectentes pro illo obstinato preces effundant. Prodesse quoque poterit eum terrere dicendo : *Discede, maledicte, in infirmum, quandòquidem vis te perdere. Sed scito, quod tua pœna acrior in inferno erit memoriæ hujus temporis, quod Deus tibi largitur, et tu abuteris.* At postmodum dulcem resumat sermonem. Si unquam damnatus jam scalam ascenderit, et petat confiteri, flagitet Justitiæ Ministros ut permittant ei descendere, protestando quod tunc ipsi tenentur tempus illi concedere, ut confiteatur. Hoc tamen currit pro eo qui nondum confessus est, nam si reus jam aliàs confessus fuerit, tunc Confessarius moneat eum, ut actum contritionis eliciat, et indè sic interroget : *Eja, fili mi, nunc nonne intendis confiteri mihi omnia peccata tua, et præsertim illa quæ mihi dixisti?* Et cum reus annuerit, levissimam ei satisfactionem imponat (v. g. ut invocet Jesum et Mariam) et absolvat.

PUNCTUM IX.

*Quomodò se gerere debeat Confessarius cum infestatis
à Dæmone.*

50. — **A**LIIQUI obsessi à malis spiritibus vexantur spectris horribilibus, aut corporalibus cruciatibus. Horum facilis est cura; insinuetur eis oratio, patientia, et super omnia Divinæ voluntati uniformitas Confessarius non sit ita incredulus, ut judicet omnes has invasiones, aut infestationes Dæmonum esse phantasias, aut corporales infirmitates; quia non negandum, varios obsessos etiam inter Christianos reperiri; Ecclesia enim adversus invasiones istas tot instituit Exorcismos, quorum exercitium testatur nobis Concilium Tridentinum semper in usu fuisse apud Ecclesiam. Præterquam quòd, si obsessi non existerent, inutiliter Ordo Exorcistarum institutus fuisset, quo super Energumenos et Catechumenos potestas confertur (quod certè non potest supponi); et quidem hic Ordo est unus ex septem, qui semper in Ecclesiâ Dei fuerunt, ut idem Concilium declaravit. Cæterum consilium est semper de talibus invasionibus suspicionem habere; non enim negandum, majorem earum partem esse aut fictiones, aut imaginationes, aut infirmitates, præsertim in mulieribus.

51. — Qui tamen magis solent Confessariorum mentem gravioribus difficultatibus implicare, sunt ii qui turpibus visionibus, motibus, ac etiam tactibus vexantur à Dæmone, qui non solum fomitem sensualem excitat, sed aliquandò etiam cum eis carnale commercium sub formâ viri aut mulieris habet, quapropter *Succubus*, vel *Incubus* appellatur. Quidam hos Dæmones incubos, vel succubos dari negarunt; sed communiter id affirmant Auctores, ut *Martinus Delrio in opere Disquis. Magic. P. Hieronym. Menghi l. 2. c. 15. Cardinalis Petrucci Epist. part. 2. lib. 2. opusc. 5. c. 15. n. 5. et Sixtus Senensis l. 5. Bibl. Sacr. Annot. 77. ex Cypr. S. Just. Tertull.*

etc. Et maximè hoc confirmat *S. Augustinus l. 15. de Civit. Dei c. 22.* ubi scribit : *Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solùm videri, verùm etiam tangi possent, verissima scriptura testatur, et multos (quos vulgò Incubos vocant) improbos sæpè extitisse mulieribus, et earum appetiisse ac peregissee concubitus. Quosdam Dæmones hanc assiduè immunditiam, et tentare, et efficere, plures talesque viri asseverant, ut hoc negare imprudentia videatur.* Equidem possunt Dæmones ad hunc improbum usum defunctorum corpora assumere, vel de novo sibi assumere ex ære, et aliis elementis ad carnis similitudinem, ac palpabilium et calidorum corporum humanorum species effingere, et sic ea corpora ad coitum aptare. Immò tenet præfatus *Delrio*, citans *D. Thomam, D. Bonavent. Scotum, Abulens.* aliosque plures; quòd Dæmon potest etiam verum semen afferre aliundè acceptum, naturalemque ejus emissionem imitari, et quòd ex hujusmodi concubitu vero proles possit nasci, cùm valeat Dæmon semen illud accipere, puta à viro in somno pollutionem patiente, et prolificum calorem conservando, illicò in matricem infundere; quo casu proles illa non erit quidem filia Dæmonis, sed illius cujus est semen, ut ait *D. Thomas* apud citatum Auctorem. An autem, inspectis legibus à Divinâ Providentiâ constitutis pro propagatione Generis humani, hæc aliquandò evenisse, aut evenire posse credendum sit, Sapientiorum judicio remittimus. Hic autem fit dubium, an possit Dæmon, permittente Deo, absquè hominis culpâ manus illius admoveere ad se tactibus polluendum? Affirmat *P. Gravina* Dominicanus; et quidem probabiliter; si enim valet Dæmon corpus alicujus totum movere, ut narratur de Simone Mago, ope Dæmonis in ærem sublato; cur non poterit et manum? Præterea, si Dæmon potest alicujus commovere linguam, ut invitus proferat obscœna verba, aut blasphemias contrà Deum, quidni manus, ut turpia patrentur? Idem sentit *Cardin. Petrucci l. c. num. 8.* ubi sic inquit : *Non semel compertum fuisse, quòd Dæmon aliquam partem in humano*

corpore cœperit quodammodò possidere , putà oculos , linguam , vel etiam verenda. Hinc fit linguam obscœnissima verba proferre , licèt mens talia tunc non advertat. Hinc impetus et affectus quandòque se turpiter denudandi pròveniunt. Hinc fœdiora , quæ me conscribere pudet : sed maximè prædicta confirmantur à S. Thomâ 1. 2. quæst. 80. art. 3. in corp. qui sic ait : *Respondeo dicendum quòd diabolus propriâ virtute nisi refrænetur à Deo , potest aliquem inducere ex necessitate ad faciendum aliquem actum , qui de suo genere peccatum est , non autem potest inducere necessitatem peccandi ; quod patet ex hoc , quòd homo motivo ad peccandum non resistit ; nisi per rationem , cujus usum totaliter impedire potest , movendo imaginationem et appetitum sensitivum , sicut in arreptitiis potest , sed tunc ratione sic illigatâ , ut quidquid homo agat , non imputatur ei ad peccatum ; sed si ratio non sit totaliter ligata , ex eâ parte quæ est libera , potest resistere peccato , sicut suprâ dictum est. Undè manifestum est quòd diabolus nullo modo potest necessitatem inducere homini ad peccandum.* Juxtâ igitur S. Thomam , benè potest Dæmon (permittente Deo) omnem libertatem ad resistendum homini auferre , sicut aufert obsessis , eumque inducere ad faciendum actum de se peccaminosum sinè hominis peccato formali. Insuper juvat hîc adnotare id quod super hoc puncto sapienter scribit P. Scaramelli (a) dicens : *Id potest peragi sinè peccato formali Creaturæ , si scilicèt Dæmon eo tempore quo exterius operatur , interiùs usum rationis totaliter impediat , ut omnem demat libertatè ad resistendum ; quod per D. Thomam fieri potest , ità vehementer movendo imaginationem et appetitum sensitivum , ut per tales perturbationes omne rationis lumen extinguatur. Hinc Confessarius examinet pœnitentem , an in his , quæ patitur , advertat quemadmodùm malitiam peccati , et an habeat aliquem stimulum retrahentem ab illâ actione. Nam si dicat , durante illâ tentatione , ità*

(a) P. Scaramel. *Direct. Mystic. Tract. 5. Cap. 11. num. 124.*

mentem sibi offundi, ut nihil cognoscat, nec ullum remorsum sentiat, tunc poterit censi immunis à peccato. Secùs si eo tempore in ipso effulgeat aliquod lumen rationis, ità ut ratio non sit totaliter ligata, et possit resistere. Præterea advertit præfatus Auctor, monetque Confessarios, ut curent quòd talia patientes semper subjiciant clavibus Sacramenti hujusmodi actus, quia ipsi vix credi possunt immunes saltem à peccato veniali vel propter advertentiam imperfectam, vel propter aliquam deficientiam resistantiæ, quam adhibere debebant.

52. — Si quis unquam advenit infestatus ab hoste hujusmodi genere tentationis (dictæ *Spiritus Fornicationis*, à quo S. Ecclesia nobis præcipuè injungit petere à Domino, ut nos liberet) debet Confessarius multum satagere ad præmuniendum pœnitentem in tam horrendo conflictu; nam ait doctus Cardinalis Petruccius, has animas in magno periculo versari, si remedia non adhibeant multum efficacia, et aliquandò si oportet, etiam extraordinaria, cùm enim ad resistendum requiratur ingens subsidium ex parte Dei, et magna violentia ex parte patientis, difficulter ab hujusmodi pugnis victor egrederetur, qui perseveranter non adjiciet magnam mortificationem, et super omnia validam orationem, centies et milies se commendando, gemendo, et misericordiam petendo ad Crucifixi et Deiparæ pedes, lugendo, exclamando, et misericordiam petendo. Alioquin si anima tepescit, et deficit in orando, aut se mortificando, dicit Petruccius, quòd ipsa in magno erit periculo ruendi saltem indirectè in aliquam occultam illarum turpium delectationum complacentiam. Itaque, ut deveniamus ad remedia, si Confessarius judicare potest nullam omninò adesse culpam in hâc tentatione ex parte pœnitentis, ipsum antè omnia moneat hæc adhibere: jugibus precibus sibi subveniat, frequenter invocando SS. Nomina Jesu et Mariæ: se diligenter avertat à sensuum voluptatibus: Communionem frequentet: protestetur sæpè nolle consentire cuicumque tentationi, aut delectationi quam operâ Dæmonis sentiret: sæpè utatur signo Crucis (illam ferendo quoque secum), et Aquâ Be-

nedictâ, cum ipsâ lectum et cubiculum aspergendo : afferat etiam secum aliquam Reliquiam Sanctorum, et Evangeliorum Librum : secum pariter adhibeat exorcismos privatos, dicendo : *Spiritus nequam, in Nomine Jesu Christi præcipio tibi, ut à me discedas, et ne me ampliùs vexes* : hortetur prætereà quòd vexatus ille sæpè humilietur, et in hujusmodi humilitatis actibus sæpè se exercitet ; cùm Deus aliquandò ad aliquam internam superbiam ab animâ removendam hujusmodi tentationes permittat.

53. — Si quis autem in his tentationibus miserè cadit aut earum occasiones magis quærit quàm effugit, hujus curatio est valdè difficilis ; nam hujusmodi peccatores, qui cum Dæmone commercium habent, difficillimè ex corde convertuntur. Ex unâ parte enim ergà Dæmon, dominium quoddam acquirit super eorum voluntates, et ex alterâ ipsi remanent nimis debiles ad resistendum ; indigerent extraordinariâ Gratiâ Dei, sed difficillimè solèt hanc Deus hujusmodi impiis concedere. Veruntamen Confessarius, si quis eorum accesserit, non diffidat, sed curet cum ipso summam adhibere charitatem, confortetque dicendo, quòd ubi non est voluntas, non est peccatum ; hinc si ipse voluntate resistet, minimè peccat. In his casibus antè omnia Confessarius adversùs Dæmonem præmittat exorcismum, saltem privatum, qui certè licitus est hoc modo : *Ego ùt Dei Minister præcipio tibi, aut vobis, Spiritus immundi, ut recedatis ab hâc Creaturâ Dei.* Deindè pœnitentem interroget, an unquàm hostem invocaverit, et cum eo aliquod inierit pactum ? An aliquandò Fidem negaverit, aut contrà ipsam actum aliquem exercuerit ? Interroget, quâ formâ ipsi Dæmon appareat, an hominis, mulieris, aut belluæ. Tunc enim, si cum illo coit, præter peccatum contrà castitatem et Religionem, reus erit peccati fornicationis, aut sodomix, aut incestûs (intellige affectivi), adulterii, aut sacrilegii. Item interroget, quo loco et tempore hoc commercium habuerit ? Ostendat ei postea hujusmodi criminis immanitatem, quæratque eum inducere ad veram conversionem, et Confessionem integram faciendam ;

isti enim perditī homines, etiāsi confiteantur, de facili peccata committunt. Eadem demū remedia suprā adnotata illi præscribat, nempe quod sæpè ad Deum, et B. Virginem recurrat: frequenter Nomina Jesu et Mariæ invocet: Aquam Lustralem, et Crucis signum adhibeat: aliquam Reliquiam et Evangelium secum ferat: sæpè etiā privatum proferat Exorcismum, proūt dictum est suprā. Differat deindè eum absolvere, sed hortetur ut sæpè redeat, ut sic cognosci possit, quomodò se gerat in resistendo hostis invasionibus, et in remediis adhibendis; nec eum absolvat, nisi post longum experimentum: tales enim conversiones, ut diximus, rarò sunt veræ, et rarissimè perseverantes.

PUNCTUM X.

Quomodò se gerere debeat Confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum.

54. — IV. SUMMÈ cautus debet esse Confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum. Et primò notandum quod in Decr. S. C. Episcoporum 24. Jan. 1610. dicitur: *Confessarii sinè necessitate audire non debent mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, et antè auroram.* Loquendo autem de prudentiâ Confessarii, ipso regulariter in confessionario cum junioribus sit potiùs rigidus quàm suavis, nec permittat illas antè confessionarium accedere, ut sibi loquantur, et multò minùs ut manus deosculentur. In actu Confessionis non ostendat eas agnoscere; aliquæ enim, quæ religiosæ haberi volunt, aliquandò advertentes se nosci à Confessario, non faciunt integram Confessionem. Imprudentia quoque est conjicere oculos in pœnitentes, cum è Confessionario recedunt, easque per aliquod tempus intueri. Extrà confessionarium nec etiā immoretur ad colloquendum cum ipsis in Ecclesiâ, omnemque familiaritatem devitet. Abstineat etiā à recipiendis munusculis; et præcipuè ad illarum

domos nunquàm accedat; uno excepto casu gravis infirmitatis, et tunc nonnisi vocatus accedat; et tunc magnam adhibeat diligentiam in audiendis illarum Confessionibus: undè januam apertam relinquat, sedeat in loco ubi videri possit ab aliis, oculosque in faciem pœnitentis nunquàm defigat. Et hoc præsertim currit, si sint personæ spirituales, cum quibus est periculum majoris adhæsionis. Dicebat Ven. P. Sertorius Caputus, Diabolum, ad conjungendos inter se personas spirituales, ab initio uti prætextu virtutis, ut deindè affectus à virtute transeat ad personam: undè ait S. Augustinus apud S. Thomam (a): *Sermo brevis et rigidus cum his mulieribus habendus est; nec tamen quia sanctiores, ideò minùs cavendæ; quò enim sanctiores fuerint, eò magis alliciunt.* Et idem Angelicus Doctor addit: *Licèt carnalis affectio sit omnibus periculosa, ipsis tamen magis perniciosa, quandò conversantur cum personâ quæ spiritualis videtur: Nam quamvis principium videatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est periculum; quæ quidem familiaritas, quandò plùs crescit, infirmatur principale motivum, et puritas maculatur.* Et subjungit: quòd tales personæ hoc non statim advertunt: quoniam Diabolus ab initio non imittit sagittas venenatas, sed illas tantummodò quæ aliquantulum feriunt, et augent affectum. Sed brevi hujusmodi personæ eò deveniunt, ut non ampliùs agant secum tanquàm Angeli, quemadmodum cœperant, sed tanquàm carne vestiti: vicissim se intuentur; mentesque sibi ferunt blandis allocutionibus, quæ adhùc à primâ devotione videntur procedere: hinc alter alterius præsentiam incipit appetere: *sicque* (concludit) *spiritualis devotio convertitur in carnalem.* Et quidem oh quot Sacerdotes qui antea erant innocentes, ob similes adhæsiones quæ spiritu cœperunt, Deum simul, et spiritum perdiderunt!

55. — Deindè Confessarius non adeò mulierum Confessionibus sit addictus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset. Oh qualis miseria est

(a) S. Th. Opusc. 6. tit. de Per. famil.

cernere tot Confessarios qui impendunt bonam diei partem in audiendis religiosis aliquibus mulierculis, quas vulgò dicunt *Bizocas*; et cùm postea vident ad se accedere homines aut fœminas uxortas, qui sunt pleni angustiiis et molestiis, et qui ægrè domos et negotia sua relinquere potuerunt, dimittunt eos dicendo: *Habeo aliud quod agam, ite ad alios*; undè fit, ut isti, non invenientes cui sua peccata confiteantur, vivant per tot menses et annos sinè Sacramentis, et sinè Deo. Hoc non est audire Confessiones ut Deo placeamus, sed potius ut genio serviamus; quare nescio quale meritum apud Deum sint habituri Confessarii illi qui hoc modo suum ministerium exercent. Scio ego, immò et contrà aliorum opinionem, qui asserunt esse tempus frustrà impensum, teneo esse opus valdè Deo carum dirigere animas ad viam perfectionis; ideòque de hoc fusiùs loquar capite ultimo. Sed assero quòd probi Confessarii qui tantùm ut Deo placeant Confessiones excipiunt (quemadmodùm facere consueverunt S. Philippus Neri, S. Joannes à Cruce, S. Petrus de Alcantarâ, alique) quandò cernunt aliquam animam indigentem, præferunt eam animabus devotis, quibus audiendis auxiliandisque, quandò Confessarius vult, tempus non deerit.

APPENDIX I.

Quomodò se gerere debeat Confessarius in dirigendis animabus Spiritualibus?

§. I. *De Meditatione* 1. ad 5. §. II. *Circà orationem contemplationis* 6. *Et hìc agitur de collectione (propriè vocatâ raccoglimento) naturalis, sive otio contemplativo* 7. *De ariditate supernaturali, distinguendo sensibilem à substantiali* 8. ad 11. *De contemplatione affirmativâ et negativâ* 12. *De collectione supernaturali* 13. *De quiete* 14. *De caligine* 15. *De unione activâ et passivâ* 16. *De desponsatione spirituali, in quam ingrediuntur elevatio animæ (dicta estasis, raptus, et volatus spiritûs)* 17. *De matrimonio spirituali* 18. *De visionibus* 19. et 20. *De locutionibus* 21. *De revelationibus* 22. *Directio circà omnia præfata dona supernaturalia* 23. et 24. §. III. *Circà mortificationem* 25. ad 27. §. IV. *Circà frequentiam Sacramentorum, præsertim Communionis* 28. ad 36. *Methodus vitæ perfectæ pro personâ Religiosâ* 37. et 38.

I. — **Q**UOD olim dixit Dominus Jeremiæ : *Ecce constitui te super gentes ut evellas et dissipes, ædifices et plantes.* Idem nunc repetit singulis Confessariis, qui non solùm debent evellere vitia ex suis poenitentibus, sed etiam debent in illis virtutes inserere. Undè expediens est addere hìc in fine Caput hoc, quod poterit inservire Confessariis tyronibus ad dirigendas animas spirituales ad perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superiùs diximus, sed contrà opus est etiam multo Deo acceptum Sponsas illi adornare, animas scilicèt spirituales excolere, ut in totum se illi donent, tra-

dantque. Acceptor est ejus oculis anima sola perfecta, quàm mille imperfectæ. Undè cùm videt Confessarius pœnitentem vivere immunem à culpis mortalibus, omnem curam adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et Divini amoris introducat, illi repræsentando meritum, quod habet Deus ut ametur, et gratitudinem quam debemus Jesu Christo qui nos amavit usquè ad moriendum pro nobis; nec non periculum in quo versantur omnes animæ, quæ vocatæ à Deo ad vitam perfectiorem, illi resistunt. In tribus igitur præcipuè posita est directio Confessarii quoad animas spirituales, scilicet in Meditatione et Contemplatione, in Mortificatione, et in frequentia Sacramentorum, et de omnibus his singillatim dicemus.

§. I. *De Oratione Meditationis.*

2. — **P**RUDENS ergò Confessarius cùm cernit animam aliquam abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amorem Divinum, antè omnia debet illam disponere ad orationi mentali vacandum, scilicèt ad meditationem veritatum æternarum, et bonitatis Divinæ. Et quamvis necessaria non sit ad æternam salutem consequendam, sicuti est necessaria petitio; nihilominus videtur valdè necessaria animabus, ut in Dei gratiâ perseverent. Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed non possunt cohabitare Oratio, et peccatum. Anima aut relinquet orationem aut peccatum. Dicebat S. Theresia: *Anima quæ in oratione perseverat, quotquot illi peccata opponat Diabolus, tandem pro certo habeo quod eam Dominus ad salutis portum conducat.* Et ideò Diabolus nullum aliud exercitium tàm quærit impedire, quàm illud orationis, quoniam, inquit eadem Sancta: *Novit Dæmon quòd certè amittet animam quæ perseveranter incumbit Orationi.* Prætereà solus amor est qui animam Deo jungit, et stringit; sed fornax in quâ accenditur flamma Divini Amoris est oratio, seu

meditatio : *In meditatione meâ exardescet ignis.*
Ps. 38. 4.

3. — Incipiat ergò Confessarius introducere animam in orationem. Ab initio non plusquàm mediæ horæ spatium assignet : quod deindè crescente spiritu, plùs minùsve augebit. Neque desistat ex eo quòd pœnitens difficultatem adducet, quòd desit sibi tempus et locus ad se colligendum : immò imponat ei, ut saltem manè vel vespere quando in domo major est quies, vel etiam in ipsis occupationibus (quandò aliud non posset efficere) elevet identidem mentem ad Deum et meditetur veritates Fidei, ut sunt novissima, quorum cogitatio, (et præcipuè mortis) est utilior pro incipientibus. Meditetur quoque Christi Passionem, quæ meditatio est omnibus fructuosa. Si verò pœnitens non sit litterarum rudis, expediens est, ut utatur aliquo libro spirituali, quo magis habeat ingressum in orationem, quemadmodum facere solebat S. Theresia. Moneat quoque, ut seligat materiam illam, in quâ anima majorem experitur devotionem; et in iis locis in quibus anima se vehementiùs affici et commoveri sentit, moretur aliquantùm, et relictâ meditatione, totam se exerceat in actibus voluntatis; vel incumbat petitioni, aut faciendis propositis. Dico 1. se exerceat in *faciendis actibus* scilicet humilitatis, actionis gratiarum, Fidei, Spei, et præsertim in repetendis actibus contritionis, et caritatis ergà Deum, offerendo se illi totam, totamque suæ sanctissimæ voluntati resignando, et repetendo, plusquàm alios, actum illum cui anima se magis sentit inclinatham. Dico 2. exerceat se *in petendo*, nam à petitione omne nostrum bonum dependet; et S. Augustinus inquit Deum ordinariè nullam gratiam hominibus concedere, et præsertim gratiam perseverantiæ, nisi per canalem petitionis. Dominus dixit : *Petite, et accipietis*; ergò, concludit S. Theresia, qui non petit, non accipit. Quapropter si volumus animam nostram salvare, necesse est semper orare, et antè omnia petere perseverantiam, et amorem ergà Deum; et quidem nullum tempus opportunius est ad petendum, quàm

tempus orationis mentalis. Qui non orat, difficulter petit, quia difficulter se actuat ad considerandas gratias, quibus eget, et necessitatem ipsam petendi, et ideò qui non facit orationem, difficulter in Dei gratiâ perseverat. Dico 3. in *Statuendo*, ut oratio non remaneat infructuosa, et anima mandet executioni ea lumina, quæ in oratione recepit. Undè, quemadmodum inquit S. Franciscus Salesius, nemo debet imponere finem orationi, nisi priùs fecerit particularem aliquam determinationem, putà vitandi defectus quosdam magis usuales; aut exercendi virtutem aliquam in quâ se noscit debiliorem. Videatur circà hoc quod dicetur in Appendice IV. versùs finem, cùm loquemur de instructione pro oratione mentali §. III.

4. — Exigat igitur Confessarius ab animabus istis rationem orationis, exquirendo ab illis quomodò in eâ se gesserint, aut saltem si fecerint; et imponat illis, ut in Confessione antè omnia alia se accusent de oratione omissâ, quandò eam intermiserint, quoniam relictâ oratione anima salvari non poterit. *Anima quæ omittit orationem* (dicebat S. Theresia) *tamquàm à semetipsâ se collocat in inferno sinè operâ Dæmonum.* Oh Deus, et quantum Confessarii afferrent animabus utilitatem adhibendo hanc minimam diligentiam! Et oh quam Deo rationem sunt reddituri, nisi ità se gerant, quoniam ipsi tenentur procurare quantum in se est spirituales progressum suorum pœnitentium! Oh quot animas possent ipsi ad viam perfectionis dirigere, easque à recidivis in peccata graviâ liberare, si adhiberent hanc tenuem industriam dirigendi eas per viam orationis, et interrogandi postea saltem sub initiis vitæ spiritualis utrùm eam fecerint, vel non! Quandò anima aliqua se in oratione solidavit, difficillimè plùs Deum amittit; et ideò oratio mentalis insinuanda est non tantùm timoratis, sed etiam peccatoribus, qui sæpè ob defectum considerationis redeunt ad vomitum.

5. — Super omnia Confessarii adhibere debent diligentiam hanc, cùm pœnitentes patiuntur desolationem spiritûs. Initio quo anima se tradit vitæ

Spirituali , solet Deus illam allicere specialibus quibusdam luminibus , lacrymis et sensibilibus aliis consolationibus , sed elapso aliquo tempore , solet intercidere hanc venam , ut probet earum fidelitatem , et ut eas ad maiorem perfectionem extollat , subtrahens eis sensibilem omnem dulcedinem cui facilè anima adhæret non sinè impuritate quâdam , et culpâ ex amore suiipsius. Consolationes sensibiles (quin et attractiones supernaturales) sunt quidem Dei dona , sed non sunt ipse Deus ; undè ipse , ut animas sibi dilectas avellat etiam à donis suis , ut donatorem puriori amore diligere cogantur , efficit , ut non inveniant ampliùs in oratione pabulum consuetum , et solitam consolationem , sed tædia , ariditates , tormenta , et quandòque etiam tentationes. Invigilet ergò summoperè Confessarius ad confortandas animas istas , ne orationem omittant , et præscriptas Communiones. Revocet illis in memoriam verba illa S. Francisci Salesii , scilicèt : *Plus valere coram Deo unciam unam Orationis in medio desolationum , quàm libras centum in medio consolationum.* Quoniam ille qui Deum diligit ob consolationes , plùs Dei consolationes quàm Deum ipsum diligit ; sed qui Deum amat , eique adhæret sinè consolationibus istis , hic verum ostendit amorem. Hæc de meditatione sufficiunt ; sed opportunum duco aliquam hîc novis Confessariis præbere notitiam Contemplationis iufusæ , ac suorum graduum , nec non aliorum donorum supernaturalium unà cum regulis præscriptis à spiritualis vitæ Magistris ad directionem animarum , quibus Deus huiusmodi gratias voluerit impertiri.

§. II. *De oratione contemplationis , et diversis suis gradibus.*

6. — **Q**UANDÒ anima aliqua à Deo contemplationis gratiâ donatur , oportet , ut Confessarius optimè sciat modum quo eam dirigere debet , et ab omnibus illusionibus liberet ; aliàs maximum illi

afferet damnum, et quemadmodùm ait S. Joannes à Cruce, magnam ipse Deo redditurus est rationem. Contemplatio multùm differt à Meditatione. In meditatione quæritur Deus labore discursûs, in contemplatione sinè hujusmodi labore contemplatur Deus jam inventus. Insuper in meditatione anima operatur actibus suarum potentiarum, in contemplatione operatur Deus, et anima tantùm patitur, et recipit in se dona quæ à Divinâ gratiâ sibi infunduntur absquè eò quòd aliquid operetur, quoniam ipsa lux, et Divinus amor, quo tunc tota impletur, reddunt eam suaviter attentam ad contemplandam Dei sui bonitatem, qui tot illam cumulat donis.

7. — Advertere etiam oportet, quòd Deus antequàm concedat animabus donum contemplationis, solet eas introducere in orationem recollectionis, vulgò dictam di *Raccoglimento*, vel *otii contemplativi* (sic illam vocant Mystici), quæ non est adhuc contemplatio infusa; quoniam anima adhuc est in statu activo. Hæc recollectio (loquar hinc de naturali, quoniam de supernaturali et infusâ inferiùs loquemur *num.* 13.) est quandò intellectui opus non est cum labore quasi extrà animam exire ad considerandum mysterium aliquod, aut æternam veritatem, sed avulsus à rebus externis, et collectus quasi intrà animam ipsam, absquè labore, immò cum magnâ suavitate attendit illi veritati, aut mysterio, quodcunque sit. *Otium contemplativum* est ferè idem, nisi quòd in collectione anima attendit alicui devotæ cogitationi particulari; in otio verò cum generali quâdam Dei notitiâ sentit se in seipsâ collectam, et suaviter Deo attractam. In hac collectione, sive otio contemplativo, dicunt quidam Mystici, quòd etsi hæc oratio sit naturalis, nihilominus anima cessare debet non solùm à meditatione, sed etiam ab actibus voluntatis, scilicet amoris, oblationis, resignationis etc., et tantùm manere debet in quâdam amoris vigilantia, et attentione ad Deum, absquè eò quòd actum aliquem faciat. Veruntamen hujusmodi incantationibus ego prorsus acquiescere non valeo. Nulli dubium, quòd

quandò anima collectam se cernit, non debet se applicare meditationi, quia jam invenit sine ullo labore quicquid ipsa postulabat; præterquamquod ipsa ordinaria meditatio, ut ait P. Segneri in suo aureo opusculo de *Concordiâ inter laborem et quietem* (a), producit post aliquod tempus contemplationem quæ dicitur *Acquisita*, nempe illam quæ unico intuitu cognoscit veritates, quas antè nonnisi longo discursu et labore cognoverat. Sed his non obstantibus, nescio cur anima cessare debeat à bonis actibus voluntatis: Et quodnam tempus opportunius his faciendis actibus esse poterit, quàm tempus quo anima se collectam sentit? Verum quidem est, quod S. Franciscus Salesius consilium dedit B. Joannæ de Chantal, ut in suâ oratione, cum se Deo unitam sentiret, non repeteret novos actus, sed quare? quia scilicet Beata jam pervenerat ad contemplationem passivam. Undè quandò anima adhuc est in statu activo, non est ratio cur actus boni impedire debeant gratiæ operationem. Idem S. Franciscus Salesius præfigebat animabus devotis à se directis determinatum quemdam numerum adspirationum amoris, faciendum intra certum temporis spatium. Quandò anima pervenit ad statum passivum contemplationis, tunc anima etsi non mereatur, quia eo tempore non operatur, sed tantum *patitur*, nihilominus acquirit magnum quemdam vigorem ad operandum postea cum majori perfectione. Sed quandò anima adhuc est in statu activo, ut mereatur, operari debet, actus bonos faciendo; atque hæc sunt opera, quibus anima meretur gratiam Divinam. Undè rectè concludit idem P. Segneri, quod quandò Deus loquitur et operatur, oportet, ut anima taceat, et cesset à suis operationibus, nihil aliud ponendo ex parte suâ circa principium, quàm attentionem quamdam amoris ad Divinas operationes: sed quandò Deus non loquitur, necesse est, ut anima se adjuvet eo modo quo potest ad conjungendum se Deo, scil. meditationibus (quandò hæc sunt neces-

(a) *Seg. p. 1. c. 1. num. 1.*

sariæ), affectibus, precibus, et determinationibus, dummodò actus isti non eliciantur inviti : undè illi tantummodò sunt faciendi, quibus se anima sentit suaviter inclinam.

8. — Insuper advertendum est, quòd Deus, antequàm introducat animam in orationem contemplationis, solet eam purgare ponendo in ariditate supernaturali, quæ appellatur *Purgatio spiritualis*, ut eam purificet à suis imperfectionibus, quæ illi impediunt contemplationem. Atque hìc distinguendum est inter ariditatem *sensibilem*, quæ pertinet ad sensum, et ariditatem *substantialem*, quæ pertinet ad spiritum. Ariditas *sensibilis* (de *substantiali* loquemur num. sequenti) quondò est naturalis fert secum quoddam tædium rerum spiritualium, et obscuritatem quamdam leviolem, et minùs durabilem; sed quondò est supernaturalis, de quâ hìc agimus, ponit animam in quâdam obscuritate profundiori, quæ diutiùs durat, et quotidie majus accipit incrementum. Nihilominùs anima in tali statu constituta, licet sentiat se magis à creaturis alienatam, et habeat cogitationem semper in Deum defixam unà cum ingenti desiderio, et determinatione eum perfectè amandi, tamen sentit se redditam tanquàm impotentem ad hoc exequendum ob suas imperfectiones, quarum causâ videtur facta Deo odibilis : sed interea, hoc non obstante, non cessat se rectè gerere in virtutibus. Hæc molesta ariditas est quidam tractus gratiæ, est lux quædam supernaturalis, sed lux quæ affert pœnam et obscuritatem, quoniam volens se nudo spiritui communicare, et inveniens sensus, atque potentias animæ suæ non adhuc capaces, ex eo quia nondum prorsus à consolationibus sensibilibus sint disjunctæ, et consequenter materialibus, quæ plenæ sunt formis, imaginibus et figuris ; producit in animâ hujusmodi tenebras tam molestas, sed valdè utiles, quoniam per ipsas anima pervenit ad alienationem quamdam ab omnibus voluptatibus sensibilibus tam terrenis, quàm spiritualibus ; et insuper acquirit magnam suarum miseriarum cognitionem, atque impotentiae ad quodvis opus bonum perficiendum, et simul magnam ergà Deum vene-

rationem, qui illi repræsentatur venerabilis et terribilis. In hoc statu Director debet animam confortare ad sperandas res magnas à Deo, qui ad hunc finem ità se gerit cum eâ. Insinuet ei, ne conetur se exercere in meditatione, sed ut humiliet se, faciat actus oblationis, totamque se Deo committat, perfectissimè resignata dispositionibus suæ voluntatis, quæ tota tendit ad bonum nostrum.

9. — Post hanc purgationem sensûs solet Dominus concedere donum contemplationis, quæ dicitur gaudii; scilicèt recollectionis supernaturalis, quietis et unionis, de quâ deinceps loquemur; sed antè unionem, et post recollectionem et quietem, solet Deus purgare animam ariditate spiritûs, quæ dicitur ariditas *substantialis*, quâ Dominus vult, ut anima se totam in seipsâ annihilaret. Ariditas sensûs est subtractio devotionis sensibilis, sed ariditas spiritûs est quædam lux Divina, quâ Deus facit, ut anima suum nihil agnoscat. Atque hîc est ubi anima se cernit in quâdam terribiori agoniâ; nam etsi tunc ipsa sit magis determinata ad se vincendum in omnibus, et magis attenta ad Deo placendum, nihilominus quò magis agnoscit suas imperfectiones, eò sibi videtur à Deo expulsa, atque derelicta, tanquàm ingrata beneficiis acceptis: Immò et ipsa spiritualia exercitia, quæ peragit, ut sunt orationes, Communiones, mortificationes, eam magis contristant; nam cùm ea omnia non sinè magno tædio, et pœnâ perficiat, credit omnia digna suppliciis, et se Deo odibiliorem. Quin multoties animæ istæ videntur sibi summoperè odisse Deum, quam ob causam Deus eas jam reprobaverit, tanquàm sibi inimicas; et adhuc in vitâ faciat illis experiri damnatorum pœnas, et Divinam derelictionem. Et aliquandò Deus permittit, ut hujusmodi desolationes committentur mille aliæ tentationes, et motus impuritatis, iracundiæ, blasphemix, incredulitatis, et præsertim desperationis: ità ut miseræ in magnâ illâ obscuritate et confusione non valentes discernere resistantiam voluntatis, (quæ reverà tunc adhuc adest, sed ipsis est occulta, aut saltem dubia ratione præsentium tenebrarum) timent jam con-

sensisse, et ideò tantò magis existimant se derelictas à Deo.

10. — Hic ergo Confessarius quandò ei aliqua ex animabus istis occurrit, quæ jam per perfectionem progreditur, et opinetur se derelictam, in primis non terreatur videndo confusionem hanc, et audiendo tot expressiones timoris et desperationis; nec se ostendat timidum, aut ullo modo hæsitantem, sed viriliter eam confortet ad nihil timendum: et eo tempore plusquàm aliàs animet ad confidendum in Deo, recitans illi ea verba, quæ Dominus dixit S. Theresiæ, quòd scilicet nemo Deum amittit absquè eo quòd cognoscat amittere. Dicat ei omnes illas suggestiones blasphemiarum, incredulitatis, impuritatis, et desperationis non esse consensus, sed poenas, quæ si cum resignatione tolerantur, animam magis, magisque Deo conjungunt. Dicat: A Deo nunquàm odio haberi animam, à quâ amatur, et quæ bonæ est voluntatis. Addat, Deum ità se gerere cum animabus à se magis dilectis. *Ariditatibus et tentationibus* (dicebat S. Theresia) *probat Deus suos amatores. Quamvis ariditas totà vità perduret, anima non omittat orationem, veniet tempus quo omnia ei persolventur.* O quàm pulchram pro animâ desolatâ sententiam! Hortetur ergò, ut forti animo sit, et viriliter expectet res magnas à Deo, dùm eas per tutiorem viam deducit, scilicet per viam Crucis. Moneat etiam, ut primò humiliet se utpotè dignam ità à Deo tractari ob anteactæ vitæ defectus: Secundò, ut Divinæ voluntati se totam resignet, paratissimam se præbendo ad ea omnia perferenda, immò et majora pro omni tempore quo Deo placuerit: Tertiò projiciat se tanquàm mortuam in brachia Divinæ misericordiæ, et committat protectioni Mariæ SS. quæ Mater misericordiæ et afflictorum consolatrix jure appellatur.

11. — Ariditas sensûs perdurat quousquè, purificatis sensibus, anima apta ad contemplationem reddatur. Ariditas verò spiritûs durat quousquè reddatur capax Divinæ unionis: quamvis aliquandò etiam post unionem permittat Dominus, ut anima iterùm redeat ad hanc ariditatem, cā potissimùm

de causâ , ne anima seipsam negligat , et ut identidem suum nihil agnoscat.

12. — Completâ ergò purgatione sensûs , et ad finem perductâ ariditate sensibili , ponit Deus animam in statu contemplationis. Contemplatio vel est affirmativa , vel negativa. *Affirmativa* est quandò anima beneficio lucis Divinæ , sinè ullâ suâ operâ cernit aliquam veritatem aut creatam , ùt esset infelicitas inferni , felicitas Paradisi etc. aut increata , ùt Divinam misericordiam , amorem , potentiam , bonitatem. *Negativa* est quandò dignoscit perfectiones divinas non in particulari , sed in genere cum confusâ quâdam notitiâ , sed quæ ingerit conceptum longè majorem magnitudinis Divinæ. Et ità etiam in confuso agnoscit aliquam veritatem creatam , ut horribilitatem inferni etc. Sed transeamus ad primos contemplationis gradus : hi sunt : Recollectio interior spiritûs , et quies : de unione loquemur postea.

13. — Primus igitur gradus contemplationis est *Recollectio supernaturalis*. De naturali jam diximus supra n. 7. quæ tunc habetur quandò animæ potentiæ colliguntur ad considerandum Deum intrâ se ; et dicitur *Naturalis*, non quia anima ex se valeat illam operari : omnis enim actio virtutis , ut possit æternum præmium promereri , indiget auxilio gratiæ ; undè generatim loquendo est etiam supernaturalis : sed *Naturalis* dicitur , quia anima tunc est in statu activo , et beneficio gratiæ ordinariæ operatur. Recollectio verò *Supernaturalis* est illa , quam operatur Deus ministerio cujusdam gratiæ extraordinariæ , et per quam Deus collocat animam in statu passivo ; ità ut recollectio supernaturalis , seu infusa tunc propriè habeatur , quandò collectio potentiarum non evenit opera ipsius animæ , sed beneficio lucis quam Deus infundit , et per quam excitatur in animâ magnus , et sensibilis amor Divinus. In hoc statu non est cogenda anima ad suspendendum tranquillum eum discursum , quem fortè ei lux ipsa suaviter insinuet : quemadmodum nec debet incumbere considerationi rerum particularium , aut determinationibus , quas valet efficere. Nec debet curiosius

investigare quidnam sit interior ea spiriûs recollectio : sed sinat se dirigi à Deo ad considerandas res illas , illosque actus faciendos , ad quos se magis à Deo ferri cognoscit.

14. — Secundus gradus est *Quietis*. In recollectione vis amoris communicatur immediatè sensibus externis, quos, Deus ipse intrà animam facit colligere. Sed in quiete amor communicatur immediatè spiritui in ipso animæ centro : et amor ipse est ardentior, qui deindè etiam ad sensus externos diffunditur : hoc verò non semper : undè multoties accidit quòd anima habeat orationem quietis, sed sinè ulla dulcedine sensibili. Dicit S. Theresia (a) quòd in hâc oratione non suspenduntur omnes potentiae : suspenditur quidem voluntas, et remanet tanquàm ligata, quia tunc nullum aliud objectum præter Deum valet amare, qui eam sibi trahit ; sed intellectus, et memoria, aut phantasia quandòque remanent liberæ, et hùc illucque excurrunt. Undè dicit Sancta (b) animam de hoc non debere tristari : *Rideat (inquit) de suâ cogitatione, illamque deserat veluti stultam, et maneat in suâ quiete : et cùm voluntas sit domina, ipsa cogitationem ad se reducet, absquè ullo vestro labore.* Quòd si anima velit se applicare ad colligendam cogitationem, nihil omninò aget, et suam quietem amittet. In hoc statu multò minùs quàm in recollectione anima debet se applicare ad faciendas determinationes, aut alios actus ex se ipsâ emendicatos ; eos tantummodò faciat, ad quos se sentit à Deo suaviter impelli.

15. — Dicamus nunc aliqua de oratione puræ contemplationis, scilicèt de contemplatione negativâ superiùs enunciâtâ quæ est longè perfectior quàm affirmativa. Hæc contemplatio *negativa* dicitur *clara caligo*, quia ob nimiam lucis abundantiam intellectus obscuratur : quemadmodùm qui intuetur solem, radiorum fulgore obcæcatus nihil cernit, sed tantùm intelligit solem esse magnum quoddam

(a) *In Vita* c. 14. — (b) *Cammin. di Perfez.* p. 209.

lumen : sic Deus in istâ caligine infundit animæ lucem magnam , quæ facit , ut illa intelligat non jam veritatem aliquam particularem , sed acquirat generalem quandam et confusam notitiam suæ incomprehensibilis bonitatis , undè anima incipit efformare altissimam de Deo ideam , licèt confusam. Quandò animam aliquantulùm nòscit aliquam ex Divinis perfectionibus , etiam quidem conceptum suæ bonitatis concipit , sed longè melior est conceptus quem format quandò cognoscit Divinam perfectionem non posse comprehendì. Scribit Cardinalis Petruccius in doctissimis suis Epistolis , hanc orationem proptereà vocari orationem caliginis , quia in hâc vitâ anima non est capax clarè intelligendi Divinitatem ; undè in hoc statu intelligit non intelligendo ; sed intelligit longè meliùs omni alio modo intelligendi. Non intelligit , quia cùm Deus non sit res quæ formet imaginem aut figuram , intellectus nequit de eo ideam efformare ; et ideò nihil aliud intelligit , quàm quòd illum non valet intelligere , quapropter hujusmodi intelligentia vocatur ab Areopagitâ , *Sublimis cognitio Dei per ignorantiam*. In hâc oratione caliginis suspenduntur omnes interiores potentiae animi , et quandòque etiam sensus exteriores : ità ut anima aliquandò ingrediatur in *ebrietatem spirituales* , quæ facit eam prorumpere in quædam amoris deliria , ut cantus , clamores , flexus immodicos , saltus . et his similia , quemadmodum eveniebat S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis.

16. — Post gradus istos facit Dominus animam ad unionem transire. Unicus animæ scopus hìc esse debet : Unio scilicèt cum Deo , sed ut anima perfectionem attingat , non est necessaria unio *passiva* : satis est illi pervenire ad unionem *activam*. Paucissimæ , inquit S. Theresia , sunt animæ illæ , quæ diriguntur à Deo per vias supernaturales : Et nos in cœlo permultas aspiciemus quæ sinè hujusmodi gratiis supernaturalibus erunt gloriosiores illis , quæ gratias istas receperunt. Unio *activa* est perfecta uniformitas Divinæ voluntati , in quâ certè consistit tota perfectio Divini amoris ; *Perfectio* , inquit S. Theresia

S. Theresia (a), *non consistit in extasi ; sed vera unio animæ cum Deo est unio voluntatis cum divinâ voluntate.* Hæc unio est necessaria , non verò unio passiva ; et animæ illæ quæ solam habent activam , inquit eadem Sancta (b) , *fieri poterit quòd habeant meritum longè majus ; quia majorem patiuntur laborem , et Dominus dirigit eas ut fortes , et consolationes quas in hac vitâ non habent , servat , ut postea det eis in alia.* Cardinalis Petruccius inquit , quòd absquè contemplatione infusâ rectè quidem potest anima beneficio gratiæ ordinariæ pervenire ad annihilationem propriæ voluntatis , et ad eam transformandam in Deum , nihil aliud volendo , quàm voluntatem Dei. Et quamvis sentiat passionum motus , tamen hi non impediunt illi præfatam transformationem ; undè subdit , quòd cùm in hoc posita sit tota sanctitas , unusquisque nihil aliud debet desiderare , et petere à Deo , quàm ut dirigatur ab ipso , et in ipso suam efficiat voluntatem. S. Theresia tractando de unione passivâ , inquit (c) : quòd anima posita in eâ , *non videt , non sentit , neque advertit ita se habere ;* quoniam ex abundantia lucis et amoris efformatur illa beata caligo , in quâ suspenduntur omnes potentiæ animæ ; memoria enim non recordatur , nisi Dei : voluntas conjungitur Deo tali amore , ut nequeat amare aliud objectum , et intellectus tantâ luce repletur , ut nullam rem aliam valeat cogitare , nec etiam gratiam quam actu tunc recipit ; undè intelligit multum , sed nequit percipere quid intelligat. In summâ , anima in hoc statu constituta habet claram , et experimentalem cognitionem Dei præsentis qui in animæ centro eam sibi conjungit. Hæc unio , inquit S. Theresia (d) , non multum perdurat , sed ad summum dimidiam horam non excedit. In aliis contemplationibus , de quibus antea locuti sumus , Deus præbet se videndum tanquàm proximum animæ , hic

(a) *Concetti dell' Am. Conc. III.* — (b) *Avvisi per l'Oraz. Avv. 22.* — (c) *Mans. V. cap. 1.* — (d) *in Vitâ cap. 18.*

verò tanquam præsentem, et anima experitur cum sibi conjunctum per suavem quemdam contactum. Undè, inquit Sancta (a) in aliis contemplationibus posse animam dubitare, utrùm fuerit Deus, in hâc verò non. Hoc tamen non obstante, debet eam Confessarius monere non ideò evasisse impeccabilem. et propterea quò magis se videt à Deo hujusmodi gratiis donatam, eò magis esse debet humilior, et ab omnibus alienata, unicè diligendo Crucem, et vivendo in totum Divinis dispositionibus uniformata, cum assiduo timore quòd suæ infidelitates ex eo tempore acerbius punientur, ob majorem quâ committentur ingratitude. Inquit S. Theresia (b) sibi cognitæ plures animas, quæ, cùm antea ad hunc statum unionis ascendissent, postea in peccata mortalia præcipites ceciderunt.

17. — Tres dantur species unionis, et sunt; unio *simplex*, unio *desponsationis*, et unio *consummata*; quæ vocatur unio *Matrimonii spiritualis*. Unio simplex est illa de quâ usque adhuc locuti sumus. Dicendum nunc est de unione *desponsationis*. Hanc unionem solet ordinariè præcedere ariditas substantialis, quæ est purgatio spiritûs, de quâ jam supra locuti sumus n. 8. In hâc verò unione desponsationis tres sunt alii gradus diversi, scilicet *extasis*, *raptûs*, et *elevationis spiritûs*. In simplici unione suspenduntur potentix, sed non sensus corporei, quamvis hi remaneant valdè infirmi ad operandum. In unione autem extasis amittitur quoque usus sensuum, ita ut persona non videat, non audiat, et non percipiat nequè incisiones, nequè adustiones. Raptus verò nihil aliud est quàm impressio quædam gratiæ validior, quâ Dominus non solum elevat animam ad unionem, sed etiam rapit illam motu quodam subitaneo et violento; ita ut aliquandò elevetur etiam corpus, et reddatur leve ad instar plumæ. *Elevatio spiritûs* est quandò anima sentit se rapi quasi extrà se, et extolli supra seipsam cum magnâ quâdam violentiâ, undè anima ab ini-

(a) *Mans. V. c. 1.* — (b) *Mans. V. et VI.*

tio magnum experitur timorem. In elevatione spiritûs continetur tam extasis, quâ intervenit amissio sensuum, quàm raptus, id est motus violentus. Retulit mihi persona quædam similibus gratiis à Deo donata, quòd in talibus elevationibus spiritûs videbatur sibi tanquàm si anima è corpore fuisset avulsa, et elevata cum tantâ velocitate, ac si conficeret decies centena millia milliaria in quovis temporis momento non sinè magno terrore, quoniam ignorabat quò esset ascensura; sed cùm postea subsedisset, tunc illustrabatur ad cognoscendum aliquod Divinum arcanum. Sed hîc oritur dubium: Si in hâc unione suspenduntur potentiæ, et intellectus obscuratus à lucis abyssu, nequit attendere rebus quas intelligit; quâ unquàm ratione potest ibi anima intelligere, et verba facere de illo Divino arcano? Respondent Mystici, quòd quandò Deus vult, ut anima intelligat aliquod secretum, aut immittere illi aliquam visionem intellectualem, vel imaginariam, minuit nonnihil lucem, ità ut anima remaneat habilis ad cognoscendum et perpendendum quodcunque Deus voluerit.

18. — Tandem perfectior unio quæ dicitur *consummata*, et major quàm in hâc vitâ possit Deus concedere animæ viatrici, est illa quæ dicitur *Matrimonii spiritualis*, per quam anima transformatur in Deum, et fit unum quid cum Deo: eodem modo quo vas aquæ infusum mari evadit unum cum aquâ maris. Et advertendum hîc est, quòd in reliquis unionibus, ut loquuntur Mystici, potentiæ remanent suspensæ; in hâc verò minimè suspenduntur; quoniam potentiæ purificatæ à suâ sensibilitate, et materialitate jam effectæ sunt capaces Divinæ unionis; ità ut voluntas amet Deum suum placidissimè, intellectus rectè cognoscat, et attendat huic intimæ Divinæ unioni, quæ jam facta est in animæ centro, quod accidit eodem modo ac si quis intueretur solem et sinè ullâ offensione oculorum solis splendorem cognosceret. Insuper est advertendum, quòd hæc unio non est transitoria, ut duæ priores, sed permanens; ità ut anima fruatur habitualiter. Divinâ præsentia jam sibi conjunctâ, et fruatur in

pace stabili : nam passiones nihil ampliùs eam perturbant : illas quidem anima cernit dùm faciem suam ostendunt , sed non tristatur , nec ullam patitur molestiam ab illis , ad instar ejus qui fortè habitans super nubes , cerneret tempestates inferiùs evenientes , et ipse non tangeretur ab illis.

19. — Hic abs re non erit aliqua dicere de visionibus , locutionibus , et revelationibus ad discernendas falsas à veris. Visiones vel sunt *externæ* , vel *imaginariæ* , vel *intellectuales*. *Externæ* sunt quæ oculis cernuntur. *Imaginariæ* quæ spectantur in phantasiâ , seu imaginativâ. *Intellectuales* , quæ nequè oculis , nequè in phantasiâ videntur , sed à solo intellectu Divinâ luce adjuto , quæ species intelligibiles ingerit ; atque hæc visionum species , teste S. Theresiâ , tota est spiritualis , nullam enim in eâ partem habent sensus nequè externi , nequè interni qui sunt imaginativa , et phantasia. Notandum quòd nequè oculis , nequè phantasiâ potest anima cernere res sibi repræsentatas , nisi in apparentiâ corporeâ , etiamsi essent substantiæ spirituales. Contrà beneficio intellectûs res cernuntur tanquàm spirituales , etiamsi fuerint materiales ; vel ut meliùs dicam , noscuntur , non videntur , sed noscuntur longè meliùs quàm si oculis cernerentur.

20. — Advertendum tamen hìc est , quòd visiones istas tam Deus , quàm Diabolus potest operari , quod est intelligendum etiam de intellectualibus , ut videtur innuere S. Joannes à Cruce (a) contrà id quod sentit Cardinalis Petruccius ; quamvis multò faciliùs corporales , quæ ut plurimùm et præcipuè in fœminis ab ipsâ phantasiâ efformantur. Signa ad distinguendas veras à falsis sunt. 1. Si veniant ex improvviso sinè ullâ præcedenti animæ cogitatione. 2. Si ab initio afferant confusionem et terrorem , sed postea relinquant animam in pace. 3. Si sint raræ , quia frequentes sunt valdè suspectæ. 4. Si parùm durent , quoniam , inquit S. Theresia , (b) quandò anima intuetur per longum tempus rem sibi

(a) *Salita lib. 2. c. 23.* — (b) *Mans. VI. c. 9.*

repræsentatam, signum est quòd sit potiùs actus phantasiæ. Visio Divina ùt plurimùm transit ad instar fulguris, sed remanet indè immobiliter menti infixa. 5. Vera visio relinquit animam in summâ pace, et vividâ cognitione miseriæ suæ, non sinè ingenti desiderio perfectionis; ad differentiam visionum diabolicarum, quæ parùm remanent impressæ, et relinquunt animam in quâdam siccitate, perturbatione, motibus propriæ æstimationis, et cum fame sensibili harum gratiarum. Verùm cum omnibus signis superiùs memoratis, inquit S. Theresia (a) nullam certam haberi posse securitatem, quoniam multoties Dæmon scit simulare quietem, cogitationes humilitatis, desideria perfectionis; quæ omnia incertum est à quo procedant; quoniam sæpè ipse Dæmon, ut ei fides præstetur, solet hæc insinuare, ut tandem illum percipiat fructum, et deceptiones, quas intendit. Undè Director, regulariter loquendo, non prohibeat animæ enarrare sibi hujusmodi visiones, immò imponat illi ut manifestet quæcumque videt, sive vera ea sint, sive falsa, ùt docet S. Theresia (b); sed è contrario nullam ostendat curiositatem sciendi hujusmodi visiones, neque de his minutè animam interroget, nec præveniat dicendo: *Nùm fuit sic? Vidistine hoc, vel illud?* quia tunc facilè anima respondet affirmativè aut ex suâ malitiâ, aut simplicitate. Si apertè noverit hujusmodi visiones esse opus phantasiæ, aut diabolicum, quia fortè alienant animam ab obedientiâ, humilitate, aut ab aliâ virtute, tunc apertè ei hoc dicat. Si verò id Confessarius non discernat, omninò non expedit indubitanter asserere visiones illas esse vel diabolicas, vel phantasias, quemadmodùm solent quidam nimis increduli (ad differentiam aliorum, qui nimis creduli, omnes habent ùt veras); sed dicat pœnitenti, ut oret Deum quòd non ampliùs ducatur per vias adeò periculosas, se protestando quòd quamdiù vivet in terris velit Deum cognoscere solum per viam Fidei. Cæterùm insinuet

(a) *Mans. VI. c. 9.* — (b) *Mans. V. c. 9.*

174 Appendix 1. Directio Animar. Spirit.

ut ex visionibus habitis vel falsis, vel veris, illum percipiat fructum, qui magis est necessarius, et præcipuè se rectè cum Deo gerendi; ità enim agendo, quanquàm visiones fuerint à Dæmone, Dæmon remanebit elusus.

21. — Quod verò ad *locutiones* attinet, *Locutio* esse potest *successiva*, *formalis*, et *substantialis*. *Successiva* est quandò anima meditando aliquam veritatem Fidei, sentit sibi quasi responderi ab ipsomet suo spiritu, sed veluti ac esset persona extranea. Hæc quandò bonos parit effectus, ut esset amoris, aut humilitatis extraordinariæ, esse potest speciale Dei lumen: sed quandò non videt augeri consuetum amorem, indicium est eam esse intelligentiam proprii intellectûs. *Formalis* est quandò anima audit aliqua verba formata, sed extrà se; et potest hæc percipi vel auribus, vel imaginativâ, vel intellectu. Hæc, ut discernatur utrùm sit Divina, vel diabolica, videndæ sunt res quas exprimit, aut faciendas imponit, et effectus quos relinquit. Præcipuè, si est Divina, imponitque opera patientiæ, propriæ abjectionis, aut quodvis aliud opus spirituale, relinquet facilitatem quandam ad omnia toleranda, ad operandum, et se humiliandum. *Substantialis* est eadem ac formalis, et solùm differt in effectu; quoniam formalis aut instruit, aut imponit; Substantialis vero citò operatur id quod exprimit: ut e. c. si diceret: *Consolare: Noli timere: Dilige me*: anima tunc in eodem temporis puncto remanet consolatione repleta, intrepida, aut amoris igne succensa. Hæc locutio cæteris omnibus est securior; prima enim est valdè incerta: secunda, id est formalis, est multùm suspecta, præsertim quandò jubet res exequendas: Undè Director si observat ea quæ jubentur esse christianæ prudentiæ opposita, debet ea omninò prohibere; si verò non sint prudentiæ contraria, expedit ut earum suspendat executionem, quousquè deveniat in majorem securitatem, et multò magis si res sint extraordinariæ.

22. — Deniquè quod attinet ad *Revelationes* rerum occultarum, aut futurarum, ut scilicèt Myste-

reriorum Fidei, statûs conscientiarum, prædestinationis animarum, mortis, promotionis ad aliquam dignitatem, et his similia; hæc possunt tripliciter haberi, nempe per visiones, per locutiones, et per intelligentias nudarum veritatum. In hujusmodi revelationibus debet Director magnam adhibere prudentiam, nec sit nimis facilis ad credendum, præcipuè ad exequendum quandò agitur de certiorando aliquem ob notitiam in revelatione acceptam. Antè omnia jubeat animæ, ne revelationem aliis indicet, et ipse cautissimè semper procedat, immò utatur Sapientiorum consilio, quoniam ut plurimum tales revelationes dubiæ sunt, et suspectæ. Minus verò suspectæ sunt intelligentiæ simplicium veritatum circà Mysteria, attributa divina, malitiam peccati, damnatorum infelicitatem, et his similia; hæc quandò sunt Fidei conformes, inquit S. Joannes à Cruce (a) quòd anima non debet illas expetere, sed si ipsi concedantur, humiliter sunt ab eâ accipiendæ, et non refutandæ.

23. — Oritur hîc dubium: Utrùm omnes istæ species gratiarum et communicationum supernaturalium debeant rejici, aut acceptari? Et distinguendum est, ut ait doctus quidam Auctor (b) cum S. Joanne à Cruce, et aliis: Gratia illæ quæ elongant à Fide, ex eo quia consistunt in quibusdam notitiis distinctis, ut sunt visiones, locutiones, et revelationes; has oportet omni conatu rejicere; sed illæ, ex opposito, quæ sunt uniformes Fidei, ut sunt notitiæ confusæ, et generales, et tactus Divini qui uniunt animam Deo, non sunt rejiciendæ, immò possunt humiliter expeti et desiderari, ut magis magisque Deo uniatur, et in suo sancto amore solidetur. Hoc nihilominus intelligitur pro illis animabus quæ jam donantur similibus favoribus; quoniam pro aliis tutior via est desiderare et expetere tantummodò unionem activam, quæ, ut diximus, est unio voluntatis nostræ cum Divinâ

(a) *Salita l. 11. c. 33.* — (b) *F. Bern. de Castel vetere Dirett. Mist. l. 2. p. 2. c. 1.*

voluntate. Director igitur quandò ei occurrerit anima cum his communicationibus contemplationis, aut caliginis, aut unionis, non debet ei imponere ut eas rejiciat, sed ut humiliter et cum gratiarum actione recipiat. Semper verò utatur verbis quæ animam non omninò securam efficiant, sed relinquant quemdam timorem, qui eam etsi non conturbet, detineat verò in humilitate, et ab omnibus alienatione. Gratias autem quarundam notitiarum distinctarum quæ habentur per viam visionum, et his similium, ut superius diximus, jubeat Confessarius constantissimè recusari, semper tamen in spiritu humilitatis (et sinè ullo contemptu, ut expuendi in faciem, irridendi etc. quod non licet, ut plures asserunt), et protestando coram Deo? se velle ei in purâ Fide servire. Cæterùm, inquit S. Theresia, quòd quotiescumque anima sentit se suaviter accendi ad amorem ergà Deum, habere debet communicationem tanquàm Divinam, non ideò ut credat se aliis meliorem, sed ut animum faciat ad perfectiùs coram Deo ambulandum; ità enim agendo Deus efficiet ut Dæmon, etiamsi iste aliquam partem haberet, victus remaneat, et suis ipsis armis sibi damnificet.

24. — Sed concludamus. Director ergò 1. imponat animæ, ut superius diximus, ut fideliter enarret omnes communicationes quas habet in oratione, nullum tamen eas sciendi desiderium demonstret; nec unquàm aliis manifestet gratias supernaturales suo pœnitenti concessas; fiet enim ut illi ejus precibus se commendent, eamque maximo superbiendi periculo exponant. Vel si post hanc notitiam, levissimum intueantur defectum, multùm scandalizabuntur, et in derisione habebunt. 2. Non ostendat huic animæ talibus favoribus distinctæ particulare aliquod signum æstimationis, et multò minùs mittat alias pœnitentes ad petendum consilium ab eâ, vel ad exposcendum solatium, aut directionem; potiùs ostendat minoris eam facere, quàm alias animas, quæ ambulant per viam Fidei, quoniam animæ his favoribus ornatae, regulariter loquendo, semper, et multùm sunt humiliandæ. 3. Si advertat

animam servare humilitatem, atque timorem in istis Divinis communicationibus, oportet eam adjuvare, immò et securam facere, quoties expedire cognoverit. Inquit S. Theresia, quòd anima numquam movebitur ad magna pro Deo gerenda, nisi agnoverit magna accepisse à Deo. Et quidem eadem Sancta, quandò à SS. Francisco Borgia, et Petro de Alcantarâ fuit facta securior, dona, quæ ipsa acceperat, esse verè Divina, ex eo tempore ad perfectionem non ampliùs cucurrit, sed evolavit. Neque ex eo quòd cernit Director animam identidem in aliquem defectum incidere (quoties defectus non sunt plenè deliberati, aut commissi cum adhærentiâ et contemptu), reputare debet omnes hujusmodi communicationes pro mendaciis et illusionibus. Dominus tales gratias concedit non tantùm animabus perfectis, sed aliquandò etiam imperfectis, câ scilicèt ratione, ut liberet eas à suis imperfectionibus, et ad vitam perfectiorem extollat. Undè quandò dignoscitur quòd per hujusmodi communicationes anima magis magisque se liberet à passionibus, et proficit in amore Divino, atque in desiderio perfectionis, signum est quòd illæ sint bonæ. De reliquo quandò agitur de gratiis externis, ut sunt visiones, locutiones, et revelationes, regulariter loquendo, ut diximus, tutius est, ut Director ostendat parvi eas facere, dicendo id quod ait S. Theresia (a) è cœlo post obitum suum cuidam personæ Religiosæ : *Ne fidant animæ visionibus, et revelationibus particularibus; nec collocent perfectionem in eis habendis: licèt enim aliquæ ex eis sint veræ, plures nihilominùs sunt falsæ, et mendaces: et difficile est invenire unam veritatem inter plura mendacia* (quare plures sunt visiones falsæ quàm veræ); *et quò avidiùs expetentur, et in pretio habebuntur, eò magis persona aberrabit à Fide et humilitate, quæ est via tutior quam posuerit Deus.* Quare det ei consilium, ut oret Deum, ut veram concedat extasim; scilicèt totalem à rebus

(a) *Vita cap. 15. et Man. VI. c. 9.*

178 *Appendix 1. Directio Animar. Spirit.*

terrenis , et à semetipsâ alienationem , sinè quâ ad perfectionem nunquàm valebit pervenire. Quòd si unquàm Director advertet animam non esse benè fundatam in suæ miserix cognitione , et vellet pro certo tenere quòd suæ communicationes sint Divinæ , et turbaretur audiendo quòd Director nollet eas credere uti talés , pessimum signum est : signum est quòd illæ sint Dæmonis ex effectibus qui observantur , scilicèt adhæSIONIS superbiæ ; aut indicium est , quòd anima non benè ambulet , quoniam ipsa saltem dubitare deberet quoties dubitat Confessarius : et ideò in hoc casu omnibus modis est humilianda , et in timore detinenda quantum fieri potest ; et tunc si nec etiam acquiescit , privet eam Communionem , et severius mortificet , quia tunc in magno versatur periculo , ne decipiatur à Dæmone. Deniquè Director etsi judicaret reddere animam certiores , quòd suæ communicationes sint à Deo , tamen ei insinuet , ut in oratione semper præ oculis habeat (vel saltem in principio) punctum aliquod vitæ , vel Passionis Jesu Christi. Dicebat S. Theresia : Animam , quæ amittit directionem boni Jesu , nunquàm perventuram ad perfectam cum Deo unionem. Animæ incipientes meditantur Domini Passionem per modum discursûs ; Contemplativæ verò non utuntur discursu , sed proposito sibi Mystério aliquo , admirantur bonitatem , misericordiam , amorem divinum ; et hinc Deus facit eas transire , quandò ei placuerit , ad contemplationem suæ Divinitatis.

§. III. *De mortificatione.*

25. — **Q**UOD mortificationem oportet advertere , quod quandò animæ vitam spirituales incipiunt , ex eo quòd solet tunc Dominus , ut diximus , eas allicere consolationibus sensibilibus , in primis illis fervoribus vellent se interficere disciplinis , ciliciis , jejuniis , et similibus exercitiis afflictivis. Intereà oportet , ut Director sit parcissimus in hu-

jusmodi mortificationibus concedendis : nam aliàs superveniente indè tempore ariditatis , ut ordinariè solet accidere , facilè anima destituta suo pristino fervore sensibili , omittet omnes suas mortificationes ; et incipiens indè diffidere relinquet etiam orationem , et vitam ipsam spiritualem , utpotè res minùs sibi accommodatas , et consequenter amittet omnia. Aliquandò etiam accidit , ut hæ animæ incipientes ratione primi illius fervoris se dent in res immoderatas , et incidant in morbos corporales , et tunc ut reficiantur , omittunt omnia exercitia spiritualia non sinè ingenti periculo ampliùs ea non resumendi. Ideò Director curare debet , ut priùs ipsæ in vitâ spirituali solidentur , et postea consideratis circumstantiis sanitatis , occupationum , atque fervoris concedat illis eas mortificationes externas , quas ipsis magis judicaverit convenire secundùm Christianam prudentiam. Dico *secundùm Christianam prudentiam* ; quoniam dantur aliqui Directores adeò imprudentes , qui omnem animæ progressum collocare videntur in onerando eam jejuniis , ciliciis , disciplinis sanguineis , adustionibus , et his similibus. Alii verò omnes omninò mortificationes externas videntur reprobare tanquàm inutiles spirituali progressui , totam perfectionem in interiori mortificatione collocando. Sed hi etiam errant ut primi , quoniam mortificationes corporales adjuvant internas , et sunt quodammodò necessariæ (quandò possunt exerceri) ad frænandos sensus ; et ideò legimus ab omnibus Sanctis plùs minùsve fuisse frequentatas. Verum quidem est , quòd mortificatio interior passionum est à pœnitentibus potissimùm exigenda ; ut e. c. esset : Non respondere injuriis , non quærere , neque manifestare aliis quæ tendunt ad propriam æstimationem , cedere in contentionibus , aliorum voluntati condescendere (sed sinè damno spirituali) ; undè expedit aliquandò alicui animæ prohibere omnes mortificationes externas , quousquè sentiat liberam ab aliquâ passione magis dominante , ut vanitatis , rancoris , cupiditatis rerum hujus mundi , æstimationis propriæ , aut propriæ voluntatis. Sed absolutè asserere : Mor-

tificationes externas nihil, aut parùm prodesse, maximus error est. Dicebat S. Joannes à Cruce, ei qui reprobat pœnitentias, nullam præstandam esse fidem, etiamsi miracula perpetraret.

26. — Ab initio ergò Director autè omnia injungat pœniti, ut nihil unquàm faciat contrà, aut sinè ejus obedientiâ. Qui contrà obedientiam pœnitentias agunt, inquit S. Joannes à Cruce, *Hi magis progrediuntur in vitiis, quàm in virtutibus.* Sit quoque, ut dixi, valdè retinens in concedendis hujusmodi mortificationibus, quamvis id importunius efflagitent pœnitentes. Satis erit ab initio eis concedere aliquam tenuem, sed raram mortificationem, ut disciplinam, catenulam ferream, abstinentiam, potiùs ad ingerendum in eorum animis mortificationis desiderium, quàm ad eos ut convenit mortificandos; et postea processu temporis poterit liberaliùs agere juxtà progressum quem anima faciet in virtutibus: quandò enim illa erit in spiritu solidata, non poterit ei sine scrupulo opportunas mortificationes denegare. Cæterum, ordinariè loquendo, generalem hanc regulam sibi proponat, nunquàm scilicet concedendi mortificationes externas, nisi priùs requisitus; quia hæ non multùm prosunt, si absquè magnâ appetentiâ recipiantur: et quoties concedit, semper minùs quàm postulatur concedat, et potiùs, ut inquit Cassianus, excedat in denegando, quàm in concedendo. Præcipuè curet suadere mortificationem externam circà gulam, cujus quædam animæ spirituales non admodùm sunt amantes: hæc reverà est omnium durissima, sed utilissima spiritui, et sæpè etiam corpori: Dicebat S. Philippus Neri: *Qui non coercet gulam, nunquàm perveniet ad perfectionem.* E contrario sit parcus in concedendis mortificationibus somni, quoniam hæc facilè tùm corporis, tùm spiritûs saluti sunt nocivæ; sublato enim somno sufficienti, patitur caput, et languente capite remanet persona inhabilis ad meditandum, et ad cætera alia exercitia devotionis. Quamcumque verò mortificationem concesserit pœniti, ut omnem auferat superbiendi occasionem, persuadeat illi hoc nihil

prorsus esse respectu ejus quod Sancti fecerunt, et respectu poenarum quas pro nobis perpessus est Jesus Christus. Dicebat S. Theresia : *Totum est immunditia quicquid agere possimus in comparatione unius sanguinis guttæ, quam Dominus effudit pro nobis.* Meliores mortificationes, utiliores, et periculis minùs obnoxie sunt negativæ, ad quas faciendas, regulariter loquendo, non est necessaria obedientia Directoris, ut esset privare se visione, aut auditione rerum curiosarum, loqui parcè, contentus esse cibis gustui minùs acceptis, seu malè conditis; non accedere ad ignem tempore hyemis; eligere pro se res viliores; exultare et lætari deficientibus quibusdam rebus etiam necessariis; quoniam in hoc consistit virtus paupertatis, ut ait S. Bernardus : *Virtus paupertatis non est paupertas, sed amor paupertatis.* Insuper non queri de incommodis temporum; de contemptu suū ipsius; de persecutionibus, molestiisque infirmitatibus corporis. Scalpro cruciatuum et dolorum perficiuntur lapides Hierusalem cœlestis. Dicebat S. Theresia : *Credere quod Deus admittat in suam amicitiam gentem commoditatis amicam, dementia est. Animæ, quæ verè diligunt Deum, nesciunt quietem expetere.*

27. — Hic oritur dubium : Evangelium in quodam loco ait : *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in Cœlis est. Matth. 5. 16.* In alio loco dicit : *Te autem faciente eleëmodynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Matth. 6. 3.* Quæritur ergò, utrùm actus virtutis sint manifestandi aliis, vel occultandi? Et respondetur distinguendo : Opera communia ad virtutem Christianam necessaria exerceri debent palàm; ut esset frequentia Sacramentorum, Oratio Mentalis, Visitatio Venerabilis, audire Missam genibus flexis, et cum interiori spiritûs recollectione; deferre oculos modestos; silentium in Ecclesia servare; dicere : *Volo Sanctus evadere*; fugere garrulitatem, conversationes periculosas, curiositates, et his similia. Opera vero quæ dicuntur supererogationis extraordinariæ, et quæ sapiunt singularitatem, ut suprâ enarratæ poeniten-

tiæ externæ ciliciorum, flagellorum, orationis cum brachiis in crucem expansis, comestionis herbarum amariorum, suspiriorum, fletûs tempore orationis etc. occultari debent, quantum possibile est. Reliqua verò opera virtutis, ut ministrare infirmis: erogare eleëmosynam pauperibus: humiliare se facienti injurias, et similia; hæc meliùs erit occultare quantum fieri potest. Sed si fortè exerceri nequeant nisi publicè, non debent prætermitti, dummodò fiant tantum intuitu placendi Deo.

§. IV. *De frequentia Sacramentorum.*

28. — **T**ANDEM dicenda sunt aliqua de modo quo Confessarius dirigere debet animas spirituales circa frequentiam Sacramentorum, scilicet Confessionis et Communionis. Quod spectat ad Confessionem expedit ipsis insinuare, ut generaliter de suis peccatis confiteantur, si adhuc non fecerint; quia si fortè jam fecerint, vel si anima esset scrupulis agitata, oportet omninò Confessionem hanc prohibere. Quoad verò Confessionem ordinariam, quædam animæ delicatioris conscientie consueverunt quotidie confiteri; sed, generaliter loquendo, sufficiet personis spiritualibus præsertim scrupulosis confiteri semel, aut ad summum bis in hebdomadâ. Sed quando aliqua ex istis gravaretur aliquâ culpâ levi, et non haberet opportunitatem confitendi, dicit P. Barisonius in suo tractatu de Communionem, innixus auctoritati S. Ambrosii, et complurium aliorum Auctorum (quod etiam suadet S. Franciscus Salesius in quâdam suâ Epistolâ), quod non ideò omittere debet Communionem; ad remissionem enim venialium docet Sacrum Concilium Tridentinum esse quoque alia media, ut essent actus Contritionis et Amoris; undè meliùs tunc est ad purificandam animam à culpâ illâ uti istis mediis, quàm privari Communionem propter absentiam Confessarii. Et sapiens quidam Director dicebat, quod aliquandò longè fructuosius est pro quibusdam animabus ti-

moratis disponere se ad Communionem actibus suis, quàm cum ipsâ Confessione. Et multoties accidit quòd tunc anima se disponat actibus ferventioribus contritionis, confidentiæ, et humilitatis.

29. — Quoad verò Communionem non loquimur hìc de obligatione Pastorum animarum non negandi Communionem cuicunque subdito qui non sit publicè peccator, et quoties rationabiliter petat. Satis de hoc egimus in Libro (a), in quo vidimus, Innocentium XI. quodam suo Decreto ordinasse usum Communionis frequentis totum remitti prudentiæ Confessariorum; undè sinè evidenti causâ, nescio quomodò Parochi possint tutâ conscientiâ denegare petentibus Communionem. Et notandum est, quòd in præfato Decreto prohibetur Episcopis præscribere in genere suis subditis dies ad faciendam Communionem. Sed loquimur hìc dumtaxat de modo quo Confessarii debent se gerere in concedendâ Communionem suis pœnitentibus. In hoc quidam errant ob nimiam indulgentiam, alii ob nimium rigorem. Non est dubium quin error sit. ùt advertit hodiernus S. P. Benedictus XIV. in aureo suo libro *de Synodo*, concedere Communionem frequentem iis qui sæpè in peccata gravia labuntur, nec solliciti sunt de agendâ pœnitentiâ, ac de suâ emendatione; aut iis, qui accedunt ad Communionem cum affectu ad peccata venialia deliberata sinè ullo desiderio se ab eis liberandi. Expedit quidem aliquandò concedere Communionem aliquibus, qui essent in periculo labendi in peccata lethalia, ut vires recipiant ad resistendum: sed respectu earum personarum, quæ non existunt in tali periculo; et contrà committunt ordinariè peccata venialia deliberata, et nulla in eis emendatio, nequè desiderium emendationis effulget, optimum erit non permittere eis Communionem plusquàm semel in hebdomadâ; immò poterit expediens esse illis aliquandò per integram hebdomadam Communionem interdicere, ut majorem concipiant horrorem in suos defeetus, et

(a) *Op. nost. Moral. lib. 6. n. 254.*

majorem ergà Sacramentum hoc reverentiam (a). Tantò magis , quòd sententia communior tenet: Recipere Eucharistiam cum peccato levi actuali , aut cum affectu ad ipsum , novam esse culpam ratione irreverentiæ , quæ irrogatur Sacramento. Quidam afferunt Decretum S. Anacleti (b), in quo habetur: *Peractâ consecratione omnes communicent , qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus ; sic enim et Apostoli statuerunt , et S. Romana tenet Ecclesia.* Sed in primis negatur à P. Suarez et aliis , quòd unquam fuerit tale Apostolorum præceptum. Secundò Decretum istud , ut Glossa ibidem testatur , et Catechismus Romanus (c), non obligabat omnes fideles , sed tantum ministros assistentes Altari. Et tandem posito quòd Decretum obligaret omnes , certum est hodiè in desuetudinem abiisse.

3o. — E contrario errant certè quidam alii Directores , et multum se elongant à spiritu Ecclesiæ , dum sinè ullo respectu ad exigentiam aut progressum animarum , negant indiscriminatim Communionem frequentem , non aliâ ratione ducti , quàm quia frequens est. Ipse Catechismus Romanus (1), explicans desiderium S. Concilii Tridentini , ut omnes Sacrificio Missæ adstantes communicent , docet esse officium Parochi sedulò hortari fideles ad Communionem non modò frequentem , sed etiam quotidianam , cum obligatione instruendi illos , quòd sicut corpus , ità et anima eget quotidiano alimento. Prætermitto hìc afferre Sanctorum Patrum et Magistrorum spiritus auctoritates omninò conformes ; quoniam hæ reperiuntur adnotatæ in tot libris qui tractant de frequenti Communione. Sufficiat scire ex Catechismo Romano loco suprâ citato , et ex Decreto Innocentii XI. relato in nostro Libro (e), quòd frequens Communionis usus , immò quotidianus , fuit semper ab Ecclesiâ , et ab omnibus Patribus approbatus , qui , ut demonstrat doctus quidam

(a) *Lib. 6. num. 270.* — (b) *Can. Peracta. 2. dist. 2. de Conf.* — (c) *Cat. Rom. de Sac. Euch. p. 2. n. 61.* — (d) *Cat. ibid. n. 70.* — (e) *Merz lib. 6. n. 254.*

Auctor, quoties adverterunt frigescere usum Communionis quotidianæ, omnem diligentiam adhibuerunt ad illum redintegrandum. Et in III. Synodo Mediolanensi habitâ sub S. Carolo Borromæo, injunctum fuit Parochis exhortari fideles in concionibus ad hanc frequentiam Communionis; et insuper impositum fuit Episcopis provinciæ, ut prohiberent concionari, et severius punirent eos qui oppositum disseminarent tanquàm scandalorum satores, et potius Ecclesiæ sensui contradicentes. Insuper in præfato Decreto Innocentii imponitur Episcopis, ut diligentissimè caveant, ne alicui Communio denegetur, etiam quotidiana, et quærant, ut par est, in suis subditis hanc alere devotionem. Fatentur ultrò quidam spiritus rigidiores licitam quidem esse Communionem quotidianam, sed dicunt requiri ad hoc debitam dispositionem; sed seire ab ipsis desideramus quidnam intelligant hoc nomine *debitæ dispositionis*? Si intelligunt dignam, ecquis unquàm deberet ampliùs ad Eucharistiam accedere? Solus Jesus Christus dignè Eucharistiam sumpsit, quia solus Deus dignè Deum potuit recipere. Si verò convenientem dispositionem intelligunt, jam superius dictum est, quòd iis qui actualia habent peccata venialia, aut affectum ad illa, sinè desiderio emendationis, æquum est frequentem Communionem denegare. Sed si postea loquamur de illis, qui sublato jam affectu etiam ad venialia, et superatâ majori parte pravarum suarum inclinationum, magnum communicandi desiderium habent, inquit S. Franciscus Salesius (a) quòd hi prævio sui Directoris consilio, rectè possunt communicare quotidie. Et S. Thomas (b) docet quòd quandò anima aliqua experitur beneficio Communionis se crescere in amore Divino, nec imminui reverentiam in Sacramentum, non debet abstinere à Communionem etiam quotidianâ. En ipsa S. Doctoris verba: *Si aliquis experientiâ comperisset ex quotidianâ Communionem*

(a) *Vita Divota* c. 20. — (b) *S. Thom. 4. Sent. d. 12.*

augeri amoris fervorem , et non minui reverentiam , talis deberet quotidie communicare.

31. — Et quamvis aliquo die à Communione abstinere sit etiam virtus, tamen inquit P. Granata in suo Tractatu de Communione, esse communem Doctorum opinionem, quòd melius sit accedere quotidie ad Communionem ob amorem, quàm abstinere ob reverentiam. Et hoc confirmat idem S. Thomas, (a) dicens : *Et ideò utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti , et quòd quotidie sumatur , et quòd aliquandò abstinenceatur. Amor tamen , et spes ad quæ semper Scriptura nos provocat , præferuntur timori.* Immò rectè ait P. Barisonius, quòd ille, qui ad Eucharistiam accedit cum desiderio crescendi in amore Divino, etiam reverentiæ actum exercet ergà Jesum Christum; immò hic facit actum positivum, quandò ille qui abstinet facit tantummodò negativum. Plures Sancti, qui magnam ergà hoc Sacramentum reverentiam habuerunt, non abstinuerunt à quotidianâ Communione : ut consueverunt S. Gertrudis, S. Catharina Senensis, S. Theresia, B. Joanna du Chantal, et alii. Et asserentibus hodiè non ampliùs existere has Sanctas Theresias, rectè reponit idem P. Barisonius : Temeritatem hanc esse supponere quòd hodiè manus Domini sit abbreviata. V. P. Magister de Avila non dubitat dicere, quòd illi qui damnant eos qui sæpiùs ad Eucharistiam accedunt, Dæmonis officio funguntur.

32. — Cæterùm considerando relatas doctrinas, videtur non posse Director sinè scrupulo negare Communionem frequentem, et etiam quotidianam (excipe ordinariè loquendo unum diem in quâvis hebdomadâ, ut facere solent prudentes aliqui Directores, et excipe tempus illud quo privare velint pœnitentes Communione, ad probandam eorum obedientiam, aut humilitatem, aut ob aliquam aliam justam causam) quibusdam animabus cam desiderantibus, ut proficiant in Divino amore; semper verò ac illa vivendo alienata ab affectu

(a) p. 3. q. 80. a. 10. ad 3.

cujuscumque culpæ venialis, incumbit insuper multum orationi mentali, et conatur tendere ad perfectionem, et amplius non labitur in peccata, etiam venialia plenè voluntaria: Hæc enim, ut ait S. Prosper, est perfectio quæ potest in hac vitâ haberi, attentâ humanâ fragilitate. Et quandò Confessarius utile esse cognoverit concedere Communionem frequentem similibus personis, inquit Innocentius XI. in suo Decreto, nihil obstare, quòd sint etiam negotiatores et conjugati. En ejus verba: *Frequens (ad Sanctiss. Eucharistiam) accessus Confessariorum judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, et frequentiae fructu, et ad pietatem processu laicis, negotiatoribus et conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illi præscribere debebunt.*

33. — Et quamvis anima aliqua eaderet aliquandò in veniale peccatum voluntarium ob meram fragilitatem, sed citò postea doleret, emendationemque proponeret; si deindè Communionem desideraret ad robur accipiendum à Sacramento, ne cadat, et ad progrediendum in viâ perfectionis, quânam de causâ ei esset deneganda Communio? Damната jam fuit ab Alex. VIII. Propositio 22. *Baji, quæ dicebat: Sacrilegi sunt judicandi qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequàm de delictis suis pœnitentiam egerint.* Et Propositio 23. *Similiter arcendi sunt à Sacra Communionem quibus nondùm inest Amor Dei purissimus, et omnis mixtionis experti.* Sacrum Concilium Tridentinum vocat hoc Sacramentum: *Antidotum quo liberamur à culpis quotidianis, et à peccatis mortalibus præservamur.* Et quidem ad hunc finem præservandi animam à recidivis, Apostoli Communionem quotidianam primævis Christianis concedebant, inter quos sinè ullo dubio reperiebantur similiter imperfecti, et fortassè imperfectiores, ut arguitur ex Epistolis SS. Pauli et Jacobi. S. Ecclesia (in Postcommunionem Dom. XXIII. post Pentecosten) orat, *ut quidquid in nostrâ mente vitiosum est, dono medicationis hujus Sacramenti curetur.* Ergò Communio fuit insti-tuta etiam pro imperfectis, ut virtute hujus cibi

sanentur. Notandum insuper est id quod S. Franciscus Salesius in suâ Philotheâ (a) in hoc proposito dicit : *Si quærunť à te cur tam frequenter communices , responde illis , quòd duplex personarum genus debet sæpiùs communicare , perfecti scilicet et imperfecti : perfecti , ut se in perfectione conservent ; imperfecti , ut ad perfectionem valeant pervenire. Fortes , ne debiles fiant ; debiles , ut fortes evadant ; infirmi , ut curentur ; benevalentes , ne infirmetur. Et quod ad te attinet utpotè imperfectam , infirmam , ac debilem , eges frequenti Communione. Dic illis , quòd ii , qui mundanis negotiis non sunt implicati , debent sæpiùs communicare , quia habent opportunitatem ; qui verò hujusmodi negotiis detinentur , quia egent communionem. Deniquè Sanctus concludit , dicens : Accede sæpiùs , ó Philothea , ad Eucharistiam , immò quàm sæpiùs consilio tui Directoris , et crede mihi quòd lepores in nostris montibus albi evadunt non aliâ ratione , nisi quia non edunt nisi nivem ; et tu comedendo puritatem in hoc Sacramento tota pura evades. Item P. Granata in suo Tractatu de Communionem ait : Non debet homo recedere ab hoc Sacramento ob propriam indignitatem ; pro pauperibus enim relictus est hic thesaurus , et pro infirmis hæc medicina ; itaque nemo (subdit) quantum imperfectum se noscat , debet se longè ab hoc remedio tenere , si verè curari desiderat. Immo , ait idem Auctor , quòd quantum magis quis se debilem noscit , tantò magis ad hunc cibum fortium debet accedere. Quod valdè consonat cum eo quod inquit S. Ambrosius (b) : Qui semper pecco , debeo semper habere medicinam : Idem alibi (c) : Quotidiè peccas , quotidiè sume.*

34. — Adde , quòd S. Thomas docet (d) ; Effectum Sacramenti , quantum ad augmentum gratiæ , non impediri à peccatis venialibus , dummodò non committantur in ipsâ Communionem : et quamvis hæc impediunt in parte , non tamen in totum effectum Sacramenti impediunt. Hanc sententiam

(a) *Vita d'vota* c. 21. — (b) *Lib. 4. de Sacr.* c. 6. — (c) *Lib. 5. de Sacr.* c. 4. — (d) *S. Thom.* 3. p. q. 79. a. 8.

communiter tenent *Sotus, Suarez, Valentia, Vasquez, Coninkius*, et plures alii apud *Salmanticenses* (a). Insuper tenent plures graviores Auctores (b): Hoc Sacramento ex opere operato remittere peccata venialia, de quibus anima actualem complacentiam non habeat; atque hoc concordat cum eo, quod ait Catechismus Romanus (c): *Remitti verò Eucharistiâ, et condonari leviora, quæ venialia dici solent, non est quòd dubitari debeat; Quidquid enim cupiditatis ardore anima amisit, totum Eucharistiâ, eas minores culpas abstergendo, restituit.* Saltem, ut ait Angelicus (d) cum communi, excitatur per Communionem actus charitatis, quo inde peccata remittuntur: *Qui (actus charitatis) excitatur in hoc Sacramento, per quem peccata venialia solvuntur.*

35. — Quod si postea dignoscatur, non obstante frequentiâ Communionis, anima nihil proficere in viâ perfectionis, nequè se emendare à culpis deliberatis, licèt venialibus, ut si adhæreret etiam voluptatibus sensuum in videndo, audiendo, edendo, cum aliquâ vanitate vestiendo, tunc certè consultò restringendus erit usus Communionis, etiam ut seriò cogitare incipiat de suâ emendatione, et suæ spirituali perfectioni consulere. Cæterum advertendum est, quòd licèt juxtà S. Thomam (e), ut possit quis ad Communionem accedere, *requiritur, ut cum magnâ devotione accedat*: nihilominùs non est necessarium ut illa sit summa, vel apertè sensibilis. Sufficit Directori detegere in intimo voluntatis sui pœnitentis quamdam alacritatem ad exequenda quæcumque Deo placuerint. Qui à Communionem abstineret, quia non sentiret in se magnum quemdam fervorem, inquit doctus Gerson, esset comparandus illi qui nimis frigescens nollet ad ignem accedere, quia nullum in se experitur calorem. Undè docet P. Granada, cum Cajetano, per-

(a) *Lib. 6. n. 270. Qu. II.* — (b) *Ib. n. 269. v. Eff. II.*
 — (c) *De Euch. p. 2. n. 52.* — (d) *3. p. q. 79. a. 4.* —
 (e) *Qu. 80. a. 10.*

sonas pusillanimes, quæ ob immoderatum timorem suæ indignitatis Communionem omittunt, magnum suo proprio progressui inferre præjudicium. Neque ad proseguendas Communiones, inquit S. Laurentius Justinianus, oportet, ut anima sentiat, aut apertè in se discernat augmentum fervoris, quoniam non rarò hoc Sacramentum operatur, absquè eo quòd nos ipsi animadvertamus. Et S. Bonaventura inquit (1) : *Licet tæpidè, tamen confidens de misericordiâ Dei fiducialiter accedas, quia qui se indignum reputat, cogitet, quòd tantò magis eget medico, quantò senserit se ægrotum; nequè idèò quærit te jungere Christo, ut tu eum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab illo* : Et postea subdit : *Nequè præmittenda est Sancta Communio, si quandòque non sentit homo specialem devotionem, cum se ad illam præparare studeat, vel in ipsâ perceptione, vel post fortè minùs devotum se sentit, quàm vellet*. Ergò benè sentit Sanctus, quòd etsi anima experiretur minorem devotionem post susceptam Eucharistiam, quàm antea, nec etiam debet eam omittere. Quapropter, quemadmodum quandò anima sentit se maximoperè ad Communionem inclinatum, expedit identidem eam mortificare Communionem differendo (præsertim si advertatur, quòd per illam prohibitionem turbetur; hujusmodi enim contristatio est argumentum superbiæ, quæ eam verè reddit indignam); ità ex opposito quandò sentit in se ariditatem, et tædium ad Eucharistiam suscipiendam, expedit tunc illam sæpiùs ad Communionem impellere, ut à Sacramento vires acquirat.

36. — O utinam, concludo, ô utinam et in mundo plures animæ hujusmodi invenirentur (quæ à nonnullis ultrà quàm convenit rigiditati addictis, irreverentes, et temerariæ vocantur), quæ odio habentes etiam culpas leviores, expeterent communicare non modò frequenter, sed etiam quotidie, cum vero desiderio se emendandi, et in Divino amore proficiendi : si enim hoc esset, longè plùs

(a) *De Profectu Rel.* c. 78.

in mundo Jesus Christus diligeretur. Benè experientia demonstrat omnibus his qui dirigendarum animarum munus exercent, ut et ego expertus sum, valdè quidem proficere personas illas, quæ recto cum desiderio ad Communionem accedunt : et Dominum mirum in modum eas ad suum amorem pertrahere, quamvis sæpè hoc eis non manifestet pro majori earundem bono; quin et multoties eas relinquit in tenebris et desolatione, et sinè ullâ devotione sensibili, animabus istis (ut docent S. Theresia, et S. Henricus Susonius) nullum efficacius est remedium, quàm frequens Communio. Undè ut concludamus, curet Confessarius Communionem suadere, quoties verum desiderium demonstret, et quoties advertit animam in spiritu proficere beneficio Communionis. Curet etiam insinuare, ut post Communionem immoretur in gratiarum actione pro eo tempore quo potest. Paucissimi sunt Directores qui sedulò id faciunt; scilicèt inculcare suis pœnitentibus, ut per aliquod notabile tempus post susceptam Eucharistiam gratias agant; et ratio est, quia paucissimi sunt Sacerdotes qui post Missæ Sacrificium cum Jesu Christo in gratiarum actione subsistant; Et ideò pudet eos aliis insinuare quod ipsi non faciunt. Gratiarum actio ordinariè per integram horam durare deberet : Fiat saltem per dimidiam, in quâ anima in amando et petendo se exerceat. Inquit S. Theresia, quòd post Communionem Jesus existit in animâ tanquàm in throno misericordiæ, ut illi gratias elargiatur, dicens : *Quid vis, ut tibi faciam?* Et alibi : Post Communionem non amittamus tam præclaram opportunitatem negotiandi. Non solet sua Divina Majestas malè rependere hospitium, si benè in animâ excipitur. Insinuet etiam, ut sæpiùs spiritualiter communicet : quæ res valde à Tridentino Concilio commendatur. *Spiritualiter communicare* (inquit S. Theresia) *est valdè utile. Nolite id prætermittere; hinc enim experietur Dominus quantum eum ametis.*

§. V. *Methodus vitæ pro aliquâ Moniali quæ exposceret dirigi per viam perfectionis.*

37. — **A**NTÈ omnia præmittere oportet, ea quæ inferiùs exponam, intelligenda esse, quoties non obstat pœnitenti aliquod impedimentum sanitatis, officii, aut obedientiæ; quod etiam intelligendum est cum licentiâ Patris Spiritualis, et etiam Præsulis Monasterii, pro eo quod spectat mortificationes externas quæ aliorum oculis sunt expositæ.

Et primùm quoad Orationem. 1. Tres saltem horas orationi mentali vacare, unam manè, aliam vesperè, et aliam post Communionem. 2. Visitare SS. Sacramentum, et Mariam SS. per semihoram, vel saltem quadrantem. In his orationibus incumbat renovandis votis pluries in die, si jam emisit professionem; vel illis quibus fortè se obligavit. 3. Recitare Rosarium saltem quinque decadum cum aliis orationibus vocalibus; sed hæc nè sint plùs justo, quia cùm plures sunt, recitantur cum tenui fructu caput aggravant, et indè orationem mentalem impediunt. 4. Uti sæpius orationibus jaculatoriis ut e. c. *Deus meus et omnia, quàm bonus es, Deus meus! Diligam te, Jesu amor meus, pro me crucifixus. Domine, quare non amaris ab omnibus? O utinam et nunquàm offendissem te! Volo, Domine quæcumque tu vis. Quandò te videbo, et amabo de facie ad faciem? Ecce me; fiat de me quodcumque vis.* Insinuet magnoperè Director hujusmodi jaculationes amoris, et anima magni eas faciat. 5. Orationi adjungere lectionem spiritualem per semihoram, legendo Opera vel Rodriquez, vel Santjuræi, vel Monita ad Religiosos, vel alium librum qui tractet de virtutibus, vel legere Vitas Sanctorum quarum lectio est fortassis cæteris omnibus utilior.

Secundò accedere quotidie ad Communionem uno excepto die in quavis hebdomadâ. Sed in Nativitatibus Spiritûs Sancti, Nativitatis Domini, et Ma

riæ Sanctissimæ, et Sanctorum Patronorum communicet quotidie, et quotidie saltem ter communicet spiritualiter.

Tertiò quoad mortificationes. 1. Quotidie flagellationem incruentam per horæ quadrantem circiter, et sanguineam bis, vel semel in mense adhibere. 2. Manè catenulam ferream usquè ad prandium : post prandium verò aliquam parvam in brachio. Nunquàm tamen catenam circà cincturam, nequè cilicia equinis crinibus contexta, quoniam hæc valdè officiunt sanitati. 3. Jejunium in pane et aquâ in die sabbati, et vigiliis septem Festivitatum Mariæ, si commodè per valetudinem poterit, vel saltem unico tantum uti obsonio. In refectioe vespertinâ ordinariè non excedere octo uncias cibi, nisi adfuerit aliqua extraordinaria urgentia; Abstinerè à fructibus diebus Mercurii, Veneris, et in Novenis superius enunciatis, in quibus potest etiam abstinere ab aliquâ aliâ portione cibi consueti; et in edendo miscere cibis aliquam particulam herbæ amarioris; sed nunquàm cinerem. Extrà mensam nihil comedere, quoniam melius est, comparativè loquendo, quotidie præfatam abstinentiam exercere, quàm bis vel ter in hebdomadâ jejunare. Somnus non extendatur ultrà sex horas; semper verò ad quinque, quoniam excedens defectus somni nocet capiti, et impedit cætera exercitia spiritualia. 4. Servare silentium per tres horas diei; quod intelligi debet de non proferendis verbis non necessariis; parùm autem loqui semper proderit.

Monita in genere pro perfectione.

38. — I. **C**OLLOCARE omnem suam fiduciam in Deo, et omninò diffidere de se, et de suis bonis propositis. Mascula determinatio est se vincendi, et vim sibi in occasionibus inferendi. Ait S. Theresia : *Si defectus non procedit à nobis, ne timeamus, quòd Deus se absteineat ab impertiendo nobis auxilia ad nostram sanctificationem.*

II. Cavere à quocunque omninò defectu deliberato, sivè apertis oculis admisso. *A peccato deliberato*, (inquit eadem Sancta) *quantumvis parvo, Deus vos liberet*. Subditque : *Dæmon enim per opera minimarum rerum aliqua facit foramina, per quæ res magnæ ingrediuntur*.

III. Non tristari post admissos defectus, sed citò se humiliare, et ad Deum confugiendo cum brevi actu contritionis et proposito, se in pace remittere; et ità semper se gerere, etiamsi centies in die quis caderet. Et in hoc monet S. Theresia, ne communentur propriæ tentationes animabus imperfectis, quia ità et sibi, et aliis damnum affertur.

IV. Alienare se ab omnibus propinquis, rebus, voluptatibus; aliter inquit S. Theresia, *Anima non recedendo à voluptatibus mundanis, non post multum denuò recedet à viâ Dei*. Effugere familiaritatem personarum diversi sexûs quantumcumque fuerint religiosæ : sæpè enim Diabolus introducit cum illis quasdam affectiunculas non puras, eas obtrudendo pro spiritualibus. Videantur notata *Tract. ult. n. 54*. Oportet antè omnia renuntiare propriæ æstimationi, et propriæ voluntati, immò et rebus spiritualibus, ut orationi, Communioni, et mortificationibus, quandò hæc obedientia non permittit. Uno verbo oportet expellere à corde omne quod non est Deus et quod non est secundum majus Dei beneplacitum.

V. Lætari cum spiritu quoties se cernit contemni, irrideri, et omnium vilissimum reputari. O quàm pulchrè orat anima illa quæ vilipendia libenter amplectitur? præcipuè in Communitatibus in quibus hæc virtus est omnium longè necessaria, consequenter oportet fovere affectionem specialem ergà nostros inimicos et persecutores, illis inserviando, benefaciendo, honorando, saltem benedicendo, et commendando specialiter Deo, quemadmodum Sancti facere consueverunt.

VI. Alere ardentissimum desiderium amandi Deum, illique placendi. Ait S. Theresia : *Dominus adeò desideriis delectatur, ac si fuissent executione demandata*. Sinè hoc desiderio anima non progreditur in viâ perfectionis, nec Deus largietur illi gratiam.

valdè speciales ; eadem S. ait : *Ordinariè Deus non impertitur favores multùm singulares nisi iis qui diù desideraverunt ejus amorem.* Et desiderio oportet semper conjungere determinationem faciendi quantum possumus , ut Deo placeamus. Præfata Sancta inquit : *Diabolus potissimùm timet magnanima corda.* Et alibi : *Nihil aliud à nobis exigit Dominus , quàm validam determinationem , ut reliquum ipse inde perficiat.* Oportet quoque fovere affectum summum ergà orationem , quæ est fornax in quâ accenditur Amor Divinus. Omnes Sancti quoniam unicè Deum diligebant , unicè quoque dilexerunt orationem. Est etiam necessarium ut quis ardentè desideret Paradisum : in Cœlo enim animæ diligunt Deum cum omnibus viribus suis , quod consequi nemo potest in terrâ , et ideò vult Deus , ut ardentissimè hoc regnum desideremus , quod Jesus Christus nobis acquisivit sanguine suo.

VII. Habere magnam uniformitatem Divinæ voluntati in omnibus rebus appetitui nostro contrariis , et se pluriès in die Deo offerre. S. Theresia hoc quinquagies in die facere consueverat : *Non consistit progressus (inquit Sancta) in sibi procurandâ majore fruitione Dei , sed in adimplendâ illius voluntate.* Et alibi : *Vera unio est unire nostram cum Divinâ voluntate.*

VIII. Præstare exactam obedientiam Regulis , Superioribus , et Patri spirituali. Dicebat V. P. Vincentius Caraffa : *Obedientia est regina omnium virtutum ; omnes enim virtutes obediunt obedientiæ.* Et S. Theresia : *Deus ab animâ quæ sibi proposuit illum amare nihil aliud exigit , quàm obedientiam.* Perfecta verò obedientia consistit in citò , fideliter , alacriter , et sinè ullo judicio obediendo , nullam exquirendo rationem , quoties res jussa non sit certè peccatum , ut inquiunt SS. Bernardus , Franciscus Salesius , Ignatius de Loyola , et omnes spiritualis vitæ Magistri ; Et in rebus dubiis eligere id quod præsumitur quod jussisset obedientia ; et quandò hæc præsumptio non posset haberi , id eligere quod magis

nostris inclinationibus adversatur. Hoc est illud *Vince teipsum* toties inculcatum à S. Francisco Xaverio, et S. Ignatio, qui solitus erat dicere longè plùs proficere animam mortificationis amicam unico horæ quadrante, quàm alias non mortificatas per pluri-mas horas.

IX. Attendere semper Divinæ Præsentiae. Inquit S. Theresia : *Omne malum provenit ex eo quòd non consideremus Deum præsentem.* Qui verè amat, nunquàm obliviscetur objecti amati. Ad conservandam verò memoriam hujus Divinæ Præsentiae, juvat in praxi aliquod speciale signum gestare, vel intrà cubiculum habere. Maximè vero oportet hanc præsentiam fovere, sæpiùs in die repetendo actus amoris in Deum, et petendo Divinum Amorem. E. C. *Deus meus et omnia. Diligam te ex toto corde meo. Totum me tibi do. Fac de me quod tibi placuerit. Nihil aliud volo nisi te, et tuam voluntatem. Da mihi amorem tuum, et dives sum satis etc.* Advertendum tamen est quòd actus isti faciendi sunt sinè ullâ vi et nullam desiderando consolationem sensibilem; sed cum suavitate quâdam, et voluntate purâ unicè Deo placendi. Afferebat S. Theresia : *Ne vereamur relinquì irremuneratam à Deo vel unicam elevationem oculorum ad ejus recordationem.*

X. Dirigere intentionem placendi Deo in quâcunque actione quotidianâ sive spiritali, sive corporali, dicendo : *Domine, hoc facio tantùm ut placeam tibi.* Recta intentio appellatur alchimia spiritalis, quæ omnes actiones, etiam viliores, aureas facit.

XI. Quotannis exercitia Spiritualia perage per octo, vel decem dies : alienando se, quantum fieri potest, ab omni conversatione, et officio quod distractiones afferat, ut solùm cum Deo versetur. Similiter singulis mensibus aliquam diem ad se colligendum destinare. Devotè celebrare Novenas Nativitatis Domini, Spiritûs Sancti, septem Festivitatum Mariæ, S. Josephi, Angeli sui Custodis, et Sancti Tutelar-
ris. In his Novenis poterit quotidie accedere ad

Communionem , orando per horam , vel saltem dimidiam plùs consueto. Recitare aliquas alias orationes vocales , sed ñon multas , quoniam longè meliùs erit exercere determinatum quemdam numerum actuum amoris , vel similium.

XII. Habere devotionem specialem ergà S. Joseph , Angelum suum Custodem , Sanctum suum Tutelarem , et præcipuè ergà S. Michaelem universalem cunctorum fidelium Patronum. Sed antè omnia ergà Beatissimam Virginem Mariam , quæ ab Ecclesiâ nostra Vita , et nostra Spes appellatur : est enim moraliter impossibile , ut anima multùm in perfectione proficiat , sinè particulari , et tenerâ quâdam devotione ergà Sanctissimam Dei Genitricem.

APPENDIX II.

De assistentiâ ergà Moribundos.

- §. I. *Monita ad Sacerdotem.* §. II. *Remedia adversùs tentationes.* §. III. *Motiva, et affectus.* §. IV. *Animadversiones circà novissima Sacramenta.* §. V. *Monita circà agonem, et mortem.* §. VI. *Affectus, qui suggeri possunt agonis, et expirationis tempore.* §. VII. *Signa proximæ mortis.* §. VIII. *et ult. Preces, Actus Christiani et Benedictiones.*

NULLUM caritatis opus adeò acceptum Deo exstat, magisque ad animarum salutem conducens, quàm in extremo vitæ periculo positos ad sanctè moriendum adjuvare : nam tempore mortis (à quo uniuscujusque æterna vita pendet) inferni vires fortiores sunt, infirmorum verò debiliores. Deus, ut manifestaret quantùm gratam habet assistentiam Moribundis præstitam, multoties S. Philippo Nerio ostendit Angelos Religiosis infirmorum Ministris verba supeditantes.

Nec id Parochorum tantùm munus est, ad quos Animarum cura ex officio pertinet, sed omnium etiam Sacerdotum. De Parochis tamen Ritualis Romanus præsertim loquens, ait, præcipuam sui muneris partem esse ægrotantium curam habere, quapropter vult, ut ipsi statim ac aliquem ex suis Parochianis ægrotare intelligunt, non expectent, ut infirmus Parochum accersat, sed ipse Parochus ultrò eum invisere curet; idque non semel tantùm, sed frequentius, si infirmum etiam spiritu ægrotare adverterit. Quòd si legitimè sit impeditus, id saltem præstandum provideat per alium Sacerdotem : modò hic sit pius et prudens; quidam enim Sacerdotes,

hoc munus exercendo , magis quàm utilitati , damno esse solent , tam infirmis , quàm sibi et infirmorum domesticis : quorum profectum Sacerdos assistens etiam respicere debet. Monet insuper Ritualis , quòd si Sacerdos fortè deesset , id Parochus præstandum curabit saltem per aliquem laicum pium et Christianâ charitate præditum , qui sanctis verbis infirmo præstò sit.

§. I. *Monita ad Sacerdotem assistantem.*

I. Sacerdos clàm procuret à Medico scire , an infirmitas sit mortalis. Dico *clàm* , quia detestabilis usus Medicorum est , ægrotos decipere , ne eos et propinquos contristent , penè ac si infirmis obligationem intimare Confessionis (quàm , cognito periculo , illis imponere debent) , idein sit ac mortem denunciare.

II. A conjunctis , amicis , necnon ab ipsomet ægroto , ejus naturam , indolem et defectus perquirat : item quibus indulserit passionibus , et præsertim si ad aliquam honorum aut famæ restitutionem teneatur : si odium , aut pravam habuerit amicitiam , ut omnibus opportunum præbere possit remedium. Caveat memorare infirmo personas odio habitas , aut impurè dilectas , si ad hoc ex necessitate non obstringatur. Vulneratos , postquàm quidquid ad remissionem pertinet provisum fuerit . ne interroget quis illos , quà de causâ , vel quomodò læserit , et si infirmus de hoc loquitur , sermonem ad aliud divertere curet. Et ità etiam , si necessitas non urgeat , nec de litibus , filiis bonis , aliisque rebus impertinentibus ne verbum quidem faciat.

III. Post igitur quàm morbum periculosum esse deprehenderit , in primis non alloquatur infirmum de Confessione , sed tantùm eum de infirmitate , doloribus , et quomodò valeat , benignè interroget. Hortetur indè , ut se Dei voluntati conformet , utque suas cum Christo in Cruce languenti poenas conjungat , necnon ut eas pro peccatorum satisfactione patienter ferat. Et sic paulatim , quâ par est pruden-

tiâ, illum, tempus à quo confessus sit interrogando, ad Confessionem inducat. Moneat, ut omnem suam spem in Deo ponat, qui potens est ipsum in pristinam, si velit, reducere sanitatem. At eodem tempore sensim efficiat, ut ægrotus suæ infirmitatis periculum agnoscat. Præsertim advertat, ne ille omninò fidem præbeat Medicis et propinquis, qui fortè morbi gravitatem ei celabunt, ne ipsum mœrore afficiant. Dicat, sapientis esse prævidere futura. Hortetur, quòd dùm mens valet, Confessionem suscipiat, quæ corporis saluti (si animæ expedierit) etiam proderit. Refert Belluacensis de quodam moribundo, quòd statim ac ipse sua confessus fuit peccata, è strato incolumis surrexit. Pariter Cantipratensis enarrat, quòd quidam Eques, ubi multa non profuerunt medicamina, Confessionis virtute statim convaluit.

Si tamen ægrotus dilationem quærit, et periculum mortis, lethargi, vel delirii imminens non est, poterit ei indulgere. Curet tamen, ut ille determinet tempus, putà vesperarum, vel diem crastinum, Confessionis explendæ. Si tamen periculum imminens est ipsum cum D. Augustino moneat, quòd Deus non promisit peccatores expectare, sed tantum parcere eis si pœniteant; *Crastinum non promisit, fortassè dabit, fortassè non dabit.* Quòd si adhuc infirmus nec etiam per hæc monita ad Confessionem adduci possit, Sacerdos nunquam eum deserat, sed quandoque terroris, quandoque fiduciæ argumentis curet ipsum expergiscere, et provideat, ut tam privatæ, quàm publicæ pro hujus miseri salute preces ad Deum adhibeantur.

IV. Si morbus increbuerit, infirmum hortetur, ut de suis domesticis rebus opportunè disponat, id enim expedit pro familiæ pace, et eò magis si opus sit pro suæ conscientiæ levamine. In hoc tamen Sacerdos sedulò caveat, ne ipse in aliquam lucri notam incidat. Si autem ægrotus fratres vel sorores indigentes habeat, moneat ipsum sub gravi obligatione teneri illis bona relinquere, saltem, quod ad eorum necessitatem sublevandam sufficit. Hæc tamen gravis obligatio non videtur urgere pro re-

motioribus propinquis. Observa quod dictum est in Opere *Tom. 1. lib. 3. num. 946.* Si verò ægrotus vult pro suâ animâ aliquid testari, ipsum moneat, ne onus illud hæredibus imponat: quia experientia docet, legatos pios penè nullos satisfieri: sed potiùs hortetur, ut aliquod corpus relinquat, aut pecuniæ summam, ad Sacrificia, aut aliam piam operam persolvendam. Caveat Sacerdos, ne consulat, infirmis, quidquid aliis præjudicio esse potest, cùm Christi Ministros non deceat aliorum odium sibi commovere.

V. Cum rudibus, dùm actus Christianos eis suggerit, italico, imò vernaculo semper loquatur sermone. Cum Litteratis contrà comitioribus verbis, et aliquoties etiam latinis ex Scripturâ excerptis, sed brevibus sententiolis utatur. Monet tamen Rituale, ne Sacerdos nimis loquendo, et crebris sententiis, ut aliqui solent, infirmo potiùs caput obtundat, quàm adjuvet. Pater Recupitus è Societate Jesu de seipso refert, morti proximo quidquid ei dicebatur, non intellexisse, sed tantùm quoddam molestum murmur; ità ut, ne magis caput læderent, coactus rogaverit, ut aliquam verbis moram interponerent.

VI. Præter parvas Christi Domini Crucifixi Beatæque Virginis Images, quas juxtà infirmum apponi curaverit, si fieri potest, etiam ob oculos ejus collocare faciat Images Deiparæ et Redemptoris majoris molis, ut sic ægrotus, quòcumque se vertat, eas cernere possit, et illis se commendare.

VII. Curæ ei etiam sit, ut ab infirmi cubiculo periculosa objecta removeantur, veluti arma, images parùm honestæ, et præsertim personæ, quæ aliquo modo occasionem peccati præbere possunt; et istæ non solùm à cubiculo, sed à totâ domo expelli debent. Et dùm infirmus agonix proximus videtur esse, Sacerdos omnes ab ejus cubiculo depellat, præter unum aut duos tantùm, qui ipsi dùm oportet præstò sint. Cæterùm, omninò prohibeat in ægroti cubile propinquos ingredi, ne alicubi passioni causam præbeant.

§. II. *Remedia adversùs tentationes.*

PRÆCIPUA contrà tentationes remedia sunt Jesus ac Mariæ SS. Nomina sæpiùs invocare, et Crucis signaculo se munire. Pro aliquibus tamen specialibus Dæmonis insidiis quædam hîc adnotare expedit.

Et I. *Adversùs Fidei tentationes.* Ab hâc terribili tentatione præsertim agitantur, qui cùm perditam egerint vitam, sibi suoque judicio nimis adhæserunt, præcipuè si viri eruditi fuerint. His sedulò advertendum, quòd si Dæmon aliquod eis circà Fidem dubium aut subtilitatem suggerat, statim constanti animo tantùm generatim respondeant : *Ego credo quod S. Mater Ecclesia credit, quæ veritatem credit et confitetur.* Horteturque Sacerdos infirmum, ut maximas Deo gratias agat, quòd ipsum in Ecclesiæ sinum ab incunabulis accipere dignatus sit ; ideòque in ipsâ Fide usquè ad extremum vitæ perseverare velle profiteatur. Præcipuus tamen modus, et utilior ad hujusmodi tentationes repellendas erit mentem aliò divertere, aliosque varios elicere actus, nempè Contritionis, Spei, Charitatis ergà Deum, et similia. Cujusdam Doctoris Bellarminus refert, quòd hic, dùm in morte cum Dæmone disserere de quodam Fidei Articulo voluerit, deceptus succubuit, et mortuus est.

Si tentatio tamen pergit vexare, ostendat infirmo quòd nostræ Fidei (per se sanctæ et intemeratæ, à pauperibus Piscatoribus per totum Orbem diffusæ, tot miraculis, ac tot millium Martyrum sanguine, qui vitam suam pro ipsâ immolaverunt, confirmatæ) argumenta luce clariora sunt, et manifestè illam veram esse patefaciunt, licèt res, quas ipsa docet, nunc per speculum in enigmate videamus : nam si Mystéria, de quibus nos instruit, essent evidentiâ, ubi esset meritum Fidei ? quæ ideò Fides dicitur, quia res, quas docet, obscuræ sunt et non apparentes. Hinc dictum fuit : *Beati qui non viderunt, et crediderunt.* Joan. 20. 29.

II. Adversus tentationem *Desperationis*. Hæc est præcipua tentatio, quia infernus vehementius ægrotos impetit; undè illis de Divinâ Justitiâ, Damnatorum pœnis loqui, eorumque patrata scelera exaggerare, Sacerdos caveat; sed potius ipsis, fiduciæ in Misericordiâ Dei, Salvatoris Passione, Divinis promissis, et Dei Matris intercessione argumenta insinuentur.

Primum igitur nostræ Spei motivum est Divina misericordia, dùm Deus vocatur, et verè est Pater misericordiarum (2. *Cor.* 1.). Ipse occurrit etiam non quærentibus se: *Invenierunt qui non quæsierunt me.* *Isaiæ* 65. 1. Magis Deus cupit nos salvos facere, quàm nos salutem optamus. Quare ipse merito de illis quæritur, quos etiam fugientes amplexari desiderat, ut ait D. Bernardus: *Amplecti quærit, à quibus desertum esse se quæritur.* Ipse est totus pronus ad ignoscendum: *Multus est ad ignoscendum.* *Isaiæ* 55. 7. Protestatur nolle mortem peccatoris: *Nolo mortem impii, sed ut convertatur..., et vivat.* *Ezech.* 33. 11. Inquit quòd cùm peccator sua detestatur peccata, ipse eorum memoriam amittit: *Si autem impius egerit pœnitentiam..., omnium iniquitatum ejus non recordabor.* *Ezech.* 18. 21. et 22. Post hæc Divina testimonia, quis unquàm de Dei Misericordiâ diffidere poterit? Unus tantùm pœnitentiæ actus ad innumerabilia peccata delenda sufficit. Publicanus vix ingemendo dixit: *propitiùs esto mihi peccatori*, et justificatus est. Prodigus filius statim ac ad Patris pedes stetit, Pater eum amplexus est. David ut dixit, *peccavi Domino*: Natan ei respondit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* 2. *Reg.* 12. 13.

Secundum motivum est Passio Jesu Christi qui non ad aliud quàm ad peccatorum salutem in terram descendisse protestatur: *Non enim veni vocare justos, sed peccatores.* *Matth.* 9. 13. Profitetur etiam nullum à se abire pati: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foràs.* *Joan.* 6. 37. Et apud *Matth.* 18. 12. inquit, quòd ipse est bonus ille Pastor, qui dispersas oves quærit, et si quam reperit, exultat, eam amplectitur, suisque humeris imponit: et vi-

detur deindè hanc majori diligere affectu , prout se gessit cum S. Mariâ Ægyptiacâ , B. Angelâ à Fuligno , S. Margaritâ à Cortonâ , aliisque Pœnitentibus. Qui igitur rectam habet voluntatem , timere non debet damnari à Domino , qui , ne dampnaret nos , seipsum ad mortem Crucis damnare non dubitavit.

Tertium motivum sunt Divina promissa. Multis in locis Evangelii petentibus Divina promittitur Gratia : *Petite , et accipietis. Joan. 16. 24. Amen , amen dico vobis , si quid petieritis Patrem in nomine meo , dabit vobis. Joan. 16. 23.* Et hìc non solùm de justis , sed etiam de peccatoribus sermo fit , juxtà textum Matthæi : *Omnis enim qui petit , accipit , Matth. 7. 8.* Satis igitur est gratias à Deo petere ad salutem , ut certè obtineantur. *Bonus est Dominus..... animæ quærenti illum. Thr. 3. 25.* Quartum motivum est Sanctorum intercessio , et præsertim Deiparæ , quam vult Deus , ut nos cum totâ Ecclesiâ salutemus nostrum Refugium , Vitam , et Spem nostram , ac dicamus : *Refugium peccatorum , ora pro nobis : Vita , Spes nostra , salve.* Undè meritò ipsa B. Virgo appellatur à Blosio , *Spes desperantium* ; et à S. Ephrem. *Adjutrix destitutorum.* Eadem Dei Mater B. Brigittæ revelavit , quòd sicùt aliqua mater , videns filium inter enses suorum hostium versantem , animosa in tutelam suam illum suscipit ; ità ipsa curat Devotos suos tutari , dùm à Dæmonibus vexantur , eique se commendant. Insuper dixit , quòd cùm accedit apud eam peccator , ipsa non ejus merita discutit , sed cum quali intentione veniat , attendit. Et Deus ipse B. Cathariæ Senensi revelavit , Mariæ suæ filiæ concessisse , quòd quivis peccator ad eam recurrens nullo modo possit à Dæmone rapi.

III. Adversùs tentationem *Vanæ gloriæ.* D. Bernardus ait , quòd vana gloria est quædam sagitta , quæ *leviter penetrat , sed non leviter vulnerat* ; præsertim si persona timoratæ sit conscientiæ. Si igitur Sacerdos unquàm adverteret Moribundum nimis se reputare securum de suâ salute , quia nimis suis operibus fidit ; ei dicat quòd peccata solummodò nostra sunt , omnia autem bona à Deo recipimus , ex illo : *Quid autem habes , quòd non accepisti ?*

1. Cor. 4. 7. Et cùm certum sit, nullum suæ salutis æternæ, divinæque Gratix infallibilem certitudinem habere posse (*Nescit homo, utrùm amore, an odio dignus sit, Eccles. 9. 1.*) ; ideò quisque semper povere debet, et cum metu et tremore salutem suam operari, ùt ait Apostolus *Philipp. 2. 12.*

IV. Adversùs teutationem *Impatientix*. Si infirmus ex morbi cruciatibus impatientiâ afficitur, huic ostendatur, quanta Martyres pro Christi nomine tormenta sint passi, vivi excoriati, adusti, trucidati. Et præsertim ei ob oculos ponantur omnia quæ innocens Jesus propter nostrum amorem est perpessus. Dicatur ægroto, quòd infirmitatis dolores vitari nequeunt ; undè si ipse invitus eos patitur, malè nunc, et in alterâ vitâ se habebit ; si autem libenti animo pro Deo acceptat, non solùm hìc à morbi poenâ levabitur, sed ibi minùs Purgatorii tormenta luet, magisque postea in Cœlo remunerabitur : *Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joan. 16. 20.* Moneatur quòd extremæ vitæ cruciatus nostram complent æternam coronam, quoniam (ùt S. Bonaventura dicit) poenas patienter tolerare, aliis cunctis operibus perfectius opus est, juxtà illud Jacobi : *Patientia autem opus perfectum habet, Jac. 1. 4.* Et ità Deus suos in hâc vitâ amicos tractat, dùm crux est nostræ prædestinationis securius signum. B. Clara per 28. annos doloribus vexata vitam duxit. S. Lidovina per 38. annos semper infirmitatum pondus toleravit. Et Divina Mater quodam die B. Brigittæ ægrotanti sic dixit : *Scis quare tua infirmitas tam in longum abiit? abiit, quia te Filius meus et ego nimis diligimus.* Nòs miseros viatores inter hujus sæculi ærumnas Apostolus valdè consolatur dicendo : *Momentaneum et leve tribulationis nostræ !.... æternum gloriæ pondus operatur in nobis, 2. Cor. 4.* Et alibi : *Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Rom. 8. 18.*

Et sic infirmo sedulò oportet suadere, ut Dei voluntati conformetur, non solùm si dolores patitur, sed etiam si Medici errant, aut assistentes ipsius curam negligunt. Hinc crebrò moneat illum, ut à Deo patientiam expestulet.

V. Iis qui ægrè ferunt mori tam immaturè , ob oculos ponantur præsentis vitæ miseræ , infirmitates , animi angores , necnon peccandi et damnationis pericula. Idèò sancti viri tam avidè mortem exoptabant. S. Theresia aiebat : *Heu mihi quia in omni vitæ meæ momento Deum amittere possum.* Undè quoties horologium sonabat , toties valdè gratulabatur , eò quòd jam hora hujus periculi transacta esset. Martyres sancti hilares ad patibula procedebant , ut citiùs hoc periculum effugerent , et Deo fruerentur. Hinc dicitur in Apocalypsi (14. 13.) : *Bati mortui qui in Domino moriuntur... ut requiescant à laboribus suis.* In hac lacrymarum valle viatores sumus : *Non enim habemus hìc manentem civitatem.* Hæbr. 13. 14. Unusquisque aut Rex , aut Pontifex mortem subire debet.

Hortetur infirmum , ut Deo gratias agat , quòd non permiserit mori tempore quo erat in peccato ; et quòd tunc ipsum Sacramentis munitum discedere disponat. Dicat , saltem mortem libenti animo excipiendam esse , quia evadimus tot leves culpas , à quibus in hâc vitâ immunes esse non possumus.

Dicat ægroto : *Frater mi , oportet , ut te conformes voluntati Dei , qui omnia disponit propter nostrum bonum. Quis scit , an si ampliùs viveres , animam perderes ?* Sed dicet infirmus : *Ego vivere optarem , ad aliquam Deo de culpis meis satisfactionem præbendam , et aliquid boni antè mortem peragendum , dùm usquè adhuc nihil egi.* Respondeat Sacerdos : *Fili , nulla pœnitentia est Deo magis accepta , quàm mortem in peccatorum expiationem libenter acceptare ; nullusque actus perfectior est , quàm mortem accipere ad voluntatem Dei exequendam.*

VI. Adversùs tentationem *AdhæSIONIS* bonis , et propinquis. Eis quibus mori displicet , quia nimis adhærent bonis , dicat Confessarius , hæc non esse vera bona , cùm sint transeuntia , et de brevi defectura ; et si non deficiunt , potiùs animum angunt , quàm solantur.

Si autem affligitur infirmus propter uxorem , filios , aut nepotes dilectos , quos relinquit , blandè sic hortetur : *Fili mi , statutum est omnibus mori ,*

omnes te ordine sequentur : nunc tuæ salutis consule , et animam tuam salva , et sic pro ipsis in cælo orabis , unàque cum ipsis eris aliquandò beatus in æternum ; sed nunc quid dulcius , quam proficisci ad manendum cum Jesu Christo , cum Reginâ Cæli , et omnibus Sanctis !

Si autem angitur , quia conjunctos suos relinquit inopes , ei dicat : *Audi , fili , si tu æternam salutem assequeris , multò melius de Cælo , quàm de terrâ tuis opem ferre poteris. Sed ne dubites ; quia Deus , qui volatilia pascit , non omittet eis providere. Si tu illos amas , Deus plùs diligit.*

VII. *Adversus tentationem Odii , et Vindictæ.* Si quis propter aliquam acceptam offensam odio teneatur , 1. ipsi intimetur Divinum Præceptum : *Diligite inimicos vestros.* 2. Dicatur ei quod qui non dimittit , nec veniam sperare potest à Deo , qui dicit , *Foris canes , Apoc. 22. 25.* Canes (vindicum symbolum) repelluntur à Cælo. E converso Deus veniam certam promittit illi peccatori qui veniam dat offensori suo , ex illo : *Dimittite , et dimittimini , Luc. 6. 37.* Subdat quòd si inimicus injustè læserit ipsum , quantò injustius ipse Deum ? Quamobrem , si ipse petit à Deo ut sibi ignoscat , quantò magis proximo ipse ignoscere debet ? *Sicut et Dominus donavit vobis , ita et vos. Colos. 3. 13.* Ultimò ostendat eidem , quàm gratam rem Deo exhibet , qui injurias dimittit. S. Joannes Gualbertus , postquam fratricidæ pepercit , Ecclesiam ingrediens , Imaginemque Crucifixi salutans , vidit Redemptorem ergà se caput inclinasse , ac si propter veniam datam ipsi gratias ageret. S. Jacobus antè mortem amplexatus est eum qui se accusavit. S. Stephanus oravit pro eis qui eum lapidabant. S. Aloysius Galliæ Rex apud se cœnare fecit qui sibi mortem fuerat molitus. S. Ambrosius per multum tempus cuidam suo proditori alimenta subministravit. Et præcipuè primum exemplum de hoc præstitit Dominus noster Jesus Christus , qui in Cruce positus , pro persecutoribus et maledicentibus sibi validè Patrem exoravit.

§. III. *Varia motiva, et affectus, ægrotis suggerenda.*

I. **M**OTIVA *Fiduciæ*. De his suprâ (in §. II.) jam locuti sumus; illis possunt sequentes adjungi ex Scripturâ: *Nullus speravit in Domino, et confusus est. Eccle. 2. 11. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Joan. 2. 2.* Jesus Christus ad hoc mortem subiit, ut nobis veniam criminum obtineret. *Pro nobis omnibus tradidit illum, quomodò non etiam cum illo omnia nobis donavit? Rom. 8. 32.* Quomodò igitur Deus remissionem nobis negabit, qui nobis proprium dedit Filium?

Affectus *Fiduciæ*: *Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? Ps. 26. 1.*

In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me, Domine Deus veritatis.

Te ergò quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso Sanguine redemisti.

In te, Domine, speravi, non confundar in ceterum.

O bone Jesu, intrâ Vulnera tua absconde me.

Vulnera tua, merita mea. S. Bernardus.

Jesu mi, non negabis mihi veniam, qui vitam et Sanguinem mihi non negasti.

Passio Jesu, tu es spes mea. Merita Jesu, vos estis spes mea. Vulnera Jesu, vos estis spes mea. Mors Jesu, tu es spes mea.

Maria Mater mea, salva me, miserere mei.

Spes nostra, salve.

Sancta Maria Mater Dei, ora pro me peccatore.

Sub tuum præsidium confugimus, Sancta Dei Genitrix.

II. Motiva et affectus *Contritionis*. Dicit S. Augustinus, quòd quisque usquè ad extremum vitæ non debet omittere peccata sua deplorare.

Non intres in judicium cum servo tuo. Ps. 142. Jesu mi, et Judex meus, parce mihi, antequàm venias ad me judicandum.

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. Deus meus, oh nunquàm te offendissem!

Domine mi, non debebas sic tractari à me, sicut impiè feci.

Pater, non sum dignus vocari filius tuus. Ego à te discessi, tuam despexi Gratià, ultrò te amisi: toto corde me pœnitet; Deus meus, propter amorem et Sanguinem Jesu Christi parce mihi.

Maledicta peccata mea quæ Deo me privastis, ego vos detestor, abominor, et maledico.

Deus meus, quid mali mihi fecisti, quòd ipse tam offendi te? Propter Jesum Filium tuum misere-re mei.

Nunquàm, Domine, te offendam quoadusquè vivam; sivè parùm, sivè multùm mihi supersit, volo te amare.

Offero tibi in satisfactionem contumeliarum, quas tibi irrogavi, mortem meum, et dolores, quos usquè ad mortem perferam.

Domine, meritò me punis; nimis te offendi. Sed quæso, in hâc, non in aliâ vitâ me castiga.

O Maria, impetra mihi dolorem culparum mearum, remissionem et perseverantiam.

III. *Motiva et Affectus Amoris: Deus meus, qui es bonitas infinita, super omnia te diligo. Amo te plusquàm me; amo te ex toto corde. Deus meus, non sum dignus te amare, quia nimis te offendi, sed propter amorem Jesu fac me dignum.*

Oh utinàm et omnes te diligereant!

Jesu dulcissime, cupio pati et mori pro te, qui propter me pati et mori dignatus es.

Domine, castiga me uti vis, sed ne me prives te amare; Deus meus, salva me: salus mea est amare te.

Opto Paradisum, ut in æternùm, et ex totis viribus meis te diligam.

Deus meus, ne me dejicias in Infernum, ut mereo: ibi tu odio mihi habendus esses, sed animus mihi non suppetit te odio habere. Et quid mali, Domine mi, fecisti mihi, ut tu odio mihi habendus esses? Fac, ut te amem, et mitte me quò vis.

Volo pati, quantùm tibi placet; volo mori, ut tibi placeam.

Devince me tecum, Jesu mi, ne permittas me unquàm separari à te.

Deus meus, fac ut sim totus tuus, antequàm moriar.

Quandò erit, ut dicere possim : Deus meus, non possum ampliùs amittere te ?

Oh Deus meus, amare te vellem, quantum tu mereris.

O Maria, trahe me totum ad Deum.

Mater mea, ego multùm te diligo ; volo venire ad Cœlum, ad te amandum in æternùm.

IV. *Motiva, et Affectus Conformitatis.* Omne nostrum bonum et vita consistit in eo, ut conformemur Dei voluntati, juxta illud : *Vita in voluntate ejus, Ps. 29.* Deus quidem vult quæ nobis sunt meliori bono. S. Gertrudi cùm Jesus apparuisset, mortem et vitam offerens, respondit ipsa : *Domine, quod tu vis, et ego volo.* Pariter S. Catharina Senensis, cùm Jesus se illi præbuerit, offerens duplicem coronam, unam gëmmarum, spinarum alteram, ut ipsa eligeret, ipsa respondit : *Ego eligo, quæ tibi placet.*

Affectus. Eja N. si Deus te vocat ad aliam vitam, contentus es ? Es contentus. Dic igitur semper : Domine, ecce me, fac de me, quod tibi placet. Semper fiat voluntas tua ; volo tantùm, quod tu vis. Volo pati, quantum tu vis. Volo mori, quando tu vis.

In manus tuas commendo animam, et corpus meum, vilam et mortem.

Benedicam Dominum in omni tempore : aut me consoleris, aut me crucies, Deus meus, et ego te amo, et semper te amare volo.

Deus meus, cum morte Jesu mortem meam conjungo, et sic eam tibi offero.

O Voluntas Dei, tu es amor meus.

O Beneplacitum Dei mei, me tibi totum in holocaustum trado.

V. *Motiva, et Affectus Desiderii ergà Paradisum.* *Motiva.* Refert Blosius plures Revelationes, ex quibus habetur, quòd in Purgatorio illi, qui tepidè Cœlum optavêre, excruciantur peculiari poenâ, appellatâ à Doctoribus Mysticis poena *Desiderii*, aut *Languoris*. Præsens vita est poenarum carcer, in

quo Deum videre non possumus : undè meritò rogabat David : *Educ de custodiâ animam meam. Ps. 141.* ; et S. Augustinus clamabat : *Eja, Domine, moriar, ut te videam.* S. Hieronymus appellabat mortem, Sororem suam, eique dicebat : *Aperi mihi, Soror mea.* Et quidem rectè, nam mors est illa quæ Paradisi januas nobis reserat. Et ideò pariter S. Carolus Borromæus, videns mortis effigiem cum falce in manus depictam, Pictori præcepit, ut falcem deleret, et ejus vice clavem auream tanquàm Cœli clavem depingeret. Expedit igitur, ut Sacerdos sæpiùs alloquatur moribundos de cœlestis Patriæ bonis, in mentem eis revocans quod Apostolus ait : *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. 1. Cor. 2.*

Affectus. Quandò veniam, et apparebo antè faciem Dei? Ps. 41. Quandonam erit, Deus meus, quòd tuam infinitam pulchritudinem videbo, et facie ad faciem te diligam?

In Cœlo eo ; semper te amabo, tu semper me amabis, ad invicem igitur in æternùm nos amabimus, Deus meus, amor meus, et omnia.

Jesu mi, quandò osculabor Vulnera quæ pro me sustulisti?

O Maria, quandonam erit, ut me videam ad pedes illius Matris, quæ tantùm me amavit, et auxiliata est?

Eja ergò advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

VI. *Affectus, qui infirmo suggeri possunt dùm Crucifixum deosculatur.*

Dulcissime Jesu, ne respicias quid ego in te, sed quid tu pro me fecisti.

Recordare quòd sim una ex ovibus tuis, pro quâ mortuus es.

Libenter pro te, qui pro me passus es, Jesu mi, moriar.

Accepto, Jesu mi, consumi pro te, qui totus consumi voluisti pro me.

Domine, majora tu pro me, quàm ego pro te patiar : Tu innocens, ego peccator.

212 *Appendix 2. De assistentiâ ergà Morib.*

Deosculare, Frater mi (dicat Sacerdos infirmo), pedes illos, qui tam ad te perditam ovem quærendam et salvandam laboraverunt. Dic, quæso: Amabilissime Redemptor, amplector pedes tuos, ut Magdalena amplexa fuit; fac ut audiam mihi pepercisse, ut illa audivit.

Deus meus, mihi propter amorem Jesu Christi parce, et fac ut benè moriar.

Pater æterne, tu mihi Filium tuum tradidisti, me ego tibi trado.

Jesu mi, multum tibi ingratus fui, miserere me. Multoties Infernum merui; non in aliâ, sed in hac vitâ me puni.

Si me fugientem quæsisisti, me te quærentem ne derelinquas.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Quis me separabit à Charitate Christi?

Domine Jesu Christe, per illam amaritudinem, quam sustinuit nobilissima Anima tua, quandò egressa est de benedicto Corpore tuo, miserere animæ meæ peccatricis in egressu de corpore meo. Amen.

Jesu mi, tu propter amorem meum mortuus es; ego propter amorem tuum mori volo.

VII. Affectus qui suggeri possunt Sacerdotibus, et Religiosis infirmis.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus et omnia. O me beatum, si omnia amittam, ut acquiram te meum summum bonum!

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Ne projicias me à facie tua.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori. Ità dicebat S. Franciscus.

Cor contritum et humiliatum Deus non despicies.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.

Diligam te, Domine, fortitudo mea.

Eja moriar, Domine, ut te videam.

Quid mihi est in Cælo? et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternum.

§. 4. *Monita circà Sacramenta etc.* 215

Dominus illuminatio mea et salus mea , quem timebo ?

Pater , peccavi , non sum dignus vocari filius tuus.

Averte faciem tuam à peccatis meis.

Tuus sum ego , salvum me fac.

Quandò veniam , et apparebo antè faciem Dei ?

Quis nos separabit à charitate Christi ?

Amorem tuū solum cum Gratiā tuā mihi dones , et dives sum satis. S. Ignatius Loyola.

Dilectus meus mihi , et ego illi.

Misericordias Domini in æternūm cantabo.

Sancta Maria mater Dei , ora pro nobis peccatoribus , etc.

Vita , Dulcedo , Spes nostra , salve.

Refugium peccatorum , ora pro nobis.

Maria Mater gratiæ , Mater misericordiæ , tu nos ab hoste protege , et in horā mortis suscipe.

O Salus te invocantium ! S. Bonav.

§. IV. *Monita circà ultima Sacramenta , et modum quo utiliter recipi possunt.*

I. *Circà Confessionem.*

JAM suprà in praxi monitum est (vide nostram *Moralem lib. 6. num. 260. et 484. ad n. 2.*) quòd cū periculum mortis instat , aut forsan Viaticum delatum est , et longa esset Confessio , tunc infirmus non tenetur omnia et singula peccata confiteri. Hic ampliùs animadvertenda sequentia , nimirum , 1. Quisquis Sacerdos in mortis non solum articulo , sed etiam periculo , (ut *Trid Sess. 14. c. 7.* declaravit) censuris et casibus reservatis obstrictos absolvere potest (*lib. 6. num. 561.*). Advertendum tamen est , quòd circà censuras reservatas tenetur Confessarius facultate carens infirmo imponere , ut elapso mortis periculo , se præsented Superiori , secus in censuras reincidet , *num. 563. v. Secus.* 2. Simplex Sacerdos absolvere non potest , præsente Confessario

approbato, secùs tamen, si Confessarius approbatus veniat jam inceptâ Confessione. Secùs etiam, si approbatus sit complex personæ infirmæ in peccato turpi, ut decrevit SS. P. Benedictus XIV. (*loc. cit.* n. 553.). 3. Moribundus sensibus destitutus rectè potest absolvi, saltem sub conditione (quòd securius est), dummodò constet infirmum absolutio- nem desiderasse pœnitentiæ signum præbens, aut si Confessionem quæsierit, *num.* 471. Et id intelligitur, etiam si moribundus in actu peccati sensus amiserit, *loco cit.* ex D. Augustini auctoritate, et ratione; quia ex unâ parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex aliâ semper in tali casu quemque velle suæ saluti consulere judicatur, et sensibile aliquod signum ostendere, licet morbi causâ signum non benè intelligatur. 4. Si infirmus post tertium diem, licet de periculo monitus, nec tamen confiteri vellet, optimum erit si Sacerdos Medicum monefaciat, juxtâ. S. Pii V. Bullam, ut eum non amplius invisere eat. Si tamen infirmus in suâ adhuc maneat perveraciâ, tunc Medico curam denuò suscipere licebit; vide *l.* 7. *num.* 664.

II. *Circà Communionem.*

SEQUENTIA adnotantur monita. I. Ut infirmo Viaticum ministrari possit, necesse, non est ut omni vitæ spe destitutus sit, sed sufficit mortis periculum; *lib.* 6. *num.* 284. II. Si vomitus periculum adsit, Viaticum dari non potest; licet permittatur experientia cum particulâ non consecratâ, *num.* 292. *v.* *In dubio.* III. Pueris ratione pollentibus etiam ritè viaticum dari potest; necnon phreneticis, dummodò sanctè vixisse constet, aut paulò antè confessi sint, et periculum irreverentiæ non adsit; ideòque cum istis probabiliter licitum est experiri cum particulâ non consecratâ. IV. Infirmis etiam in Parasceve, ut habetur ex S. Rituum Congregationis Decreto anno 1622. edito, Viaticum ministrare, non tantum licet, sed ad hoc Parochi tenentur.

V. Communis sententia tenet , quòd in eâdem infirmitate ægroto non jejuno pluries Viaticum dari potest , saltem si intersit sex vel octo dierum spatium. Imò multi Doctores minùs temporis intervalli exigunt , vide *n.* 284. et 285. Si tamen ægrotus manè ex suâ devotione communicavit , non potest ei ipsomet die Viaticum dari , nisi tamen mortis periculum ex aliquo superveniente morbo violento , nempè vulneris , veneni , et casûs similis , advenerit. Secùs si ægrotus in infirmitate jam constitutus manè communicavit ; vide rationem in cit. *n.* 285. Dub. 3.

VI. Si tamen infirmus tantùm confessus sit , et malum increbrescit , tunc Sacerdos eum , ut quantò citiùs Viaticum accipiat , sedulò disponat , ut sanâ mente , et majori fructu recipiat ; ideòque desiderium recipiendi Viaticum in animum inducere curet , et ità munitus Dæmonis viribus majori nixu et gratiâ obstare possit , utque Jesu Redemptori nostro magis se uniat , qui eum invisere cupit (dicat) ut suas possit in se gratias effundere , et ad Cœlestem Patriam brevi perducere ; sin autem , ut , si expedierit , etiam corporis salutem impertiatur. S. Cyrillus Alexandrinus ait , quòd Sancta Eucharistia *etiam morbos depellit , et ægrotos sanat.* Et de suomet patre S. Gregorius Nazianzenus refert , quòd statim ac Communionem accepit , convaluit.

Sacerdos igitur sic infirmum alloquetur : *Frater mi , licet tua sanitas non sit desperata , in Periculo tamen est ; ideoque primum est , ut , quantò citiùs potes , Viaticum accipias ; nam Christus in pristinum te restituet sanum , si hoc tuæ æternæ saluti expedierit : si tamen mori debes , contra Diabolum in tuum auxilium veniet , et tui itineris ad beatam Patriam comes erit. Quid dicis ? cupis ne Viaticum accipere ? Quidem. Eja igitur præpara animam tuam ad amplectendum tuum Redemptorem , qui pro te mortuus est. Dic toto corde : Veni , Jesu mi , veni , amor meus , omne bonum meum , veni , ad te anima mea desiderat. Quid mihi est in Cælo , et à te quid volui super terram ? Deus cordis mei , et pars mea in æternum.*

Sacerdotis autem , cùm Viaticum pervenerit , sit cura ab infirmi cubiculo parentes , uxorem nempè , sorores filios , etc. , qui passionis ei esse possunt , depellere. Tunc ei subjungat : *S. Philippus Neri*us , cùm in suo cubiculo *SS. Sacramentum* viderit , exclamavit : En amor meus , en amor meus. Dic etiam , *Frater* , dic : *En amor meus : En hic est Filius Dei* , qui pro tuâ salute descendit de Cælis , Homo factus est , et pro te in Cruce mortem subire voluit ; et nunc te invisere in ipso tuo cubiculo venit. Bono sis animo , jam tibi peccata condonavit. Culparum tuarum jam te pœnituit , et adhuc pœnitet. Sed nunc diligis Dominum Deum tuum ex toto corde tuo ; ità ne est ? *Eja* ergò dic : *Amo te , Deus meus , super omnia , et quia diligo te , me pœnitet peccasse : propter amorem tuum libenter morior ; jam si tibi placet , mori cupio , ut videam te , et in æternum amem.*

Dicat indè : Si igitur *N. Jesum* amas , parcis nunc amore suî omnibus , qui te in aliquo offenderunt ; non est ità ? *Petis ne etiam veniam* , quibus injurias , et offensas irrogasti ? *Eja* igitur convertere faciem tuam ad *Jesum* , qui te amplecti cupit ; dic toto corde : *Domine* , non sum dignus ; sed licèt indignum tanto munere fatearis , ad te tamen Dominus venire vult. Iterùm igitur eum ardentè voca : *veni , Domine , veni , amor meus ; Deus meus , et omnia , veni ; ad te sitit anima mea , et præter te nihil aliud cupit.*

Communicato jam infirmo , ad gratiarum actionem illum adjuvet Sacerdos : *Eja* igitur , *Frater* , age nunc Domino gratias , qui ad te venire , tecum amplecti dignatus est. Sacramentum est , et verè dicitur , futuræ gloriæ pignus. Dominus tecum est , quid ampliùs times ? exulta , *Frater* Deus tibi dare vult Paradisum ; idèòque totum se tibi impertiri dignatus est : dic ergo : Dominus meus , Amor meus , te amplector , tibi gratias ago , te amo , et in æternum te amare spem habeo : me pœnitet te offendisse , et nunc quidquid mihi superest vitæ , in tuum Amorem impendere firmiter propono.

Jesu mi , vitam meam in holocaustum libenter offero , si tibi placet eam mihi auferre. Fiat semper
Voluntas ;

Voluntas tua. Sanctam perseverantiam , Amorem tuum mihi tantum concedere precor , ità ut amando te animam efflem , ut veniam ad semper te amandum in Cælo. Tu me non deseres , ego non deseram te ; ergò Deus Animæ meæ , in æternum nos ad invicem diligemus.

III. *Circà Extremam Uctionem.*

EXTREMA Uctio, uti est ultimum Sacramentum , ità ex D. Thomâ est vitæ spiritualis corona ; ipsâ homo munitus , ad cœlestem Patriam ingredi disponitur. Undè Sacramentum hoc dùm ægrotus mente pollet, ut ei magis prosit, opus est ut conferatur ; quoniam, licèt conferri non possit , nisi grave mortis periculum (saltem probabile) immineat (ut in nostrâ *Morali lib. 6. num. 714. Dub. 4.*), tamen ad ultimum vitæ discrimen prorsus differenda non est, (*loc. cit. Adv.*) 1. Undè ait Catechismus Romanus §. 9. graviter peccare Parochos illos, qui conferunt Extremam Uctionem, quandò nulla adest spes vitæ, et ægrotus jamjam privatur sensibus.

Ægroto Sacerdos suadere studeat I. quòd Extrema Uctio, si animæ profutura erit, etiam ad corporis sanitatem conferret, ut Tridentinum *sess. 14. c. 2. de Extrem. Uct. sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Hæc tamen sanitas non confertur ; cùm naturaliter impossibile sit iterum restitui ad salutem. De quodam jam defuncto refert Joannes Eroidus, hunc revelasse, quòd si Extremam Uctionem priùs accepisset, statim è morbo convaluisset ; sed quia distulerat, ideò vitâ defunctus erat, et ad Purgatorii ignem centum annis damnatus. Secundò, Extrema Uctio peccatorum reliquias remittet, et per consequens ipsa peccata mortalia occulta, ut docet D. Thomas, vide *num. 730. v. Commune* ; ideòque instruatur infirmus, ut dùm quinque corporis sensus unguntur, ipse de culpis per ipsos commissis doleat, et cum astantibus etiam respondeat : *Amen.* Tertiò, particularia auxilia, quibus in illo extremo agone Inferni vim, et

impetum frangat , subministrabit. Quare multùm probabile est gravi se obstringi scelere , qui hoc Sacramentum accipere recusaret, ùt suprâ diximus.

Aliqua hìc de hujus Sacramenti administratione scitu necessaria adnotare licebit. I. Speculatìvè tantùm probabilis est opinio dicens, sufficere ministrare hoc Sacramentum cum unâ guttâ Olei , illam per partes non diffundendo ; non tamen practicè, quia hæc vera unctio non esset ; vide in *Morali num. 709. Dub. 4.* II. Unctio quinque sensuum , secundùm communiorem sententiam, est de necessitate Sacramenti, undè pestis tantùm tempore, aut alicujus imminētis mortis periculi, una tantùm, et in uno sensu (consultiùs in capite) unctio adhiberi potest; sed semper sub conditione si valet, et cum unicâ formâ dicendo : *Per istum sanctam unctionem, et suam piissimam Misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, nempe visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum.* Si tamen æger supervivat, unctiones etiam sub conditione reiterari debent in omnibus quinque sensibus, solitis Orationibus. III. Non est de necessitate Sacramenti geminam unctionem in geminis partibus adhibere; immò unum tantùm oculum, unam manum, etc. ungere, licitè sufficit, dùm periculum infectionis, aut alia necessitas adest, ùt si infirmus nequit verti ad aliud latus. Unctio renum in mulieribus, et etiam in viris, *quandò infirmus* (ùt Rituale monet) *commode moveri non potest, relinquitur.* Unctionem tantùm pedum non esse de necessitate Sacramenti, communis sententia tenet; sed quoad hoc Ecclesiarum consuetudo servanda est; *n. 710. v. Certam.* Nec etiam de necessitate Sacramenti est in unctione partium ordinem servare : gravi tamen culpâ se obstringit, qui receptum ordinem non servat; *loc. cit. v. Nec etiam.* IV. Extrema Unctio ritè confertur pueris qui ratione pollent, licèt non adhuc S. Communionis idonei sint; in dubio tamen de usu rationis, sub conditione administrari potest. Hoc tamen cum prorsùs carentibus non procedit; *num. 719. et 720.* V. Amentibus, phreneticis, delirantibus, qui dùm rationis usum habuerunt, pii animi signifi-

cationem dederint , et Extremam Uctionem petierint , aut verisimiliter petiissent , aut contritionis signum dederint , remoto irreverentiæ periculo , dari potest ; et eò magis , si lucidum aliquod rationis intervallum habent. In dubio autem , an quis unquàm rationis usum habuerit , conditionatè dari potest. Idem de ebriis si in mortis periculo sint ; nisi tamen constet in mortali culpâ fuisse , cùm sensus ipsi amiserint ; Impœnitentibus enim , et qui in manifesto peccato moriuntur , necnon excommunicatis penitùs denegari debet , ùt Rituale Rom. monet ; vide *num.* 732. Mulieribus etiam , si ob partûs dolores in mortis periculo sint , conferri potest. VI. Orationes præscriptæ , extrà Formam , in casu necessitatis omitti possunt : quæ postea dicentur , si tempus suppetet , *num.* 727. Et in tali casu Sacramentum dari potest , etiam sinè luminibus , et ministro ; *num.* 728. et etiam probabiliter sinè Superpelliceo et Stola , *n.* 726. VII. Extrema Uctio in eâdem infirmitate iterari non potest , nisi infirmus à priori probabiliter convaluerit , et in aliud simile vitæ discrimen inciderit ; ùt docet Trident. *Sess.* 14. *cap.* 3. vide *num.* 715. VIII. Cautus sit Sacerdos in movendo ægroto , ut partes viciniore ungat ; si tamen cautè revolvat , et casu ille è vitâ decedat , irregularitatem non teneat incurrisse ; quia in hoc casu irregularitas non potest incurri , nisi ob delictum , à quo qui charitatis causâ aliquod inculpabiliter agit , immunis est. Deniquè rectè Parochus in suâ domo Oleum Sanctum in nocte servare potest , dùm probabile periculum prævidet , ut vocatus ad conferendam Uctionem præstò non esset ; *lib.* 6. *num.* 730.

§. V. *Monita circà agonem , et mortem.*

CUM Infirmus ad agonem pervenit , solitis Ecclesiæ armis , ad eum juvandum quantum potest , Sacerdos utatur. 1. Sæpiùs infirmum Aquâ Benedictâ aspergat , præsertim si diabolicis tentationibus exagitur , dicendo : *Exurgat Deus et dissipentur ini-*

mici ejus. 2. Crucis signaculo cum muniat, et benedicat dicens : *Benedicat te Deus Pater , qui te creavit ; benedicant te Filius , qui te redemit ; benedicat te Spiritus Sanctus , qui te sanctificavit.* 3. Salvatoris necnon Mariæ aliquam Imaginem sæpiùs osculandam præbeat. 4. Curet, ut Infirmus lucretur omnes Indulgentias, quas potest, et præsertim accipiat Benedictionem in Articulo mortis Benedicti XIV. cum indulgentiâ Plenariâ, quàm infrà adnotabimus. 5. Identidem suggerat aliquam sententiam doloris, conformitatis, spei in Domini Passionem, ac B. Mariæ Intercessionem, necnon desiderii videndi Deum. Curet tamen Sacerdos intervallum aliquod interponere, ut Infirmus habeat, et ruminandi tempus, et quiescendi. 6. Studeat, ut sæpissimè SS. Jesu et Mariæ Nomina, saltem corde, si loqui non potest, invocet, ac multoties dicat orationem illam : *Maria Mater gratiæ, etc.* 7. Agonis tempore faciat, ut circumstantes pluries B. Mariæ Virginis Litanias pro ægroto dicant. Proderit etiam procurare, ut tunc pulsetur Campana Agonis, ad significandam omnibus instantem mortem expirantis ægroti, ut pro ipso orent; quod etiam sanis juvare potest. Et hîc generatim animadvertendum est, quòd cum Infirmus est sensibus destitutus, magis illi prosunt orationes, quàm verba. 8. Cum tempus expirandi instat, Sacerdos flebili voce et flexis genibus consuetas Ecclesiæ Orationes recitet : *Prospicere, etc.* ut in fine Breviarii aut Ritualis habentur. 9. Dùm manus, pedes, etc. Infirmi tangit, ut an friguerit videat, caveat saltem ne sæpius sit, ne eum perturbet; et ne illum vertant, curet illo agonis statu, nam id mortem accelerare posset. 10. Dùm Infirmus proximus est ad transitum, tradat ei Candelam Benedictam, ut teneat, et ità in Fide mori profiteatur. 11. Dùm Infirmus adhuc sensibus viget, Absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ità ille magis circà statum gratiæ securus reddatur, si forsan præteritæ Confessiones invalidæ fuissent, aut saltem gratiæ augmentum recipiat, necnon Purgatorii poenæ ei minuantur. Et si fortè Infirmus tunc in lethale

incidat peccatum, ne exterreat, sed monens, ut Jesus ac Mariæ Nomina invocet; si rursùm tentatur, benignè ipsum confortet, procuret, ut Contritionis actum eliciat, et statim absolvat. Si tamen Infirmus jam sensibus caret, et nullum doloris nec Absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valdè sæpius intrà eundem diem Absolutionem ei impertiri; quia tunc, licèt conditionatè detur, tamen, ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur; undè opus est, ut aliquod notabile temporis spatium intermediet. Verùm in hoc Sacerdos ex conscientia quam noverit Infirmi, se dirigere debet: nam si ille habituatus fuit in pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur, aut aliquâ odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc sæpius Absolutio dari potest; sin autem sufficit, ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat: frequentius tamen, si jamjam moriturus est. Non abs re autem erit ægrotum, dùm mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod determinatum det, dùm Absolutionem quærit, aut dùm Sacerdos ipsi conferre vult, ex gr. oculos claudat vel referet, manum elevet, caput inclinet, et similia.

Deniquè cùm è vitâ jam migrasse videtur, caveat Sacerdos, ne statim det suæ mortis signum, nec ei statim oculos, aut os claudat, aut visum pannis cooperiat; quia si nondùm mortuus esset, fieri posset, ut mors acceleretur. Cùm autem certò scit Animam jam ad æternitatem migrasse, circumstantes, ut pro illo orent, moneat, et ipse flexis genibus dicat Orationem: *Subvenite etc.* ut in Rituali, vel in Breviario.

§. VI. *Affectus , qui suggeri possunt agonis , et expirationis tempore.*

I*N te , Deus meus infallibilis Veritas , credo ; in te , immensa Misericordia , spero ; te , infinita Bonitas , amo.*

In te , Domine , speravi , non confundar in æternum.

Quid mihi est in Cœlo , et à te quid volui super terram ? Deus cordis mei , et pars mea in æternum.

Amore amoris tui moriar , qui amore amoris mei dignatus es mori.

In pace in idipsum dormiam , et requiescam.

Deus meus , ne permittas me separari à te. Nihil aliud quàm te cupio. Bonitas infinita , te amo , te amo , te amo.

(Hic animadvertendum est , actus frequentiores , qui Moribundis suggeri debent , esse amoris et doloris).

Jesu mi , qui mox me judicaturus es , parce mihi , antequàm judices. Te amo , et quia te amo , me pœnitet offendisse.

Jesu mi dulcissime , ne permittas me separari à te.

Sanguis Jesu , lava me. Passio Christi , salva me.

In manus tuas , Domine , commendo spiritum meum.

Moriar , Domine , ut te videam.

Maria Mater Dei , ora Jesum pro me.

Illos tuos misericordes oculos ad nos converte , et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

O Maria , nunc tempus est auxiliandi servum tuum.

Mater mea , ne derelinquas me.

O Paradise , ó pulchra Patria , ó amoris Patria , quandò te videbo ?

Deus meus , quandònam facie ad faciem te amabo ?

Quandò, Jesu mi, te non amplius amittendi securus ero?

Deus meus, et omnia.

Contentus sum omnia amittere, ut acquiram te, Deus meus.

Deus meus, propter Amorem Jesu miserere mei.

Mitte me, Domine, in Purgatorii ignem, per quantum vis; noli tamen in Infernum, ubi te amare non possum.

Te ergò quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso Sanguine redemisti.

Æterne Deus, spero, et cupio in æternum te amare.

Amor meus crucifixus est. Jesus meus, amor meus, pro me mortuus est.

Deus in adjutorium meum intende. Domine ad adjuvandum etc.

Pater Æterne, propter amorem Jesu Christi da mihi gratiam tuam. Te amo, me pœnitet.

Quomodò possum de tot tantisque beneficiis quæ mihi fecisti, Deus meus, tibi rependere gratias? Spero in æternum in Cælo tibi gratias agere

Maria, Mater gratiæ, Mater misericordiæ, etc.

Miserere mei; Deus, secundum magnam etc.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

*Dùm jam ægrotus est proximus ad
expirandum.*

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Jesu mi, tibi animam quam tuo Sanguine redemisti commendo.

(Hic notandum, quòd dùm infirmus jam ad exal-
landam animam vicinus est, actus suggeri debent
sinè pausâ, et fortiori voce).

Domine Jesu Christe, suscipe spiritum meum. Deus meus, adjuva me; sine me venire ad amandum te in æternum.

Jesu mi, amor meus, te amo, me pœnitet. Oh nunquàm te offendissem!

O Maria , Spes mea , adjuva me , ora pro me Jesum.

Jesu mi , propter Passionem tuam salva me : te amo.

Maria , Mater mea , in hâc horâ adjuva me. S. Joseph , adjuva me. Archangele Michael , defende me. Angele Custos , custodi me. S. N. (hîc præcipui Protectoris ægroti fit mentio) commenda me Jesu Christo. Sancti et Sanctæ Dei , intercedite pro me.

Jesus , Jesus , Jesus.

Jesus et Maria , vobis cor et animam meam dono.

§. VII. *Imminentis mortis signa.*

Opus est , ut Sacerdos , qui hoc caritatis opus exercet , imminentis mortis signa sciat , ut ità ægroto jam expiranti melius auxiliari possit. Præcipua et universalialia sunt tria. 1. Pulsus deficiens , intermittens , et formicans. 2. Respiratio anxiosa. 3. Oculi excavati et vitreati , aut apertiores solito , vel nimis lucidi , vel qui recipiunt objecta diversa quàm aliis apparent ; aut cùm palpebra superior relaxatur , et inferiorem prætergreditur.

Sunt etiam proxima mortis signa nasus acuminatus , et in extremitate albescens , et si nares ad instar folliis sufflant ; manus trementes ; ungues lividæ , facies flavescens , livida et mutata ; flatus malè olens et frigidus ; corpus immobile ; sudor frontis et frigidus ; calor in cordis parte nimius ; fæcætas aut lanuginas colligere ; frigiditas in extremis omnibus partibus.

Signa tamen proximiora expirationis sunt respiratio intermittens aut languida : defectio pulsûs ; dentium contractio , stridor : distillatio in gulâ ; lene quoddam suspirium , aut gemitus ; lacryma per se fluens ; oris , oculorum , et totius corporis torsio.

Advertatur 1. quòd laborantes hydropisi , eticâ feбри , vel vulnere , asthmate , pleuritide , sanguinis fluxu , vomitu , anginâ , et reumatismo , interdùm cum paucis nominatorum signorum , et cum pulsu

valido, ac loquentes expirare solent. Advertatur 2. proximos morti esse, qui pleuritide laborant, dùm respirationis difficultas, anhelitûs augmentum, et labia livida apparent. Vulnerati capite interdùm subitaneo deliquio moriuntur. Hydropici, dùm pulsus deficit, et anhelitus crescit, ac in ore spuma apparet. Qui feбри intermittente laborant, mori solent in principio accessionis, dùm convulsiones vehementes sunt. Advertatur 3. quòd in aliquibus ægrotis flatus est adeò debilis, et cordis exagitatio, ut jam mortui videantur, et tamen non sunt. Signa certiora mortis sunt omnium partium frigiditas etiam in regione cordis, corporis gravitas, alicujus spiritûs naribus admoti stimulum non sentire, speculum ore accessum flatu non maculari, et similia. Demùm advertatur, quòd interdùm signa superiùs in primo loco adducta fallunt, et etiam sinè illis repentè moritur infirmus; ideòque dùm ægrotus in agone manet, Sacerdos oportet ne unquàm illum deserat.

§. VIII. et ultimus. Preces, Actus Christiani, et Benedictiones.

SACERDOS domum ægroti ingrediens, dicat: ✠. *Pax huic domui. ✠. Et omnibus habitantibus in eâ.*

Cubiculum Aquâ Benedictâ aspergat, dicens: *Asperges me hyssopo et mundabor; lavabis me, et super nivem dealbabor.*

Deindè dicere potest orationes, quæ in Rituali pro Extrémâ Uctione extant. Postèa Redemptoris Imaginem accipiat, dicens: *Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ.* Et ægroto osculandam præbeat, dicens: *Deosculare pedes Jesu Christi, qui in hac Cruce pro salute tuâ mortuus est.*

Deindè dicat: *In Deo N. N. igitur spem tuam jacta. Sperare volumus Mariam à Deo salutem tibi intercedere velle: Infirmitas tamen gravis est, Voluntati Dei tuam conforma, ut de te faciat quod ipse vult. Eja igitur mecum recita Christianos Actus, ut cum istis ad mortem te disponere valeas, si pro*

bono animæ tuæ sic Deus determinavit : dic ergò mecum :

Actus Fidei. Deus meus , infallibilis Veritas , quia tu , quod credere debeam , S. Ecclesiæ revelasti , credo quod ad credendum mihi proponit Ecclesia. Credo te esse Deum meum , omnium Creatorem , qui per totam æternitatem Paradiso justos remuneras , peccatores verò castigas Inferno. Credo Mysterium SS. Trinitatis , idest Patrem , Filium , et Spiritum Sanctum , tres Personas , sed unum Deum. Credo Secundam Personam , idest Filium Dei , Hominem sanctum in Utero Mariæ semper Virginis , et pro nobis peccatoribus mortuum esse. Indè resurrexit , et nunc sedet ad dexteram Patris , et indè venturus est judicare vivos et mortuos. Credo septem Sancta Sacramenta , et præcipuè Baptismum , Pœnitentiam , Eucharistiam , et Extremam unctionem. Credo omnes resurgere debere cum corporibus suis , et deniquè credo omne id , quod credit S. Ecclesia Catholica Romana , quam solam credo esse veram Fidem.

Actus Spei. Deus meus , confisus tuis promissis , quia tu fidelis , potens , et misericors es , propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero , perseverantiam finalem , et gloriam Paradisi.

Actus Amoris et Doloris. Deus meus , quia tu es Bonitas infinita , infinito amore dignus , toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum , quia tuam infinitam Bonitatem offendi , totâ animâ meâ me pœnitet , et displicet. Potius mori quàm peccare propono , cum Gratiâ , quam , ut nunc mihi des et semper , te precor. Et propono Sancta Sacramenta recipere in vitâ , et in morte.

(Benedictus XIII. omnibus , qui semel in die hos elicit Actus , septem annos Indulgentiæ largitus est ; et si per mensem integrum fiant , confessis et communicatis , juxtâ mentem Pontificis orantibus Indulgentiam Plenariam , etiam pro Defunctorum Animabus , concessit , et si in fine vitæ quis faciat , Indulgentiam in Articulo mortis).

Benedictio in Articulo mortis.

PONTIFEX Regnans anno 1747. Episcopis facultatem concessit, et eorum Delegatis, Indulgentiam Plenariam ægrotis petentibus impertiri, postquam Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ Uctionis Sacramenta acceperint, aut verosimiliter quæsissent, aut si signum aliquod doloris dederint, et postea sensus amiserint. Non verò excommunicatis, et impœnitentibus; nec etiam illis, qui in evidenti peccato moriuntur. Modus quo datur Benedictio est hic.

Sacerdos ægroti domum ingrediens dicat: *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in eâ.* Et aspergat Aquam Benedictam, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor; lavabis me, et super nivem dealbabor.* Postea dicat: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Gloria Patri, etc.* Et nihil aliud dicens, repetat Antiphonam: *Asperges me etc.*

Si ægrotus Confessionem petit, Sacerdos benignè audiat; sin verò Contritionis actum ut ægrotus eliciat, studeat, confortetque eum ad Paradisi gloriam sperandam. Hortetur, ut totum se offerat Deo, et pro peccatorum suorum satisfactione id quod vult Deus, ipsamque mortem acceptet. Indè dicat:

✠. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

℟. *Qui fecit Cælum et Terram.*

Antiph. *Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ), neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster etc.*

℣. *Et ne nos etc.*

℟. *Sed libera etc.*

℣. *Salvum fac servum tuum (vel ancillam tuam), Domine.*

℟. *Deus meus sperantem in te.*

✠. *Domine exaudi etc.*

℟. *Et clamor meus etc.*

✠. *Dominus vobiscum.*

℟. *Et cum spiritu tuo.*

O R E M U S.

CLEMENTISSIME Deus, Pater Misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundùm multitudinem miserationum tuarum, respice propitius famulum tuum N. quem Tibi vera Fides et Spes Christiana commendat. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui Passionem et Mortem omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer indulge, ut ejus anima in horâ exitûs sui te Judicem propitiatum inveniat, et in Sanguine ejusdem Filii tui ab omni maculâ abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem, etc.

Tunc postquàm Clericus dixerit, *Confiteor Deo, etc.* Sacerdos dicat; *Misereatur, etc. Indulgentiam, etc.* Et deindè :

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi, per suam piissimam Misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam quam in Baptismate recepisti; et ego facultate mihi ab Apostolicâ Sede tributâ Indulgentiam Plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, etc.

Per sacrosancta humanæ reparationi Mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes præsentis et futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiât, et ad gaudia sempiterna perducât. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, ✠ Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

At si infirmus esset tam morti proximus, ut tempus non suppeteret supradictis precibus, Sacerdos statim impertiatur ei præfatam Benedictionem, *Dominus noster Jesus Christus, etc.*

Benedictio Scapularis S. Maricæ de Monte Carmelo.

Sacerdos conversus ad Habitum, dicat :

- V. *Ostende nobis, Domine, Misericordiam tuam.*
 R. *Et salutare tuum da nobis.*
 V. *Domine Deus virtutum, converte nos.*
 R. *Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.*
 V. *Domine, exaudi orationem meam.*
 R. *Et clamor meus ad te veniat.*
 V. *Dominus vobiscum.*
 R. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS.

CAPUT omnium Fidelium Deus, et humani generis Salvator, hunc Habitum, quem propter tuum tuæque Genetricis Virginis Mariæ de Monte Carmelo amorem, atque devotionem servus tuus est delaturus, *Dexterâ tuâ sanctifica* ✠ : et hoc, quod per illud mysticè datur intelligi, tuâ semper custodiâ corpore et animo servetur et ad remunerationem perpetuam cum Sanctis omnibus felicissimè perducatur. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Deindè aspergat Aquam Benedictam super Habitum, et postea ipsum imponat personæ recipienti, dicens :

Accipe, vir devote, hunc Habitum benedictum, precans SS. Virginem, ut ejus meritis illum perferas sinè maculâ, et te ab omni adversitate defendat, atque ad vitam perducatur æternam. Amen.

Deindè dicat :

Ego ex potestate mihi traditâ et concessâ suscipio, ac recipio te ad participationem omnium orationum, disciplinarum, precum, suffragiorum, eleemosynarum, jejuniorum, vigiliarum, Missarum, Horarum Canonicarum, ac cæterorum bonorum spiritualium, quæ passim die nocteque (coöperante misericordiâ Jesu Christi) à Religiosis peraguntur. In nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti. Amen.

230 *Appendix 2. De assistentiâ ergà Morib.*

Benedicat te Conditor Cœli et Terræ Deus Omnipotens , qui te eligere dignatus est ad Beatæ Virginis Mariæ de Monte Carmelo Societatem et Confraternitatem , quam precamur , ut in horâ obitûs tui conterat caput Serpentis , qui tibi est adversarius , et tandem tanquàm viator palmam et coronam sempiternam hæreditatis consequaris. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Aspergatur recipiens Aquâ Benedictâ.

Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum.

ÿ. Adjutorium nostrum etc.

R. Qui fecit Cœlum etc.

OREMUS.

DOMINE Jesu Christe , qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es , obsecramus immensam largitatis tuæ abundantiam , ut hoc genus vestimentorum , quod Sancti Patres ad innocentiam , humilitatisque indicium in memoriam septem Dolorum B. Virginis Mariæ nos ferre sanxerunt , ità beneſicere digneris , ut qui illis fuerit indutus , corpore pariter , ac animâ induat te Salvatorem nostrum. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Posteà Sacerdos , asperso Scapulare Aquâ Benedictâ , illud imponat , dicens :

Accipe , charissime Frater , Habitum B. Mariæ Virginis , singulare signum servorum suorum , in memoriam septem Dolorum , quos ipsa in vitâ et morte Unigeniti Filii sui sustinuit , ut ità indutus sub ejus Patrocinio perpetuò vivas.

Benedictio Dei omnipotentis ✠ , Patris , et Filii , et Spiritûs Sancti descendat super te , et maneat semper. Passio Domini nostri Jesu Christi , et Compassio Beatæ Mariæ Virginis sit in corde et corpore nostro. Amen.

*Benedictio Scapularis Conceptionis Immaculatæ Dei
Matris.*

℟. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

℞. *Qui fecit Cœlum et Terram.*

℟. *Dominus vobiscum.*

℞. *Et cum spiritu tuo.*

O R E M U S.

DOMINE Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, tuæ largitatis clementiam humiliter imploramus, ut hoc genus vestimenti, quod in honorem et memoriam Conceptionis Immaculatæ Beatæ Mariæ Virginis (necnon, ut illo indutus exoret) in hominum pravorum morum reformationem institutum fuit, bene & dicere digneris; ut hic famulus tuus, qui eo indutus fuerit, eâdem Beatâ Mariâ Virgine intercedente, te quoque induere mereatur. Qui vivis et regnas etc.

Posteâ Sacerdos, asperso Scapulare Aquâ Benedictâ, imponat recipienti, dicens:

Accipe, Frater, Scapulare Beatæ Mariæ Virginis immaculatæ, ut, eâ intercedente, vetere homine exutus, ab omni inquinamento mundatus, ipsum perferas sinè maculâ, et ad vitam pervenias sempiternam. Amen.

Et ego ex facultate mihi traditâ recipio te in participationem bonorum spiritualium, quæ in nostrâ Congregatione gratiâ Dei fiunt, et quæ per Sanctæ Sedis Apostolicæ privilegium concessa sunt. In nomine Patris &, et Filii, et Spiritûs Sancti. Amen.

Si infirmus nunquàm acceperit aliquod Scapulare, vel aliquod ex iis, de quibus suprâ sermonem fecimus, curet Sacerdos qui facultatem habet, ut infirmus tunc recipiat, ut indulgentias lucretur.

APPENDIX III.

EXAMEN ORDINANDORUM

Ab eodem Auctore breviter concinnatum ex eâdem suâ Theologiâ Morali, res scitu magis necessarias continens.

INDEX

Totius Appendicis hujus.

Cap. I. De Sacramentis in genere.

Cap. II. De Sacramento Ordinis in genere.

Cap. III. De Ordinibus in specie.

Artic. I. De Primâ Tonsurâ.

Artic. II. De Ordinibus Minoribus.

Sect. I. De Ostiariatu.

Sect. II. De Lectoratu.

Sect. III. De Exorcistatu.

Sect. IV. De Acolythatu.

Artic. III. De Ordinibus Majoribus.

Sect. I. De Subdiaconatu.

§. I. De Voto Castitatis.

§. II. De Horis Canonicis.

§. III. De Censuris in genere.

§. IV. De Censuris in specie.

I. De Excommunicatione.

II. De Suspensione.

III. De Depositione.

IV. De Interdicto.

V. De Irregularitate.

Sect. II. De Diaconatu.

Sect. III. De Presbyteratu.

§. I. De Ordine Presbyteratûs.

§. II. De Sacrificio Missæ.

§. III. De Potestate Sacerdotis.

§. IV. De Munere docendi et prædicandi.

CAPUT I.

De Sacramentis in genere.

Quid sit Sacramentum 1. *Quæ requirantur ad constituendum Sacramentum?* *An circumcisio etc.?* 2. *Quæ sint Sacramentalia* 3. *Distinguuntur Sacramenta* 4. *Qu. I. Quæ requirantur ad essentiam. De Materiâ* 5. *De Formâ; et de connexionè Materiæ cum Formâ* 6. *De mutatione substantiali, aut accidentali* 7. *De Sacramento sub conditione. Si cum Formâ, aut materiâ dubiâ, vel mixtâ. Interruptio Formæ* 8. *De intentione Ministri, et suscipientis* 9. *Qu. II. De Ministro* 10. *An debeat esse in Gratiâ* 11. *Si sit Laïcus, aut ministret non solemniter; an sufficiat Contritio* 12. *Si absolvat in mortali: si ministret Eucharistiam: si celebret Missam* 13. *Si Subdiaconus, aut Diaconus ministret solemniter* 14. *Si ministret indigno* 15. *Simulare administrationem Sacramenti* 16. *Simulare susceptionem* 17. *An Minister debeat intendere quod facit Ecclesia* 18. *Qu. III. Quid ad validè et licitè Sacramenta suscipienda* 19. *An petere ab excommunicato, vel peccatore* 20. *An liceat dare pecuniam pro administr. Sacramenti* 21. *Effectus, et I. de Gratiâ* 22. *et 23. II. De Characterè* 24.

1. — **S**ACRAMENTUM, generaliter loquendo, significat mysterium, sive rem occultam; Sacramentum verò in Ecclesiâ Christianâ sic definitur: *Est visibile signum invisibilis Gratiæ ad Populum Dei sanctificandum, à Christo institutum.* Dicitur *Signum sensibile*, scilicet signum externum in materiâ sensibus subjectâ. *Invisibilis Gratiæ*, quia Sacramentum significat gratiam quam causat invisibiliter, scilicet ex opere operato, sive per se, modò suscipiens sit dispositus. *A Christo institutum*, quia, juxtâ sententiam probabiliorem, Christus etiam ut

Homo Sacramenta instituit ex potestate quæ dicitur *excellentiæ* (a).

2. — Tria igitur ad Sacramentum constituendum requiruntur, 1. Signum externum, 2. Promissio Gratiæ, 3. Institutio Christi, cum omnia Sacramenta ex Christi Passione vim habeant.

Dubitatur an Circumcisio fuerit olim verum Sacramentum, conferens gratiam ex opere operato? Affirmat *Scotus*, sed communiter id negant DD.; nam Circumcisio operabatur sanctitatem tantum externam, non autem internam; commune tamen est quod fuerit verum Sacramentum (b).

3. — Sacramentalia autem sunt quædam actiones sacræ ab Ecclesiâ institutæ, prout sunt Aqua lustralis, Benedictiones rerum, Consecrationes, et similia. Hæc non habent per se vim remittendi peccata, sed tantum impetrandi auxilia Divina ad faciendos actus bonos, quibus postea peccata remittuntur (c).

4. — Multipliciter distinguuntur Sacramenta. *Primò*, alia sunt necessaria necessitate *medii*, ut sunt Baptismus pro omnibus, Pœnitentia pro lapsis in mortale, et Ordo pro iis qui Sacramenta Eucharistiæ et Pœnitentiæ ministrant: etiam Eucharistia (juxta probabiliorem sententiam), saltem in voto implicito (d). Alia necessitate *præcepti*, ut sunt Confirmatio, juxta probabilem sententiam, licet opposita *Nav. Suar. Soti, Laym. Ronc. Wiggandt*, ex *D. Thomâ* (e), et aliorum etiam sit probabilis (f); et Extrema Unctio, juxta probabiliorem sententiam, omninò suadendam (g). *Secundò*, alia sunt Sacramenta *Iterabilia*, ut Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, et Matrimonium; Alia sunt *Initerabilia*, ut Baptismus, Confirmatio, et Ordo, propter characterem quem indelebilitè imprimunt. *Tertiò*, alia sunt Sacramenta *Mortuorum*,

(a) *Vide Opus Morale lib. 6. num. 1. 2 et 3.* — (b) *num. 4.* — (c) *Lib. 6. num. 90. ad 94.* — (d) *num. 192.* — (e) *in 3. p. q. 72. a. 8. ad 4.* — (f) *lib. 6. num. 181.* — (g) *num. 733.*

ut Baptismus, et Pœnitentia, quia primam conferunt gratiam, et supponunt Animam mortuam, idest gratiâ carentem: alia *Vivorum*, quæ aliquandò per accidens dant etiam primam gratiam, nimirum casu quo aliquis attritus, bonâ fide putans se contritum, illa suscipit, ut docent probabiliter *Lugo*, *Suar. Con. Cajetan. Croix, Salm. Castrop.* et alii plures ex *D. Thomâ*, contrà alios, ex communi (1). Quartò, alia sunt *Formata*, idest cum effectu gratiæ; alia *Informia*, scilicet sinè collatione gratiæ, quæ est Sacramenti forma. An autem detur Sacramentum Pœnitentiæ validum et informe, idest sinè gratia? Alii negant; sed communiter, et verius alii affirmant. Casus esset nimirum si quis acciperet Absolutionem ab aliquo mortali peccato cum attritione conceptâ tantum ex turpitudine supernaturali illius peccati, et cum oblivione inculpabili alterius peccati mortalis. (*Qui vult videre hanc quæstionem cum omnibus suis rationibus enucleatam, observet Tract. XVI. Tom. II. ad n. 18.*)

5. — Quæritur I. Quæ requirantur ad essentiam Sacramenti? Tria requiruntur, Materia, Forma, et Intentio. *Materia* est res corporea et sensibilis, quæ suscipienti applicatur, v. g. Aqua, Chrisma, Oleum sanctum etc. Et hæc est Materia *remota*, nam *proxima* est ipsa applicatio materiæ, ut ablutio, unctio etc.

6. — *Forma* sunt verba prolata à Ministro. Ut autem Sacramentum valeat, requiritur connexio, sive simultas Materiæ et Formæ, scilicet ut Materia applicetur antequàm prolatio Formæ terminetur, vel postquàm prolatio Formæ sit incepta. Sententia autem quod sufficiat applicare Materiam immediatè antè vel pòst prolationem Formæ, est tantum probabilis, non autem moraliter certa, uti requiritur, ubi agitur de valore Sacramenti, ex *Propos. 1. damn. ab Innoc. XI.* ideòque non est practicè probabilis. Excipiuntur tamen Sacramenta Pœnitentiæ et Matrimonii, quæ valent etiamsi in-

(a) *Lib. 6. num. 87.*

terponatur aliqua mora inter Materiam et Formam (a).

7. — Si mutetur substantialiter Materia, nempè applicetur vinum pro aquâ, vel mutetur Forma, nempè si verba non habeant eundem sensum, putà dicendo, *Te aspergo*, pro *Te baptizo*, invalidum est Sacramentum. Secùs si mutatio est accidentalis, scilicèt si aqua sit calida, aut decocta, aut si dicas: *Ego te baptizo in nomine Patrias, et Filias etc.* ut habetur ex c. *Retulerunt*, de consecr. dist. 4. Vel *in nomine Patris Omnipotentis etc.* Sic tamen mutans non excusaretur à peccato gravi (b).

8. — In casu necessitatis, vel magnæ utilitatis, benè possunt conferri sub conditione (saltem mente retentâ) Sacramenta, non solùm characterem imprimentia, ut est certum ex c. 2. de Bapt., sed etiam alia, si non possit haberi materia nisi dubia; ità *Suar. Cistrop. Habert, Bon. Ronc. Salm.* et alii communiter, contrà *Juvenin*, et *Antoine* (c). An autem Minister possit uti Materiâ, aut Formâ dubiâ, si ad id cogatur metu mortis? probabiliter potest: nisi cogatur in contemptum Religionis; ità *Sanch. Coninch.* Si in materiâ propriâ misceatur extranea in majori, vel æquali parte, Materia est inepta; secùs si in minori; ità *S. Th.* (d). Interruptio Formæ si est modica, non officit valori Sacramenti. Secùs si talis sit, ut verba non constituent unum sensum (e). Non licet autem Formam repetere, nisi adsit probabile dubium, quòd Forma invalidè fuerit prolata (f). Alii dicunt aliquas Sacramentorum Materias et Formas fuisse à Christo in genere determinatas et relictas Ecclesiæ, ut ipsa in particulari determinaret. Sed probabiliùs alii docent omnes fuisse à Christo determinatas in substantiâ. Undè si aliqua invenitur inter novam et priscam Ecclesiæ consuetudinem differentia circà Materias et Formas, mutatio illa

(a) *Lib 6. num. 9.* — (b) *num. 11.* — (c) *num. 28. et 29.* — (d) 3. p. q. 74. n. 3. ad 3. (e) *L. 6. n. 11. ad 3.* — (f) *n. 224. v. Advertendum.*

censetur tantum accidentalis (a). (*Vide hanc quæstionem ad trutinam revocatam Tom. II. Tr. XVII. n. 15.*)

9. — Demum ad essentiam Sacramenti requiritur *Intentio* Ministri, et quidem actualis, vel saltem virtualis. *Intentio Actualis* est ea, quæ actu habetur; *Virtualis* autem, quæ permanet in virtute actionis, quam Minister exequitur ex intentione actuali prius habitâ; ad differentiam intentionis *Habitualis*, quæ aliquandò est habita, et non est retractata (b). Hæc autem Habitualis non sufficit in Ministro, sed benè sufficit in suscipientibus Sacramenta; atque in necessitate etiamsi ipsi sint dormientes, aut ebrii, aut ceciderint in amentiam postquam jam habuerint intentionem illa suscipiendi, ut communissimè docent *Lugo, Castrop. Salm.* et alii plures cum *D. Thomâ* (c), et patet ex *c. Majores*, §. *Verum*, de *Baptis.* et etiam ex *Instruct. de Bapt.* datâ à Bened. XIV. incipiente, *Postremo mense* (*in Bullar. tom. 2. n. 46.*) Imò quoad Extremam unctionem et etiam Confirmationem, satis est pro suscipientibus adhuc *Interpretativa*, idest ea quam suscipiens non habet nunc, nec unquam habuit, sed haberet si rem adverteret (d).

10. — Quæritur II. quis sit Minister Sacramentorum? Quoad Ordinem solus Episcopus est Minister (e), et quoad Confirmationem ipse est Minister Ordinarius, nam extraordinarii possunt esse etiam simplices Sacerdotes (f). Aliorum autem Sacramentorum solus Sacerdos est Minister, excepto Matrimonio (g), et etiam Baptismo in necessitate; in eâ enim possunt etiam Laïci, et adhuc Hæretici baptizare (h).

11. — Ad validè autem ministranda Sacramenta, non est opus, ut Minister sit in gratiâ, nam peccatores etiam validè ministrant. Non verò Hæretici, nec Excommunicati vitandi respectu ad Sacramen-

(a) num. 12. — (b) num. 15. — (c) in 4. dist. 6. q. 1. a. 2. q. 3. ad 2. (d) n. 81. — (e) L. 6. n. 761. — (f) n. 170. — (g) num. 897. — (h) n. 113.

tum Pœnitentiæ. Vide dicta *Tom. II. Tr. XVI. n. 92.* Ad licitè tamen ministrandum requiritur status Gratia; sed in extremâ necessitate, si Minister non posset tam citò confiteri, probabiliter à culpâ excusatur si ministrat; ità *Sot. Suar. Tolet. Cajet. Armit. Valent. Anact. (a).* Nunquàm autem excusatur Parochus, aut OEconomus: hi enim debent esse semper parati ad ministrandum. Celebrans autem in mortali quatuor mortalia committit, 1. quia indignè consecrat, 2. quia indignè sumit, 3. quia indignè ministrat, et 4. quia ministrat indigno, qui est ipse idem (b).

12. — Quæritur, an peccet graviter qui existens in mortali ministrat Sacramentum in necessitate, si ad illud non est ordinatus, ut Laïcus Matrimonium contrahens, aut baptizans; vel si est ordinatus, sed ministrat non solemniter? Alii probabiliter negant, ut *Conc. Tourn. Nat. Alex.* et alii ex *D. Th. (c).* Sed probabilius affirmant *Contin. Tournel. La-Croix, Antoine, Lug. Pont. Vasq. Nav.* etc., quia semper sancta sanctè tractanda sunt (d). Minister autem solemniter ministraturus Sacramenta, si est in mortali, sufficit, ut eliciat certum actum contritionis (e); celebraturus verò Missam, debet Confessionem præmittere: excepto casu quo ex necessitate ex unâ parte deberet celebrare, et ex aliâ non adesset copia Confessarii, sed tunc post celebrationem debet quamprimùm confiteri, ut præcipit *Trid. Sess. 13. cap. 7. (f).* Vide dicta *de Euch. Tract. XV. ex n. 22.*

13. — Confessarius tantùm audiens Confessionem in mortali, probabilius est cum *Lugo Spor. Salm. Elb. Croix*, et aliis, quòd non peccet graviter, quia non conficit Sacramentum. Si verò absolvit plures pœnitentes, etiam successivè, in statu peccati mortalis, plura mortalia committit, quia plura Sacra-

(a) Vide lib. 6. num. 33. et *Cabrin. Luc. Moral. p. 2. tract. 41. num. 56.* — (b) *Lib. 6. num. 35. v. Hinc.* — (c) 3. p. q. 64. art. 6. ad 3. — (d) *Lib. 6. num. 32.* — (e) *Ib. num. 34.* — (f) Vide lib. 6. ex num. 255. —

menta distincta ministrat (a). Sacerdos item, aut Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali, mortaliter peccat, quia proximè concurrit ad sanctificationem communicantium; ità tenendum cum pluribus, contrà alios (b). Celebrans autem in mortali, si pluribus Eucharistiam ministrat, probabiliùs unum mortale committit, quia ministratio illa, et Communio est unica actio moralis, unicumque convivium (c).

14. — Diaconi et Subdiaconi, si ministrant in Altari existentes in mortali, juxtà plures probabiliter peccant graviter; sed juxtà communioem sententiam, et satis probabilem, id negatur; quia non conficiunt, nec ministrant Sacramentum, nec exercent functiones proximè ordinatas ad sanctificationem animæ (d). Concionator item qui prædicat in mortali, non peccat graviter, ut communiùs et probabiliùs docent *Gonet, Lugo, Castrop. Bon. Pasq. Salm. Croix*, et alii (contrà *Merbes. Juvenin.* etc.); non enim exercet Ordinem, sed officium annexum Ordini, quod per se non causat gratiam ut causant Sacramenta (e).

15. — Peccat graviter Minister, si dat Sacramentum indigno petenti occultè; secùs autem si ille sit peccator occultus, et publicè petat (f). Notandum verò, quòd Episcopus etiam ob occulta peccata potest denegare alicui collationem Ordinis, licèt publicè ille petat, ex Trid. *Sess. 14. c. 1.* ubi dicitur teneri Clericum obedire Prælato vetanti susceptionem Ordinis propter occultum crimen. Nec tenetur tunc Episcopus causam manifestare, cur repellat Ordinandum, ut pluries declaravit S. C. Concilii (g). An autem Confessarius possit absolvere Ordinandum recidivum in culpis gravibus, qui vult sacram suscipere Ordinem sinè præviâ probatione, vide dicta *Tom. 1. Tract. VII. ex n. 48. et Tract. ult. n. 16. et 17.*

(a) num. 36. Qu. 5. — (b) num. 35. — (c) Vide lib. 6. ex num. 355. — (d) Lib. 6. num. 27. et 38. — (e) num. 41. — (f) num. 43. ad 51. — (g) Lib. 6. num. 52.

16. — Non licet Ministro etiam ob metum mortis simulare administrationem Sacramenti, ex Prop. 29. proscripta ab Innoc. XI. Tunc autem censetur Minister simulare administrationem, cum profert Formam sinè intentione, aut aliquid aliud pronunciat, ad hoc, ut alii credant ipsum jam conferre Sacramentum; undè aliàs licitè potest Confessarius aliquam recitare orationem super pœnitente indposito, non jam, ut alii credant, absolutionem illi ministrari, sed tantùm ad occultandam absolutionis negationem: tunc enim non simulat Sacramenti administrationem, sed tantùm veritatem occultat (a). Præterea ait *Card.* benè posse Confessarium, cum pœnitens minatur ei mortem si non absolvat, dicere, *Ego te non absolvo*, submissè pronuncian- dum verbum *non*, quia hæc non est restrictio purè mentalis (ut objicit *Viva*), dùm Confessarius non tenetur efficere, ut pœnitens audiat verba absolutionis; et ideò non habet ille jus, ut Confessarius omnia verba Formæ intelligibiliter proferat (b).

17. — Sicut autem non licet Ministro simulare Sacramenti administrationem, ita nec etiam alii Sacramenti susceptionem, ut dicunt *Card. Croix*, et *Gormaz*. Hoc tamen non prohibet, quominus liceat alicui accedere ad Confessionarium, ibique genuflectere ad aliquod negotium agendum. Præterea ajunt communiter *Sanch. Conc. Castrop. Carden. Viva, Croix*, alique plures, contra *Milante*, quòd si aliquis sponsorum cogitur contrahere per injustum metum, vel habens impedimentum dirimens, ad evitandum scandalum, tunc poterit ille (saltem sinè gravi culpâ) simulare celebrationem Matrimonii; tunc enim, deficiente consensu, deficit contractus, et deficiente contractu, nec etiam existit Sacramentum (c).

18. — Minister invalidè ministrat Sacramentum, si non intendat facere actum externum quod facit Ecclesia, Ritumque Sacramentalem adhibere quem intendit

(a) *L. 6. n. 52.* — (b) *num. 59.* — (c) *Ib. in fin.*

intendit Ecclesia, à Christo instituta; et hoc etiamsi Minister, non joco (ut adhuc insipienter admittebat Lutherus), sed seriò ministret, ut probavimus *Tom. II. Tract. XIV. n. 2.* et vide in Morali (a). Si verò id jam intendat, validè ministrat, etiamsi non habeat intentionem explicitam conferendi Sacramentum. Dico *non habet intentionem explicitam*; nam si positivè haberet intentionem non conferendi Sacramentum, tunc neque conferret, quia tunc reverà nullam haberet intentionem faciendi quod facit Ecclesia (b). Sacerdos autem conficiens Sacramentalia, putà Aquam Benedictam, in mortali, non peccat graviter (c).

19. — Quæritur III. quid requiritur, ut quis validè et licitè Sacramenta suscipiat? Ut validè suscipiat requiritur 1. Ut sit baptizatus, nam aliàs non est capax aliorum Sacramentorum. 2. Excepto Sacramento Baptismi pro quo nulla requiritur intentio in pueris, et perpetuò amentibus, cùm in eis suppleat intentio Ecclesiæ; in aliis verò Sacramentis opus est ut suscipiens saltem habuerit prius intentionem (quæ dicitur habitualis) suscipiendi Sacramentum, et eam non revocaverit, ut suprà diximus n. 9. Hinc si quis ordinaretur per vim, invalidè ordinaretur; secus si per metum, quia metus non tollit voluntarium. Probabilissimum est, quòd Sacramenta in periculo mortis licitè conferri possunt tam ebriis, quàm lapsis in amentiam, si prius intentionem habuerint illa suscipiendi, ità *Lugo, Castr. Salm. Croix, Cardin. Lambertinus*, etc. ex *D. Thomà*, et cap. *Majores*, §. *Verum, de Bapt.* (d). Sufficit etiam tempore mortis intentio interpretativa in suscipiente sensibus destituto quoad Sacramenta Extremæ Unionis, ut habetur ex Rituali, et etiam Confirmationis et Eucharistiæ, ut ajunt *Lugo, Coninc. Sporer, Croix* etc., non verò quoad Baptismum et Ordinem; et tantò mirus quoad

(a) Vide lib. 6. num. 81. v. *Utrum*. — (b) *Ibidem* num. 23. — (c) num. 40. in fin. — (d) Lib. 6. num. 81. v. *Utrum*.

Pœnitentiam, et Matrimonium, in quibus omninò requiritur intentio actualis, aut saltem virtualis (a). Ut licitè autem quis suscipiat Sacramenta, requiritur conveniens dispositio, nempe status gratiæ; undè si quis est in mortali, debet saltem esse contritus cum proposito confitendi. Imò ad recipiendam Eucharistiam requiritur prævia Confessio, nisi necessitas urgeat, et non adsit copia Confessarii, quo casu debet Sacerdos qui celebravit (ut diximus n. 12.) quamprimum confiteri, ex Trident. *Sess.* 13. c. 7. Necessitas autem erit 1. ob dandum Viaticum. 2. Ob vitandam infamiam, aut scandalum. 3. Si ille est Parochus et occurrat festum de Præcepto. 4. Si celebrans post Consecrationem recordetur mortalis culpæ (b). Insuper advertendum quòd suscipiens Sacramentum Pœnitentiæ sinè dispositione, non solum illicitè, sed etiam invalidè suscipit, dùm contritio pœnitentis est etiam materia hujus Sacramenti. Respectu verò ad alia Sacramenta, si quis indispositus ea suscipit, validè suscipit; ità ut, recedente fictione, sivè obice peccati, illa reviviscunt, idest gratiam causant, ut docent plures ex *D. Thomà* (c).

20. — Quæritur IV. An liceat petere Sacramenta à Ministro peccatore, vel excommunicato? Non licet à peccatore (quamvis sit Parochus. quidquid aliqui dicant), nisi adsit justa causa; sufficit autem gravis utilitas (d), ut communissimè docent *Suar. Sanc. Scot. Pal. Tol. Anacl. Holzm. Salm.* etc. Hinc dicunt licitè peti, 1. si urgeat præceptum Confessionis aut Communionis, aut Missæ, aut si occurrat Indulgentia lucranda. 2. Si aliàs carere debeat Jubilæo. 3. Si maneres aliàs in mortali, etiam per horam, ut dicunt *Suar. et Escob.* 4. Si diù carere debeas fructu Communionis, aut Confessionis, etc. Absolutè verò sinè aliâ causâ, licet recipere Sacramentum ab excommunicato, si sit toleratus, quia absolutè concessum est à Concilio Constantiensi fide-

(a) num. 82. — (b) *Lib.* 6. num. 260. — (c) *Ibid.* num. 87. — (d) *Ibid.* n. 89.

libus posse communicare cum toleratis (a) A vitando autem nec etiam in morte licet suscipere Pœnitentiam, quia (ut diximus n. 11.) vitandus etiam in extremâ necessitate invalidè eam ministrat.

21. — Quæritur V. An possit dari pecunia pro administratione Sacramenti, si Minister nolit dare gratis? Videtur negare *S. Thomas* (b), dùm tradit quòd adultus nequè in articulo mortis potest aliquid ministrare pro obtinendo Baptismo, dicens tunc ei sufficere ad salutem Baptismum flaminis. Sed quæcumque sit intelligentia hujus doctrinæ Angelici Doctoris, communiter *Bonac. Salm. et Roncaglia* (c) cum *Suar. Less. Sanchez, Laym. Castropalao* et aliis affirmant posse dari pecuniam in extremâ, et etiam in gravi necessitate Sacramenti. Ratio, quia ex unâ parte traditio pecuniæ non est intrinsicè mala, ipsa enim est cooperatio materialis, non formalis, cùm non cooperetur pravæ voluntati Ministri, juxtà dicta *Tom. 1. Tract. IV. num. 31. et 32.* Ex aliâ ipse suscipiens non committit simoniam, cùm non tradat pecuniam ad emendum Sacramentum, sed tantùm ad redimendam vexationem Ministri Sacramentum injustè denegantis; et ideò dat temporale pro re merè temporali: tantòque magis id currit, si suscipiens est fidelis, quia tunc habet jus ad Sacramentum, dùm idem *D. Thom.* (d) docet, post jus quæsitum licere cuivis dare pecuniam ad tollendum injustum impedimentum. Idque admittunt *Suar. Filliuc. et Croix*, non solum pro obtinendo Baptismo et Pœnitentiâ, sed etiam Viatico; et *Bonacina* extendit etiam ad Extremam unctionem.

22. — De *Effectu* Sacramentorum. Duplex est Sacramentorum effectus, Collatio Gratia, et impressio Characteris. Primus ergò effectus est Gratia: Duplex autem Gratia confertur in Sacramentis,

(a) *Lib. 6. n. 88.* — (b) 2. 2. q. 100. a. 2. etc. — (c) *Bon. de Sim. D. 1. q. 4. §. 2. num. 2. Salm. tract. 19. eod. tit. 2. num. 12. Ronc. eod. tit. pag. 211. in Præc. num. 3.* — (d) *ibid. ad 5.*

Gratia *Sanctificans*, nempe quæ reddit hominem amicum Dei; et gratia *Sacramentalis*, quæ propria et peculiaris uniuscujusque Sacramenti, ad causandum effectum proprium Sacramenti illius, nempe Baptismi ad abluendum à culpis; Confirmationis, ad roborandum in Fide; Eucharistiæ, ad reficiendam animam; Pœnitentiæ, ad delenda peccata; Extremæ Unctionis, ad vim conferendam adversus Dæmonum tentationes in extremo agone; Ordinis ad conferenda auxilia, ut ordinatus rectè sua munia exerceat; et Matrimonii, ut conjuges illius onera et obligationes benè sustineant et adimpleant.

23. — Sacramenta in suscipiente disposito causant gratiam *ex opere operato*, id est ex se, non *ex opere operantis*, scilicèt ex merito suscipientis. An autem causent physicè, ità ut Materia Sacramenti, nempe aqua, oleum etc. licèt sit causa tantùm naturalis, elevetur tamen à Deo ad causandam gratiam, uti docet *D. Thomas*? Vel tantum moraliter, ità ut, posito Sacramento, Deus per se conferat gratiam, ut vult *Scotus*? Utraque sententia est probabilis (a). Sacramenta autem Mortuorum, ut Baptismus et Pœnitentia, per se habent causare primam gratiam. Alia verò Sacramenta, quæ sunt Vivorum, tantùm augmentum Gratix causant; sed aliquandò in attritis, qui reputant se contritos, causant etiam primam gratiam, ut docet *D. Thomas* de Eucharistiâ et de Extremâ Unctione, et sequuntur *Gonet, Concina, Ronc. Suar. Bonac. Salm.* etc. (b).

Alter Effectus Sacramentorum est Character. Character autem est *Quoddam Signaculum spirituale indelebile, impressum in animâ suscipientis Sacramentum*. Illud imprimitur tantùm in Baptismo, Confirmatione, et Ordine; et significat potestatem, sivè dignitatem ex hujusmodi Sacramentis susceptam: in Baptismo enim est signum *Ovium*

(a) *L. c. num. 7.* — (b) *L. c. n. c.*

Christi, quo Fideles efficiuntur idonei ad alia Sacramenta recipienda; in Confirmatione est signum *Militum* Christi, quo vim accipiunt ad Fidem constanter profitendam; in Ordine est signum *Ministro-
rum* Christi, quo potestatem acquirunt ad Sacramenta Fidelibus ministranda. Imprimitur autem Character etiam in Sacramento illicitè suscepto, nec amittitur per peccatum. Notandum insuper, quòd ex Baptismo et Confirmatione oritur alius effectus, nempè impedimentum cognationis spiritualis, quæ dirimit Matrimonium inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et matrem. Item inter susceptorem (sivè patrinum) et susceptum, susceptique patrem et matrem.

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis in Genere.

Quid sit Ordo 25. Quid Ordinatio 26. Quot sint Ordines ; et an Episcopatus sit Ordo distinctus 27. An singuli Ordines sint Sacramenta 28. Quænam Materia , et Forma Ordinis ; et de tactu physico , et simultaneo 29. Quis Minister 30. Effectus 31. Requisita , ut quis validè ordinetur 32. Ut autem licitè , requiritur I. Confirmatio. II. Ut non sit infamis etc. An protestatio Episcopi etc. III. Animus Clericandi. IV. Ut ab Episcopo proprio etc. 33. Quis sit Episcopus proprius. Regulares à quo etc. remissivè 34. V. Scientia 35. et 36. VI. Titulus ; et quotuplex sit titulus 37. et 38. De Patrimonio ficto 39. VII. Ut Ordo inferior suscipiatur antè superiorem VIII. Tempus debitum 40. IX. Interstitia 41. et 42. X. Locus XI. Ætas 43. et 44. XII. Exercitium Ordinis suscepti. XIII. Vocatio Divina 45. Qui incurrant suspensionem etc. 46.

25. — **O**RDO est, juxtà D. Thomam, *Signaculum Ecclesiæ, quo traditur Ordinato potestas spiritualis.* Est de Fide ordinem esse Sacramentum, ut patet ex Trid. Sess. 23. cap. 3. Nam in Ordine jam reperiuntur tria requisita ad Sacramentum, nempe signum externum, quod est impositio manuum : Institutio Christi, proût habetur ex Lucæ 22. 19. *Hoc facite in meam commemorationem* : Et Promissio gratiæ, ut habetur ex Apost. 2. Tim. 1. 6. *Admoneo te, ut resuscites gratiam, quæ in te est per impositionem manuum mearum.*

26. — Differt autem Ordo ab Ordinatione. *Ordo* est ipsa potestas tradita : *Ordinatio* verò est actio, quâ Episcopus Potestatem tradit. Undè Presbyteratus est Sacramentum in fieri, scilicèt in actu Ordinationis, non autem in facto esse, scilicèt cùm quis jam ordinatus est.

27. — Septem sunt Ordines, alii Minores, alii Majores. Minores sunt quatuor, nempe *Ostiaratus*, *Lectoratus*, *Exorcistatus*, et *Acolytatus*. Majores sunt tres, nempe *Subdiaconatus*, *Diaconatus*, et *Presbyteratus*. Præter hos probabiliter plures DD. addunt Ordinem Episcopatûs, et ità quidem valdè probabiliter et communius tenent *Bellarm. Sanch. Habert, Tournely*, etc. cùm ipse rationabiliter distinguatur à Presbyteratu propter distinctam potestatem, quæ traditur Episcopo conferendi aliis potestatem consecrandi Corpus Christi, et absolvendi fideles à peccatis (a).

28. — Quæritur I. An singuli Ordines sint Sacramenta? Quòd Sacerdotium sit Sacramentum, est de Fide. Quòd etiam Diaconatus Sacramentum sit, est certum, sed non de Fide. Quòd alii autem Ordines sint adhuc Sacramenta, satis probabile est ex *D. Thomâ*, cùm unicuique Ordini assignata videtur Materia, et Forma. Omnes autem septem Ordines (juxtà hanc sententiam) unum tantùm Sacramentum constituunt ex unitate finis, cùm singuli sint ordinati ad unum Missæ Sacrificium conficiendum; et omnes supponuntur instituti à Christo illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*. In Ordine enim Sacerdotii alii vel continentur eminenter, ut sunt Ordines inferiores, vel consequenter respectu ad Episcopatum. Verumtamen probabilius est alios Ordines (præter Presbyteratum et Diaconatum, ut diximus) non esse Sacramenta; quia deest in illis Materia, nempe impositio manuum, quam (ut mox dicemus) probabilius est esse unicam Materiam Ordinis, deestque etiam Forma, quæ exprimat productionem gratiæ, dùm in collatione præfatorum Ordinum non fit mentio gratiæ, sed tantùm potestatis quæ traditur (b). De hac quæstione fusiùs dictum est *Tom. II. Tract. XVII. n. 14*.

29. — Quæritur II. Quænam est Materia et Forma Ordinis? Tres sunt sententiæ. I. tenet Materiam

(a) Vide lib. 6. num. 738. — (b) lib. 6. num. 736. et 737.

Ordinis esse solam traditionem instrumentorum ; sed hæc non est satis probabilis. II. Tenet Materiam proximam esse duplicem integram , scilicet traditionem instrumentorum , quâ traditur potestas super corpus reale Jesu Christi ad sanctificandum , cum Formâ : *Accipe potestatem etc.* et impositionem manuum , quâ traditur potestas super Corpus Mysticum ad peccata absolvenda , cum Formâ : *Accipe Spiritum Sanctum etc.* Materia autem remota (juxtâ hanc sententiam) sunt manus Episcopi , et instrumenta quæ ad tangendum ab eo traduntur. III. Probabilior tenet Materiam unicè esse impositionem manuum : Formamque esse Orationem quam profert Episcopus. (Quomodò hoc probetur , vide quæ dicta sunt *in cit. Tom. II. Tract. XVII. n. 16.*) Attamen quia secunda sententia est etiam probabilis , nempè duplicem esse Materiam Ordinis , scilicet impositionem manuum et traditionem instrumentorum , ipsa omninò in praxi sequenda est. Undè necessariò requiritur in Ordinatione tactus instrumentorum , et tactus quidem physicus , cùm probabile etiam sit morale non sufficere ; sufficit verò tangere cum solâ manu , vel digito (a). Non oportet autem (diximus *n. 6.*) ut contactus fiat à principio prolationis Formæ usque ad finem , sed sufficit si fiat antequàm forma terminetur , vel postquàm illa sit incepta. Forma autem sunt verba quæ profert Episcopus Ordinans , cùm manus imponit , et instrumenta tradit , ut suprâ dictum est. Sedulò hîc rursus notandum 1. quòd in Ordine sacro conferendo Materia tradenda est ab eodem Episcopo , qui Formam profert ; secùs in collatione Ordinum Minorum ; ità *D. Thom. (b)* et alii. Notandum 2. quòd si conferantur Ordines ab uno Episcopo , alio tamen celebrante , Ordinatio erit valida , sed illicita , ut declaravit Innoc. XIII. apud Benedict. XIV. (c).

3o. — Quæritur III. Quis sit minister Ordinis ? Minister Ordinarius hujus Sacramenti est tantum

(a) *ibid. n. 734.* — (b) *Suppl. q. 38. a. 1. ad 2.* — (c) *De Syn. 7. c. 26. n. 7.*

Episcopus. Potest verò Pontifex simplici Sacerdoti potestatem impertiri conferendi Ordines Minores, proùt eam habent Abbates Mitrati, sed habent pro suis subditis tantùm Regularibus Professis, vel Novitiis, non autem pro sæcularibus, ùt hodiè certum est ex Decreto S. C. Concilii approbato ab Urbano VIII. qui jussit illud *inviolabiliter observari*, *reprobata omni contrariâ opinione* (a); vide dicta in *Tr. XX. de Privil. n. 113. ad 116.* Sæculares autem ab Abbatibus ordinati, si sint eis subditi, vel habeant Dimissoriales Litteras à propriis Ordinariis ad ipsos, illicitè quidem ordinantur, et suspensionem incurrunt; sed validè ordinantur, ùt declaravit S. C. Vide dicta *eod. Tract. XX. loc. cit.*

31. — Quæritur IV. Quinam sint effectus Ordinis? Sunt tres, 1. Collatio gratiæ *Sanctificantis*, scilicèt quæ confertur in omni Sacramento, ùt diximus *n. 22.*, et gratiæ *Sacramentalis*, nempè specialis auxilii ad Ordinem benè exercendum. 2. Collatio potestatis exercendi functiones Ordinis, qui suscipitur. 3. Impressio Characteris indelebilis: ob quod nullius Ordinis collatio iterari potest.

32. — Quæritur V. Quæ requirantur, ut quis validè et licitè ordinetur? Ut validè ordinetur, requiritur, I. Ut sit viator. II. Ut sit mas: fœminæ enim non sunt capaces Sacramento Ordinis. III. Ut sit baptizatus. IV. Ut habeat intentionem saltem habitualement (juxtà dicta *num. 9.*) suscipiendi Ordinem.

33. — Ut autem licitè ordinetur, requiritur I. ut sit *Confirmatus*: sed hoc non sub præcepto gravi, ùt vult communis sententia (b). Quoad obligationem verò cujusque Fidelis suscipiendi Confirmationem, vide dicta *Tom. II. Tract. XIV. n. 47. in fin.* II. Non sit Neophytus, aut Infamis, aut Irregularis. Dubitatur hìc, an aliquis irregularitate irretitus validè ordinetur, si Episcopus protestationem præmittat (ùt consuetum est) nolle ordinare irregulares, excommunicatos etc.? Respondeo, in dubio (quicquid alii dicant) omninò dicendum, quòd Ordinatio repetenda est; nisi con-

(a) *L. 6. n. 763. et 764.* — (b) *n. 786*

stet Episcopum verba illa protulisse tantum ad terrorem, ac suam intentionem protestationi minimè alligasse (a). III. Requiritur *Animus clericandi*, ut præscribitur in Trid. *Sess. 23. cap. 4.*, scilicet ascendendi ad Ordines Superiores. Hoc tamen intelligendum procedere, cum quis acceptat Beneficium ad quod requiritur Sacerdotium, vel alius Ordo Sacer (v). IV. Requiritur, ut *quisquis ordinetur à proprio Episcopo*, vel ab alio, sed cum Litteris Dimissorialibus Episcopi proprii, si hic est impeditus ex infirmitate, aut aliâ justâ causâ. Capitulum verò Sede vacante hodiè (quicquid fuerit antiquitus) nequit dare alicui Dimissorias, nisi ille sit arctatus ad Ordinem suscipiendum ob aliquod Beneficium requirens obsequium personale (c).

34. — Proprius autem Episcopus dicitur vel ratione Originis, vel Domicilii, vel Beneficii, ac Familiaritatis. Et I. debent Ordines suscipi ab Episcopo *Originis*, si Ordinandus in ejus Diœcesi natus est, et parentes tempore nativitatis ibidem domicilium habuerint; nam si casu alicubi natus esset, et parentes alibi domicilium habuerint, tunc dicitur *Originandus*, et ordinari debet ab Episcopo loci, ubi parentes domicilium habent. II. Ratione *Domicilii* benè ordinatur, qui in aliquo loco habitationem suam constituit, cum animo ibi perpetuò manendi. Hic autem animus probatur vel per habitationem decennii, vel per ædificationem domûs cum asportione majoris partis bonorum, degendo ibi simul per aliquod notabile tempus, ut habetur in Bullâ *Speculatores* (d). III. Ratione *Beneficii*, licet aliquis alibi natus fuerit, et domicilium habeat, benè potest ordinari ab Episcopo, in cujus Diœcesi Beneficium sufficiens ad congruam sustentationem possidet, obtentis tamen Litteris Testimonialibus ab Episcopo Domicilii; à quo tamen potest examinari, si illuc reversurus est, ex *B. Apostolici Min.* Sed hinc advertendum, quòd ut quis possit ordinari ab Episcopo Beneficii, debet esse saltem

(a) *Ibid. n. 783.* — (b) *n. 285.* — (c) *n. 788.* — (d) *Vide l. 6. n. 790. ad V.*

Tonsuratus, aliàs non est capax Beneficii, et ideò neque habilis ad Ordines ab illo Episcopo suscipiendos. IV. Deniquè ratione *Familiaritatis*, si quis per triennium in familiâ, vel servitio assiduo alicujus Episcopi permanserit, vivendo ejusdem Episcopi expensis, etiamsi non habitet in illius ædibus, potest ab illo ordinari: modò degat in loco ubi est Episcopus, vel propè; et modò Episcopus statim ei conferat verum Beneficiū; non enim sufficit, si assignet Pensionem, aut Patrimonium (a).

Regulares autem ordinandi sunt ab Episcopo loci ubi morantur de Familiâ, si Episcopus Ordinationem habeat temporibus statutis; aliàs à quocumque Episcopo ordinari possunt. Vide circà hoc dicta *Tract. XX. n. 113.*

35. — V. Requiritur *Scientia* Ordini suscipiendo conveniens; Concilium Tridentinum pro initiandis ad primam Tonsuram tantum requirit, ut ipsi *edocti fuerint rudimenta Fidei, et sciant legere, et scribere. Sess. 23. cap. 4.* Pro initiandis ad Ordines minores, *ut linguam latinam intelligant, loc. cit. c. 11.* Pro initiandis ad Subdiaconatum et Diaconatum, *ut sint litteris, et iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi, cap. 13.* Demùm pro initiandis ad Sacerdotium, *ut ipsi ad Populum docendum ea quæ omnibus scire necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta diligenti examine præcedente idonei comprobentur. Idem Trid. cap. 14.* Notent Ordinandi et Ordinantes verba illa, *ad ministranda Sacramenta*; ideò enim dicunt DD. quòd initiandi ad Sacerdotium scire debent non solùm quæ pertinent ad Baptismum, Eucharistiam etc., sed etiam ad Pœnitentiam: nam licèt Presbyterandus non indigeat tantâ scientiâ, quâ indiget Confessarius approbatus, debet tamen saltem scire universalia principia moralia, quibus solvere possit dubia communiter occurrentia in casu necessitatis, quo teneatur Moribundi Confessionem excipere; et specialiter omninò scire tenetur, quomodò se gerere debeat cum Fidelibus morti proximis, nempè 1. Quandò possunt eos absolvere, etiam in

(a) *Ibid. num. 760.*

præsentiâ Confessarii approbati? 2. Quandò absolutè, et quandò conditionatè? 3. An non solùm in articulo, sed etiam in periculo mortis, et in quali periculo? 4. Quid debeat imponere infirmo, si habeat casus vel censuras reservatas? Vide quæ infrà breviter super hâc obligatione dicentur *num. 130*. Cæterùm benè potest Episcopus à suis majorem scientiam, quàm requirit Concilium, requirere (a).

36. — Verùm in Regularibus addictis ad vitam contemplativam, vel tantùm ad chorum et Altare, vel Sacristiam, minor scientia requiritur, modò sciant præstare quæ pertinent ad Ordinis exercitium; et ideo saltem in Grammaticâ debent esse edocti, aliàs erunt irregulares, etiam de jure Divino, ità ut nec Papa posset cum eis dispensare. Hæc tamen irregularitas, sublatâ causâ ignorantix, absquè dispensatione de se aufertur (b).

37. — VI. Requiritur *Titulus Sustentationis*, aliter Episcopus Ordinem, vel Dimissorias tribuens, tenetur ipse Ordinum alere, usquè dùm ille titulum habeat; ità ex *cap. Cùm secundum, de Præb. et cap. Recipimus, de cætate et qualitat. etc.* Id tamen intelligendum, nisi Episcopus inculpabiliter deceptus fuerit, vel nisi Ordinatus jam aliundè habeat undè vivere (c).

38. — Titulus autem sustentationis triplex esse potest, Paupertatis, Beneficii, et Patrimonii. Titulo *Paupertatis*, soli Regulares Professores ordinari valent. Sæculares verò ordinari debent ad titulum *Beneficii*, quod sit certum de præsenti, et sufficiens ad congruam sustentationem, juxtà taxam Diœcesis, Originis, vel Beneficii, si Beneficium requirat residentiam (d). Nota quòd S. C. die 17. Julii 1723. remisit arbitrio Episcopi, si detrahenda sint, an non, onera Missarum ex Beneficio, vel Capellaniâ (e). Ad titulum verò *Patrimonii* tantùm pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum possunt Epis-

(a) *Lib. 6. num. 792. v. Advert. 2.* — (b) *num. 791. Qu. 2. et 3.* — (c) *lib. 6. num. 813.* — (d) *ibid. n. 815. et 816.* — (e) *n. 774.*

copi ordinare Sæculares, ut præscribit Tridentinum *Sess. 21. cap. 2.* Patrimonium autem constitui debet super re certâ et stabili, ac de suâ naturâ frugiferâ, pacificè possessâ, et liberâ ab omni onere. Sufficit etiam census perpetuus, quamvis sit redimibilis (a).

39. — Hic autem dubitatur. 1. An incurrat suspensionem, qui ordinatur cum Patrimonio ficto? Alii probabiliter negant: sed probabilius alii affirmant; idque certum est in Diœcesi Neapolitanâ (b). Dubitatur 2. An juxtâ prædictam probabiliorē sententiam incurrat etiam suspensionem qui ordinatur cum Patrimonio vero donato, sed datâ antapocâ, vel fide de reddendo illo donati post Ordinationem? Distinguo: si Donans verum habuerit animum donandi, non incurrit; quia pactum illud de reddendo Patrimonio tanquàm nullum rejicitur, ut S. C. declaravit (dùm S. C. insuper pluries declaravit quamcumque alienationem Patrimonii sinè licentiâ Episcopi esse invalidam). Secus si donans haud habuerit intentionem donandi, quia tunc donatarius nullum rei dominium adeptus est. (c).

40. — VII. Requiritur, ut Ordo inferior antè superiorem suscipiatur, aliàs qui per saltum ordinatur, suspensionem ipso facto incurrit ab Exercitio Ordinis suscepti, donec Episcopus dispenset (d). VIII. Ut Ordo suscipiatur tempore debito. Ordines Majores possunt suscipi tantum in Sabbatis quatuor Temporum. Sabbato antè Dominicam Passionis, et Sabbato Sancto. Minores verò possunt accipi in quolibet Festo de Præcepto, et etiam in feriâ sextâ antè Sabbatum generalis Ordinationis, et Feriâ quartâ quatuor Temporum, juxtâ consuetudinem receptam. Attamen apud *Ferrar. Biblioth. tom. 5. verb. Ordo n. 7.* affertur Decretum S. C. Concilii 13. Apr. 1720. ubi dicitur, quoad Ordines Minores, posse tolerari consuetudinem, si sit immemorabilis, quod ministrantur pridie in die Veneris post prandium, sed expedire in hoc ut Episcopus se conformet Pontifi-

(a) num. 817. — (b) l. 6. n. 820. et 821. — (c) *Ib.* n. 822. ad 824. — (d) l. 6. n. 793.

cali Romano. Qui autem ordinatur extrà tempora, suspensionem ipso facto incurrit (a).

41. — IX. Requiritur, ut Ordines suscipiantur per debita temporum *Interstitia*. Et I. inter Ordines Minores requiritur aliquod intervallum : dicitur *aliquod*, quia illud minimè determinatum est à Trid. in *Sess. 23. cap. 11.* ubi etiam additur : *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur*. Potest tamen liberè Episcopus primam Tonsuram cum aliquo Ordine Minore conferre. II. Ut à Minoribus ascendatur ad Subdiaconatum, requiritur anni spatium : *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ* (intelligitur cui Ordinandus est adscriptus) *utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat* : ut habetur in *Trid. loc. cit.* III. Ut ascendatur à Subdiaconatu ad Diaconatum, requiritur etiam anni spatium, sed Episcopus in hoc ex quâvis rationabili causâ dispensare potest; nam in *Trid. cap. 13.* dicitur : *Nisi aliud Episcopo videatur*. IV. Deniquè, ut à Diaconatu ascendatur ad Sacerdotium, requiritur saltem anni intervallum; *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur*, ut in *Trid. cap. 14.* Nota hîc, *utilitatem, ac necessitatem*, intellige necessitatem moralem, nempe utilitatem notabilem, et certam propriæ Ecclesiæ.

42. — Hinc autem notandum 1. quòd suscipiens duos Ordines sacros eodem die, suspensionem ipso facto ab ultimo Ordine suscepto, et insuper irregularitatem incurrit (b). Qui verò eodem die susceperet quatuor Ordines Minores unà cum Subdiaconatu, graviter quidem peccaret, sed non incurreret suspensionem (c). Notandum 2. quòd si quis ordinatur non servatis interstitiis, sed diversis diebus, et legitimis temporibus, peccat etiam graviter, sed probabiliùs suspensionem neque incurrit (d). Notandum 3. quòd Regulares ex suis pontificiis Privilegiis benè possunt extrà tempora ordinari cum licentiâ suorum Prælatorum, juxtà dicta in *Tract.*

(a) *L. 6. n. 794.* — (b) *L. 6. n. 796.* — (c) *n. 797. et seq.*
 — (d) *n. 796. vers. Dub. 2.*

XX. de Privil. n. 115. et 116. Debent tamen ordinari in festo de Præcepto, ut probabilius dicendum (a). Notandum 4. quod si quis Sacerdotium susciperet, omisso Diaconatu, esset quidem validè ordinatus, sed non posset Sacerdotio fungi, nisi prius Diaconatum acciperet, ut habetur ex *cap. unico de Cleric. per salt.* Si quis autem Episcopatum susciperet, non suscepto Sacerdotio, invalidè ordinaretur.

43. — X. Requiritur *Locus* Ordinationis, nempè ut ipsa fiat in Ecclesiâ, et ut Episcopus resideat in propriâ Diœcesi: nam si Episcopus in alienâ ordinaret, ipse incurreret suspensionem à Pontificalibus, et Ordinatus ab exercitio Ordinis suscepti (b). XI. Requiritur *ætas debita*, quæ pro primâ Tonsurâ debet esse septem annorum, et Neapoli saltem decem. Ordines Minores regulariter conferri possunt ab anno 7. ad 14, Subdiaconatus anno 22, Diaconatus anno 23, Sacerdotium anno 25 in Trid. Sess. 23. c. 12. *Ætas* computatur, non à die Baptismi, sed nativitatis. Sufficit autem ut annus sit inceptus, prout communis usus habet. Pro Beneficiis simplicibus accipiendis sufficit annus 14. ex Trid. Sess. 23. cap. 6 Sed si Beneficium sit curatum, requiritur annus 25. ex Trid. Sess. 24. cap. 12. Pro Canonicatu annus 22. Trid. Sess. 24. c. 12, quamvis in Collegiatis sufficiat annus 14. Pro Episcopatu demùm requiritur annus 30. (c).

44. — Notandum autem, quod si quis scienter ordinatur antè legitimam ætatem, ipso facto perpetuam incurrit suspensionem, à quâ absolvi nequit nisi à Papâ, vel ab Episcopo, si fuerit occulta, ex C. *Liceat*, Trid. Sess. 24. c. 6. (d). Diximus *scienter*, nam Pius II. hanc suspensionem imposuit tantùm eis qui ex *temeritate* sic ordinantur: undè ignorantia crassa illos probabilius ab eâ excusat, ita ut completâ ætate benè poterunt Ordinem exercere (e). An autem qui antè ætatem suscipit Sacerdotium,

(a) num. 797. Dub. 4. — (b) num. 798. vers. adde. — (c) Vide lib. 6. num. 799. — (d) Cit. num. 799. — (e) Ib. Dub. 1. et 3.

irregularitatem incurrat? Alii Affirmant, quia (ut dicunt) Neo-Presbyter concelebrando cum Episcopo, verè consecrat: et ideò jam exercet Ordinem susceptum cum suspensione. Sed alii communiùs et valdè probabiliter negant; quia æquum non videtur, ut quis eàdem actione morali duplicem incurrat pœnam, nempe suspensionem, et irregularitatem; testaturque *Suarez* ex stylo Cancellariæ hujusmodi Ordinatos non censi irregulares. Et idem dicendum de Diaconis et Subdiaconis: nisi in eàdem Missâ Ordinationis Ordinem jam susceptum exercent, quia tunc irregularitatem non effugiunt, saltem si ultrò ad ministrandum se offerant in Missâ Ordinationis (a).

45. — XII. Ut initiandus ad Ordinem superiorem ascendere possit, requiritur ut exercuerit Ordinem priùs susceptum; sed juxtà *Salm.* (b) hoc non est de præcepto gravi. XIII. Ultimò requiritur Vocatio Divina, ex illo Apostoli: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron.* *Hebr.* 5. 4. Signa autem Divinæ Vocationis sunt 1. Scientia conveniens. 2. Intentio recta vacandi Deo animarumque salutis. 3. Probitas vitæ, quæ maximè requiritur ad veram Vocationem agnoscendam, ex illo Tridentini: *Sciant tamen Episcopi.... debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit.* *Sess.* 23. *cap.* 12. Utque docet D. Thomas (c) dicens: *Non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens, hanc rationem assignans: Ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur, ita et superiores sint merito sanctitatis.* Hinc si quis absquè his signis, et consequenter sinè Vocatione Divinâ ascendit ad Altare, nequit à gravi culpâ excusari; tùm ob gravem præsumptionem, quâ non vocatus in sacrum ministerium se intrudit, ut ait S. Anselmus: *Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quærit, Gratiæ Dei rapinam facit; et ideò non ac-*

(a) *Cit. n.* 799. *Dub.* 3. — (b) *De Ord. c.* 4. *n.* 74. — (c) *Suppl. q.* 35. *a.* 1. *ad* 3.

cipit benedictionem, sed maledictionem : Tùm ob magnum periculum damnationis, cui se exponit, ut sapienter loquitur Episcopus Abelly : *Qui sciens, nullâ Divinæ Vocationis habitâ ratione, se in Sacerdotium intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret*. Et tantò magis graviter peccant Episcopi, qui tales ad Ordines admittunt, transgrediendo præceptum illud Apostoli : *Manus citò nemini imposueris, nequè communicaveris peccatis alienis*. 1. *Tim.* 5. 22. Quæ verba exponens S. Leo *Epistolâ* 1. (aliàs 87.) *ad Afric.* 2. dixit : *Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari?* Ideò in c. *Nullus*, dist. 24. universè Episcopis præcipitur : *Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit*.

46. — Refert hìc autem unà simul adnotare, quinquam ex prædictis illegitimè ordinatis suspensionem ipso facto incurrant. Incurrunt 1. qui ordinantur sinè Dimissoriis sui Ordinarii, vel sinè ejus Litteris Testimonialibus, cùm ordinantur ab Episcopo Beneficii. 2. Qui eodem die duos sacros Ordines suscipiunt. 3. Qui ordinantur extrà tempora. 4. Qui ordinantur ab Episcopo manente in alienâ Diœcesi, sinè licentiâ Episcopi loci. 5. Qui scienter ordinantur antè legitimam ætatem. 6. Qui ordinantur per saltum, omisso Ordine præcedenti. Adde ultimo loco, qui ordinatur per simoniam; hic enim manet ipso facto suspensus ab Ordine simoniacè suscepto, et impeditur ab ascendendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissâ, ignorante Ordinato (a)

a) *Vide l. 3. n. 109.*

CAPUT III.

De ordinibus in specie.

ARTICULUS I.

De primâ Tonsurâ.

Quid prima Tonsura? et an sit Ordo? Si quis ordinatur sinè Tonsurâ 47. Privilegia Tonsurati 48. De obligatione deferendi habitum, et Tonsuram 49. et 50. Qui priventur privilegio Fori et Canonis 51.

47. — **P** RIMA Tonsura non est Ordo, sed præparatio sivè dispositio ad Ordines, cùm nullum officium habeat circà ministerium Altaris; ità communiter Theologi cum D. Thomâ (a). Et probatur ex Trident. Sess. 23. cap. 2. ubi Tonsuræ sumptio præcipitur, sicque dicitur: *Ut qui jam clericus Tonsurâ insigniti essent, per minores ad majores Ordines ascenderent.* Ergò Tonsura inter Ordines minimè numeratur (b). Clericus significat *in sortem vocatus*, scilicet ad cultum Deo præstandum. Tonduntur ei capilli in modum coronæ, ad significandam Regiam Dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus Sanctum Petrum primam Tonsuram instituisse. Ut quis possit tonsurari, requiritur 1. ut sit mas: 2. ut sit confirmatus: 3. ut sciat legere et scribere, ac saltem Grammaticam, præter rudimenta Fidei; 4. ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sinè Tonsurâ, graviter quidem peccat contrà præceptum Tridentini, sed validè ordinatur; verùm manet suspen-

(a) *Suppl. q. 40. a. 2.* — (b) *Vide l. 6. n. 734.*

sus usquè ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam suscepit sinè primâ Tonsurâ, non tenetur eam postea recipere, quia per Ordinem susceptum jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48. — Effectus, et privilegia Tonsurati hæc sunt : I. Tonsuratus transfertur ad Statum Clericalem, undè acquirit privilegium Fori, quo eximitur à jurisdictione Fori Laicalis; modò deferat Habitum et Tonsuram, ac alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in Seminario, vel in aliquâ Scholâ de licentiâ Episcopi, ut habetur in Trid. Sess. 23. c. 6. II. Acquirat etiam privilegium Canonis, ita ut percutientes ipsum injuriosè incurrant excommunicationem reservatam Papæ, si percussio est gravis; Episcopo verò, si levis. III. Tonsuratus fit capax Beneficii Ecclesiastici, modò habeat 14. annos. IV. Fit capax etiam omnis jurisdictionis Ecclesiasticæ ad conferenda Beneficia, ferendas censuras, et judicandas causas spirituales.

49. — Quæritur hîc, qualiter peccent, et quas incurrant pœnas Clerici Habitum aut Tonsuram non deferentes; et quandò propter id privilegio Fori et Canonis priventur? Clerici in Minoribus, ut communiter DD. ajunt, non peccant graviter, si Habitum et Tonsuram non deferant; imò communius *Sotus, Nav. Arm. Castrop. Escob. Holzm.* etc. ab omni culpâ eos excusant, ex Bullâ Sixti V. *Pastoralis*, an. 1588. 31. Nam ibi in tantum Clerici declarantur teneri ad Habitum deferendum, qui pensionem, aut alia bona Ecclesiastica recipiunt, excedentia valorem annorum ducatorum 60. aureorum de Càmérâ. Clerici autem Beneficiati, aut in sacris constituti peccant quidem graviter si Habitum dimittunt, ut communiter docent *Sanch. Laym. Castr. Bon. Salm.* etc. (quicquid dicant *Cajet. Escob. et Gob.*) dùm in Trid. Sess. 14. c. 6. tales Habitum non deferentes de temeritate arguuntur. Valdè tamen probabiliter negant eos peccare omnes AA. præfati, si Habitum dimittant ad breve tempus, aut ex causâ justâ se occultandi, putâ ad aliquod grave damnum vitandum. Id quoad culpam;

quod autem ad pœnas pertinet, in Concilio *l. c.* sic dicitur: *Si postquàm ab Episcopo suo moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini et dignitati congruentem, et juxtà ipsius Episcopi ordinationem et mandatum non detulerint per suspensionem ab Ordinibus, ac Officio et beneficio, ac fructibus, redditibus, et proventibus ipsorum beneficiorum; nec non si semel correpti denuò in hoc deliquerint, etiam per privationem Officiorum, et Beneficiorum.... coërceri.... debeant.* Ex quo patet has pœnas esse tantùm ferendæ sententiæ. Nequè huic obstat Bulla Sixti V. *Cùm sacrosancta*, edita die 9 Jan. 1588. ubi Beneficiati non deferentes Habitum, ipso jure declarantur privati suis Beneficiis, nam id dispositum fuit tantùm pro Urbe Romæ, et postquàm mandatis sub certo termino ipsi non obedierint (a).

50. — Id quod de Habitu dicunt *Sanch. Laym. Escob.* et alii de Tonsurâ, sivè Coronâ. Alii tamen, ùt *Castrop. Henrig. Renz., et Tamb.* cum *Marchino*, Clericum etiam in sacris, aut Beneficiatum Tonsuram non deferentem non audent damnare de mortali, nisi eam ex contemptu omittat. Cæterùm benè quidem ait *La-Croix* facilius excusandos eos qui Tonsuram, quàm qui Habitum non deferunt; undè præfatus Auctor nec Sacerdotem Tonsuram per 6. aut 8. Hebdomadas non deferentem damnat de mortali (b).

51. — Privantur autem Beneficiati, sicut etiam ii qui in sacris sunt constituti, Habitum non deferentes, privilegio tàm Fori quàm Canonis, si post tertiam monitionem illum non reassumant, *ex cap. Contingit 45. de Sent. excomm. (c).* Simpliciter autem Tonsurati, aut Clerici tantùm ad Ordines Minores promoti sinè Beneficio, non peccant graviter, sed non gaudent privilegio Fori, si actu Habitum non deferant, nec Ecclesiæ inserviant, ùt habetur in *Trid. Sess. 23. c. 6.* Gaudent verò semper ac Habitum reassumunt, nisi hoc faciant in

(a) *Lib. 6. n. 825.* — (b) *n. 826.* — (c) *n. 827.*

fraudem , putà si fuerint in carcere jam conjecti pro criminalibùs , vel jam citati in Foro Laicali pro civilibus (a). Aliter tamen dicunt DD. de privilegio Canonis (b). An autem peccet , qui Tonsuram suscipit ad accipiendum Beneficium , sinè animo permanendi in statu Clericali? Vide Opus nostrum Morale (c), ubi dicitur suscipiens peccare , sed probabiliter tantùm venialiter.

Hìc juvat adnotare id quod statutum habetur anno 1741. in Concordato inter sanctam Sedem et Carolum III. , Regem Regnorum Neapolis et Sicularum , circà Ordinationem Promovendorum ad Statum Ecclesiasticum. *I. Niuno potrà esser da ora innanzi promosso alla Prima Tonsura, se non che à titolo di Beneficio, o Capellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diocesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la Prima Tonsura a qualche Giovane, benchè non abbia verum Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione Ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella sua Diocesi, o l' intero Patrimonio; il quale, per evitar qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, o sopra annue rendite fisse; e dovrà regularsi à tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro ducati, nè in maggiore di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio, Cappellania perpetua, o Pensione Ecclesiastica perpetua, o dell' intiero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la Prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico, e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l' Abito*

(a) Cit. n. 817. — (b) Ibid. — (c) Vide l. 4. c. 118.

Clericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte delle Feste di precetto di ciascun de' tre anni non abbia servito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta; computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: Chiunque sarà promosso alla Prima Tonsura, agli Ordini Minori, o agli Ordini sagri contrà la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall' esercizio dell' Ordine già conferitogli. E chi l'avrà così ordinato, o pure gli avrà a tal effetto concesse le Dimissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall' esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll' uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall' esercizio de' medesimi; e non avendo l' uso di essi, come pure qualunque altra Persona costituita in dignità, per sempre sarà sospesa dall' esercizio dell' Ufficio, e de' suoi Ordini.

ARTICULUS II.

De Ordinibus Minoribus.

Quot sint Ordines Minores 52. Sect. I. De Ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso Ordinante; et ab eo Missa celebranda 53. Sect. II. De Lectoratu 54. Sect. III. De Exorcistatu 55. Sect. IV. De Acolythatu 56.

52. — **O**RDINES Minores quatuor sunt: Ostiarius, Lectoratus, Exorcistatus, et Acolythatus. Dicuntur ipsi *Minores* propter minora officia, quæ ab Ordinatis exercentur circa Missam, aut in Ecclesiâ.

Sectio I. De Ostiariatu.

53. — **O**STIARIATUS est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi et custodiendi Ecclesiam. Officium Ostiarii (præter dicta) est etiam pulsandi campanas, nec non admittendi dignos in Ecclesiâ, et expellendi indignos, scilicet Infideles, Hæreticos, et Excommunicatos. Materia Remota Ostiariatûs sunt claves Ecclesiæ; Proxima clavium traditio. Forma sunt verba Ordinantis, et dicentis: *Sic age quasi redditurus rationes pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur*. Ità tradunt AA., qui tenent singulos septem Ordines esse Sacramenta. Claves debent esse propriæ Ecclesiæ, nec possunt aliæ substitui, debentque tangi ab Ordinando. Hic autem denuò adverte id quod notatum est n. 29., nempe quòd in Sacramento Ordinis Materiâ omninò tradenda est ab ipso Ordinante, aliàs Sacramentum invalidè ministratur, et ab eodem debet Missa celebrari (α).

Sect. II. De Lectoratu.

54. — **L**ECTORATUS est Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in Ecclesiâ. Materia Remota est Liber Prophetiarum, et Epistolarum. Proxima illius traditio. Forma sunt verba; *Accipe et esto Verbi Dei relator etc.* Officium igitur lectoris est legendi sacras Scripturas (intellige extrà Missam, nam in Missâ officium est Subdiaconi); ac etiam Catechumenos instruendi. Si loco Libri Epistolarum sivè *Lectionarii* traderetur Biblia, aut Breviarium, valida quidem, et etiam licita esset Ordinatio; secùs si alius liber.

(α) Lib. 6. num. 744.

Sect. III. *De Exorcistatu.*

55. — **E**XORCISTATUS est Ordo, quo datur potestas expellendi Dæmones ab Obsessis, ne eos impediunt à Communione. Materia Remota est liber Exorcismorum; Proxima ejus traditio. Forma Accipe, et habe potestatem imponendi manus super Energumenos etc. Exorcismus autem est formula quædam ab Ecclesiâ instituta ad Dæmones fugandos in nomine Jesu Christi: ut possit autem Exorcista solemniter exorcizare, requiritur etiam collatio Jurisdictionis, sivè licentia Episcopi. Id tamen non est ob jus commune, sed ob particulare præceptum Episcoporum prohibentium exorcizare sinè eorum licentiâ. (a) Dictum est *solemniter*, cùm quisque Fidelis possit privatim imperare Dæmonibus, ne noceant, nequè impediunt Fideles ab actionibus sacris (b).

Sect. IV. *De Acolythatu.*

56. — **A**COLYTHATUS est Ordo, quo datur potestas ferendi Urceolos ad Altare, et Candelabra Luminaque in ipso accendendi. Materia Remota sunt Urceoli vacui: Proxima eorum traditio. Forma: Accipe Ceroferarium etc., atque: Accipe Urceolos etc. Utraque materia est essentialis, sed nobilior sunt Urceoli, quia vinum et aqua magis sunt ad Missam necessaria. Hæ autem Materiæ sunt partiales, unam totalem constituentes. Character verò non in Candelabri, sed in Urceolorum traditione imprimitur, quia in eâ principalior traditur potestas (c).

ARTICULUS 3.

(a) num. 745. — (b) Vide lib. 3. n. 193. App. de adjur. num. 4. — (c) Lib. 6. n. 745.

ARTICULUS III.

De Ordinibus Majoribus.

Sectio I. De Subdiaconatu.

Quid Subdiaconatus? Materia, Forma, et Officium. Si sinè Manipulo etc. 57. Requisita 58. §. I. De voto castitatis; et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret etc. Si impuber etc. Qui per metum ordinatur etc. 59.

§. II. De Horis Canonicis. Propositiones damnatæ 60. Qui teneantur ad Horas? I. Clerici in sacris. II. Religiosi Professi. III. Beneficiati 61. Cui facienda restitutio fructuum 62. Si habeant alia onera 63. An excommunicati etc. Et qui sinè attentione internâ etc. 64. Intrâ primos sex menses. Qui sinè culpâ omittit. An unum peccatum etc. 65. Qui non percipit fructus etc. 66. Si Beneficium sit tenue 67. An malè expendens etc. Canonicus non canens 68. Quæ parva materia etc. An projiciens Breviarium: In dubio an quid omissum. 69. Quæ requirantur ad Horas rectè dicendas? I. Juxtâ præscriptum. Si permutes Officium 70. Si aliò pergis 71. Si advertis errasse. De Litaniis, et Officio Defunctorum 72. II. Pronunciatio Vocalis. Quid in Choro 73. III. Pronunciatio Integra. IV. Pronunciatio Continuata. V. Ordo Horarum. VI. Tempus 74. Intentio, et attentio, 75. Causæ excusantes à recitatione 76.

§. III. De censuris in genere. 77. ad 80. §. IV. De Censuris in specie, et I. De Excommunicatione 81. ad 83. II. De suspensione 84. III. De Depositione etc. 85. IV. De Interdicto 86. V. De Irregularitate 87. Irregularitates ex delicto 88. Irreg. ex defectu 89.

57.—**S**UBDIACONATUS est Ordo, quo traditur potestas, per quam Ordinatus potest deferre Calicem ad
Tom. III. M

Altare, ministrare Diacono, et legere Epistolam in Missâ. Materia *Romota* est duplex, nempe Calix vacuus cum Patenâ vacuâ, necnon liber Epistolarum. Materia *Proxima* est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ut plures DD. sentiunt: undè ipsorum sententia in praxi sequenda est (a). Sic etiam omninò requiritur traditio Libri Epistolarum (b). Forma autem sunt verba Episcopi: *Videte cujus Ministerium vobis traditur etc.* Et alia: *Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas etc.* Duplici enim Materix duplex adhibetur Forma partialis. Officium Subdiaconi (ultrâ prædicta in Altari) est deferre Crucem, et lavare Corporalia. Peccaret Subdiaconus, si absquè Manipulo solempniter ministraret in Missâ, nisi urgeret necessitas, ut dicit *P. Suarez* (c). An autem graviter peccet Subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta suprâ n. 14. Clericus (vel etiam Subdiaconus) exercens Officium Subdiaconi sinè Manipulo, vel cum Manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere, non incurrit irregularitatem; quia tunc (ut ait *Bonac.*) exercet tantum officium Cantoris. Secus si cum Manipulo intenderet exercere officium proprium Subdiaconi (d). Adverte hîc Decretum S. C. Rituum editum 5. Jul. 1696. *Deficiente Subdiacono pro Missâ solemnî, datâ necessitate, potest permitti per superiores, ut substituatur constitutus in Minoribus Ordinibus ad cantandam Epistolam paratus absquè Manipulo.* Apud *Meratum* in Indice Decretorum n. 431. Et adverte hoc Decretum esse posterius ad alia contraria, quæ affert *Ferrar. Bibliot. verb. Missæ Sacr. n. 57. et 58.*

58. — Ut quis ad Subdiaconatum possit promoveri, requiritur 1. ut sit ordinatus in Minoribus. 2. Aetas 21. annorum completorum. 3. Titulus Sustentationis (de quo vide suprâ dicta n. 37. ad 39.). 4. Ut benè sciat quæ pertinent ad suum munus. 5.

(a) *L. 6. n. 747.* — (b) *n. 746. Dub. 1.* — (c) *Suarez de Censur. Disp. 42.* — (d) *Vide lib. 7. n. 358.*

Examen, quod debet quidem rigorosius esse in Subdiaconis, ut recte advertit *Homobonus* (Pœnitentiarius in Ecclesiâ Bononien.) et signanter circa Subdiaconi obligationes, nempe servandi castitatem, recitandi Officium, habendi Titulum sustentationis; necnon refert Subdiaconos examinare circa Censuras et Irregularitates, quarum singulatim hinc principaliora rudimenta mox infra breviter recensebimus.

§. I. *De voto Castitatis*

59. — SUBDIACONUS ex præcepto S. Gregorîi Papæ in *cap. 2. Dist. 28.* tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in Ordinatis in sacris veriùs est ex vi voti Ordinibus annexi, quàm Præcepti Ecclesiæ, ut satis colligitur ex *cap. Cùm olim, de Cler. conjug.* Attamen si quis ordinem suscipiendo expressè nollet castitatem vovere, tunc iste saltem ex Præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum etiamsi nesciret hanc obligationem, modo vellet verè Ordinem suscipere; et adhuc si inculpatè nesciret, ut valdè probabiliter plures Doctores docent (a). Qui autem ordinaretur antè usum rationis, hinc non teneretur ad castitatem. Qui verò ordinatur antè pubertatem, an ad castitatem teneatur? Adest duplex sententia, utraque probabilis (b). Qui ordinatur per metum extrinsecum injustè incussum, et non habet animum suscipiendi Ordinem, non tenetur ad castitatem; et etiamsi animum haberet, probabilius nec teneretur, quia votum emissum ob metum probabilius est invalidum. Secùs si metus fuerit justè incussus; vel si ordinatus scienter suam Ordinationem ratificaret, nempe si ultrò ordinem exerceret (c).

(a) *Vide lib. 6. n. 809. Dub. 1. et 2. — (b) Ibid. n. 810. — (c) num. 811.*

§. II. *De Horis Canoniciis.*

60. — **P**RIMO loco hîc refert adnotare plures propositiones damnatas ab Alexandro VII., nimirum Prop. 20. quæ dicebat : *Restitutio fructuum non debetur antè sententiam.* Prop. 21. *Habens Beneficium, si studio litterarum vacet, satisfacit recitando per alium.* Prop. 33. *Restitutio fructuum suppletur per eleëmosynas antè factas.* Prop. 34. *Satisfacit dicens Officium Paschale pro Officio diei Palmarum.* Prop. 35. *Cum uno Officio potest satisfieri obligationi duorum dierum.* Item Innoc. XI. damnavit Prop. 54. *Qui nequit recitare Matutinum, non tenetur ad alias Horas.*

61. — Quæritur I. Quinam teneantur ad Horas? Tenentur I. Omnes ordinati in sacris, etiamsi sint excommunicati, suspensi, et degradati. Ordinatus autem ad Subdiaconatum in die Ordinationis tenetur ad Horam correspondentem Horæ quâ ordinatur. Tenentur II. Religiosi Professi utriusque sexûs. Hoc habetur ex antiquâ consuetudine obligante sub gravi, ut tenet communis sententia, contrà aliquos. Nec valet dicere, quòd non constat, an consuetudo recitandi Officium sit introducta à Religiosis animo se graviter obligandi; nam respondetur, quòd cùm illa constanter, et tamdiù cum magno incommodo ab omnibus Religiosis observata fuerit, præsumptio est pro parte affirmativâ; pro quâ autem parte stat præsumptio, pro eâ stat etiam possessio, regula generalis est (a). Nullus autem Religiosus aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in Choro, ut communiter dicunt *Suar. Salm. Conc. etc.* Modò Chorus non tollatur, ad quem requiruntur saltem quatuor expediti (b). Ad Officium verò non tenentur Religiosi

(a) *Vide l. 4. n. 142.* — (b) *Ibid. n. 143.*

ejecti : sed tenentur profugi (a). Tenentur III. Beneficiati; aliàs fructus omnes Beneficii restituere debent, ex Conc. Later. V. *Sect. 9. §. Statuimus*, ubi dictum fuit : *Statuimus, ut quilibet habens Beneficium, si post sex menses, obtento Beneficio, Officium Divinum non dixerit, fructus non faciat suos pro ratâ recitationis.* Et si talis post monitionem adhuc pergit omittere, potest etiam Beneficio privari. Deindè sanctus Pius V. in *Constit.* 186. quæ incipit *Ex proximo Lateranensi*, decrevit quòd qui relinquit Matutinum, restituat dimidiam partem fructuum correspondentium illi diei : qui cæteras Horas aliam dimidiam; qui verò unam tantum ex parvis, sextam partem (b). Et idem dicendum, si quis per plures leves omissiones inter Officium diei ad gravem materiam pertingit (c). Qui autem hodiè supplere vellet Officium heri omisum, minimè liberatur à restitutione (d). Hæcque restitutio debetur antè omnem sententiam, quia conditio recitationis est absolutè necessaria ad lucrandos fructus, cùm sinè ipsâ nequeat beneficiarius facere fructus suos, ut præfatum Concilium sancivit (e).

62. — Restitutio autem tunc facienda est vel pauperibus (sufficit cujuscunque loci), vel fabricæ Ecclesiæ, vel domui Beneficii, vel in augmentum agrorum ipsius. Potest etiam fieri in refectionem alterius indigentis Ecclesiæ, si propria non eget, vel si fabrica alienæ Ecclesiæ redundaret in utilitatem pauperum. Potest etiam applicari in Missis pro Defunctis; et potest Beneficiatus adhuc applicare eam sibi ipsi, si verè pauper sit, modò non faciat in fraudem; *Suar. Castrop. Navar. Tol. Less.* etc. comm. (f). Si quis autem post omissionem dederit eleëmofynas, immemor, vel fortè ignorans obligationem restitutionis, probabiliter potest eas

(a) *Ibid. num. 142. Dub. 1. et 2.* — (b) *Vide lib. 3. num. 663.* — (c) *Vide lib. 3. num. 663.* — (d) *num. 667.* — (e) *num. 665. et lib. 4. num. 145. Q. 1. vers. Sed dices.* — (f) *Lib. 4. num. 672.*

computare, ut dicunt *Sanch. Suar. Lug. Laym. Salm. Croix* (a).

63. — Probabiliter dicunt etiam *Sot. Less. Vasq. Bonac. Sanch. Salm. etc.*, quòd si Beneficiatus alia onera habet, quibus jam satisfecerit, non tenetur omnes fructus restituere. Secùs tamen dicendum (quidquid dicant alii) de simplici Beneficiato, qui nullum aliud onus haberet, nisi deferendi habitum (b).

64. — An autem excommunicatus toleratus teneatur antè sententiam restituere fructus Beneficii, si onera ipsius impleverit? Aliqui affirmant; sed probabilius et communiùs alii negant, prout pariter dictum est *Tom. II. Tr. XIX. n. 19. in fin.*, quia non tenetur reus nisi post sententiam subire poenam illam, quæ actionem requirit; ex aliâ autem parte excommunicati tolerati validè jam Sacramenta ministrant, Horasque persolvunt; ità *Laym. Tourn., Castrop. Salm. Bonacina, Coninch.* et alii plures (c). Sic etiam probabiliter non tenetur ad restitutionem qui recitat sinè attentione internâ; cùm opinio quòd sufficiat ad satisfaciendum, si habeatur intentio, et attentio externa, non sit improbabilis, juxtà dicenda n. 75. (d).

65. — Præterea notandum, S. Pium in præfatâ Constitutione declarasse, quòd Beneficiati, si intrâ primos sex menses officium omittant, licèt non teneantur ad restitutionem, tamen non excusantur à peccato mortali (e). Hinc omninò dicendum, quòd Beneficiati, etiamsi vellent pro eo tempore fructus restituere, omittendo Officium, graviter peccant, cùm ipsos ad officium quovis tempore Ecclesia ex motivo Religionis obstrinxerit (f). Graviter igitur peccat qui intrâ sex menses (ut dictum est) Officium omittit, sed non tenetur ad restitutionem, ut docent *Lessius, Vasquez, Conc. Viv.* et com-

(a) num. 700. Qu. I. ad vers. Limitant. — (b) Lib. 3. num. 673. Qu. 10. — (c) Lib. 3. num. 670. — (d) num. 669. et lib. 4. n. 677. — (e) Vide l. 3. num. 663. — (f) Lib. 4. n. 145. Qu. II.

munior sententia (contrà paucos). Ratio, quia, juxtà communem sententiam, restitutio fructuum non jam debetur de jure naturali: fructus enim non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione Beneficarii, cum onere tamen officii, imposito ab Ecclesiâ (ut diximus) ex motivo Religionis, et ideò nulla antè Concilium Lateranense restitutio præcipiebatur. Concilium autem restitutionem præcipit tantum omittentibus post sex menses (a). Ob eandem rationem non tenetur ad restitutionem, qui omittit officii recitationem sinè culpâ: quia, licet (ut dictum est *n. 61. in fin.*) restitutio antè omnem sententiam facienda sit, tamen cum ipsa in pœnam præcepta sit, omninò culpam requirit, ut rectè dicunt *Less. Sanch. Conc. Viva*, et alii communius, contrà paucos (b). Pariter ob eandem rationem Subdiaconus Beneficium habens, si Officium omittit, unum tantum committit peccatum, cum ex uno motivo Religionis ad illud teneatur (c).

66. — Dubitatur 1. An teneatur ad Officium Beneficiarius, qui fructus non percipit? Minimè tenetur, si ipse non negligenter se gesserit in illis exigendis. Excipe, nisi ipse in pœnam alicujus criminis sit fructibus justè privatus; vel nisi certam spem habeat percipiendi illos sequentibus annis (d). Quid si super Beneficio lis vertatur? Resp. si Beneficiarius nondum acceperit illius possessionem, non tenetur ad Officium, nisi per ipsum stet quin statim possessionem adipiscatur. Si verò jam acceperit, tenetur, casu quo spem certam habeat vincendi litem; secus si sit in dubio (e).

67. — Dubitatur 2. An teneatur ad Officium habens Beneficium tenue? Alii affirmant; sed alii plures negant, ut *Less. Sanch. Malder. Arag. Rodr. Molfes. Pelliz.* et alii, quia tenue Beneficium, ex *cap. Is cui, de Præbend. in 6.* ut verum Beneficium

(a) *Lib. 3. num. 665. et 666.* — (b) *cit. num. 665.* — (c) *Lib. 4. num. 145. Qu. I.* — (d) *Lib. 3. n. 664.* — (e) *cit. n. 664. v. Quid si.*

non habetur. Dicunt autem, illud esse tenue Beneficium, quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis (a).

68. — Dubitatur 3. An Beneficiarius malè expendens fructus Beneficii teneatur ad restitutionem? Plures graves DD. probabiliter negant, ut *S. Antoninus*, *Less. Cabass. Sanch. Salm.* et alii cum *S. Thomá (b)*, qui ait, Præbendas haberi ut bona patrimonialia. Alii tamen probabilius, ut *Laym. Bon. Navar. Petroc. Concina* etc. affirmant, quia Beneficarii ex justitiâ tenentur fructus superfluos pauperibus, vel locis piis erogare; nam saltem Ecclesia non concedit ipsi dominium fructuum, nisi limitatum ad superfluos erogandos in pauperes (c).

Vide dicta *Tract. X. num. 7*. Hic autem sedulò advertendum, quòd Papa Benedictus XIV. in Brevi ad Cardinalem Delphinum Patriarcham Aquilejensem, emanato die 19. Januarii 1748., declaravit Canonicos Choro non interessentes, vel ibi *non canentes*, nedùm distributiones quotidianas amittere; sed etiam ad restitutionem teneri fructuum suarum Præbendarum (d).

69. — Quæritur II. Quanta sit obligatio officii? Certum est peccare graviter, qui omittit notabilem Officii partem. Cæterùm censetur parva materia omissio minoris partis, quam parvæ Horæ (e). Qui autem omnes septem Horas omittit, verius cum *Less. Sanch. Concina, Tournely*, et communi, unum committit peccatum, quia omnes Horæ integrum Officium componunt (f). Qui Officium projiceret in mare, tot peccata committeret, quot omissiones dierum prævideret; quæ singulæ omissiones Officii, ad quemlibet diem pertinentes, sunt singulæ transgressionis, et hic, eas jam prævidendo, peccaret quidem in causâ (g). An in dubio, utrùm aliquid ex Officio sit vel ne omissum, sit repeten-

(a) *Lib. 3. num. 674.* — (b) 2. 2. q. 285. a. 7. — (c) *Lib. 3. num. 492.* — (d) *Ibid. num. 675. Dub. 3.* — (e) *L. 4. num. 147.* — (f) *Lib. 4. num. 148.* — (g) *Ibid. de omiss. hor.*

dum? Repetendum quidem in dubio negativo, scilicet si nullum prudens motivum habeas, quòd jam dixeris; secùs si dubium positivum, nempe si probabiliter credas dixisse; ità communiter *Navar. Sanch. Lugo, Tourn. Castrop. Salm. Roncagl. (a).*

70. — Quæritur III. Quæ requirantur ad Horas benè recitandas? Requiritur I. Ut recitentur juxtà *Præscriptum Breviarii Romani*. Undè improbabilem censeo opinionem eorum, qui dicunt non peccare mortaliter qui commutat Officium in aliud notabiliter brevius (b). An autem sit mortale mutare in æquale, vel quasi? Adest hinc indè duplex plurimorum sententia. Æquiùs tamen videtur dicendum cum *Sporer, Ronc. Viva, Laym. Elbel, etc.* esse mortale, si mutatio sit frequens; veniale si rarò, putà ter vel quater in anno: et nullum, si id aliquandò fiat cum causâ, nempe itineris, studii etc. Ratio quia licèt Officium recitandum sit juxtà formam individualement Breviarii, ut præcipit S. Pius V. in Bullâ *A nobis* descriptâ in Breviario, dicendo: *Neminem satisfacere nisi hâc solâ formâ*; tamen probabile est Pontificem in hâc formâ præscribendâ magis respexisse ad formam substantialem, quæ est quantitas Officii, quàm ad accidentalem, nempe ad illius qualitatem: et ideò commutatio non videtur culpam venialem excedere. Id tamen frequenter facere esset mortalis culpa, quia (ut rectè ait *Laym.*) esset perversio Ordinis; et gravis quidem, si frequens esset (c).

71. — His positis, probabile est I. Quòd si aliò pergis, potes recitare Officium illius Loci, nisi fueris Religiosus, quia teneris tunc recitare Officium Breviarii tui Ordinis; ità *Laym. Holzm. Bonac. Castrop.* et alii. II. Quòd Capellani, et Commensales Cardinalium et Episcoporum possunt eis conformari in Officio; *Holzm.* cum communi, et Decreto S. C. Rituum, et *Clem. Dignum, De Clem. Miss.* Et idem dicunt DD. de Capellanis Monialium,

(a) *Vide Lib. 4. num. 150.* — (b) *num. 161.* (c) *Ibid. Qu. III.*

Croix, Holzm. Gob. Stoz. etc. de iis qui obeunt Exercitia Spiritualia apud Religiosos, *Laym. et Gobat. III.* Quòd possis recitare Officium Socii; quia ipsa associatio excusat, modò Officium non sit notabiliter brevius, *Viva, Ronc. Henriq. Quintanad. et alii (a).*

72. — Si quis advertit errasse, postquàm multum processit in Officio indebito, potest vel proseguì, vel recitare reliquum de proprio; sed melius erit recitare de proprio; nisi vellet alià die non impedità Officium dicere de Sancto illo; quod satis probabiliter admittunt plures DD. (b) Ex consuetudine autem introductà gravis est obligatio recitandi Litanias S. Marci, et Rogationum, ac Officium Defunctorum etiam in privato (c).

73. — Requiritur II. *Pronunciatio Vocalis.* Hic dubitatur, an recitans debeat se audire? Alii affirmant; alii tamen non improbabiler negant, ut doctissimus *Sylvius, Tournel. Laym. Azor. Spor. Salmant. Trull. Rodr. et alii;* quia in recitatione Officii non jubetur auditio, sed pronunciatio, ad quam non oportet elevare vocem, sed sufficit formare aliquem externum sonitum, qui semper adest, eùm verba proferuntur (d). Submissè recitans in Choro benè satisfacit (e): sed non Canonicus, qui tenetur canere, juxtà dicta n. 68. *in fin.* Recitanti autem in Choro sufficit si audiat alteram partem in confuso, vel tantum unum ex eà. Quid si non satis percipis in Materià notabili alteram partem, propter culpam Chori, aut Socii? Alii dicunt quòd teneris repetere non auditum. Alii plures negant, quia per ipsam societatem, et tuam applicationem moraliter jam communicas; ità non improbabiler *Sa, Major, Roncagl. Elbel, Salm. Pelliz. Trull. et alii (f).* Surdus autem non satisfacit, quidquid

(a) *Ibid. vers.* Juxtà autem. — (b) *Cit. num. 161. Qu. V.* — (c) *Lib. 4. num. 160. Qu. I. et II.* — (d) *Ibid. num. 163.* — (e) *Ibid. vers. An autem.* — (f) *Lib. 4. num. 163. Qu. II.*

alii dicant. Secùs verò dicendum de Surdastro, si audiat saltem in confuso (a).

74. — III. *Pronunciatio integra*, id est, sinè mutilatione, quâ sensus verborum notabiliter varietur. Valet tamen Officium, si aliqua saltem servetur significatio verborum (b). IV. *Pronunciatio continuata*, scilicèt sinè interruptione in quâlibet Horâ; quæ autem interruptio inducit veniale, nisi aliqua excuset causa (c). Matutinum autem etiam sinè causâ potest à Laudibus separari; et sic pariter tres Nocturni, saltem per tres horas (d). Factâ tamen interruptione, adhuc culpabili, probabiliùs non teneris Horam repetere, cùm quilibet Psalmorum versus suam habeat significationem (e). V. *Horarum Ordo*: scilicèt ne invertatur. Inversio tamen non erit nisi venialis, etiamsi fiat frequenter; et etiam in choro, ut probabiliùs ajunt *Cajet. Gavant. Laym. Sanch. Bonac. etc.* (f). Celebrare autem Missam antè Matutinum probabiliùs et comuniùs non est nisi veniale cum *Less. Castrop. Conc. Tourn. Sot. Tolet. Bellarm. Croix, Salm.* et aliis pluribus (g). VI. *Tempus præfixum*. Tempus Matutini incipit ab horâ Vesperarum diei antecedentis usquè ad meridiem subsequentis (h). Idque probabiliter procedit etiam de Officio Defunctorum, extrâ tamen Chorum. (i) Et de hoc adest etiam Decretum S. C. Rituum apud *P. Ferraris Biblioth. tom. 4. verb. Litanicæ pag. 495. Nota ad lit.* Non idem currit autem de Litiis (k). An autem satisfaciat dicens Matutinum horâ secundâ post meridiem? Alii affirmant, uti *Salmantic. cum Sanchez, Trullench. etc.*, dicendo id hodiè permitti ex consuetudine introductâ. Sed veriùs negandum cum *Holzman, Croix, et Concina*, quia tunc nondùm incepta est hora Vesperarum, quæ est media inter Meridiem et Occasum; dies enim Ecclesiasticus

(a) num. 163. Qu. III. — (b) num. 165. — (c) num. 166. — (d) num. 167. — (e) num. 168. — (f) num. 170. et 171. — (g) Vide lib. 6. num. 347. — (h) Lib. 4. num. 174. — (i) Ib. Q. II. — (k) Ib. Qu. III.

non nisi ab horâ Vesperarum incipit. Quòd autem consuetudo undiquè jam introduxerit recitari Matutinum horâ secundâ post meridiem à majori parte Fidelium juxtâ dicta de Consuetudine *Tom. I. Tract. II. n. 79.*, hoc probandum esset; sed usquedùm non probatur possidet lex opposita (a). Tempus autem Horarum incipit à mediâ nocte ad meridiem; Vesperarum et Completarum à meridie ad mediam noctem (b).

75. — VII. *Intentio et attentio*. Requiritur *Intentio* (scilicèt recitandi) saltem virtualis; sufficit pro illâ, si ab initio sumpseris Breviarium ad recitandum. Communissimè autem, et probabiliùs cum *Suar. Castr. Less. Tournely, Pontas, Vasq. et Croix* cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; imò recitans implet, etiamsi positivè intendat nolle implere, quia implens non potest non implere, cùm satisfactio non pendeat à suâ, sed à voluntate legis, sivè Ecclesiæ (c). Requiritur insuper *Attentio*, saltem externa, scilicèt ne apponatur actio incompatibilis cum attentione internâ. An autem requiratur etiam interna? Alii affirmant requiri internam, quæ fit vel ad Deum, vel ad sensum, vel saltem ad verba, nempè ut rectè pronuncientur; quia aliàs, prout dicunt, non esset oratio. Alii verò plurimi negant, dicentes veram esse Orationem, quæ fit cum intentione orandi, et attentione externâ; ità *Lugo, Palud. Coninch. Angl. Sylv. Croix*, et plures alii cum *S. Antonino* et *D. Thomâ* (d). Ratio 1. quia si attentio interna esset de essentiâ orationis, Ministrans Extremam-Uctionem sinè attentione internâ invalidè ministraret, cùm Forma hujus Sacramenti sit deprecatoria, *Indulgeat tibi Deus etc.* ex illo *S. Jacobi: Orent super eum, ungentes etc. Ep. 5. 14.* Sed id non potest dici, cùm constet ex Florentino ad valorem Sacramenti tria tantùm requiri et sufficere, nempè Materiam, Formam seu verba à Mi-

(a) *ib. Q. I. — (b) n. 173. v. Tempus. — (c) num. 176. — (d) n. 177. v. Tertia.*

nistro prolata, et intentionem ipsius faciendi quod facit Ecclesia. Ratio 2. quia si attentio interna de essentiâ orationis esset, etiam is qui cum involuntariâ distractione Horas persolveret, nec etiam satisfaceret. Propter has rationes minimè contemnendas, videtur hæc secunda sententia non posse dici improbabilis. Cæterùm conveniunt omnes, quòd ut dicatur quis non implere, oportet ut non solum advertat distractionem, sed adhuc. ut plenè advertat se distrahi ab officio; aliàs, licèt voluntariè se distrahat, non tamen voluntariè se distrahit à recitatione. Scrupulosus autem propter distractiones nunquàm tenetur repetere (a).

76. — Quæritur IV. Quænam causæ excusent à recitatione Officii? Excusat I. *Infirmetas* gravis, sive grave incommodum. Laborans autem tertianâ vel quartanâ tenetur recitare, et etiam anticipare, si commodè potest. Non tenetur tamen anticipare Matutinum in die præcedenti; nullus enim obligatur suo privilegio uti. Si quis commodè potest, tenetur dicere Officium cum Socio. In dubio an ob recitationem graviter lædaris, non teneris; secus in dubio an excuseris, nisi habeas probabilem rationem: sed melius est tunc te remittas Medico, aut Superiori, vel saltem viro prudenti. Quandò autem urget morbus, si nequis recitare totum, nec teneris ad partem, quia aliàs magna superesset tibi scrupulosa anxietas, an pergere possis, vel ne, in reliquis recitandis; ità valdè probabiliter *Suar. Nav. Sanch. Lugo, Cardenas, Roncaglia* etc. (b). II. *Impedimentum* justum, putà si quis occupetur in Officio caritatis, quod non posset omittere sinè scandalo, aut notabili detrimento proprio, aut alieno, v. g. si nequiret differre Concionem sinè notâ, vel Confessiones aliorum in magno concursu (c). III. *Cœcitas* (d). IV. *Carentia* Breviarii. Teneris tamen dicere quæ mentè retines, modò id, quod retines, pertingat ad quantitatem

(a) n. 177. v. *Cæterùm*. — (b) L. 4. n. 154. — (c) n. 156. — (d) num. 157.

saltem parvæ Horæ. Et si cares Officio proprio, teneris recitare ex communi. Item si absquè magno incommodo potes Socium adhibere, teneris. An autem Beneficiarius teneatur etiam conducere Socium ad Horas persolvendas, si nequit solus? Adest duplex sententia probabilis; sed affirmativa est communior et tutior; imò omninò sequenda, si ille velit fructus percipere; cum solâ enim probabilitate opinionis oppositæ nequit possessionem fructuum inchoare, ut rectè ajunt *Less. Soto, Salmanticensis, Concina, Tournely, Bon.* et alii communiter (a), juxtà dicta *Tract. X. n. 8. V. Excusat Dispensatio Pontificis*; et etiam proprii Episcopi (ad breve tamen tempus), si adsit causa: putà si dubitetur de morali impotentiâ (b).

§. III. De Censuris in genere.

(In hoc Paragrapho ponuntur tantùm Definitiones, Divisiones, et Principia, relictis quæstionibus, aliisque notitiis, quæ habentur *Tom. II. Tract. XIX.* ubi fusè egimus de Censuris.)

77. — **Q**UÆRITUR I. Quid et quotuplex est Censura? *Censura est pœna spiritualis et Medicinalis, per quam delinquenti et contumaci per Ecclesiasticam potestatem aufertur usus quorundam spiritualium bonorum.*

78. — Dividitur censura 1. in Excommunicationem, Suspensionem, et Interdictum. 2. In eam quæ est à jure, nempe quæ fertur per legem generalem et permanentem, et eam quæ est ab homine, quæ scilicet fertur à Prælato per particularem sententiam. 3. In eam quæ dicitur *latæ sententiæ*, quæque incurritur ipso facto; et *ferendæ sententiæ*,

(a) *Lib. 4. num. 158. et vide lib. 3. num. 761. Qu. II.*

— (b) *Lib. 4. n. 159.*

quæ non incurritur nisi post sententiam , prout sunt Censuræ latæ verbis futuri temporis : vide in *cit. Tract. XIX. n. 2.*

79. — Quæritur II. Quis potest ferre Censuras ? Possunt omnes Superiores Ecclesiastici habentes jurisdictionem in foro externo , vel ordinariam , prout Pontifex , Concilia, Episcopi , et ipsorum Vicarii , item Vicarii Capitulares , et Capitula Religionum , eorumque Prælati ; vel delegatam , ut sunt ii quibus ab habente ordinariam facultas committitur ; vide *Tr. XIX. n. 3.* Quæritur III. Quid requiratur , ut quisquis possit ligari Censuris ? Requiritur 1. Ut sit homo. 2. Ut sit baptizatus. 3. Ut sit rationis compos. 4. Ut sit persona determinata. 5. Ut sit subditus. Quoad Peregrinos verò vide *ib. n. 6.* Quæritur IV. Quid requiratur ad incurrendam gravem Censuram , putà excommunicationem majorem , vel suspensionem totalem , aut ad longum tempus ? Requiritur 1. Peccatum grave , et , aut Materia sit etiam per se gravis , aut saltem valdè conducens ad finem intentum. At in dubio Superioris Præceptum certè ligat. 2. Actus externus. 3. Actus consummatus. 4. Contumaciâ , itâ ut delinquens sciat crimen , non solum vetitum esse jure Divino , sed etiam Ecclesiastico. Vide autem illationes quæ ex his inferuntur *cit. Tract. XIX. num. 7.* Quæritur V. Quis possit à Censuris absolvere ? A Censurâ latâ per sententiam particularem ordinariè is tantum potest absolvere , qui eam tulit , vel ejus superior , aut successor , aut Delegatus. Ab illâ tantum quæ lata est à jure , vel ab homine per sententiam generalem (modò non sit reservata) potest absolvere quivis Confessarius ; vide *ibid. num. 11.*

80. — Hic autem notandum 1. quòd Episcopi ex *Cap. Liceat 6. Sess. 24.* in Trid. possunt dispensare in omnibus irregularitatibus , et suspensionibus ex delicto occulto ; exceptis iis quæ oriuntur ex homicidio voluntario , et aliis deductis ad Forum contentiosum. Item possunt absolvere à quibuscunque casibus occultis , etiam Sedi Apostolicæ reservatis , quoscunque sibi subditos in Diocesi suâ per seipsum , aut Vicarium ad id specialiter deputandum.

De hoc vide *Tract. XX. à n. 29.* Hanc autem facultatem potest Episcopus etiam generaliter aliis delegare; *ibid. n. 34.* Notandum 2. quòd prædicta facultas veriùs sublata est Episcopis respectu ad Hæresim, et alios casus reservatos in Bullâ *Cænæ*, vide *n. 38.* Si tamen quis sit impeditus adire Romam, benè potest absolvi ab Episcopo: absolute quidem, si impedimentum est perpetuum: sub juramento vero adeundi Romam, si est temporale, exceptis semper mulieribus et pueris; vide *ibid. n. 39. ad 45.* Insuper hîc obiter notandum 3. quòd excommunicatio Papalis in violantes Immunitatem Ecclesiasticam, à quâ absolvendâ Clemens VIII. etiam Regularibus facultatem abstulit, prout diximus in *Tract. XX. n. 99.*, illa tantùm incurritur ab iis, qui violenter et injustè extrahunt ab Ecclesiâ confugientes ad eam; Clemens enim in suo Decreto nullam aliam excommunicationem Regularibus vetavit absolvere respectu ad violantes Immunitatem, quàm illam quæ declarata fuit à Gregorio XIV. qui in Bullâ 7. declaravit violantes Immunitatem, per extractionem confugientis ad Ecclesiam, incurtere ipso facto eandem excommunicationem Papalem, quæ priùs fulminata fuit in violantes libertatem Ecclesiasticam à Paulo II. in *Extrav. Etsi Dominici, de Pœnit. et Rem.* et à Sixto IV. in aliâ *Extrav. Etsi Dominici, eod. tit.* Qui Pontifices hujusmodi excommunicationem ità sibi reservarunt, ut in generali concessione absolvendi à casibus Pontificiis, hæc non comprehenderetur. Nec obstat textus in *cap. Cùm pro tuâ, de Sent. exc.* ubi, cùm aliquis in Claustro cujusdam Monasterii quemdam Clericum verberasset, dicitur in textu illum duplicem incurrisse excommunicationem, unam quia percussit Clericum, alteram quia læsit Immunitatem. Nam communiter notant DD. cum *Fagnan.* in *cit. cap. n. 10.* excommunicationem illam ob læsionem Immunitatis impositam fuisse non à jure, sed ab ipso Episcopo; ità *Abbas, Cardinal. Ancharan.* cum *Innoc.* qui verbo, *Duplicem*, sic adnotavit: *Duplicem, id est ob injectionem manuum ipso jure, et violationem Claustri ab ipso* (Episcopo)

latam. Hinc *Fagnan.* cum aliis in *cap. Inter alia de Immun. Eccl. n. 102.* ut certum habet nullam adesse excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam contrà percutientes, vel furantes in Ecclesiâ.

§. IV. *De Censuris in specie.**Et I. De excommunicatione.*

81. — **E**XCOMMUNICATIO est *Censura*, per quam privatur homo *Communione Ecclesiasticâ*. Est duplex; *Minor*, quæ privat tantum usu passivo, seu receptione Sacramentorum; vide *Tract. XIX. n. 26. et 27.* Et *Major*, quæ privat etiam activo et omni communicatione, ut infra mox dicemus *n. 83.*

82. — Excommunicatus potest esse vel toleratus, vel vitandus. *Toleratus* est, quem Fideles non tenentur vitare, ex *Constit. Ad evitandum*, *Concilii Constantiensis*, nec etiam in *Divinis*, ut probabilius ajunt *DD.* vide *ibid. n. 25.* Et idem dicitur de *Suspensis* et *Interdictis* toleratis. *Vitandus* est, quem Fideles tenentur vitare. Et dupliciter quis potest esse vitandus, vel quia est nominatim excommunicatus et denunciatus: vel quia est publicus percussor Clerici, vel Monachi; ita tamen, ut factum nullâ possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, ut dicitur in *can. Si quis suadente*, *17. qu. 4.* Vide cit. *Tract. XIX. num. 16.* Hæc autem excommunicatio, si percussio est enormis, vel gravis, et publica, tantum à Papâ absolvitur, nisi percussor sit mulier, aut impubes; hi enim possunt absolvi ab Episcopo, qui potest etiam absolvere à percussione levi adhuc publicâ; et adhuc à gravi, vel enormi, si sit occulta; vide *Tr. XX. n. 46. ad 48.*

83. — Excommunicatus igitur excommunicatione majori (esto sit toleratus) privatur 1. Suffragiis Ecclesiæ. 2. Beneficiis, ita ut Collatio Beneficii ipsi facta sit omnino nulla. 3. Susceptione et adminis-

tratione Sacramentorum ac omni usu Divinorum officiorum. 4. Omni communicatione Spirituali et Civili cum Fidelibus. Ex aliâ parte peccant Fideles, si communicant cum Excommunicato vitando, sive in Divinis, nempè si cum eo Missam audiant, Officium recitent, sive in Civilibus, scilicèt si illum alloquantur, cum eo habitent, societatem ineant, eum salutent, scribant ei; quæ omnia comprehenduntur illo versu : *Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur*. Hi autem communicantes in tribus casibus peccant graviter. 1. Si communicant in Divinis. 2. Si in contemptum Ecclesiæ. 3. Si in crimine criminoso, id est si communicant in eodem crimine (putà concubinato) ob quod ille est excommunicatus, et in hoc tertio casu incurrunt etiam excommunicationem majorem; in aliis verò regulariter loquendo) peccant tantùm venialiter, et ligantur solâ excommunicatione minori; à quâ culpâ et excommunicatione excusat necessitas, utilitas, lex conjugii, subjectio, et ignorantia, quæ alio versu continentur : *Utile, Lex, Humile, Rex ignorata, Necesse*. Vide de his *Tom. II. Tract. XIX. in toto Punct. II*. Dixi, regulariter loquendo, nam esto sit probabile quæcumque communicationem civilem cum Vitando esse tantùm venialem, probabilius tamen est esse mortalem, si sit frequens, cum proposito frequenter cum eo communicandi; vide *ibid. n. 22*.

II. *De Suspensione.*

84. — *S*USPENSIO est Censura, quâ Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur. Multipliciter autem dividitur Suspendio. 1. Alia est à jure, alia ab homine. 2. Alia fertur ad certum tempus, quo elapso expirat : Alia fertur absolutè, quæ manet donec per absolutionem auferatur. 3. Alia est ab Officio, nempe Ordinis, vel Jurisdictionis ; alia à Beneficio ; et alia ab utroque, tam ab Officio, quàm à Beneficio ; vide quæstiones super hâc Censurâ *Tract. XIX. ex n. 64.*

III. *De Depositione.*

85. — *D*EPPOSITIO est quæ privat simpliciter omni usu Officiorum et Beneficiorum. Depositio autem alia est *Realis*, quæ dicitur etiam *Degradatio*. Alia *Verbalis*, quæ absolutè dicitur *Depositio*. Prima fit cum solemnitate, et privat privilegio tam Fori, quàm Canonis absquè spe restitutionis. Secunda verò fit sinè solemnitate, et utroque Privilegio retento ; vide *Tract. XIX. n. 67.*

IV. *De Interdicto.*

86. — *I*NTERDICTUM est Censura Ecclesiastica prohibens usum tàm Divinorum officiorum, quàm aliquorum Sacramentorum, et etiam Ecclesiasticæ Sepulturæ usum, quatenùs talis est. Dicitur, quatenùs talis est, quia excommunicatio etiam privat eodem usu, sed quatenùs est communicatio cum Fidelibus ; suspensio autem non impedit propriè usum, sed exercitium potestatis Ecclesiasticæ. Interdictum aliud est *Locale*, quod immediatè afficit locum ; aliud *Personale* immediatè afficiens perso-

nas. Potest esse etiam mixtum, quod afficiat immediate tam locum, quàm incolas. Vide alia *Tr. XIX. n. 68.* Adest etiam *Cessatio à Divinis*, quæ definitur: *Prohibitio Clericis facta, ut abstineant ab officiis Divinis, et ab Ecclesiasticâ Sepulturâ.* Hæc non est censura, nec imponitur per modum medicinæ, sed tantum in signum mœstitiæ, ob aliquam gravissimam injuriam Deo vel Ecclesiæ irrogatam. Ipsa imponi potest, à quibus imponuntur censuræ.

V. De Irregularitate.

87. — *IRREGULARITAS* est impedimentum Canonicum, Ordinum sacrorum susceptionem, et susceptorum usum impediens. Dictum est impedimentum, non Censura; quia sic vult communior et probabilior sententia; vide *Tract. XIX. n. 73.* Notandum hinc 1. quòd irregularitas non incurritur, nisi in jure sit expressa, ex *cap. Is qui, de Sent. exc.* Undè in dubio non incurritur, nisi dubium sit circà homicidium factum; in dubio enim, an quis ad illud concurrerit vel ne, habetur ut irregularis; *ibid. num. 79. et 80.* Notandum 2. quòd ad incurrendam irregularitatem ex delicto, requiritur saltem scientia Legis Ecclesiasticæ prohibentis. An autem etiam scientia pœnæ? Probabiliter adhuc affirmant *Nav. Sylvest. Sanch. Castrop. Ronc. etc.* Vide *ibid. n. 83. et 84.* Irregularitas tollitur 1. per cessationem causæ, si sit ex defectu ætatis, ignorantia, aut paupertatis, vel infamiæ facti, quæ tollitur etiam per mutationem loci, aut per emendationem; nam aliàs, si est juris, scilicet per sententiam, requiritur dispensatio. 2. Per Baptismum (si sit ex delicto). 3. Per dispensationem. 4. Per Professionem Religiosam; vide *n. ib. 85. ad 87.*

88. — Irregularitas alia est ex *delicto*, alia ex *defectu*. Irregularitates ex *delicto* sunt sex. I. ob Baptismum seriò et scienter iteratum, et tunc fit irregularis tam baptizans, quàm baptizatus; Vide

Tract. XIX. n. 88. II. Ob violationem censuræ, nempè si quis eâ innodatus scienter exercet actum Ordinis solemniter; *n. 89.* III. Ob peccatum, quo Clericus scienter et seriò actum Ordinis sacri, quem non habet, solemniter exercet; *num. 89. et 90.* IV. Ob aliquas furtivas susceptiones Ordinum, id est 1. si quis accipit Ordinem sinè approbatione Episcopi, ex *cap. de Eo, qui furt. et r. 2.* Si absquè dispensatione ejusdem suscipit eâdem die plures Ordines, quorum unus est sacer, ex *cap. 2. et 3. eod. tit. 3.* Qui post Matrimonium contractum antè consummationem accipit Ordinem sacrum, uxore renitente, ex *Extrav. Antiquæ, de Voto.* Vide *cit. Tr. XIX. n. 91.* Diximus autem ob aliquas, nam aliæ furtivæ Ordinum susceptiones (enumeratæ in hâc *App. n. 46.*) inducunt tantùm suspensionem (Papæ quidem reservatam, si est publica), sed non irregularitatem. Et idem probabiliter dicendum de eo qui censurâ irretitus sacrum accipit Ordinem, scilicet quòd non fiat irregularis, nisi in ipsâ Ordinatione Ordinem ultrò exerceat, juxtà dicenda hìc *n. 91.* V. Ob enormia crimina, si sint publica et notoria facto, vel jure, habeantque à jure annexam infamiam, ut sunt adulterium, incestus, sodomia, perjurium in judicio, hæresis, simonia, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, raptus mulierum, et similia. Hæc tamen irregularitas, si est facti, tollitur per emendationem, si juris per dispensationem; vide *Tract. XIX. n. 92.* VI. Ex injustâ mutilatione; et tantò magis ex homicidio voluntario ex *cap. Si quis, 1. de Homic., et ex Clement. unic. eod. tit.* Hæcque irregularitas extenditur etiam ad mandantes, consulentes, aut aliter concurrentes, ex *c. Si viduam, Dist. 50.* Vide alia super hoc puncto *Tract. XIX. n. 74. et seq.*

89. — Irregularitates autem ex defectu sunt octo. I. Ex defectu *Animæ*, ex quo irregulares sunt, 1. amentes, phrenetici, et epileptici. 2. Illiterati, juxtà dicta hìc *n. 35.* 3. Neophyti, seu recenter conversi. II. Ex defectu *Corporis*, nempè si quis habet vitium, quod vel impedit congruum exercitium Ordinis, vel notabilem affert indecentiam. Ex primo

capite *impedimenti* sunt irregulares cæci, surdi, muti, carentes manu, aut digitis omnibus, aut pollice, vel indice. Ex secundo autem capite *deformatatis*, sunt irregulares leprosi, carentes nasu, et aliter monstruosi, putà habentes gibbam valdè enormem; vide *Tract. XIX. n. 116. ad 125.* III. Ex defectu *Natalium*, ex quo sunt irregulares omnes illegitimi; qui tamen legitimantur, vel per subsequens Matrimonium, vel per Professionem Religiosam, vel per Dispensationem Pontificis; vide ibi *n. 126. ad 129.* IV. Ex defectu *Ætatis*, de quo vide dicta hìc *num. 43. et 44.* V. Ex defectu *Sacramenti*, nempè ex Bigamiâ: dicitur *Sacramenti*, eò quòd duas ducens uxores nequit aptè significare unionem Christi cum Ecclesiâ, quæ fuit unica ejus Sponsa. Bigamia autem triplex est, quæ impedit à susceptione Ordinum, scilicet 1. *Vera* quandò quis cum duabus successivè verum contraxit Matrimonium. 2. *Interpretativa*, quandò quis solâ fictione juris censetur duas habuisse uxores, de quo vide *cit. Tract. XIX. n. 134. ad 139.* 3. *Similitudinaria*, quæ contrahitur ex attentatione Matrimonii (quamvis invalidi) cum corruptâ, vel cum virgine, post votum solemne emissum in Religione, vel post susceptionem sacri Ordinis; vide *ibid. n. 138.* VI. Ex defectu *Infamix*; de quâ vide dicta hìc *n. 88. ad V.*, nam irregularitates ex defectu et ex delicto ob infamiam in idem coincidunt. VII. Ex defectu *Libertatis*: undè sunt irregulares: 1. omnes servi, propriè dicti. 2. Conjugati. 3. Curiales obligati Curix propter juramentum, aut stipendium. 4. Milites, saltem quandiù juramento tenentur: vide *Tract. XIX. n. 142. ad 145.* VIII. Ex defectu *Lenitatis*, scilicèt ex licitâ mutilatione membri, quæ fit à Chirurgis cum incisione, vel adustione, vel ex licito homicidio in bello justo offensivo, aut in judicio per coöperationem activam, efficacem, proximam, et ad occisionem ordinatam; vide *ibid. n. 146. ad 148.*

Sectio II. *De Diaconatu.*

Quid Diaconatus? et quæ ipsius Materia et Forma
90. *Officia Diaconi. Censurâ ligatus etc. De Pœnitentiâ impositâ ab Episcopo, an implenda sub gravi* 91.

90. — **D**IACONATUS est Ordo, quo confertur potestas immediatè assistendi Sacerdoti in Missâ, porrigendo ei patenam cum hostiâ, et calicem cum vino: item legendi Evangelium, et prædicandi. Sententia nobis probabilior (juxtâ dicta hîc n. 29.) tenet unicam Diaconatûs Materiam esse manuum Episcopi impositionem, unicamque Formam esse verba Episcopi: *Accipe Spiritum-Sanctum ad robur etc.* Sed quia altera sententia etiam est probabilis, ideò tenenda, nempe quòd porrectio instrumentorum etiam sit materia integralis partialis; ac propterea dicendum quòd Materia Diaconatûs est duplex, scilicet impositio manûs dexteræ Episcopi, cum Formâ: *Accipe Spiritum-Sanctum etc.* et traditio libri Evangeliorum cum Formâ: *Accipe potestatem legendi Evangelium etc.* Ambo autem sunt Materiæ et Formæ partiales unum Ordinem constituentes. Valeret etiam traditio Bibliorum, quia ibi jam continentur Evangelia. Sed dices: Ab initio quomodò ordinabantur Diaconi, quandò deerat liber Evangeliorum? Respondetur Christum Dominum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi in specie Materias et Formas Sacramentorum, quorum ipse non determinavit. Et juxtâ hanc sententiam Character imprimitur in ipsâ Libri traditione, ut dicit *D. Thomas*, siyè in prolatione secundæ Formæ (a), ità juxtâ hanc sententiam; sed vide dicta *Tract. XVII. n. 14. ad 16.*

91. — Officia Diaconi (præter dicta) sunt, 1. solemniter baptizare: sed nonnisi de licentiâ Paro-

(a) *Lib. 6. n. 748.*

chi, et in gravi necessitate : aliàs Diaconus, qui baptizat solemniter sinè commissione, etiam in necessitate, irregularitatem incurrit. 2. Ministrare Eucharistiam ; sed pariter id non licet, nisi fiat ex commissione Parochi, et in necessitate gravi, nempè si populus sit communicaturus, et desit Sacerdos (a); aliàs si ministrat sinè commissione, etiam fit irregularis (b). 3. Deferre Pyxidem aut Ostensorium cum Eucharistiâ. 4. Prædicare, et lavare Corporalia in defectu Subdiaconi. Diaconus autem censurâ ligatus irregularitatem incurrit, si ministrat, juxtâ dicta n. 88. ad II. Qui verò irretitus censurâ Diaconatum suscipit, non fit irregularis, nisi in Missâ Ordinationis ultrò Ordinem susceptum exerceat (c). Quæritur an obliget pœnitentia imposita Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo recitandi Nocturnum diei currentis, et Sacerdotibus tres Missas celebrandi? Alii affirmant; sed probabiliter alii (ût *Soto, Valentia, Castr. Pelliz. Gobat.* etc.) dicunt dicendas tantùm de decentiâ, non autem de obligatione, saltem non gravi, cum de eâ non constet (d).

(a) *lib. 6. n. 237. Qu. I.* — (b) *n. 234.* — (c) *Vide l. 6. n. 799. Dub. 3. v. Utrùm* (d) *l. 6. n. 829.*

Sectio III. *De Presbyteratu.*

§. I. *Quid Presbyteratus? et quæ Materia et Forma?*
92. et 93. *De defectibus supplendis* 94.

§. II. *De Sacrificio Missæ. Quid Sacrificium, et quotuplex?* 95. *Quid Missa* 96. *Qu. I. Quæ requirantur ad Missam? De Materiâ Missæ, et hic de pane* 97. *De vino* 98. *De præsentia Materiæ* 99. *De Formâ* 100. *Qu. II. Quomodo Christus sit præsens?* 101. *Qu. III. Effectus Missæ* 102. *Pro quibus offerri possit?* 103. *Qu. IV. Quotuplex fructus?* 104. *An Missa sit infiniti valoris?* 105. *Qu. V. De stipendio licito* 106. *Dilatio Missæ* 107. *Retentio partis eleemosynæ* 108. *An Parochus etc.* 109. *Applicatio* 110. *Qu. VI. Obligatio celebrandi* 111. *Qu. VII. An omnes Rubricæ sint præceptivæ* 112. *Qu. VIII. Quando Missa possit dici? An antè Matutinum? et an in die Cœnæ Domini, et Sabbati Sancti?* 113. *Qu. IX. Ubi Missa dicenda* 114. *De Pollutione Ecclesiæ* 115. *Qu. X. Quæ requirantur ad celebrandum? I. Altare* 116. *II. Calix, et Patena* 117. *III. Vestes* 118. *IV. Corporale* 119. *V. Palla* 120. *VI. Missale* 121. *VII. Crux cum Crucifixo* 122. *Neopresbyteri an consecrent etc.* 123. *An tres Missæ injectæ etc.* 124. *Missa dicenda altè, breviter etc.* 125. *(de Celebrantibus nimia celeritate locuti sumus Tom. II. Tract. XV. à n. 84.) De Missis Votivis* 126. *Quando pluries in die etc.* 127. *Si diù celebratur, polluitur Ecclesia, vel accedit Excommunicatus* 128.

§. III. *De potestate Sacerdotali, Sacerdos simplex tantum Eucharistiam potest conficere, et ministrare, et Pœnitentiam in necessitate* 129. *Scitu necessaria cuilibet Sacerdoti circa ministrandam Pœnitentiam in necessitate* 130.

§. IV. *De Munere docendi, et prædicandi* 131. et 132.

§. I.

De Ordine Presbyteratûs.

92. — **P**RESBYTERATUS est Ordo, quo confertur potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Jesu Christi, et absolvendi Fideles à peccatis. Ordo autem Sacerdotii institutus fuit à Christo in Cœnâ, cùm dixit, *Hoc facite in meam commemorationem.* Et post resurrectionem, quandò dixit : *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quænam est materia Presbyteratûs? Juxtà nostram probabiliorem sententiam (ut diximus hîc *n.* 29. et *Tract.* XVII. *n.* 16.) est unica, nempe secunda impositio manuum Episcopi cum Presbyterio. Sed probabilis est etiam sententia quòd sit duplex, nempe traditio Calicis cum vino, superpositâ Patenâ cum hostiâ, cujus Forma est : *Accipe potestatem offerendi Sacrificium etc.* Et tertia impositio manuum, cujus Forma : *Accipe Spiritum-Sanctum, quorum remiseris peccata etc.* Et hæc sententia, cum sit probabilis, omninò in praxi tenenda est (a); vide dicta *Tract.* XVII. *n.* 16.

93. — Hinc dicimus I. quòd in Ordinatione Sacerdotum unâ cum Calice et Patena, tradenda est utraque species, nempe panis et vini; aliter non daretur directa potestas ad integrum Sacrificium; et eodem tempore debet tradi, cùm potestas Sacerdotalis ad Sacrificandum sit indivisibilis; ità probabilior sententia, quæ omninò tenenda est (b). Item debet tradi ab eodem Ordinante et celebrante, ut dictum est *n.* 53. *in fin.* Dicimus II. quòd non sufficit tangere tantùm Calicem, et non Patenam, cùm probabilis sit sententia utrumque esse tangendum (c). Diximus III. quòd licet ex communi sententiâ valide ordinatus sit, qui tantùm hostiam, et non Patenam tetigit: quia hostia et vinum sunt

(a) *Vide l. 6. num.* 749. — (b) *lib. 6. num.* 750. — (c) *num.* 753.

materia substantialis; et Calix ac Patena tantum ob decentiam adhibentur; attamen consultum est, ut talis Ordinatio repetatur, cum quatuor DD. de eâ dubitent, et in Pontificali (ubi fit sermo de materiâ) dicitur: *Et cuppam calicis, et Patenam simul tangunt* (a): Et idem videtur dicendum de eo qui tangit tantum Patenam, et Calicem, et non hostiam (b).

94. — Quæritur, quandò defectus suppleri debeat in Ordinatione Presbyteratûs? Si defectus est circa *essentialia*, nempè circa Materiam vel Formam, omninò Ordinatio repetenda est; et quidem tota, si defectus, sivè ejus dubium vertitur quoad traditionem primæ potestatis super Corpus Christi reale; si verò quoad secundam circa Corpus Mysticum, tantum secunda repeti debet. Si autem defectus est circa *accidentalia*, tunc si est de re levi, putà si Ordinatus non dixerit Canonem, talis Ceremonia (aut similis) non oportet repeti; si autem in re gravi, quia si defuerit unctio manuum, vel si Neo-Presbyter non protulerit verba Consecrationis cum Episcopo, tunc defectus quamprimùm supplendus est, et ab eodem Episcopo (si fieri potest); aliàs graviter peccaret Ordinatus id negligendo, aut in Ordine ministrando (c). Quonam autem tempore præfati defectus suppleri debeant? Respondetur quòd si sint circa *accidentalia*, probabiliter quovis tempore suppleri possunt: si verò circa *essentialia*, idem dicunt *Salmanticenses* cum aliis: sed ex probabiliori et communiori sententiâ supplendi sunt temporibus statutis Ordinationum, ut colligitur ex *cap. Presbyter. de Sacr. non iter.* Nisi agatur de solo dubio validitatis Ordinationis, ut probabiliter plures DD. opinantur (d).

(a) *num. 751.* — (b) *num. 752.* — (c) *l. 6. num. 758.* — (d) *Lib. 6. n. 759.*

§. II.

De Sacrificio Missæ.

95. — **S**ACRIFICIUM (loquendo in genere) sic definitur : *Est oblatio rei sensibilis facta Deo per immolationem in signum ejus supremi dominii*. Quadruplex autem potest esse Sacrificium : *Latreuticum*, ad Deum colendum : *Eucharisticum*, ad gratias agendas : *Impetratorium*, ad beneficia impetranda : *Propitiatorium*, ad veniam obtinendam.

96. — Missa verò definitur sic : *Est Corporis et Sanguinis Domini Jesu Christi consecratio et oblatio*. Et est verum Sacrificium, omnium aliorum rationem complectens; eademque est hostia, quæ in Cruce oblata fuit, *solâ offerendi ratione diversâ*, ut docet Trid. *Sess. 22. cap. 2*. Essentiam Sacrificii alii dicunt consistere in *Consecratione*, alii in *Oblatione*, alii in *Sumptione*, alii demùm probabiliùs in *Consecratione* simul et *Sumptione*, ut *Bellarmin. Soto, Bonac. Tournely* (a). Ad essentiam autem Sacrificii probabiliùs requiritur Consecratio utriusque speciei, nempe panis et vini; aliter non satis exprimeretur commemoratio Sacrificii cruenti Crucis (b).

97. — Quæritur I. Quæ requirantur ad Missam perficiendam? Tria sunt necessaria : *Intentio, Materia*, et *Forma*. Requiritur *Intentio* consecrandi, sive conficiendi Sacramentum, saltem virtualis, scilicet quæ perseveret ex intentione actuali priùs habitâ : quam certè habet qui paratur et accedit ad celebrandum, juxtà dicta hîc n. 9. Plura nunc sunt notanda de *Materiâ* et *Formâ* Missæ. *Materia* est ipse Christus Dominus, realiter existens sub speciebus panis et vini. Panis consecrandus debet esse usualis et communis, ex farinâ triticeâ, et aquâ naturali (saltem pro majori parte) con-

(a) num. 305. — (b) num. 306.

fectus, igneque coctus per modum panis, et non cum aliâ materiâ ex æquo vel quasi permixtus (ût ait *D. Thomas*), ac non corruptus, aut corruptioni proximus; aliàs non est materia apta. Ut autem sit materia licita, in Ecclesiâ Latinâ panis debet esse azymus, in Græcâ fermentatus (*a*). Hic autem notandum 1. quòd si Græcus transit per loca Latinorum (et sic Latinus per Græciam), ubi non sit Ecclesia, in quâ Ritus Græcus servetur, potest pro suo arbitrio in azymo et in fermentato celebrare; ità communiter DD. (*b*). Notandum 2. quòd consecrare Hostiam fractam, vel maculatam non licet; sed non est mortale, nisi fractura vel macula esset valdè enormis; ût dicunt *Quarti*, *Pasqual.*, et *La-Croix* addit cum *Gobato*, quòd si fractura deprehendatur post Oblationem, talis hostia licitè consecrabitur, secluso scandalo populi (*c*). Notandum 3. quòd hostia debet esse figuræ orbicularis, et major pro Sacerdote: si verò major desit, ût dicunt *Roncaglia*, *Quarti*, *Elbel*, *Gobat.* et *Tamb.*, probabiliter potest Sacerdos, etiam causâ devotionis, consecrare minorem, modò (advertunt) absit populi scandalum; sed addunt quòd hoc scandalum faciliè præcaveri potest, monendo populum de defectu hostiæ majoris (*d*).

98. — Vinum autem debet esse ex uvis expressum, cui ex gravi præcepto Ecclesiæ modica aqua est in Calice admiscenda (ad significandam unionem Fidelium cum Christo: quæ saltem non excedat tertiam vini partem; quamvis hanc opinionem aliqui DD. non admittant, nisi vinum sit generosum. Sufficit verò admiscere unam aquæ guttam (*e*). Non est materia apta vinum ex agrestâ, nec acetum, nec vappa (id est vinum cujus vis evanuerit), nec lora (vulgò *Acquata*). Vinum autem cum alio liquore etsi modico mistum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum,

(*a*) l. 6. num. 198. ad 205. — (*b*) num. 203. — (*c*) num. 204. — (*d*) n. 205. — (*e*) n. 208 et 210.

sed graviter illicita, ut dicitur in Rubricâ; ubi idem docetur de vino, quod *cæperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulum acre*. Dicunt tamen *La-Croix, Gobatus et Sporer (a)*, quod deficiente alio vino, licet uti vino tantum parum acescente; ait enim *Card. Lambertinus (Notif. 77. num. 2.)* quod præfata Rubrica deducta est ex doctrinâ *S. Thomæ 3. p. q. 74. a. 5. ad 1.* qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, *posse tamen de vino acescenti, quod est in viâ ad corruptionem, licet peccet conficiens*. Unde Rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniæ, sed tantum illos qui tam proximè incipiunt constituere vinum acescens, vulgò dictum: *Vino colla puncta*, sive *andato allo spunto*. Nec licet consecrare in vino congelato, nisi liquefiat dum consecratur (b). Quod autem vinum congelatum sit materia apta, nequit dubitari, dum dicitur in Rubricâ (*de Defectu §. in hyeme*), *Si in hyeme Sanguis congelatur in calice, involvatur calix pannis calefactis etc. donec liquefiat*. Ergo per congelationem non corrumpuntur species vini, aliàs desineret esse ibi Sanguis Christi (c). Quid si Celebrans in sumptione adverteret vinum esse corruptum? Alii dicunt sufficere, ut sola fiat Consecratio vini. Sed melius est juxta Rubricam (nisi adsit scandalum iterum vinum et novam hostiam consecrare, incipiendo à verbis: *Qui pridie etc.* vide dicta *Tom. II. Tr. XV. n. 54*. Et in dubio an fuerit materia apta, etiam est repetenda Consecratio vini sub conditione, ut veriùs ajunt *Croix, Pasqual. et Aversa* (contrà *Tamb. et Spor.*) quia possidet obligatio faciendi Sacramentum integrum (d).

99. — Insuper ad validam Consecrationem requiritur ut materia 1. sit sensibiliter (saltem moraliter) præsens, unde invalidè consecratur materia tam valdè modica, ut nequeat sensu percipi, aut valdè

(a) n. 206. et 207. — (b) *L. 6. cit. n. 207. Q. II.* — (c) *Vide ib. — (d) L. 6. n. 206. v. Quoad.*

remota, vel posita post tergum, aut parietem. Dicitur verò *saltem moraliter*, quia benè consecrat cæcus, vel existens in tenebris, si aliundè certus sit moraliter de præsentia materiæ (a). Requiritur 2. ut sit certa et determinata; saltem aliquo modo certo; tunc autem jam consecratur ex intentione virtuali, licèt de eâ Sacerdos consecrando obliviscatur (b). Si autem Ciborium tempore Consecrationis remanserit extrà Altare, probabilius est ipsum rursùs esse sub conditione consecrandum, ut docet *Card. Lambertinus* (c), tunc enim dubium est an sit facta Consecratio (d). Quoad guttas autem vini separatas, sed intrà Calicem existentes, ait *La-Croix*, (e) expedire, ut Sacerdos intendat ea consecrare, ne quid sit in Calice non consecratum. Sed melius mihi videtur, id intendere de guttis proximis fundo, non verò de remotis (f). Si offerantur hostiæ parvæ paulò post oblationem, licèt consecrantur, mentaliter Oblatione suppletâ; *Gavant. Tanner. Possev. Aversa* etc. Id probabiliter fieri potest etiam post Canonem incœptum, ut ajunt *Gobat. Quarti, Burghah. Possev. Diana, Tamb. et Card. Lambertin.* (g) saltem si aliter plures Communionem carerent; aut etiam (censeo) si communicaturus non posset expectare, vel si persona gravis aut nobilis Communionem petat, dùm propter hujusmodi causas permittunt *S. Anton. Silv. Bon. Sa, Barb. March. Possev. Gob. Dicastil.* etc. dari posse etiam partem Hostiæ magnæ, vel dividi Hostias minores in plures particulas (h).

100. — Forma autem Eucharistiæ sunt verba; quæ proferuntur in Consecratione panis et vini. At autem in Consecratione vini sola verba, *Hic est Calix Sanguinis mei*, sint de essentiâ, vel etiam

(a) *Lib. 6. num. 211. ad 213.* — (b) *num. 214. ad 216.* — (c) *De Sacr. Miss. lib. 3. cap. 18. num. 6.* — (d) *l. 6. num. 217.* — (e) *Croix lib. 6. p. 1. num. 449.* — (f) *Vide Opus nostrum lib. 6. n. 215. v. Quær.* — (g) *Lamb. de Sacr. Mis. l. 3. c. 18. n. 5.* — (h) *Vide opus nostrum l. 6. n. 217. v. Ib.*

alia? Utraque sententia est probabilis; sed certè graviter peccat reliqua omittens (a). An verò ad Consecrationem requirantur de necessitate Sacramenti verba præcedentia: *Qui pridie quàm pateretur etc.*? Communis sententia negat, sed *Scotus* dubitat, ejusque sententiam *Du-Pasquier* et *Continuator Tournely* dicunt non carere omni probabilitate; atque ego dicere improbabilem non audeo (b). Forma autem Eucharistiæ debet proferri *recitativè et significativè*, id est referendo verba Christi, et applicando illa ad materiam præsentem, ut transmutetur ipsa in Corpus et Sanguinem Christi, ut ajunt *Concina* et *Salm.* cum *D. Thomâ* (c). Si quis autem propter balbutiem diceret, *Hoc est colpus meum*, vel *copus meum*, vel *corpus meus*, vel *calis*, vel *sanguis*, validè consecrat, ut *Suar. Lugo, Croix*, et alii communiter, ex c. *Retulerunt*, de *Cons. D. 4.* ubi baptisma collatum, *In nomine Patria, et Filia, etc.* validum declaratur; ratio est, quia voces ita sunt constitutæ, ut si aliquandò cum vitio proferantur, idem significant, modò alium sensum non ingerant (d). Hic autem advertendum sedulò id quod ait Rubrica (tit. 5. n. 2.) *Si celebrans non recordatur se dixisse quæ in Consecratione communiter dicuntur, non debet turbari* (scil. repetere). *Si verò valdè probabiliter dubitat se aliquod essenziale omisisse, iteret formam, saltem sub tacitâ conditione.*

101. — Quæritur II. Quomodò Christus sit præsens in Eucharistiâ? Respondetur, Christum in Eucharistiâ non esse præsentem per *productionem*, nec per *adductionem* de Cœlo, sed per conversionem substantiæ panis in substantiam Corporis Christi, cui conversioni convenienter aptatum est nomen *Transubstantiationis*. Christus autem sub panis et vini specibus continetur sacramentaliter, et ineffabili modo, qui debet credi, sed intelligi non potest (*verbis exprimere vix possumus*, ait Trident. Sess. 13. cap. 1.); Salvator enim existit ibi sinè extensione

(a) n. 223. — (b) *Vide l. 6 n. 220. ad 221.* (c) *Nnm. 220. in fin.* (d) *num. 224.*

partium in ordine ad locum, et tamen est ibi totum Christi Corpus cum Animâ et Divinitate per concomitantiam : et unaquæque pars Christi ibi extrâ aliam existit. Atque Christus est *totus et integer sub quâvis ipsius speciei parte*, ut docet Trid. Sess. 13. c. 3. Id tamen intelligendum, *separatione factâ*, ut exprimitur ibidem *Can. 3.*; nam licet sententia universè affirmans sit communior, non desunt tamen qui oppositum tuentur. In Eucharistiâ autem licet non sumatur Persona Patris, nec Spiritûs S. proût sumitur Persona verbi, quæ est hypostaticè Humanitati unita, tamen sunt in Eucharistiâ etiam Personæ Patris et Spiritûs S. ob naturalem unionem, sive Naturæ Divinæ identitatem, quam habent cum Verbo.

102. — Quæritur III. Quinam sint in Missâ Offerentes? et quinam Effectus Missæ? Offerentes sunt tres : Christus qui est principalis offerens, Ecclesia, et Sacerdos, qui offert ut Minister tam Christi, quàm Ecclesiæ; ita *Bellarminus (a)*. Effectus autem Missæ sunt quatuor. I. Est *Remissio peccatorum*, non quidem immediatè et per se, sed mediatè per auxilium quod in Missâ impetratur ad pœnitentiam, quâ venia deindè obtinetur : ita communiter *Bell. Suar.* et alii cum *D. Thomâ (b)*, qui ait Missam delere peccata, *in quantum gratiam contritionis impetrat*. Idque rectè docent et communissimè AA. cum eodem S. Doctore (*loc. cit. num. 1. ad 1.*) contrâ *Canum* et *Valentiam*, procedere tam de mortalium, quàm venialium culparum remissionem (*c*). II. est *Remissio pœnarum*; hæ per Missam immediatè remittuntur homini justo, pro quo Missa offertur, communiter *Gonet, Suar. Concina, Salm.* alique cum *D. Thomâ (d)* dicente quòd hoc Sacramentum, in quantum est Sacrificium, habet vim satisfactivam. III. Est *Incrementum Gratiæ*, non jam ex opere operato et immediatè, ut sentiunt ali-

(a) *De Sacr. Missæ cap. 4.* — (b) *in 4. dist. 12. quæst. 2. art. 2. quæst. 2. ad 4.* — (c) *lib. 6. n. 311.* — (d) *3. p. quæst. 79. art. 5.*

qui, sed mediata per auxilia quæ obtinentur ex Missâ ad bonos perficiendos actus, quibus Gratia augeatur, ut docent *Castropal. Vasq. Suar. Lug. etc.* communiter. IV. Est *impetratio bonorum* tam spiritualium, quàm temporalium, quatenus animæ prosunt. (a)

103. — Hic quæritur: pro quibus personis possit offerri Missa? Potest pro quibuscumque Fidelibus, infantibus, obsessis, et aliis, etsi existant in peccato. An autem pro Excommunicatis? Si ipsi sunt vitandi, nequit Sacerdos pro illis offerre Missam nomine Ecclesiæ, sive ut Minister Christi, ex c. 2. *de Sent. excom.* Si verò sunt tolerati, probabilius est cum *Sanch. Navar. Lugo, etc.* contra alios (b), posse Sacerdotem pro his offerre Missam etiam nomine Ecclesiæ; licet enim etiam Tolerati sint exclusi à communicatione suffragiorum; tamen aliis datum est à Concilio Constantiensi (ut habetur in *Extrav. Martini V. Ad evitanda*) liberè posse cum ipsis communicare adhuc in Divinis, prout dictum est *Tom. II. Tract. XIX. de Censur. num. 15.* Sic pariter probabilius licet offerre Missam pro infidelibus, ut docent *Bellarm. Laym. Suar. Salm. etc.* contra *Sotum*, quia Christus pro omnibus se obtulit; idque certè licitum fuit in Lege Veteri; Judæi enim pro Gentibus sacrificare jam consueverunt (*l. 1. Machab. cap. 12.*) Pro Defunctis autem in Purgatorio existentibus certum est, et de Fide, ut docet Trident. *Sess. 22. cap. 2.* et in *Can. 3.* quòd licitè et utiliter Missa offertur. Idque ex infallibili promissione Christi, ut communius et veriùs (contra *Canum etc.*) docent *Azor. Suar. Nav. Salm. etc.* quia, cum certum sit quòd Missa utiliter pro Defunctis offeratur, hoc non potest esse nisi ex promissione Christi (c).

104. — Quæritur IV. Quotuplex est Fructus Missæ? Respondetur: Fructus Missæ alius est *ex opere operato*, nempè ex merito Christi; alius *ex opere ope-*

(a) *l. 6. n. 311. v. II. Effectus.* — (b) *l. 6. n. 309.* — (c) *num. 310.*

rantis, scilicet ex merito Sacerdotis. Item alius est *Meritorius*, alius *Satisfactorius*, alius *Impetratorius*. Item alius *Generalis*, qui obtingit omnibus Fidelibus vivis et defunctis; alius *Specialis*, sive *Medius*, obtingens assistentibus Missæ, et ei cui applicatur; alius; *Specialissimus* obtingens soli celebranti, qui pro illo nequit ullum stipendium accipere, ex Prop. 8. damnatâ ab Alexandro VII.

105. — An Missa sit infiniti valoris, tam intensivè, quàm extensive? Plures DD. negant; plures verò alii probabilius affirmant, ut *Gonet*, *Habert*, *Juven. Petroc. Pignatelli*, *Tourn. Concina*, *Holzm. Wigandt*, *La-Croix*, *Canus*, *Salm.* etc., ac pro his est etiam *D. Thomas*; quia Missa est idem, quàm Crucis Sacrificium, quod fuit infiniti valoris. Licet autem valor sit infinitus, effectus tamen Missæ finitus est, ex finitâ capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque percipit fructum juxtâ suam capacitatem. Sed quia prima sententia est etiam probabilius, nequid Sacerdos accipere duplex stipendium à duobus, applicando eis Missam ambobus, ut falso dicebat posse Prop. 10. damnata ab eodem Alexandro VII. Nec potest eam danti eleemosynam applicare in generali cum aliis, nisi hoc faciat sub conditione si liceat (a).

106. — Quæritur V. Quid de stipendio Missæ? Stipendium accipere licet Sacerdotibus, etiam opulentis, ut communiter docent *Suarez*, *Lugo*, *Conc. Tourn.* cum *Gerson*, et *Thomasin.* et aliis plurimis (contrâ *Gennet.* et aliis paucis); quia quisque Operarius dignus est mercede suâ ex Apostolo 1. Cor. 9. (b).

107. — Sacerdos peccat graviter, si differat Missam promissam sub stipendio ultrâ duos menses, ut dicunt *Garcia*, *Philip. Ripa*, et alii cum *Lugo*; item *Instructor Confess. Novell.* (c) ac *Tourn.* qui ait esse communem sententiam, benè posse aliquem *acceptare stipendia Missarum ad duos menses* (d).

(a) l. 6. n. 312. — (b) n. 317. Qu. I. — (c) part. 2. n. 406. — l. 6. n. 317. Qu. II.

Item *Concina*, qui nil aliud dicit, nisi quòd dilatio duorum mensium est gravis, ex Decreto S. C. Si verò Missa sit pro Defunctis, dilatio unius mensis erit gravis, ut dicunt *Castrop. Escob. et Salm. (a)*. Imò si Missa dicenda sit pro instanti necessitate, putà imminentis mortis, vel alterius damni, tunc etiam dilatio hebdomadæ potest esse mortalis. Vide *Cabrinum (b)*. Rectè hìc autem advertit *Continuator Tournely*, quòd si quis multas daret Missas alicui Communitati ad celebrandum, non præsumeretur contentus esse quòd Missæ celebrantur cum tantâ dilatione, proùt si dedisset uni Sacerdoti. Id verò non intelligendum, quòd omnes illius Communitatis Sacerdotes occupare se debeant ad eas subsecutivè dicendas; semper enim supponi debet Communitas alias etiam habere obligationes, sed quòd Missæ distribuendæ sunt majori Sacerdotum parti (aut saltem alicui eorum convenienti numero, si Communitas est valdè numerosa), et juxtà distributionem factam poterit deindè Communitas satisfacere inter tempus illud, quod unicuique illius permittitur ad suam ratam satisfaciendam. Insuper hìc obiter notandum, quòd Innoc. XII. in Bullâ *Nuper*, ann. 1667. jussit omnibus Ecclesiarum Rectoribus ut in loco patenti exponant Tabellam onerum Missarum temporalium, et perpetuarum, ad hoc ne onerentur novis oneribus, quibus satisfacere non valeant ut debent (c).

108. — Nulli licet dare aliis Missas ad celebrandum, retentâ parte stipendiî, sub pœnâ ipso facto incurrendâ suspensionis Papæ reservatæ, si est Clericus, et excommunicationis, si Laïcus, ut habetur in Bullâ *Quanta cura*, Benedicti XIV. Et pars retenta tunc debet restitui, et probabiliùs Sacerdoti Celebranti potiùs, quàm pauperibus. Excipe nisi pingue illud stipendium detur alicui ratione personæ, vel Beneficii, aut Capellanix (etiam amovibili), vel Legati perpetui, quia tunc potest

(a) *Ibid.* — (b) *Cabrin. c. 34. n. 216.* — (c) *Vide ap. cit. Instruct. p. 2. n. 409.*

persona hujusmodi partem excedentem retinere. Administratores autem Ecclesiarum ex Decr. S. C. confirmato ab Innoc. XII. nil possunt retinere, nec etiam pro expensis in celebratione Missarum, nisi Ecclesia alios non habeat redditus (a); vide hæc et alia fusiùs dicta de stipendio Missæ *Tom. II. Tr. XV. ex n. 65.*

109. — Parochi ex Bullâ, *Cùm semper*, ejusdem Benedicti XIV. datâ 29. Aug. 1741. tenentur applicare Missam pro populo omnibus diebus festivis, etiamsi congruam non habeant sustentationem. Si verò pingues habeant redditus, non tenentur sæpiùs Missas applicare, ut in eâdem Bullâ declaratur (b); vide dicta *Tom. I. Tract. VII. num. 29.* Hic autem obiter notandum, quòd in eâdem Bullâ Pontifex decrevit, ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur à Clero, pro benefactoribus applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuscunque Ecclesiæ, quâvis consuetudine non obstante (c).

110. — Applicatio debet fieri antè celebrationem, vel antè Consecrationem. Veriùs autem (quidquid alii dicant) sufficit applicatio Missæ habitualis, ut communiter docent *Suar. Lugo, Bonac. Tournel. Holzm. Conc.* et alii plures (d). Si Missa nulli applicetur, fructus manet in thesauro Ecclesiæ, applicatio autem sub conditione non impletâ, valida est; si verò fiat primo qui offeret eleëmōsynam, non solum est illicita ex prohibitione Cl. VIII., sed tiam probabiliùs sæpè erit invalida (e).

111. — Quæritur VI. An Sacerdos teneatur aliquandò celebrare in anno? Negant, præciso scandalo, *S. Bonav. Cajet. Lugo*, et probabile putant *Suar. Laym. et Palaus.* Alii tamen communiùs cum *D. Thomâ* (quibus ego magis adhæreo) affirmant, cùm verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, probabiliùs verum contineant præceptum, ut satis declarat *Trid. Sess. 22. Cap. 1. dicendo:*

(a) *Vide lib. 6. num. 321. et 322.* — (b) *lib. 6. num. 325. Qu. II.* — (c) *num. 326.* — (d) *L. 9. n. 335. Qu. I.* — (e) *n. 337. v. Dicunt.*

Apostolis...., eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba : Hoc facite etc. Præfati autem DD. dicunt, Sacerdos teneri ad celebrandum, saltem ter vel quater in anno, in Festis solemnioribus. Parochi verò debent Sacrum facere quodlibet die Festo, quo tenentur Oves illud audire (a); vide dicta *Tract. VII. n. 29.*

112 -- Quæritur VII. An Rubricæ Missalis sint omnes præceptivæ, vel an aliquæ sint directivæ, sive de consilio? Diversæ in hoc sunt sententiæ. Nos sequimur sententiam *Quarti, Merati, et Tourn.* qui dicunt Rubricas de agendis intrâ Missam omnes esse præceptivas, et obligare juxtâ gravitatem materiæ; nam in Bullâ S. Pii sic dicitur. *Districtè præcipientes, ut Missam juxtâ ritum, modum, et normam in Missali præscriptam decantent, ac legant.* Nota To, *districtè præcipientes* (b). Rubricas autem de agendis extrâ Missam, probabiliter dicunt plures DD. aliquas esse tantum directivas, prout manuum ablutio post Missam, et Orationes antè vel post Missam (c). Insuper hîc notandum Rubricas præscriptas in Cæremoniali Episcoporum ubique obligare, cum in tribus Bullis ibi positis dicatur. *Cæremoniale prædictum in omnibus Ecclesiis servandum, præcipuè in Cathedralibus, et Collegiatis.*

113. — Quæritur VIII. Quando Missa dici possit? Sic dicitur in Rubricâ: *Missâ privata saltem post Matutinum et Laudes, quâcumque horâ ab aurorâ usquè ad meridiem dici potest.* Communiter autem dicunt DD. licere Missam terminare in aurorâ, et illam incipere parum antè meridiem. Imò Benedictus XIII. et Clemens XII. declararunt posse in hoc tolerari latitudinem tertiæ partis horæ, tum antè auroram, tum post meridiem (d). Præterea communiùs et probabiliùs dicunt *Sylvius, Castr. Bonac. Ronc. Viva, Salm.* etc. quòd Celebrans non peccat mortaliter, nisi incipiat Missam integrâ horâ

(a) *lib. 6. num. 313.* — (b) *n. 399.* — (c) *Vide n. 409. et 410.* — (d) *l. 6. n. 341. vers. Omnes.*

antè auroram, vel horâ post meridiem; aliàs tantum veniale committit, à quo excusat quævis causa rationabilis; imò causa gravior, proût esset dandi Viaticum, aut solemnitatis, itineris, vel funeris, omninò excusat, etiamsi dilatio sit per integram horam (a). Ministrare autem Communionem licitum est usquè ad Vesperas exclusivè: et etiam in Vesperis, si adsit aliqua specialis causa, modò non sit intempestâ nocte, id est multo noctis tempore decurso (b). Celebrare autem antè Matutinum, et Laudes, alii dicunt esse mortale; alii nullum peccatum; alii autem veriùs et communiùs, ùt *Suar. Sotus, Sylvester, Tourn. Bellarmin.* etc. (quibus assentit etiam *Benedictus XIV. de Sacr. Missæ l. 3. Cap. 14.*) ajunt non esse mortale, quia talis gravis obligatio nequè exprimitur in Rubricâ, neque communiter est recepta ùt gravis; sed non excusari sentiunt à veniali, cùm id in Rubricâ jam inter defectus numeretur (c). Missam autem Conventualem dicere antè Matutinum et Laudes non excusatur à mortali, ùt communiter docent DD. contrâ *Sanchez* (d). Celebrare in die Cœnæ Domini, et Sabbati Sancti (quidquid alii dicant) nullo modo licet, nec etiam privatim, ùt patet ex Decreto Clementis XI. quod refertur (e), quodque confirmatum fuit ab Innoc. XIII. apud *Merat. in Indice Decretorum n. 501.*

114. — Quæritur IX. Ubi liceat Missam celebrare? Respondetur. In Oratoriis ab Episcopo benedictis, et designatis ad usus sacros, sivè in Seminariis, Conservatoriis, et Hospitalibus, et etiam in domibus privatis (modò Oratorium habeat januam in viâ publicâ); item in Oratoriis Religiosorum (*circâ Regulares vide dicta Tract. XX. num. 121. et 122*), necnon in erectis in Palatiis Episcoporum, omnes possunt celebrare, et quovis tempore, etiam in Festis solemnibus, quia hujusmodi Oratoria sunt verè Ecclesiæ. In Oratoriis autem privatis, in qui-

(a) *Ibid. n. 343. ad 346.* — (b) *Num. 252.* — (c) *L. 6. n. 347.* — (d) *N. 348.* — *L. 6. n. 350.*

bus tantum ex privilegio Pontificio celebrari potest; non licet Sacrum facere diebus in Indulto exceptis, scilicet Paschatis, Pentec. Natal. Epiph. Annunc. Ascens. Assumpt. B. V. SS. Petr. et Paul. et omnium SS. Nec potest in eis celebrari, nisi intersit aliqua ex personis, quibus directè concessum est Indultum, ut declaravit Benedictus XIV. in Bullâ, *Cum duo Nobiles* (a) Nec possunt ibi plures celebrari Missæ, si ibi dicitur (ut consuetum est) *una Missa quotidie celebretur*; declaravit enim Benedictus XIV. in Bullâ, *Magno*, sub die 2. Jun. 1751., illud *una* idem esse ac *unica* (b). An autem in his privatis Oratoriis possit ministrari Communio? Alii affirmant, alii communius negant; et Benedictus XIV. in *Ep. Encycl.* ad Episcopos Poloniæ sub eadem die 2. Jun. prohibuit dari Communionem in privatis Oratoriis sinè licentiâ Episcopi (c). Celebrare autem in mari nunquam licet, nisi ex licentiâ expressâ Pontificis (d).

115. — Celebrans in Ecclesiâ pollutâ per notoriam effusionem sanguinis in notabili quantitate (nam in *c. 10. de Cons.* dicitur, *sanguinis effusione*), vel seminis, aut per sepelitionem infidelis, hæretici, vel excommunicati, antequàm reconcilietur ab Episcopo (vel à Sacerdote ab Episcopo delegato; si Ecclesia fuerit tantum benedicta), graviter peccat; sed nullam incurrit poenam, ut probabilius dicunt *Suar. Laym. Lugo*, et alii cum Benedicto XIV. *de Sacr. Missæ* (e). Sic etiam est mortale celebrare in Ecclesiâ execratâ, nempè si eodem tempore demoliti sint parietes pro majori parte, vel crusta ablata (f). An autem liceat Sacerdotibus celebrare in Ecclesiis Regularium contra prohibitionem Episcopi? Vide dicta *Tract. XX. n. 77*.

116. — Quæritur X. Quæ requirantur sub gravi præcepto ad ritè Missam celebrandam? Requiritur

(a) *Vide lib. 3. num. 319. v. Probabilem.* — (b) *lib. 6. num. 359. circa fin.* — (c) *Cit. num. 359. vers. Quæres.* — (d) *N. 358. circa fin.* — (e) *L. 6. n. 361. ad 366.* — (f) *N. 367. et 368.*

I. *Altare*, sive *Ara* lapidea ab Episcopo consecrata, cum Sepulchro Reliquiarum et Sigillo, ubi omninò reponendæ sunt Hostia, et Particulæ consecratæ (a). Execratur autem Altare, ità ut mortale erit in eo celebrare, si mensa consecrata removetur ab inferiori structurâ, vel si Ara notabiliter frangitur, aut ab eâ auferuntur Reliquiæ, aut Sigillum, prout habetur in Decreto S. C. Rituum (b). In Altari requiruntur etiam tres mappæ, nec sufficiunt duo ut aliqui dicunt; sufficiunt tamen una separata, et altera duplicata (c).

117. — Requiritur II. *Calix*, et *Patena* consecrata. Execratur aut Calix, si notabiliter frangitur in cuppa, vel si in fundo perforetur; non verò si pereat ejus inauratio, ut probabilius et communiter docent *Lugo*, *Suar.* *Sylvest.* *Tournely*, *Laym.* etc. Hinc probabilius est, Calicem de novo inauratum non indigere novâ consecratione; hoc tamen intelligitur, si Calix tantum superficialiter inauratur, nam si ad ipsum inaurandum tota ejus superficies eradatur, tunc probabilius est cum *Suarez*, *Sylvio*, et aliis, Calicem rursus fore consecrandum; exemplo Ecclesiæ, quæ (ut diximus n. 115. circa fin.) si ejus crusta tota, vel in majori parte pereat, vel auferatur, iterum consecranda est. Celebrare autem in Calice nunquam de aurato, probabilius est esse illicitum, sed non nisi venialiter, ut dicunt *Lugo* et *Tournely*. Cum Calix separatur à pede, amittit utique consecrationem, si cuppa est pedi fixa; secus si pes est tornatilis, et de se separabilis (d). Communiter autem docent *Laym.* *Gav.* *Tourn.* *Bon.* *Ronc.* etc. Pyxidem non esse consecrandam (e). Dubitatur verò an saltem sit benedicenda? Negant communiùs *Suar.* *Sylv.* *Azor.* *Sot.* etc. Idque non videtur improbabile; sed probabilius affirmant *Salm.* *Tourn.* et alii cum *Card. Lambertino* (qui tamen omissionem non reputat

(a) *Lib.* 6. *num.* 372. et 373. — (b) *Num.* 369. — (c) *Num.* 374. st 375. — (d) *Lib.* 6. *num.* 370. — (e) *Lib.* 6. *num.* 384.

plùs quàm venialem), quia hoc est conformius Rubricæ Missalis, in quo dicitur quòd Sacerdos Hostias pro Communione *locat antè Calicem, aut in aliquo vase mundo benedicto*. Et idem dicendum de Lunulâ Ostensorii, ubi in Expositionibus Hostia collocatur (a).

118. — Requiritur III. *Vestes sacræ*, benedictæ ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem à Pontifice. Graviter peccat qui celebrat sinè Albâ, aut Stolâ, aut Manipulo, aut cum ipsis non benedictis (nisi gravis excuset necessitas) secùs tamen plures DD. non improbabiler dicunt de Celebrante sinè cingulo, aut amicto (b). Quoad Cingulum declaravit S. C. 21. Jan. 1701. Sacerdotem congruentius uti cingulo lineo, quàm serico. Vestes autem execrantur, quandò usum suum deperdunt, nempè si ab Albâ manica abscinditur: Cingulum, si ità rumpitur ut neutra pars cingere possit: Stola, si non possit humeros operire: vel si pars ejus ità scinditur, ut deperdatur forma, nec sufficit eam resarcire, destructâ enim formâ, desinunt partes esse sacræ (c). Color autem Vestium probabilius est quòd sit de præcepto, non tamen gravis (d).

119. — Requiritur IV. *Corporale benedictum* ex lino, vel cannabe (e). Execratur autem Corporale, si ità frangitur, ut non possit ampliùs decenter continere Calicem et Patenam cum hostiâ (f). Cavendum est, ne Corporale sit valdè immundum, in quo dicunt *Suárez, Laym. et Tamb.* posse etiam graviter peccari; quamvis addat *Tamb.* ex eodem *Suar.* illud *valdè immundum* difficulter evenire. Cæterùm uti Corporali, et aliis paramentis immundis licèt non valdè, non excusatur à veniali, nisi alia haberi nequeant, ut *Croix* cum *Suar.* et *Gobat.* Imò ait *Tourn.*, quòd in necessitate, nempè si Sacerdos aut alii deberent omittere Missam de præcepto, licitum est uti Corporali etiam notabiliter immundo (g).

(a) num. 385. — (b) Num. 377. — (c) num. 371. — (d) Num. 378. Dub. 5. — (e) Lib. 6. n. 386. — (f) n. 371. — (g) L. 6. n. 371.

120. — V. *Palla* etiam debet esse benedicta, et ex lino, vel cannabe, saltem ex parte interiori, ut ait *Suar.*; sed ex Decreto S. C. dictum fuit: *Non adhibenda est Palla à parte superiori drappo serico coöperta*. Non autem improbabilius dicunt *Sotus* et alii, quòd celebrare sinè Pallâ, non est mortale, cùm ipsa sacras Species non tangat immediatè (a). Requiritur etiam *Purificatorium*, quod probabilius non oportet ut sit benedictum (b).

121. — Requiruntur VI. *Missale Romanum* continens saltem integrum Canonem. Dicunt autem communissimè et probabiliter *Suarez*, *Vasq.* *Layman*, *Palaeus*, *Lugo*, *Salm.* *Croix* etc. non peccare Celebrantem sinè Missali, si memoriter benè sciat dicenda, et ob præteritam experientiam non sit ei periculum errandi. Uti verò Missali Regularium (scilicèt celebrando juxtà eorum ritum) est mortale etiam in ipsorum Ecclesiis (c). Requiritur VII. *Minister* sub gravi obligatione, saltem usquè ad oblationem, nisi urgeret necessitas dandi Viaticum, vel etiam ne omittatur Sacrum in die Festo. Minister debet esse masculus, nam fœminæ sub gravi culpâ prohibetur immediatè ministrare in Altari. Dicunt tamen communiter *Layman*, *Suar.* *Tourn.* *Molf.* *Homob.* etc. non peccare graviter qui celebrat respondente muliere. Imò dicunt *Palud.* *Wigandt*, *Tourn.* *Lugo*, *Laym.* etc. benè permitti, quòd fœminæ quandòque respondeant à longè, maximè si sint Moniales, modò (ut diximus) non immediatè in Altari ministrent (d).

122. — Requiritur VIII. *Crux cum Crucifixo*, etiamsi in Altari expositum sit SS. Sacramentum, ut habetur ex Cæremoniali Episcoporum, et Decr. S. C. Utrùm autem sit mortale celebrare sinè Cruce? Negant communiter *Laym.* *Suar.* *Bonac.* *Tournely*, *Concina*, *Habert*, *Merati* etc. Sed animadvertendum, quòd Benedictus XIV. in Decreto directo ad omnes Episcopos sub die 16. Julii ann.

(a) num. 388. — (b) num. 389. — (c) n. 390. — (d) L. G. n. 391. et 392.

1746. incipiente *Accepimus* (vide apud *Bullar. tom. 2. Decretum* 17.) sic ibi in fine vers. *Itaque*, præcipit: *Illud vobis præcipimus, ut nullo modo patiamini rem Divinam fieri ad hujusmodi Altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ita promineat, ut Sacerdos ac populus eundem Crucifixum faciliè et commodè intueri possint; quod evenire nequit, si exigua solum Crux minori Tabulæ defixa Fidelibus exhibeatur.* Priùs enim in eodem Decreto vers. *Equidem*, dixerat: *Illud permittere nullatenus possumus, quòd Missæ Sacrificium in his Altaribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa incommodè statuatur antè Presbyterum celebrantem, vel ita tenuis et exigua sit, ut ipsius Sacerdotis et populi assistentis oculos penè effugiat.* Hic etiam notandum ex Ceremoniali Episcoporum, quòd si in Altari adest statua Crucifixi, non oportet, ut alia Crux apponatur. Idque confirmatur in præfato Decreto Benedicti, dùm ibi dicitur ex sententiâ *Pasqualigi, Quarti, et Giribaldi*, cui se conformavit S. C. Rituum in quodam Decreto apud *Meratum* (n. 400.) sufficere Crucifixum in majori Tabulâ Altaris depictum, aut cælatum. Docet etiam *Pignatellus* (a) non esse opus, ut Crux, aut aliæ Sacræ Imagines sint benedictæ (b). Requiritur IX. *Duplex Candela* accensa ex cerâ: non ex sebo, vel oleo, nisi celebrandum sit ex necessitate, non autem si ex devotione (c). Requiruntur X. et ultimò, *Bursa, Velum, Pulvillus* (sivè *Legile*), et *Manutergium*; at sine istis celebrare meritò ait *La-Croix* nullum esse peccatum (d). Celebrare capite coöperto per totam missam est mortale, secùs usquè tantùm ad Canonem (e).

123. — Notandum 1. quòd Neo-Presbyteri consecrando cum Episcopo, verè celebrant, licèt unum Sacrificium faciant: in quo autem primarius Celebrans est Episcopus, et Sacerdotes sunt etiam causæ totales Consecrationis, sed morales, quæ unum

(a) *Pignatell. tom. 9. Consult. 89.* — (b) *L. 6. n. 393.* — (c) *n. 394.* — (d) *n. 395.* — (e) *n. 397.*

effectum pariunt : ad differentiam causarum totalium physicarum , quæ diversos causant effectus. Quisque autem Ordinatus in Sacerdotium debet tunc proferre verba Consecrationis , cum intentione consecrandi , attamen sub conditione si conformentur sua eodem tempore cum verbis Episcopi , aliàs graviter peccaret (a).

124. — Notandum 2. quòd Episcopus Neo-Presbyteris tres injungit Missas celebrandas, unam de Spiritu Sancto , aliam de B. Virgine , tertiam pro Defunctis. An autem sit obligatio gravis has dicendi Missas ? Affirmant *Suar. Laym. Azor.* etc. Sed negant *Sotus , Palaus , Val. Pelliz.* etc. Cæterum duo videntur certa , 1. quòd hoc Episcopi præceptum transgredientes saltem venialiter peccent ; 2. hujusmodi præceptum non obligare ad applicandas Missas pro Episcopo , cùm id non exprimatur ; tantò magis quia ipse subdit : *Et etiam pro me orate.* Nota autem , quod illæ tres Missæ dicendæ sunt primis diebus , in quibus Missæ votivæ dici possunt (b).

125. — Notandum 3. quòd ut communiter traditur , Missa celebranda est altè , breviter , clarè , devotè , et exactè. *Altè* , ità ut non dicantur submissè , quæ altè sunt dicenda : sed ità proferantur , ut saltem à *Circumstantibus audiantur* , prout dicit Rubrica ; alioquin Celebrans non excusatur à culpâ , sed tantum veniali. Idem dicendum de eo qui altè recitat , quæ submissè dici debent. Imò *Gavantus* et *Quarti* putant esse mortale (sed non satis id ratione probant) dicere altâ voce ea quæ submissè sunt dicenda , et consentit *La-Croix* quoad verba Consecrationis , dicens peccare mortaliter qui illa proferret ità elatè , ut audirentur ad decem passus , ubi magna esset Populi pars ; sed meritò *P. Concina* hoc non audet approbare (c). *Breviter* , id est ut ordinariè loquendo non excedatur media hora , monente Rubricâ , ut Missa non dicatur *nimis morosè* , ne *Audientes tædio afficiantur*. Subdit au-

(a) n. 232. — (b) *L.* 6. n. 829. — (c) *N.* 415. et 416.

tem Rubrica, *Nec nimis festinanter* ; hinc sapienter ait *Card. Lambertinus* (a) cum aliis communiter, Missam non debere esse longiorem dimidiâ horâ, nec breviorē triente, id est tertiâ parte horæ. Qualiter autem peccent qui celerius celebrant, vide dicta *Tom. II. Tr. XV. à num. 84.* ubi diximus Missam (etiamsi sit Defunctorum) persolventem infrâ quadrantem non excusari à culpâ gravi. *Clarè*, id est sinè verborum mutilatione; quæ si sit notabilis, et sensus per ea varietur, erit mortalis (b). *Devotè*, id est sinè distractione, quæ si voluntaria sit in Canone, et præsertim in Consecratione et Sumptione, erit mortalis, ut vult *Tamburinus*, licet aliqui contradicant. Si autem habeatur extrâ Canonem, dicitur idem quod dictum est de Horis Canonicis (vide num. 75.) *Exactè*, id est ne omittatur aliquid de iis quæ dicenda sunt. Hic autem notandum, quod si omittantur partes ordinariæ, nempè quæ in Missâ semper dicenda, vel agenda sunt, erit mortale, si materia sit notabilis, prout esset omittere in Canone quamlibet Orationem, vel *Pater noster*, vel fractionem Hostiæ cum illius mixtione in Calice, vel Purificationem Patenæ et Calicis post Sumptionem, vel octo aut decem verba Canonis. Sic pariter erit mortale extrâ Canonem omittere totum introitum, vel duas ex Collectis principalibus, vel Epistolam, Evangelium, Offertorium, vel infusionem aquæ in vinum consecrandum. Veniale tamen erit omittere tantum Psalmum, *Judica*, vel *Kyrie eleison*, unam ex Collectis, unam vel alteram crucem super oblata, tunctionem pectoris, vel ablu-tionem digitorum, et idem probabiliter dicunt *de Lugo*, et alii de Evangelio S. Joannis (c). Sic quoque veniale tantum est omittere partes extraordinarias, uti sunt, *Gloria*, *Credo*, *Sequentia*, *Tractus*, propriam Præfationem, aut *Communicantes*, et *Hanc igitur* propria; ita communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem con-

(a) *Notif. 34. num. 30.* — (b) *Lib. 6. n. 407.* — (c) *L. 6. n. 403. ad 406.*

stituerent materiam, ut benè advertunt *Concina* et *Wigant*, quicquid dicant *Quarti* et *Pasqual.* (a).

126. — Notandum 4. prohiberi Missas Votivas, vel de *Requiem* in Dominicis et Festis duplicibus, atque in Octavis privilegiatis; nisi graves urgeant causæ, nempe si urgeat publica necessitas, si fiat expositio SS. Sacramenti per 40. horas, item in die obitûs præsentis cadavere etc.; hæc autem intelligenda tantum de Missâ solemni (b). An autem in prædictis Festis vetentur Missæ votivæ sub gravi culpâ? Negant communiter *Lugo*, *Suar.* *Bonac.* *Escob.* *Salm.* *Ronc.* et alii plures. Rectè verò limitant *Escob* et *Roncaglia*, si tunc occurrat festum solemne, saltem propter grave populi scandalum. Imò in festis duplicibus Missæ de *Requiem* districtè prohibentur in Decreto S. C. approbato ab Alex. VII. In pluribus autem casibus cantari possunt Missæ defunctorum in Duplicibus etiam majoribus, scil. 1. In die obitûs præsentis cadavere. Et hoc etiam in Dominicâ, vel in aliis solemnioribus, modò non sint 1. Classis. 2. Cùm primùm habita fuerit notitia obitûs alicujus. 3. In anniversario relicto à testatore. Idem in die tertio, septimo, et trigesimo; si verò hi dies accidant in Festo de præcepto, transferantur in diem sequentem, vel anticipentur sub eodem ritu. 4. In festo duplici min. si petatur Anniversarium pro aliquo defuncto, potest cantari Missa. Ità ex pluribus Decr. S. C. Rit. (c). Exceptis autem festis duplicibus, aliisque ut suprâ, de Missis votivis sic loquitur Rubrica: *Missæ votivæ in Missis privatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum.* Sed deindè statim advertit: *Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causâ, prout esset specialis devotio Sacerdotis, vel petitio de votivâ dantis eleëmosynam.* Quapropter dicens votivam præter has causas, vix excusabitur à veniali (d). Cæterum tenetur Sacerdos Missas votivas celebrare, juxtâ petitionem dantium eleëmosynam, diebus quibus licitè dici possunt. Hincque

(a) Num. 409. — (b) Num. 421. — (c) Vide num. 421. — (d) Num. 419.

312 *Appendix 3. Examen Ordinandorum.*

notandum cum *D. Thomá (a)*, quòd Missa *de Requiem* magis prodest Defunctis propter Orationes, quæ in eâ dicuntur.

127. — Notandum 5. non licere pluries in die sacrificare, nisi in hisce casibus: 1. ad ministrandum Viaticum; 2. si die festo adveniant personæ, quas non deceat Sacrum omittere, uti Rex, aut Princeps, aut Episcopus; 3. si Pastor habeat duas Parochias dissitas, et aliter populus alter careret Missâ in festo de præcepto *(b)*. Advertit tamen Benedictus XIV. in Brevi, *Declarasti*, edito an. 1746. (*in Bullar. tom. 2.*) quòd de hâc re semper impetranda est facultas ab Episcopo, etiamsi necessitas intercedere videatur. Prætereà advertit, quòd de casibus enunciatis solus casus, cùm Parochiæ sunt dissitæ, in consuetudine est. Item advertendum olim licuisse Parocho in die Dominicâ post Missam pro populo dicere alteram pro defuncto, præsentem cadavere; sed idem Benedict. XIV. in Indulto, *Quòd expensis etc.* dato 26. Aug. 1748. in §. *Novam*, circa fin. (*in Bullar. Tom. 2.*), declaravit id hodiè non ampliùs permitti, cùm liceat Parocho dicere Missam pro defuncto, et transferre Missam pro Populo ad diem infrà hebdomadam.

128. — Notandum 6. quòd si dùm celebratur, Ecclesia polluitur, vel accedit Excommunicatus vitandus, qui monitus nolit discedere, tunc Sacerdos antè Consecrationem Missam dimittere debet: postea verò pergat usquè ad Sumptionem, et statim discedat; vide dicta *Tr. XIX. n. 21.* ad II. Demùm hìc notandum, quòd factâ Consecratione nunquàm licet Missam interrompere, nisi tantùm ad baptizandum, vel absolvendum hominem jamjam moriturum; ità DD. communiter *(c)*.

(a) *Suppl. qu. 71. a. 9. ad 5.* — (b) *Cabr. c. 24. n. 416.* Et vide *Busemb. apud lib. 6. num. 351. et 352.* — (c) *Lib. 6. n. 354.*

III.

De Potestate Sacerdotis.

129. — **S**IMPLEX Sacerdos ex potestate ordinis suscepti tantum Eucharistiæ Sacramentum conficere potest, et etiam ministrare, exceptâ Communione Paschali: nam ad illam requiritur potestas jurisdictionis. Hinc nequit sinè licentiâ Parochi baptizare, nequè Extremam Unctionem, aut Viaticum ministrare, nec Matrimonio assistere; et sinè licentiâ Episcopi expressâ, aut saltem præsumptâ de præsentî, nequit extrâ casum necessitatis Confessiones excipere, nec etiam venialium aut mortalium prius confessorum ex Decreto Innoc. XI. (vide dicta *Tom. II. Tr. XVI. n. 76.*). Quia ut dicitur in Trid. ratio iudicii, quod exercetur in administratione Pœnitentiæ, exposcit; ut jurisdictio non exerceatur nisi in subditos, qui per licentiam Episcopi Sacerdoti subjiciuntur.

130. — Diximus autem *n. 35.* quòd initiandi ad Presbyteratum debent habere scientiam eorum, saltem quæ communiter scienda sunt ad excipiendam Confessionem Moribundi. Quapropter refert hîc adnotare pauca principaliora, et scitu magis necessaria. Notandum. I. quòd Sacerdos simplex nequit infirmum absolvere in præsentî Confessarii approbati, exceptis sequentibus casibus: 1. Si approbatus nequeat vel nolit Confessionem excipere. 2. Si approbatus sit excommunicatus vel suspensus. 3. Si esset approbatus tantum in aliâ Diœcesi. 4. Si infirmus ita horreret apud illum confiteri, ut esset in periculo occultandi peccata. 5. Si approbatus superveniat post inceptam Confessionem apud simplicem Sacerdotem. 6. Si approbatus sit complex infirmi in peccato turpi (juxta dicta *Tract. XVI. n. 94. in fin. et 95.*). Notandum II. quòd si moribundus absolutionem postulat, vel signa dat pœnitentiæ Sacerdoti præsentî, absolute est absol-

vendus; si verò est sensibus destitutus, et adsit alter qui testatur ipsum postulasse Confessarium, vel signum ostendisse doloris, tunc alii dicunt etiam absolutè absolvi posse; sed tutius cum aliis dicimus absolvendum sub conditione. Et sic absolvendum censemus cum pluribus, etiamsi moribundus nullum dederit signum; imò etiamsi fuerit destitutus in actu peccati (vide *dict. cit. tract. XVI. n. 36. ad 39.*). Notandum III. quòd Sacerdos simplex, deficiente approbato, potest absolvere fideles à quibusvis peccatis et censuris, non solùm in articulo, sed etiam in probabili periculo mortis. Censetur autem in periculo mortis esse non tantùm qui laborat morbo proximè periculoso mortis, sed etiam qui longam navigationem aggreditur, vel mulier quæ est in difficili partu, item qui est in periculo incidendi in amentiam: insuper qui est captivus apud infideles, carens spe libertatis, et habendi Confessarium approbatum. Notandum IV. quòd infirmus qui absolvitur à censuris reservatis, monendus est, quòd si convalescat tenetur se præsentare Superiori, aliàs in easdem censuras incidet; secùs verò si absolvitur tantùm à peccatis reservatis sinè censurâ. Ultimò notandum, quòd quisque Sacerdos, ut sit idoneus in necessitate ad excipiendas Confessiones infirmorum, debet non ignorare saltem principia universalis Sciëntiæ Moralis.

§. IV.

De munere docendi et prædicandi.

131. — **C**UM autem Sacerdotis etiam sit docere populos, et prædicare Evangelium, operæ prætium est hic demùm adnotare, quæ docenda sint, et quomodò Evangelium explicandum. Quoad primum, docendum quatuor esse necessaria ad salutem, nempe Fidem, Spem, Caritatem, atque bona Opera. Et 1. quoad Fidem, quia Deus Veritas infallibilis revelavit Ecclesiæ, tenemur explicitè scire et cre-

dere Deum existere, et remuneratorem esse, ac
Mysterium SS. Trinitatis, atque Incarnationis Filiî
Dei. Hæc de necessitate medii. De necessitate autem
præcepti quisque tenetur etiam scire et credere
Orationem Dominicalem, Salutationem Angelicam,
præcepta Decalogi, et Ecclesiæ: item Sacramenta,
præsertim ea quibus omnes indigent, nempe Bap-
tismi, Eucharistiæ, et Pœnitentiæ, et alia, saltem
dùm ea suscipiuntur. 2. Quoad Spem, quia Deus
Omnipotens, Misericors et Fidelis promisit propter
merita Jesu Christi, tenemur sperare à Deo æter-
nam Beatitudinem, et media ad eam consequendam,
veniam nimirum peccatorum, et perseverantiam
finalem. 3. Quoad Caritatem, quia Deus est boni-
tas infinita, tenemur eum super omnia diligere;
huic autem præcepto alterum adjicitur Caritatis,
scil. diligendi proximum, sicut nos ipsos. 4. Ad
salutem demum obtinendam sunt etiam necessaria
bona opera, servando mandata Dei, et Ecclesiæ,
quæ in Decalogi et Ecclesiæ præceptis continentur.

132. — Quod autem spectat ad secundum munus
explicandi Evangelium, sive scripturam, sciendum
duos ipsam sensus habere, *Litteralem*, et *Mysti-*
cum. Ille est *Litteralis*, qui per ipsa verba signifi-
catur. *Mysticum*, qui non significatur per verba,
sed per rem ipsis verbis significatam, v. g. cum di-
citur: *Si oculus tuus scandalizat te, abscinde eum*
etc. Hic non quidem præcipitur oculi abscissio, sed
scandali, sive occasionis. Sensus autem *Mysticus*
in tres alios subdividitur. In *Allegoricum*, scil. spec-
tantem ad res credendas. 2. In *Anagogicum*, spec-
tantem ad bona speranda. 3. In *Tropologicum*,
spectantem ad mores. Regulariter verba Scripturæ
in litterali sensu accipi debent, nisi adsit absur-
dum, prout cum dicitur: *Petra autem erat Chris-*
tus, et similia. Sæpè autem Scripturæ textus utrum-
que sensum habent, litteralem simul et mysticum.
Mystico sæpè convenit, ut Sacerdotes in Concioni-
bus utantur, præsertim si est tropologicus, sive
moralis. Licet etiam uti aliquandò sensu vocato
Accommodatio, modò id piè et prudenter agatur.

APPENDIX IV.

De nonnullis Monitis notabilioribus ad Confessarios et Parochos : adjecta in calce Praxi Orationis Mentalis, quam edocere possunt eos, qui in ea versati non sunt.

§. I.

Monita ad Confessarios.

EX his omnibus quæ superius diximus adnotanda hîc sunt aliqua principaliora, quæ Confessarius attendere debet in officio suo exercendo.

I. Primum omnium curet ex unâ parte, ut quàm maximam adhibeat caritatem in excipiendis peccatoribus, et in excitandis eorum animis ad fiduciam in Dei misericordiâ collocandam. Sed ex aliâ parte caveant ne ob humanum respectum prætermittant illos eâ quâ opus est fortitudine admonere, simulque antè eorum oculos proponere infelicissimum, in quo reperiuntur, statum, media opportuna præscribendo, quibus ex malis habitibus jam malè vivendo comparatis se liberare possint. Et præcipuè sit inflexibilis in differendâ absolutione, quoties oportebit. Hoc primum monitum forsân, quinimò est quod maximum omnium habet momentum; quòd si Confessarius non exequatur, nec suam nec aliorum operabitur salutem.

II. Rudes et alios neglectæ conscientæ non omit-
tat interrogare, utrùm sciant principalia Fidei Myst-
teria, et cætera scitu necessaria ad salutem æter-
nam, ut dictum fuit *Tract. ult. n. 18.* Et insuper ne
omittat eosdem interrogare de iis in quæ frequen-
tius labi solent, cùm de illis se non accusant,
juxtà dicta ex *cit. n. 18. ad 30.*

III. Cautissimus sit in interrogando de materiâ turpi, præsertim puellas et pueros, ne quod ignorant, isti addiscant, aut saltem ad curiositatem excitentur. Ex aliâ parte non omittat exquirere ab eis an in hâc materiâ aliquid deliquerint, quod rubore celaverint. Et circâ hoc non sibi satis habeat illos perfunctoriè et in generali interrogare utrùm in conscientiâ habeant aliquod peccatum ex rubore omissum; nam à quibusdam, nimirùm à rudibus, pecudum custodibus, puellis et juveniculis opus est semel atque iterùm solerter expiscari aliquod peccatum quod reticent, argutias et circumlocutiones adhibendo. Hoc maximè efficiendum, ut eis animus præbeatur, et dicatur ne timeant, quia ipse absolvet eos ab omnibus peccatis; et quod si omnes conscientiæ sinus aperient, deindè maximam pacem et consolationem conscientiæ assequentur. Hæc diligentia præsertim cum moribundis adhibeatur. Et non abs re erit si idem efficietur cum puellis quæ devotionem profitentur: quot ex istis reperiuntur sacrilegiis gravatæ, ob aliquod peccatum quod reticuerunt? Sed potissimùm astutiis utendum cum pueris et puellis, qui spirituales non sunt. Priùs interroget, utrùm pravas cogitationes habuerint? Si protulerint, aut audiverint verba obscœna? Et deindè, si inter se manibus jocaverint? Et an id egerint clanculùm? Quod si affirmaverint, signum erit illos lusus fuisse illicitos. En celebrem regulam quam tradit *S. Thomas* (a). *Frequenter quæ præ confusione pœnitens taceret, interrogatus revelat etc.* Et deindè: *In interrogationibus faciendis attendendum, ut non fiat explicita interrogatio, nisi de illis quæ omnibus manifesta sunt; de aliis autem ita debet à longinquo (nota) fieri interrogatio, ut si commisit, dicat; si non commisit, non addiscat.* Item Sanctus monet Confessarium, ne in peccatis turpibus descendat nimis ad particulares circumstantias. Notandum il-

(a) *D. Thomas in 4. D. 19. q. 2. in fin. Expos. text. v. Et idem.*

318 *Appendix 4. Monita ad Confess. etc.*

lud *nimis*, quod significat regulariter loquendo non esse omittendas illas interrogationes, quæ opus sunt ad cognoscendam substantiam peccati cum suis speciebus et numero. Prætereà hîc juvat animadvertere, quòd si Confessarius in excipiendis Confessionibus sensuales tentationes pati solet, modò illis non assentiatur, et voluntariè eis causam non præbeat, nihil debet pavore concuti, nec proptereà debet ab excipiendis confessionibus abstinere: nam hoc intendet Dæmon eum deturbando hujusmodi tentationibus, ipsum à bono, quod operatur, remove. Antequàm Confessionarium ingrediatur, protestetur se nullis suggestionibus velle assentiri, se commendet Mariæ Sanctissimæ, et postea in Confessionario mentem ad Deum elevet; et cùm vehementiùs vexatur, se vertat versùs aliquam imaginem devotam, et illi se commendet. Cæterùm satis erit illi qui est timoratæ conscientiæ, invigilare ad non præstandum consensum illis suggestionibus, aut motibus sensualibus, quos patitur, ùt jam dictum est *Tom. I. Tract. III n. 40. et seq.*

IV. Patres matresque familias interroget non modò in genere circà filiorum educationem, sed etiam in particulari, et maximè exquirat, utrùm filios sicùt oportet corrigant. An curent ut illi addiscant Doctrinam Christianam; ut consortium eorum qui pravo sunt exemplo, vel diversi sexûs, vitent, et præsertim si puellæ sunt, ne cum juvenibus conversentur, et multò minùs cum personis suspectis, scilicèt cum uxoris, Religiosis, et Ecclesiasticis.

V. Etiam si valdè frequens esset pœnitentium concursus, non acceleret Confessiones plusquàm par est, ità ut ob audiendas plurium Confessiones, deficiat, vel circà integritatem Confessionis, vel circà debitam dispositionem, aut omittat illis necessaria monita suggerere.

VI. Cùm aliquis confitetur aliquod grave peccatum, et præsertim si pluries illud iteraverit, non sufficiet exquirere tantummodò speciem et numerum; sed interroget ampliùs, utrùm antè in illud cadere consueverit? Et insuper exquirat de qualitate personæ cum quâ peccaverit? Et quo loco? ut cognos-

cat utrùm sit habitus, aut occasio quæ sit auferenda. Et in hoc desunt non pauci Confessarii, et indè tot animarum ruina emanat : omittendo enim Confessarius hujusmodi interrogationes, nequit dignoscere utrùm pœnitens sit recidivus, et consequenter nequit illi remedia opportuna exhibere ad extirpandum habitum, vel occasionem. Observetur quod dictum est *Tract. ult. ex n. 2. ad 17.* ubi vidimus *n. 9.* quòd pœnitens recidivus non potest absolvi, nisi post emendationis experientiam, vel post exhibitum suæ dispositionis extraordinarium aliquod signum. Et cùm agitur de occasione proximâ forti magnoque sit animo, postpositâ omni personarum acceptatione, in differendâ absolutione, quousquè pœnitens occasionem removeat, quandò actu existit, ut explicavimus *num. 7.* At si occasio est necessaria, saltem quousquè ex proximâ fiat remota adhibendo media sibi præscripta : *ibid. num. 7.* Potissimùm sit inflexibilis in denegandâ absolutione sponsis qui consuetudine invicem utuntur, sicut et parentibus qui id permittunt, nequè credat illis asserentibus nihil inter se inesse mali : hoc enim est moraliter impossibile, ut docet experientia ; vide *Tr. ult. n. 3.* ubi etiam sermo fit de iis, qui invicem se adamant.

VII. Deneget absolutionem quoque illis, qui ad aliquem sacrum Ordinem promoveri cupiunt, dum adhuc aliquo vitioso habitu tenentur, nisi prius perspexerit illos positivam probitatem ad hunc gradum tantoperè à Sacris Canonibus requisitam adeptos fuisse, ut dictum est *ib. n. 16. et 17.*

VIII. Caveat etiam ne à vocatione Religiosâ ob humanos respectus aliquem adolescentem dissuadeat ; quod quidem à peccato mortali excusari nequit, ut docet *S. Thomas Quodlib. 3. a. 14.* Quot imperiti Confessarii sibi scrupulum non faciunt quòd juvenes, qui ad statum perfectius sunt vocati, à bono proposito avertunt, nullâ aliâ ducti ratione, nisi ut eorum propinquis obsequantur, asserendo filios morem parentibus gerere debere ! Docent communiter DD. cum *S. Thomâ* in statû electione unumquemque suâ frui libertate ; et Deo potius vocanti,

quàm parentibus parendum esse. E contrario advertat Confessarius non posse absolvi quosdam qui non vocati ad Sacros Ordines ascendere vellent, prout notatum est fusiùs *Append. III. n. 45.*

IX. In excipiendis Sacerdotum Confessionibus sit suavis atque urbanus; sed contrà sit fortis in correctionibus debitis adhibendis, aut in denegandâ absolutione, cùm Judicii ratio sic exigit. Potissimum hâc fortitudine agendum est cum Sacerdotibus, qui in gravia peccata relapsi, quin se unquàm emendaverint, ausi sunt tamen celebrare, aucupando absolutionem ab aliquo Confessariorum qui hoc funguntur officio, et laborant, ut damnentur. Hi Sacerdotes pravis habitibus detenti palàm solent in Sacristiâ confiteri, ut absolutionem, quæ eis deneganda esset, extorqueant sub prætextu scandalii, quod eveniret (quemadmodum illi exponunt), si à celebrando desistere deberent. Sit constans Confessarius cum hujusmodi sacrilegiis in differendâ absolutione, eos adstringat ad repetendas Confessiones tamquàm irritas, et ad confitendum de omnibus Sacrificiis celebratis; et interim ad abstinendum à celebratione, usquedum suæ emendationis perspicua indicia præbebunt. Quòd si quis diceret ob scandalum à celebrando abstinere non posse, respondeat quòd deesse non possunt justi prætextus, si vellet desistere à celebrando; cæterùm si ipse id facere renuit, dicat quòd celebrare potest, si est certus se habere contritionem, sed quòd ipse pro tunc non potest eum absolvere, dùm certus non est, ut oportet, de ejus dispositione; imò justum habet motivum credendi oppositum, cùm observet tot relapsus sinè emendatione. Et hoc modo agendo potest sperari, fore ut resipiscat, et salvetur ille miser Sacerdos; secus ambo damnabuntur.

X. Generaliter autem loquendo, si accedat Sacerdos conscientiae parùm meticulosæ, non omittat eum interrogare de tribus: 1. Si distulerit celebrationem Missarum per mensem, præsertim si sunt Defunctorum (vide *Append. III. n. 107.*) 2. Si festinanter celebravit, nam Missam persolvendo infrà

spatium horæ quadrantis, etiamsi esset de Defunctis, aut votiva de B. Virgine, non excusarentur quidem à peccato mortali, (vide *Tom. II. Tract. XV. n. 84. ad 86.*) quia in tali spatio non poterit notabiliter non defici in multis cæremoniis, aut saltem in gravitate, quam tanti Sacrificii veneratio exposcit. 3. Si satisfacit obligationi Divini officii, præsertim si est Beneficiatus. Non omittat autem ei suadere, ut se habilem reddat pro suâ capacitate, ad animarum salutem promovendam. Et cùm gravis adesset Confessariorum penuria in suâ Regione, potest etiam eum obligare ad se idoneum reddendum ad tale officium, ut dictum est *Tractatu XVI. n. 126. et 127.* Cùm calore etiam insinuet, ut ad Sacrificium se præparet, et debitas post celebrationem agat gratias. Quoad Orationem mentalem, sinè quâ difficulter erit bonus Sacerdos; vide quod dicitur §. III. *circà principium.*

XI. Cùm agitur de rei alterius restitutione, non absolvitur pœnitens, nisi prius (cùm potest) restituat; quia acceptâ absolute diffuciliter id efficiet. Advertat tamen, quòd multi excusantur à restitutione ob præscriptionem in bonâ fide. Super quo notandum 1. quod mobilia cùm intercedit titulus præsumptus, præscribuntur spatio trium annorum, et stabilia decem inter præsentés, et 20. inter absentes. 2. Probabile esse eam præscriptionem valere pro foro conscientie, etiam ubi in foro externo non viget lex præscriptionis, quemadmodum est in nostro Regno, ob difficultatem quæ reperitur in probandâ bonâ fide. Excipiuntur tamen illæ præscriptiones quæ expressè sunt prohibitæ ab aliquâ lege Municipali, v. g. in regno reprobatur præscriptio Hæredis, quandò testator possedit malâ fide. Vide doctrinas adnotatas *Tom. I. Tract. X. n. 10. ad 13.*

XII. Si pœnitens aliquâ affectus est injuriâ, propter quam offensor in Curiâ inquisitus existit, eum non absolvat (regulariter loquendo) nisi remissionem inimico faciat. Vide cit. *Tom. I. Tract. IV. num. 17.*

XIII. Cùm prævidet admonitionem non fore profuturam, ne intrâ quidem tempus aliquod, et pœnitens existit in bonâ fide, Confessarius eam omittere debet. Vide *Tom. II. Tract. XVI. n. 108. et seq.*, præcipuè si agitur de aliquo Matrimonio nulliter contracto; aliàs erit causa mille peccatorum, quæ faciliè committet pœnitens in malâ fide constitutus, cùm perseverat in proximâ occasione peccandi, si faciliter separari nequit ab existimatâ uxore. In eo casu quin Pœnitentem in malâ fide constituat, potest ad S. Pœnitentiarum pro dispensatione scribere, juxtâ *Formulam* adnotatam *Tom. II. Tract. XVIII. n. 88.* et pœnitenti dicat, ut post tot dies iterùm redeat ad confitendum. Sed si peccatum in commune damnum spirituale vergeret, non debet Confessarius omittere pœnitentem admonere, licèt ille in bonâ fide existat, ut dictum fuit *eod. Tom. II. Tract. XVI. n. 116.* Excipitur prætereà obligatio denunciandi Confessarios sollicitantes in materiâ turpi, quia Confessarii munus est talem obligationem imponere, licèt prævideat pœnitentem non adimpleturum esse, ut dictum est *Tract. XVI. n. 178. in fine.*

XIV. Juvat hinc animadvertere, quòd licèt Confessarius non teneatur, nec viri prudentis sit, ut ipse se immisceat in tales denunciationes deferendas, nihilominus in aliquo raro casu potest teneri ad has partes suscipiendas, cùm ageretur de consulendo damno communi Religionis, aut Communitatis. In eo casu potest ipse ab Episcopo expectere, ut sibi talem denunciationem excipiendi facultatem impertiatur; et deindè eam sic excipiet (refert modum, qui tenendus est, cognoscere). Ei notanda sunt sequentia. 1. Nomen sollicitantis. 2. Tempus quo illa accidit. 3. Locus, nempè Ecclesia, et Confessionale ubi patrata est. 4. Circumstantiæ personæ sollicitantis, nempè ætas, statura, capilli etc. Debet autem monere pœnitentem, quòd si illa innocentem accusaret Sacerdotem de tali crimine subjaceret casui reservato Pontifici, ut habetur ex Bullâ *Sacramentum* Benedict. XIV. juxtâ dicta *Tract. XVI. n. 129.* Item jurejurando eam adstringat, ne

præfatam denunciationem alicui communicet. Deniquè advertat, adnotanda tantùm illa verba, et eas actiones sollicitantes, quæ possunt manifestari Episcopo, quin manifestet culpam, si quam pœnitens commisit.

XV. Non sit difficilis ad excipiendas Confessiones generales ab eo qui sic confiteri cupit, licèt nulla adsit necessitas. Dicebat Sanctus Carolus Borromæus Confessiones generales valdè prodesse ad vitæ novæ perseverantem mutationem. Sed si magnus populi concursus fuerit, curet ad opportunius tempus eam differre: quòd si nunquàm ei vacabit tempus, quod occupationibus non præpediatur, ut accidit in Missionibus, curet saltem summatim excipere illam Confessionem generalem (modò non sit necessaria) tantummodò exquirendo species et tempus peccatorum habituatorum, quin immoretur ad exquirendum numerum et circumstantias particulares.

XVI. Non prætermittat disponere quemlibet ad actum doloris, suggerendo ipse motiva tam attritionis quàm contritionis, eo modo quo dictum est *Tract. XVI. n. 117.* dùm illi actus doloris quos eliciunt rudes sinè motivis parvi aut nihili valent. Cùm verò Confessarius rectè præsumere potest pœnitentem actum doloris uti debet elicuisse, tunc satis erit antè absolutionem ei dicere, ut renovet dolorem. Et præcipuè advertat, quòd si pœnitens accedit indispositus, ille pro viribus conari debet ad eum disponendum pro absolutione; vide *ibid. num. 105.*

XVII. Illos pœnitentes, qui afferunt tantùm peccata venialia, sed habituata; non absolvat, nisi perspectum habeat illos verè pœnitere, et verum propositum habere, saltem de aliquo illorum: aut nisi exhibeant pro materiâ certâ aliquod gravius peccatum antèactæ vitæ, ut notatum est *Tr. XVI. n. 23.* Quot Confessiones invalidæ (quæ in se sunt vera sacrilegia) quotidie committuntur ob Confessorum socordiam!

XVIII. Imponat tantùm illas pœnitentias, quas judicare potest à pœnitente faciliter adimpletum iri, ut dictum est *Tr. XVI. n. 51.*; sed curet ut illæ

sint medicinales, putà frequentia Sacramentorum, Visitationes, se Deo commendare manè et vesperi, legere aliquem librum spiritualem, se ad aliquam Congregationem adscribere etc.

XIX. Personis spiritualibus, quæ frequentant Sacramenta, insinuare non omittat Orationis Mentalis usum, rationem deindè exigendo de eâ; saltem eas interrogando, an omiserint eam aliquandò. Hâc mediocri diligentia adhibitâ, quilibet Confessarius poterit multas animas sanctificare. Nec sit difficilis ad Communionem frequentem concedendam, quoties cognoscit, aut prudenter judicat pœnitentem animæ suæ profectum consecuturum. Vide *Append. I. ex n. 30.*

XX. Scrupulosis maximè suadeat obedientiam, et illis semper affirmet quòd obediendo tutâ viâ incedent, et non obediendo in periculum se perdendi conjiciunt. Sit fortis et rigidus in efficiendo, ut sibi obediatur; sermonem cum eis semper adhibendo constantem, quia si ancipiti sermone cum eis loquitur, eos magis confundet. Exhibeat regulas generales ad dubia deponenda, pro cujusque dispositione: v. gr. scrupulum facienti circa præteritas Confessiones sub obedientia præcipiat, ne confiteatur, nisi de peccatis à se certè pro mortalibus cognitis, et certè nunquam confessis. Et in hoc Confessarius forti animo sit in eum non audiendo, nisi obediat; quia si aliquandò cedit, et eum auscultat, pœnitens semper animo erit deturbatus: nonnulli Confessarii animas in miserrimum statum reddunt, eas audiendo. Illi verò, qui timet quamlibet actionem suam esse peccatum, imponat ut scrupulum vincat, et liberè operetur ubi certum peccatum non animadvertit; vide dicta *Tom. I. Tract. I. ex n. 8.*

XXI. Circa opinionum delectum, cùm agitur de removendo pœnitente à peccati formalis periculo, Confessarius non rarò sequi debet benigniores, quantum Christiana prudentia suggerit. Cùm verò aliqua opinio proximius reddit peccati formalis periculum, tunc omninò suadere debet rigidiorē: vide dicta *Tract. ult. num. 3. Dico suadere*, quia

quandò opinio est verè probabilis, et pœnitens vult eam sequi, non potest ei absolutionem denegare, ob certum jus quod ille acquisivit ex confessione peccatorum suorum jam factâ, ut *Tract. XVI. n. 119.*

XXII. In excipiendis mulierum Confessionibus, et in tractando cum eisdem, austeritate majore quàm potest utatur, proût prudentia suadet, ideòque recuset munera; familiaritatem, et quicquid causa animi adhæSIONIS esse potest, vitet. Quoniam hoc negligendo Confessarii quot animas in exitium induxerunt proprias et pœnitentium vide *Tract. ult. num. 55.*

XXIII. Sit humilis et de suâ doctrinâ non sibi blandiatur; quare persæpè Deo fundat preces, ut per Jesu Christi merita sibi lumen de Cœlo impertiatur, præsertim in dubiis casibus. *Invocavi, et venit in Spiritus Sapientie. Sap. 7.* Ideòque Confessarius qui Orationi non vacat, difficulter rectè incedet. Potissimùm id faciat in dirigendâ aliquâ animâ elevatâ, cui Deus gratiis supernaturalibus favet, cùm ille in tali materiâ parùm expertus est. Nonnulli, qui vix Scientiæ Mysticæ notitiam attigerunt, erubescunt alios consulere: non ità agunt veri humiles; hi non solum alios consulunt, et non paucos cùm oportet, sed etiam zelotypiâ non afficiuntur in dimittendo hujusmodi animas, ut dirigantur à Magistris se peritioribus, aut saltem ut eorum judicium auscultent. Ilas autem animas Confessarius non auscultet die festo; Festis enim præbeat locum aliis magis indigentibus, præsertim iis, qui laboribus dant operam, et nuptiis.

§. II.

Monita ad Parochos.

LUBET hinc breviter adnotare nonnulla onera magis præcipua, quibus Parochi tenentur circa curam suarum ovium.

I. Parochus tenetur ad eas instruendas in Mysteriis Fidei, et rebus ad salutem necessariis, ut sunt 1. quatuor Mysteria principalia, nempe quod sit *Unus Deus*, et quod sit Omnipotens, sapientissimus Creator et Dominus totius, misericors et amabilis super omnia bona; præsertim, quod sit Jesus Remerator bonorum et malorum; item docere debet Mysterium SS. Trinitatis et Incarnationis, et Mortis Jesu Christi. 2. Sacramenta necessaria, nempe Baptismum, Eucharistiam et Pœnitentiam; reliqua saltem cum suscipienda sunt. 3. Articulos symboli, et inter hos præsertim Beat. Mariæ Virginitatem, Sessionem Jesu Christi ad dexteram Patris, nempe quod ille in Cœlo sit in æquali gloriâ cum Patre; Resurrectionem Corporum in Judicio finali quod fiet à Jesu Christo, unitatem Romanæ Ecclesiæ in quâ solùm habetur salus, et deindè Paradisi et Inferni æternitatem. Quæ omnia quilibet fidelis sub gravi præcepto scire tenetur. 4. Præcepta Decalogi et Ecclesiæ. 5. *Pater noster*, et *Ave Maria*, et actus Fidei, Spei, Amoris, et Contritionis. Igitur quemadmodum graviter peccat, qui hæc scire negligit (et quidem non solùm verborum textus, sed etiam in quantùm ad sensum), ità etiam graviter peccat Parochus, proût communiter dicunt DD., si per se, aut per alium idoneum (eo legitimè impedito, ut ait Trid. *Sess. 5. cap. 2.*) negligit ea docere saltem quoad substantiam suos subditos, aut pueros et adultos qui illa nesciunt. Hinc fit quod cum ipse observat parentes aut dominos non mittere filios aut famulos ad doctrinam, tenetur expedientia debita capere cum Episcopo, qui, ut ait Tridentinum *Sess. 24. cap. 4.*, potest parentes

etiam per censuras Ecclesiasticas ad id compellere. Parochi vigilantes apud se adnotatos habent pueros; ut videant qui desunt. Imò dicit *Croix* (l. 2. n. 149. et lib. 3. part. 1. n. 763.), quòd si adsunt ignorantes qui Ecclesiam adire nequeunt, quia domos vel greges custodire debent, cum isti sunt in gravi necessitate spiritali, debet Parochus privatim eos perquirere, *ut cum quantocumque suo incommodo*, sicut Auctor loquitur, eos instruat. Saltem dicimus, quando hoc valde sibi erit difficile ob multitudinem hujusmodi ignorantium, curet saltem eos examinare et instruere tempore præcepti Paschalis, aut cum accedunt ad petendas fides ut confirmentur, aut ut Matrimonium contrahant. Expediit pariter ut Parochus exploret Magistros et Magistras, ut possint pueros et puellas Doctrinam ac media in Dei timore vivendi docere.

II. Parochus per se ipsum tenetur Sacramenta ministrare, quoties justè subditi ab eo id petunt. Et si fortè habet Oeconomum, debet benè illius vitam et scientiam explorare; secùs de perturbationibus quæ accident ipse Deo rationem redditurus est. Item tenetur assistere moribundis, si alius idoneus non reperitur. Et speciali attentione assistere debet peccatoribus habituatis moribundis; illi enim in gravi necessitate suæ peculiaris assistentiæ existunt. Et circa Extremam unctionem, advertat quod dicit Catechismus Rom. (part. 2. c. 6. num. 9.): *Gravissimè peccant, qui illud tempus ægrotos ungendi observare solent, cum jam omni salutis spe amissâ, vitâ et sensibus carere incipiant.* Tenetur etiam Parochus se certum facere utrùm subditi sui præcepto Paschalis satisfecerint, *Barbosa de Offic. Paroch. c. 2. num. 7. et Segneri Paroch. Instr. c. 23.* Et sit cautus ne schedulas Communionis committat cuilibet Clerico.

III. Debet impedire quominus habitus Clericalis conferatur illis juvenibus aut pueris, qui in suis moribus spiritûs Ecclesiastici indolem non præ se ferunt. Debet cum diligentia Clericos suos instruere, qui habitum deferunt Clericalem, ut ad statum Ecclesiasticum progrediantur, secùs illi sinè disciplinâ educati, cum effrænati reperiantur, si vè per fas,

sivè per nefas ad Ordines promovebuntur, et evadent scandalum loci. Omitto sermonem facere de gravi illâ ratione quam Deo reddituri sunt Parochi illi; qui fides exhibent Ordinandis, quos ipsi jam aut cognoscunt Ordinibus indignos esse, aut eas exhibent antequàm sedulâ præcedente diligentia de illorum probitate exquisiverint.

IV. Parochus tenetur exquirere de iis qui vivunt in peccato, ut corrigantur. Item de inimicitis et scandalis quæ serpunt, præsertim inter sponsos, ut opportunè illis occurrat, quantum potest. Dicit *S. Thomas* (2. 2. q. 15. a. 5.) : *Qui habet specialem curam alterius, debet eum quærere ad hoc, ut corrigat de peccato.* Cùm verò aliquod scandalum ab aliquo potente (præsertim si est Sacerdos) observat, cui ipse prospicere non potest, debet saltem rem ad Episcopum deferre, ut ipse consulat. Et id quovis intuitu, aut timore negligere non debet; bonus Pastor tenetur pro ovium suarum salute animam ponere.

V. Curet, ne sponzorum verba multo tempore antè Matrimonium excipiat, quia initis sponsalibus, totum illud tempus, quod inter nuptias interfluit in peccato tam sponsi quàm eorum parentes perseverabunt.

VI. Cùm in regione notabiles audiuntur perturbationes, quibus Parochus consulere nequit, tenetur ille conari ut Missio advocetur, nisi aliud reperiatur expediens, quo illis prospiciatur. Et semper expediens erit interdum Confessarios externos arcessere pro animabus erubescensibus, præsertim si in suum oppidum non solet concionator quadragesimalis advenire. Ille autem Parochus, qui Missiones respuit, non mediocrem suæ probitatis suspicionem ingerit.

VII. Parochus non solum debet malum avertere, sed etiam bonum promovere, quemadmodum boni Pastores efficiunt, qui non desistunt hortari ad Sacramentorum et Congregationum frequentiam, ad Visitationes SS. Sacramenti et Divinæ Matris, ad Novenas, ad Venerabile, cùm Viaticum circumfertur, associandum.

VIII. Curet persæpè , ut populus singulari studio Mariæ SS. devotionem prosequatur , insinuando quanta sit ejus potentia et misericordia ergà suos devotos. Idcirco insinuet ut recitent Rosarium in communi quotidie unà cum familiâ , ut jejunent Sabbato , et celebrent Novenas septem Festivitatum , quas ex Altari annunciabit populo quoties aliqua Novena accidit. Expediet propterea , ut Sabbato ille Conciunculam faciat , narrando aliquod exemplum Beatiss. Virginis , et semel in anno celebrare aliquam Novenam solemniorem cum sermone et expositione Venerabilis ; et propterea uti poterit inter cæteros libro , quem typis edidi , cui titulus : *Glorie di Maria* , ubi collectam reperiet materiam et exempla. Felix ille Parochus qui suas oves ferventes tenet ergà devotionem Mariæ ! nam illæ Virgine opitulante rectè vivent , et ipse Advocatam in vitæ exitu potentem habebit. Vide dicta *Tom. I. Tract. VII. num. 37.* , ubi locuti fuimus de rebus quæ majoris sunt momenti , et quæ Parochus prædicando debet potiùs populo suadere.

Potissimùm insinuet usum petitionis ; nempè ut sæpè se Deo commendent , ab eo præsertim sanctam perseverantiam postulando propter Jesu et Mariæ amorem ; sæpiùs explicando , quòd Divinæ Gratia , et præcipuè donum perseverantiæ , non obtinentur , nisi petantur , *Petite , et accipietis*. Et publicet sæpè illam magnam Jesu Christi promissionem , quòd quicquid Patrem petierimus in ejus nomine , Pater dabit nobis : *Amen amen dico vobis , si quid pertieritis Patrem in nomine meo , dabit vobis. Joan. 16 23.* Insinuet etiam instanter usus Orationis Mentalis , et curet faciendam in Ecclesiâ unà cum populo quolibet die , aut saltem quolibet die festo , docendo etiam modum , quo fieri potest domi. Ideoque hìc subjungitur instructio sequens , ubi sermo fit de necessitate , et deindè de modo pratico Orationis Mentalis.

§. III.

Brevis Praxis Orationis Mentalis.

ANTEQUAM de Praxi et modo Orationis Mentalis sermo fiat, juvat de Orationis Mentalis necessitate cognoscendâ aliquid dicere. Duo sunt hujus necessitatis momenta. Primum est quod innuit S. August., nempè quòd incedenti clausis oculis impossibile est viam et suæ salutis media intueri. Veritates Æternæ sunt supernaturalia negotia quæ oculis corporeis conspici nequeunt, sed oculis mentis, cogitatione nimirum et consideratione, assequi possumus. Igitur qui Orationi Mentali non incumbit non considerat, et consequenter suæ salutis æternæ negotium quanti intersit non videt, nec viam quæ tenenda est ut illac eat, non prospicit. Id quidem fuit quod scripsit S. Bernardus ad Eugenium Papam: *Timeo tibi, Eugeni, ne multitudo negotiorum intermissâ oratione et consideratione, te ad cor durum perducatur, quod seipsum non exhorret, quia non sentit, (lib. 1. Consid. ad Eug. Pont.).* Ut quis suam æternam curet salutem, oportet ut sit ei cor flexibile seu docile, et paratum ad divinarum inspirationum impressiones recipiendas, et ad eas exequendas. Hoc expostulabat Salomon à Deo: *Dabis ergò servo tuo cor docile.* 3. Reg. 3. 9. Dicit S. Joannes quòd animæ illæ sunt Dei, quæ intendunt ad audiendas et exequendas divinas voces: *Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Patre et didicit, venit ad me.* Joan. 6. 45. Cor nostrum in se durum est, quia totum pronum est ad carnis voluptates sequendas, et est spiritus legibus obstans. Illud autem flexibile redditur gratiæ influxibus, quæ per orationem illi infunditur: ibi anima ad divinam bonitatem et ad amorem Dei, qui erga eam est singularis, ad considerandum movetur, illa inflammatur, emollitur, et divinis vocationibus redditur obediens, quemadmodum experiebatur David qui dicebat: *In meditatione meâ exardescet ignis.* Aliter cor durum obsistens inobediens remanebit,

et in die novissimo malè habebit : *Cor durum habebit malè in novissimo , et qui amat periculum in illo peribit.* Eccles. 3. 27. In suâ duritie persistens , infortunium subibit , quòd ne cognoscet quidem se tale esse : cor enim quod non meditatur , ait S. Bernard. *seipsum non exhorret , quia non sentit.* Nam defectus suos , et impedimenta quæ suæ saluti objicit , non percipit. Et advertendum quòd S. Bernardus scribebat ad Pontificem , qui quidem non omittebat Orationem (si fortè aliquandò eam intermittebat) propter negotia mundana , sed propter negotia , quæ omnia Ecclesiæ , ac Dei gloriæ momenta respiciebant. Opus est ut id præsertim animadvertant Sacerdotes , qui majoribus oneribus cum premantur , majori Divinarum gratiarum præsidio indigent , et consequenter Oratione , ut robur assequantur quo illa sustinere possint ; et non tantùm illi qui Orationem negligunt , ut in sæcularibus negotiis incumbant , sed etiam illi qui ab eâ abducuntur , ut opera spiritualia in proximi commoda promoveant , v. gr. ut Confessiones audiant , concionentur , aut scribant.

Huic arridet quod scripsit S. Theresia (*Epist. 8.*) ad Episcopum Uxamæ , qui ceteroquin maximo zelo ovium suarum saluti , sed non multùm Orationi vacabat , dùm interdùm eam omittebat. Quarè Sancta superno illustrata lumine particulari , aut etiam per revelationem cognito hujusmodi Prælati defectu , licèt ipse esset suus Confessarius , ut eum emendatum videret , sibi difficultas nulla fuit illum admonendi , eique ità scripsit , vertendo verba in latinum sermonem : *Cùm referrem Domino nostro quas ipse contulit in te gratias concedendo humilitatem , caritatem et zelum , petii ab eo , ut tibi omnium virtutum accessionem largiretur , nullam patefecit in te desiderari , nisi quòd præ omnibus præcipuum est (et deficiente fundamento , opus ruit , et nutat). Desideratur igitur in te Oratio et perseverantia in Oratione cum constantiâ , disrumpendo unionis sustentaculum , nimirùm Spiritûs Sancti unctionem ; ex cujus carentiâ oritur omnis siccitas , et disjunctio quam anima patitur.* Et postea subjungit : *Licèt in nobis nullæ videantur inesse imperfectiones , cùm vero animæ oculos*

332 Appendix 4. Monita ad Confess. etc.

Deus aperit, quemadmodum efficere solet in Oratione, perspicuè hæc conspiciuntur imperfectiones. Et hoc profectò est quod declaravit Spiritus-Sanctus, nempe quòd ex Meditationis deficientiâ Mundus peccatoribus scatet, et Infernus animabus quotidie repletur. Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Jerem. 12. 13.

Alterum principale fundamentum, et majoris momenti pro necessitate Orationis Mentalis, est quòd animæ, quæ non meditantur, non orant, et ità pereunt. Virtutes in illo, qui Orationi non vacat, licèt reperiantur, nihilominus nec stabiles nec perseverantes se præstabunt, quia perseverantia nisi petitionibus, et quidem perseverantibus, non obtinetur. Hinc fit quòd qui non petit perseveranter, non perseverabit. Propterea S. Paulus discipulos suos, ut sinè intermissione orarent, hortabatur: *Sinè intermissione orate. 1. Thess. 5.* Et ipse Salvator dicebat nunquàm ab oratione cessandum esse: *Oportet semper orare, et non deficere. Luc. 18. 1.* Et hinc oritur quòd Meditatio sit moraliter necessaria animabus, ut in Dei Gratiâ persistent. Dico *moraliter nec-ssaria*, quia licèt ex se loquendo, sinè meditatione possit quis in gratiâ acquisitâ perdurare, attamen cùm non meditatur, est moraliter impossibile, nempe difficillimum, ne in gravia peccata labatur; et ratio est illa quam paulò superiùs innuimus, quia ille qui Orationi non vacat, in alia animum distrahens, parùm indigentias suas percipiet, parvi pericula sua faciet, parùm curabit media suscipienda, et exequenda, ut ab illis caveat, et parùm deniquè orandi necessitatem, in quâ reperitur, cognoscet; et ab orando desistet, et non orando utique peribit. Magnus ille Episcopus Palafox in adnotationibus ad præfatam Epistolam S. Theresiæ, quam ille vocat omnium maximè spirituales inter alias Sanctæ, (n. 10.) sic scribit: *Hinc discere debemus nos Prælati, non satis esse zelum, nec caritatem sinè Oratione, quia virtutes, quæ oratione non fulciuntur, deficiunt, et nos peribimus. Ratio patens est: quomodo durare potest caritas, si Deus perseverantiam non præstabit? quomodo nobis perseverantiam præstabit Domi-*

nus, si eam ab ipso non expostulamus? quomodo eam expostulabimus sinè Oratione? quomodo hoc miraculum (nempè perseverantiam obtinere sinè Oratione) fit sublato aquæducto Cælestium influxuum in animas, nempè Orationem? sublata Oratione nulla cum Deo intercedit communicatio, ut virtutes conserventur, nec aliud medium, nec aliud remedium existit, ut à Deo bona consequamur.

Contrà nos monitos facit Dominus, quòd qui veritates æternas, nempè Mortem, Judicium, et duas Æternitates felicem, aut infelicem, quæ nos manent, meditaverit, immunem à peccatis se servabit: *Memorare novissima tua, et in æternum non peccabis. Eccli. 7. 40.* Dicebat David quòd æternitatis meditatio eum in virtutum exercitium incitabat, et ad spiritum à defectibus purgandum; *Cogitavi dies antiquos, et annos æternos in mente habui..., et exercitabar, et scopebam spiritum meum. Psal. 76. 6. 7.* Et dicebat quidam Auctor, quòd si interrogarentur damnati, cur vos in Inferno reperimini? responderent major eorum pars: nos in inferno reperimur, quia Infernum non cogitavimus. Qui in spiritualibus exercitiis de veritatibus æternis commonetur, impossibile est ut ad Deum non convertatur, si illas attentè audit, et illas credit. Sanctus Vincentius de Paulo dicere solebat, quòd si peccator Missionibus aut Exercitiis spiritualibus ex animo adesset, et se non converteret, prodigio hoc simillimum erit, et tamen qui concionatur et loquitur in exercitiis, non est nisi homo, sed in Oratione mentali est Deus ipse, qui animam alloquitur: *Ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus. Osee 2. 14.* Deus utique omni Concionatore sapientius loquitur. Omnes Sancti facti sunt Sancti per Meditationem. Et experientiâ docemur, quòd illi qui Orationi insistunt cum difficultate in mortale peccatum decidunt, et si fortè aliquandò cadunt, Orationi insistendo, statim resipiscunt, et ad Deum revertuntur. Oratio mentalis, et peccatum unà simul cohærere non possunt. Dicebat quidam Dei servus, quòd multi recitant Rosarium, Officium Virginis, jejunant, et in peccato perdu-

334 *Appendix 4. Monita ad Confess. etc.*

rant. Sed qui prosequitur Orationem, impossibile est, ut pergat in Dei inimicitia esse; aut Orationem omittet, aut à peccato discedet. Sed si Orationem non relinquet, non solum à peccato avertetur, sed etiam à creaturarum amore dissolvetur, et amorem suum Deo dabit : *In meditatione mea exardescet ignis. Psal. 38. 4.* Oratio est fornax, ubi in Divino amore animæ accenduntur. Possibile non est ex animo Divinam bonitatem, meritum quod Deus habet ut ametur, amorem quo nos dilexit et diligit, considerare, et animam ergà Deum non incendi. Dicebat idem Regalis Propheta Deum cogitando et opera magna caritatis suæ ergà homines meditando, quòd totum se inflammatum sentiebat ad illi obsequendum, et suum spiritum deficere cum incapax esset ad consolationes superabundantes recipiendas quibus tunc Dominus se ei communicabat : *Memor fui Dei, et delectatus sum, et exercitatus sum et defecit spiritus meus. Psal. 76. 3.* Sed ad praxim descendamus.

Loquendo de loco Orationis magis accommodato, commodior est Ecclesia; sed illi qui eò adire, aut ibi commorari non possunt, in quolibet loco, domi, villâ, etiam deambulando, etiam laborando, mente ad Deum elevatâ, Orationi vacare possunt : quot Ruricolæ cùm alio modo non possint, orationem laborando et in itinere faciunt? Qui Deum quærit, ubique et omni tempore eum invenit.

Quoad tempus, tempus matutinum est melius. Non benè diei actiones procedent cùm manè Orationi vacatum non est. Oratio deberet utique bis in die, manè nempè et vespere, fieri, sed cùm vespere non vacat tempus, fiat saltem manè. Dicebat V. P. D. Carolus Caraffa Piorum Operariorum Fundator, quòd unus actus amoris cum fervore manè in Oratione factus, potens erit ad animam per totum diem in fervore conservandam. Quantum ad tempus quo Oratio durare debet, Parochus aut Confessarius pro suâ prudentiâ se dirigat. Certum est quòd, ut ad gradum aliquem perfectionis sublimem perveniatur, non sufficit mediæ horæ spatium. Cæterum hoc tempus sat erit pro incipientibus, sed

§. 3. *Brevis Praxis Orationis Mentalis.* 335

maximè eis insinuet ne Orationem omittant ariditatis tempore. Vide dicta *Append. l. n. 5.*

Deniquè veniamus ad modum docendi Orationem. Illa tribus constat partibus, Præparatione, Meditatione, et Conclusionem. In Præparatione tres continentur actus, Fidei, nempe de Dei præsentia, humilitatis, et petitionis ut illustretur anima. Dicendo ita : 1. Deus meus, credo te esse mihi præsentem, et de abyssu meæ vilitatis te adoro. 2. Domine mi, propter peccata mea nunc in Inferno mihi esset morandum, me poenitet offendisse te, parce mihi propter tuam pietatem. 3. Pater æternæ, propter Jesum et Mariam præbe mihi lumen in hac Oratione, ut ex illâ animæ meæ profectum percipiam. Deindè dicatur *Ave* ad Mariam SS. ut hanc lucem sibi impetret, et *Gloria Patri* ad S. Joseph, ad Angelum Custodem, et ad Sanctos Advocatos. Hi actus fiant attentè, sed breviter et statim ad Meditationem procedatur.

Pro Meditatione juvat eum præsertim, si legere scit, aliquo libro uti, sistendo ubi animus motum se magis sentit. Dicit S. Franciscus Sales. quòd in hoc faciendum est, ut apes faciunt, quæ insident in flore donec mel exhauriant, et deindè ad alium transeunt. Qui verò legere nescit, meditetur Novissima, beneficia Dei, et maximè Vitam et Passionem Jesu Christi : Meditatio Passionis (dicebat S. Franciscus Sales.) debet esse nobis ordinaria. O quàm perbellus liber est Passio Jesu pro animabus devotis! ibi meliùs quàm in alio libro peccati malitia et Dei ergà homines amor percipitur. Locuta fuit olim quædam Redemptoris Imago ad V. Fr. Bernardum de Corlione, qui eum rogavit, utrùm sibi placeret, ut ipse legere edisceret? Imago respondit: *Quid tibi cum legere? Quid tibi cum libris? Ego sum Liber tuus, hic tibi sufficit.*

Hic advertendum est Orationis mentalis profectum non solùm nec tantùm in Meditatione consistere, quantùm in affectus eliciendo, petendo, et deliberando; hi sunt tres fructus Meditationis, prout innuimus *Append. l. n. 3.* Igitur postquàm quis aliquam maximam æternam meditatus erit, et post-

quàm ad cor ejus Deus allocutus fuerit, opus est, ut ipse Deum alloquatur per affectus, sivè actus Fidei, gratiarum actionum, adorationis, humilitatis et potissimùm amoris et contritionis, qui actus etiam amoris est. Amor est illud aureum vinculum quod animam cum Deo copulat. *Charitas est vinculum perfectionis.* Quilibet amoris actus est thesaurus qui de divinâ amicitia nos certos facit: *Infinitus enim est thesaurus hominibus quo qui usi sunt; participes facti sunt amicitiae Dei. Sap. 7. 14. Ego diligentes me diligo. Prov. 8. 17. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo. Jo. 14. 21. Caritas operit multitudinem peccatorum. 1. Petr. 4. 8.* Vide dicta in *Opere Morali lib. 6. n. 442.* Venerabilis Soror Maria Crucifixa vidit magnam flammam in quam nonnullas paleas projectas vidit statim incendi; ex hoc sibi cognitum factum est, per quemlibet amoris actum ab animâ abstergi ac destrui omnes culpas commissas. Prætereà docet S. Thomas quemlibet actum amoris efficere ut nos gloriæ æternæ gradum unum adipiscamur: quilibet actus caritatis meretur vitam æternam. Actus amoris autem sunt dicere: *Deus meus, te omnibus præpono. Ex toto corde te diligo.* Aut se totum in voluntatem divinam committere, dicendo: *Domine, fac me cognoscere quid de me tibi placeat, quoniam paratus sum ad omnia.* Aut se sinè ullâ reservatione Deo offerre, dicendo: *Ecce me, fac de me, et de meis omnibus quod tibi lubet.* Et præcipuè hæ oblationes sunt actus amoris qui Deo maximè sunt cordi; quapropter S. Theresia quinquagies quotidie se Deo offerebat. Actus perfectissimus amoris est gaudere et sibi complacere de infinitâ Dei felicitate. Cùm verò animam cum Deo se sentiret conjunctam per supernaturalem sivè infusam animi collectionem (ut explicatum est *App. 1. n. 13.*), ei nihil elaborandum est in aliis actibus eliciendis, nisi illis ad quos suaviter à Deo se sentit attrahi: cùm debeat dumtaxat tunc attentione amatoriâ ad id, quod Deus in eâ operatur, attendere; nam secus posset divinæ operationi impedimento esse. Notandum insuper, ut advertit S. Franciscus Salesius, quòd

quòd si unquàm antè Meditationem per Spiritum Sanctum aliquis bonus affectus inspiratur, tunc omittenda est consideratio, et affectibus locus cedendus est; dùm consideratio non inservit, nisi ad effectus movendos, quare fine assecuto media omittenda sunt.

2. Juvat maximè in Oratione petitiones repetere, cum humilitate et fiduciâ à Deo lucem suam, peccatorum remissionem, perseverantiam, bonam mortem, Paradisum, et præ cæteris donum sancti Amoris sui expostulando. Hortabatur S. Franciscus Sales. inter cæteras gratias ad petendam cum fervore nimis vehemente gratiam divini Amoris, quia (dicebat) obtento Amore, omnes alias gratias consequimur. Summa hæc est, quòd si ob spiritûs desolationem in quâ fortè anima reperiretur, si aliud efficere non posset, sibi satis erit Davidis petitionem repetere: *Deus, in adjutorium meum intende. Domine, adjuva me. Succurre mihi, mihi præsto sis.* Dicebat V. P. Paulus Segneri experienciâ se doctum fuisse, nullum utilius pro animabus extare exercitium in Meditatione, quàm iterùm atque iterùm petere. Et opus est petere nomine, sivè meritis Jesu Christi, qui nobis perspicuè promisit, ut suprâ dictum est: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

3. Necesse est, ut in Oratione (saltem in fine illius) aliquod propositum sibi statuatur, non tantùm in generali, ut esset omnem culpam deliberatam, etiam levem, aufugere, et se totum Deo tradere; sed etiam in particulari, v. g. cum majori attentione ab aliquo defectu se custodire, in quem frequentius lapsus est; aut meliori modo quàm priùs aliquam virtutem exercere, v. g. patientius talis personæ sufferre molestiam, obedire diligentius tali Superiori, aut tali Regulæ, vigilantius in tali et tali re se mortificare. Ab Oratione ne discedamus, nisi aliquod particulare propositum deliberaverimus.

Deniquè Orationis Conclusio tribus fit actibus, 1. Gratiae Deo agantur de inspirationibus in Meditatione habitis. 2. Proponatur ad amussim delibe-

rationes factas observare. 3. Petatur ab Æterno Patre propter Jesum et Mariam auxilium, ut fidelis servetur. Et terminetur Deo commendando animas Purgatorii, Ecclesiæ Prælatos, peccatores, et omnes nostros conjunctos, amicos et benefactores, recitando *Pater* et *Ave*, quæ sunt preces omnium utilissimæ, quas à Jesu Christo et Sanctâ Ecclesiâ nos edocti sumus.

Oportet autem, cùm ab Oratione discedimus, 1. ut dicit S. Franciscus Sales. ut colligamus florum manipulum, ut quotidie odoratu de eo oblectemur, nempe unum aut alterum punctum in quo anima magis mota est ad hoc, ut in diei progressu illius recordemur.

2. Oportet curare ut statim deliberationes factæ in occasionibus tam exiguis quàm magnis, quæ nobis occurrent, in praxim deducamus; v. g. Deliberatio cum suavitate superandi aliquam personam, quæ in nos irâ commota est: aut nos mortificandi in visu, auditu, loquelâ etc., et præsertim cum silentio quantum possibile est; oportet affectuum habitorem sensum servare; aliàs statim in actiones et sermocinationes inutiles nos distrahendo, statim evanescet ille devotionis fervor, qui in Oratione conceptus est.

Præ cæteris deniquè Director suos pœnitentes incessanter hortetur ne Orationem omittant, nec minuant tempore ariditatis, et ne unquam turbentur, licet per multum aut longum tempus desolatione videantur premi. Quot Aulici, ait S. Franciscus Sales., eunt Principem veneraturi, et contenti sunt simpliciter ab eo videri? Nos ad Orationem eamus fine Deo obsequendi; si ipse velit nos alloqui, et suis consolationibus nobis favere, de tantis gratiis illi agamus gratias; sin minùs, contenti simus coram divinâ Præsentia adesse cum pace, eum adorando et nostras necessitates ei exponendo; et tunc si Dominus nos alloquitur, certè nostra observantia et fidelitas ei grata erit, et pro nostrâ fiduciâ utique nostras preces exaudiet.

PROPOSITIONES DAMNATÆ

AB

ALEXANDRO PAPA VII.

Feriâ 4. die 24 Septembris 1665.

IN Congregatione generali S. Romanæ et Universalis Inquisitionis coram SS. D. N. Alexandro PP. VII. maturè discussis infrascriptis Propositionibus :

1. Homo nullo unquàm vitæ suæ tempore teneatur elicere actum Fidei, Spei, et Caritatis ex vi Præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum, quandò publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in quâ de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18 Julii in Consistorio S. C. Eminentis. Card. visa et tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscumque Sæculares ab hæresi occultâ, et ab Excommunicatione propter eam incursâ.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti cartam postea legendam, in quâ ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus.

7. Modus evitandi obligationem denunciandæ sollicitationis est si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absquè onere denunciandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eâdem Missâ licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.

10. Non est contrâ justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre: Neque enim est contrâ fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmatâ, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita, ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propriâ auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de suâ Religione spargere minantem occidere, quandò alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè et coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum Accusatorem, falsos Testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat Maritus occidens propriâ auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientiâ antè sententiam declaratoriam Judicis, eo quòd sit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contrà justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientiâ hoc faciat, putà quia non vult se subicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideòque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum solutâ, satisfacit Confessionis præcepto, dicens, commisi cum solutâ grave peccatum contrà castitatem, non explicando copulam.

26. Quandò litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferendâ sententiâ in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus Junioris et moderni, debet opinio censi probabilis, dùm non constet, rejectam esse à Sede Apostolicâ tanquàm improbabilem.

28. Populus non peccat etiamsi absquè ullâ causâ non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dùm similiun Propositionum examini cura, et studium impenderetur, intereà idem Sanctissimus, re maturè consideratâ, statuit,

et decrevit, prædictas Propositiones, et unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas, et prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet, ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, aut de eis etiam disputativè, publicè aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à quâ non possit (præterquàm in articulo mortis) ab alio, quâcumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ Obedientiæ, et sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac statûs, etiam speciali et specialissimâ notâ dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Feriâ 5. die 18 Martii 1666.

Prop. 29. In die Jejunii, qui sæpiùs modicum quid comedit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republicâ corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesimâ obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleëmosynas, quas antè Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsentis et crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, et revocatæ à Paulo V., hodiè sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quamprimùm*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, et sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo ulterioris pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarium ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinariï (vulgò *regalo*), dùm deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; et alia famula nimis difficilè inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultrà sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usquè ad certum tẽpus.

43. Annuum legatum pro Animâ relictum non durat plùs quàm per decem annos.

44. Quoad forum conscientie, Reo correcto, ejusque contumaciâ cessante, cessant censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usquedùm adhibitâ diligentia corriganur.

PROPOSITIONES DAMNATÆ

A SS. PAPA INNOCENTIO XI.

Feriâ 5. die 2 Martii 1679.

1. **N**ON est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim, dum probabilitate sive intrinsecâ, sive extrinsecâ, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vitâ eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum Caritatis ergà Deum.

7. Tunc solùm obligat, quandò tenemur justificari, et non habemus aliam viam, quâ justificari possumus.

8. Comedere, et bibere usquè ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpâ, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno et formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus, per solos actus externos.

12. Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ità vix aliquis tenetur ad eleëmosynam, quandò tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debitâ moderatione facias, potes absquè peccato mortali de vitâ alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere et desiderare, non quidem ex displicentiâ personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias indè ex hæreditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, et secundum se.

17. Satis est actum Fidei semel in vitâ elicere.

18. Si à potestate publicâ quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri, ut Deo et Fidei gloriosum consulo; tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quàm mercatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus Fidei supernaturalis . . et utilis ad salutem stat cum notitiâ solùm probabili revelationis, imò cum formidine quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.

25. Cum causâ licitum est jurare sinè animo jurandi , sivè res sit levis , sivè gravis.

26. Si quis vel solus , vel coram aliis , sivè interrogatus , sivè propriâ sponte , sivè recreationis causâ , sivè quocumque alio fine juret , se non fecisse aliquid , quod reverà fecit , intelligendo intrâ se aliquid aliud , quod non fecit , vel aliam viam ab eâ , in quâ fecit , vel quodvis aliud additum verum , reverà non mentitur , nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis , est , quoties id necessarium , aut utile est ad salutem corporis , honorem , res familiares tuendas , vel ad quemlibet alium virtutis actum , itâ ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens , et studiosa.

28. Qui mediante commendatione , vel munere ad Magistratum , vel Officium publicum promotus est , poterit cum restrictione mentali præstare juramentum , quod de mandato Regis à similibus solet exigi , non habito respectu ad intentionem exigentis , quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem , qui nititur calumniam inferre , si aliter hæc ignominia vitari nequit : idem quoque dicendum , si quis impingat alapam , vel fuste percutiat , et post impactam alapam , vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solùm licitum est defendere defensione occisivâ , quæ actu possidemus , sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus , et quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam hæredi , quàm legatario contrâ injustè impredientem , ne vel hæreditas adeatur , vel legata solvantur , se taliter defendere sicut et jus habenti in Cathedram , vel Præbendam contrâ earum possessionem injustè impredientem.

34. Licet procurare abortum antè animationem foetus , ne puella deprehensa gravida occidatur , aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quandiũ in utero est, carere animâ rationali, et tunc primum incipere eandem habere, cùm paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solũ in extremâ necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli et Famulæ domesticæ possunt occultè heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœnâ peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem Personæ, et cum contractu retrovenditionis, præviè inito cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretiosior sit numerandâ, et nullus sit qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest Creditor aliquid ultrâ sortem à Mutuatario exigere, et eo titulo ab usurâ excusari.

42. Usura non est, dùm ultra sortem aliquid exigitur; tanquàm ex benevolentia et gratitudine debitum, sed solũ si exigatur tanquàm ex justitiâ debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologiâ.

45. Dare temporale pro spirituale non est simonia, quandò temporale non datur tanquàm pretium, sed duntaxat tanquàm motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quandò temporale sit solũ gratuita compensatio pro spirituali, aut è contrâ.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imò etiamsi

sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud plaris æstimetur, quàm res spiritualis.

47. Cùm dicit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, et Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primò videtur per hoc *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo; vel secundò locutione minùs propriâ ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertio, quandò fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, et solùm esse malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est. Undè si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, et aliquandò obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugatâ, consentiente marito, non est adulterium, adeòque sufficit in Confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat Herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam Virginem, et multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile coöperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, putà ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio et Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59. Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursûs Pœnitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatís, aut Indulgentiæ.

60. Pœniteni habenti consuetudinem peccandi contrà legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda Absolutio, dummodò ore proferat, se dolere, et proponere emendationem.

61. Potest aliquandò absolvi, qui in proximâ occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quin imò directè, et ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quandò causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

FINIS.

INDEX

RERUM NOTABILIMUM,

Quæ in hoc tertio Tomo continentur.

Prior numerus Arabicus denotat *Tractatum*, aut *Appendicem*; Secundus denotat numerum marginalem ipsiusmet *Appendicis*, vel *Tractatûs*.

A

ABBATES an habeant facultatem Capit. *Liceat*. XX. 31. Cuinam conferre possint Ordines. 117. 120.

Abortus. Episcopi et Regulares possunt absolvere sæculares à censurâ per abortum. XX. 100.

Absolutio. An Confessarius absolvat in mortali. *Append.* III. 13. Absolutio censurarum. 80. (Et vide quod dictum est *Tom. II. Tract. XIX. Punct. II.*) Sacerdos simplex quando potest absolvere, *Append.* III. 130.

Acolythatus quid? Potestas et officium, *Append.* III. 16.

Actus Christiani pro Moribundis, *Append.* II. §. ultimo.

Administratio Sacramenti simulata, *Append.* III. 16.

Ætas requisita ad Ordines, *Append.* III. 43. et 44.

Affectus suggerendi moribundis, *Append.* II. §. III. Affectus tempore agoniz. §. VI.

Agonia. Monita pro Agoniâ. *Append.* II. §. V. Affectus pro Agoniâ. §. VI.

Altare portatile circa Regulares. XX. 121. Altare requisitum ad celebrandum. *Append.* III. 116.

Amor. Si illi qui amorem faciunt absolvi possint, *App.* IV. §. I. n. VI.

Animadvertere. Episcopus circa Clausuram, etc. XX. 80. Casus in quibus Episcopus punire potest Regulares. 82. et 83. In Cœnobiis ubi non morantur. 12. Religiosi, etc. 88.

Animarum directio pro Confessario circa gratias supernaturales, *Append.* I. 23. et 24.

Animus Clericandi requisitus, etc. *Append.* III. 33. ad III.

Applicatio Missæ quoad Parochum, *Append.* III. 109.

Approbatio Confessarii Monialium. XX. 67.

Ariditas sensibilis, *Append.* I. 8. Ariditas substantialis, aut spiritus 9.

Artifices capillorum fictitiorum, qui caput faciunt Mulieribus. *Tract. ult.* 36.

Assistentia moribundis, *Append.* II. Monita Sacerdoti §. I. Remedia contrà tentationes. §. II. Motiva et affectus §. III. Animadversiones circà ultima Sacramenta. §. IV. Monita pro agoniâ et morte. §. V. Affectus pro agoniâ, et spiratione. §. VI. Signa mortis. §. VII. Preces, Actus Christiani, et Benedictiones. §. ult.

Attentio interna ad Horas etc. *Append.* III. 75. Beneficiatus recitans sinè attentione an teneatur ad restitut. 61.

B

BAREITONSORES. Petitiones ipsis faciendæ. *Tract. ult.* 36. vide *Artifices* capillorum fictitiorum.

Benedictiones in articulo mortis, *Append.* II. pag. 77. De cucullo Sanctæ Mariæ de Carmelo, *ibid.* De cucullo Mariæ septem Dolorum pag. 78. De cucullo Mariæ Immaculatæ, *ibid.*

Beneficium, et *Beneficiati*. Circà Canonem et Forum. XX. 22. Episcopus unire potest Beneficia. 71. Restitutio fructuum si non recitant etc. *Append.* III. 61. Quibus facienda. 62. Quid si alia habent onera. 63. An Excommunicati, etc. Et qui sinè attentione internâ. 64. Intrâ primos sex menses etc. Et qui sinè culpâ, etc. 65. Qui non percipit fructus, etc. 66. Si Beneficium sit tenue. 67. Malè expendens, etc. Canonicus non canens. 68.

Bigami, circà Episcopi privilegium. XX. 50. Circà Regularium privilegium. 105.

Bona immunia Ecclesiasticorum. XX. 20. Quinam gaudeat tali privilegio. 21. ad 24.

Breviarium projiciens quot peccata committit, *App.* III. 69.

C

CALIGO sacra in contemplatione, *Append.* I. 15.

Calix, et Patena ad celebrandum, *Append.* III. 117.

Canon. Privilegio Canonis quinam gaudeat. XX. 19. ad 24.

Canonica portio. XX. 93.

Canonicus non canens, *Append.* III. 68.

Capellanus si est liber in aliâ Ecclesiâ celebrare. XX. 60

Caritas Confessoris in excipiendo Pœnitentes. XXI. 1. In audiendo. 2. In admonendo. 3. In postulando, et disponendo. 4.

Castitas. Subdiaconi an teneantur ad eam ex voto, etc. *Append.* III. 59. Si quis ignoret, etc. Si autè pubertatem, etc. Qui per metum, etc. *ib.* Causæ excusantes à recitatione Officii. 76.

Casus reservati. Si Episcopus potest absolvere à Papalibus extrâ Confessionem. XX. 32. Si à casibus reservatis ab aliis Episcopis. 35. Si à casibus post Concilium etc. 36. De complice in peccato turpi. 37. De casibus Bullæ Cœnæ. 38. Si moribund. coram Episcopo, etc. 45. De sex casibus Episcopalibus, et præcipuè de percussione Clerici. 46. ad 48. A quibus casibus possunt Regulares subditos absolvere. 95. ad 97. A quibus casibus absolvere Seculares. 99. Si à reservatis Episcopis à Jure. 100. Si à Papalibus. 101.

Celebratio. Capellanus dispensatus ad celebrandum in aliâ Ecclesiâ, etc. XX. 60. Si post meridiem, etc. 61. De Oratoriis. 62. Ubi Episcopus etc. 63. Si potest dispensare ad celebrandum in domo. 64. Circà modum celebrandi Missas Regulares sunt Episcopis subditi. 75. Non possunt advenas admittere. 77. Antè Missam Parochialem. 76. (sed super hoc videantur decreta ad *Tom. II. Tract. XV. num.* 38. ad XXI.) Qui celebrat in mortali quot peccata etc. *Append.* III. 13. Obligatio Sacerdotum celebrandi. 111. Quandò liceat celebrare. 113. Ubi liceat. 114. Si Ecclesia sit polluta. 115. et 128. An in Ecclesiâ Regularium contrà prohibitionem Episcopi etc. XX. 77. Requisita ad celebrandum, scilicèt Altare, etc. *Append.* III. 116. ad 122. Neo Presbyteri etc. 123. Tres Missæ injunctæ. 124. Missa celebranda altè, breviter etc. 125. Missæ votivæ, 126. Quandò pluries in die etc. 127. (de illis qui citò celebrant vid. *Tom. II. Tract. XV. num.* 84.)

Censura. Si censuræ extrâ Confessionem, etc. XX. 4. Censura Episcopi circà claustrum. 80. A quibus censuris possunt Regulares Laicos absolvere. Et si à sex casibus Episcopalibus, et à percussione Clerici, et si ab abortu? 100. De Censuris in genere, *Append.* III. 77. ad 80. De excommunicatione. 81. ad 83. De suspensione etc. 84. De Depositione etc. 85. De Interdicto. 86. (sed de hoc vide id quod fusiùs dictum est in *Tom. II. Tract. XIX.* 68. ad 70.)

Cessare et Cessatio. In quot modis Privilegium cessat. XX. 14. Quomodò per revocationem. 15. ad 17. Cessatio à Divinis quid? *Append.* III. 86. (vide etiam *Tract. XIX.* 71.)

Character in Sacramentis. *Append.* III. 24.

Chirurgi. Petitiones ipsis faciendæ, *Tract. ult.* 34. ad VI.

Chorus. Canonicus non canens, etc. *Append.* III. 68. Pronuntiatio in Choro etc. 73. Ordo Horarum in Choro. 74.

Christus quomodò sit præsens in Euchar. App. III. 101.

Circumcisio an fuerit Sacramentum, *Append.* III. 2.

Clausulæ in privilegiis adjunctæ XX. 5.

Clastrum. Potestas Episcopi circa Clastrum XX. 66. et 80.

Clericus. Si Clerici per legem Divinam sunt immunes etc. XX. 18. Ad fruendum Privilegiis Canonis et Fori 19. Circa bona 20. Beneficiati 22. Tonsurati 23. Qui habitum relinquit 24. Immunitas piorum locorum 25. ad 28. Clerici conjugati an gaudeant privilegiis 21. Percussio Clerici circa absolutionem 46. et 48. Qui venenum dat etc. *ibid.* Vide *Percussio*.

Complex in peccato turpi si ab Episcopo etc. XX. 37.

Compositio restitutionum ab Episc. etc. XX. 69.

Communicatio privilegiorum inter Regulares XX. 9.

Communio quandò à Regularibus dari possit XX. 123. Communione frequentia, *Append.* I. 29. Qui ministrat Commun. in mortali, *Append.* III. 13.

Commutare. Si Episcopus possit commutare ultimas voluntates XX. 68. Commutare officium, *Append.* III. 70.

Conditio. Sacramenta sub conditione etc. *Append.* III. 8.

Confessarius. Omnis Confessarius potest absolvere ab Hæresi absolutum ab Episcopo in foro externo XX. 39. Facultas Praelatorum in eligendo Confessario 65. Approbatio Confessarii Monialium 67. Confes. extraordinarius Monialium etc. et ordinarium amovere 80. Obligatio interrogandi et disponendi pœnitentem XXI. 4. Remedia generalia et particularia Pœnitentibus 5. et 6. Quomodò cum occasionariis, *Tr. ult.* 1. ad 7. cum habituatis, et Recidivis 8. ad 15. De ordinandis pravo habitu irretitis 16. et 17. Petitiones ignaris 18. ad 31. Cum juvenibus qui caput mulieribus ornant 37. Cum pueris et puellis 38. ad 42. Cum personis piis 43. et 44. Cum elinguis, et captis auribus 45. et 46. Cum moribundis 47. et 48. Cum damnatis 49. et 50. Cum vexatis à demone 51. ad 54. Cum mulieribus 55. et 56. Circa gratias supernaturales, App. I. 23. et 24. Circa libidinum refrænationes 25. ad 27. Circa Confessionis assiduitatem et Communione 28. ad 36. Quomodò debet dirigere Religiosam in viâ perfectionis 37. et 38. Monita notabilia Confess. *Append.* IV. §. I. pag. 103.

Confessio. Si Episcopus extrâ Confessionem Cap. *Liceat* etc. XX. 32. Cuinam Regulares, Tyrones, et servi possunt sua peccata patefacere 110. Cuinam Religiosi exteri 111. De Confessione quam medicus imponere debet, *Tract. ult.* 34. ad V. De permutando Confessario. 43. Confessio circa spirituales personas, *Append.* I. 28.

Confirmatio ad suscipiendos ordines etc. *Append.* III. 33. ad I.

Clerici conjugati si gaudent privilegiis. XX. 21.

Conservator. Judex Regularium. XX. 90.

Contemplatio, et sui gradus, *Append. I. 6. et sequenti.*
Contemplatio affirmativa et negativa. 12.

Contritio an sufficiat Ministranti in mortali, *App. III. 12.*

Conventus ubi non possunt sustentari. 12. Religiosi. XX. 88. in fin. De stabiliendis, relinquendis, aut transferendis Cœnobiis. 88. et 89.

Conviventes totius collegii consensu si Clericum percutiant etc. XX. 47.

Corporale ad celebrandum, *Append. III. 119.*

Cruz cum crucifixo ad celebrandum, *Append. III. 122.*

D

DAMNATI capite. Quomodò cum ipsis Confessarius se gerere debet; et si sunt pertinaces, *Tract. ultim. 49. et 50.*

Decimæ quomodò, et à quibus debeantur. XX. 84. ad 86.

Declarationes Sacræ Congregationis circà exemptionem Regularium ab Episcopis. XX. 76.

Defectus. Irregularitates ex defectu, *Append. III. 89. (sed fusiùs Tom. II. Tract. XIX. ex n. 112.)*. Defectus supplendi in Presbyteratu, *Append. III. 94.*

Delegare. Si Episcopus potest facultatem delegare, *Cap. Liceat*; et si per omnem casum particularem etc. XX. 34. Si per casus aliorum Episcoporum. 35. Si absolutio per impeditos. 40. Si Dispensatio ad Matrimonia, etc. 58.

Delictum. Irregularitas per delictum occultum. XX. 29. Quandò delictum dicitur occultum. 33. Quæ Irregularitates ex delicto, *Append. III. 88. (sed fusiùs Tract. XIX. ex n. 88.)*

Depositio quid? *Append. III. 85. (et fusiùs Tract. XIX. num. 67.)*

Diaconatus, et *Diaconus.* Materia et Forma, *App. III. 90.* Officia Diaconi. Si excommunicatus etc. Pœnitentia Episcopi etc. 91. Si Diaconus ministret in mortali. 14.

Dilatio Missæ celebrandæ, *Append. III. 107.*

Dispensatio, et *Dispensare.* Irregularitates ex defectu etc. XX. 29. ex delicto occulto *ib.* Et quandò dictum occultum. 33. Si homicidium est omninò occultum. 51. Si est fortuitum. 52. Si Episcopus potest delegare Dispensationem. 34. Irregularitas circà Hæresim. 39. Impediti 40. *et seq.* Dispensatio Episcopi cum illegitimis. 49. Cum Bigamis. 50. Dispensatio circà Publicationes (*vide Tom. II. Tract. XVIII. 68.*) Circà castitatis votum, *ib.* 54. et circà impeditos ad petendum, *ib.* Circà impedimenta dirimentia dubia. 55. Dirimentia certa. 56. et 57. Si Episcopus possit talem facultatem delegare. 58. Dispensatio circà interstitia. 59. Circà celebrandum. 60. 62. et 64. Si Regulares in Irregularitate dispensare possint.

104. et 105. Si in Præceptis Ecclesiasticis. 106. Si in officio. 107. Si in votis, et Jusjurandis. 108. et 109.

Disponere. Obligatio Confessarii in disponendo Pœnitente.

XXI. 4. Si absolutio prolongari potest dispositis : *Tr. ult.* 14.

Distractio. Vide *Attentio*.

Diurnum impositum ab Episcopo etc. *Append.* III. 91.

Dubium. Irregularitas dubia ex defectu. XX. 29. De Clerici percussione dubiè gravi. 48. In dubio an quid omissum sit in officio, *Append.* III. 69.

E

ECCLESIAE. De pollutione Ecclesiae. *Append.* III. 115. et 128. An liceat in Ecclesiis Regul. contra prohibitionem Episcopi. XX. 75. in fin. et 77. Qui violantes Immunitatem Ecclesiae incurrant excommunicationem Papalem, *Append.* III. 80. in fin. An minister debeat intendere quod facit Ecclesia. 18.

Ecclesiasticus. Vide *Clericus*.

Effectus Sacramentorum, *Append.* III. 22. *Effectus* Ordinum. 31. *Effectus* Missæ. 102.

Eligere, et *Electio*, Facultas Prælatorum in eligendo Confessar. XX. 65. *Electio* statûs, *Tract. ult.* 39. et 40.

Episcopatus, et *Episcopus*. Episcopatus an sit Ordo distinctus, *Append.* III. 27. Circâ protestationem Episcopi nolle ordinare Irregulares etc. 33. ad II. Quisque debet ordinari à proprio Episcopo. 33. ad IV. Et quis sit proprius. A quo Regulares etc. 34. Materia Ordinis tradenda est ab Ordinante; et ab eodem Missa dicenda. 29. in fin. De Pœnitentiâ impositâ Diaconibus etc. *Append.* III. 91. Episcopus an det licentiam in Monasteriis exemptis etc. XX. 12. Facultas *Cap.* Liceat circâ Irregulares. 29. Sub nomine Episcopi etc. 31. An Peregrini à casibus, et irregularitatibus etc. et an extrâ Confessionem. 32. An Episcopus possit delegare etc. 34. An absolvere à casibus aliorum Episcoporum. 35. An à casibus post Concilium. 36. An Complicem in peccato turpi. 37. An à casibus Bullæ Cœnæ. 38. An ab irregularitate propter hæresim, et an in foro externo ab hæresi etc. 39. De Impeditis. 40. ad 45. Et an per alios. 41. De sex casibus, et præcipuè de percussione Clerici. 46. ad 48. Circâ Irregularitates. 49. ad 52. Circâ inhabilitates. 53. Circâ Matrimonia. 54. ad 58. Circâ Interstitia. 59. Circâ celebrationem Missarum. 60. ad 64. Circâ electionem Confessarii. 65. Circâ Clausuram Monialium. 66. et 67. De Approbatione Confessarii Monialium, et an Moniales incurrant reservationem eod. n. 67. An Episcopus possit visitare, et punire Regulares. Et quid circâ Clausuram. 80. Circâ ultimas voluntates. 68. Circâ compositionem. 69.

Circà reductionem Missarum. 70. Circà unionem beneficiorum et electionem Parochiarum. 71. Circà Missas Regularium. 75. et 77. An Episcopus possit concedere Extraordinarium exemplis, et remove Ordinarium. 80. Infrà. An possit rationem petere Missarum et legatorum, etc. 81. An procedere contrà Regulares. 82. et 83. Quid si in Monasterio morantur minùs quàm 12. Religiosi. 88. Ubi sepeliantur Episcopi. 91. An possint iterùm examinare Regulares. 103. De licentiâ Episcopi, quâ indigent Regulares ad concionandum. 124. ad 126. An possit examinare Prædicatores Regulares. 127. An interdicere eis prædicationem. 128.

Epistola. Si impediti teneantur per Epistolam petere facultatem. XX. 44.

Errare. Si quis advertit errasse in officio. *Append.* III. 72.

Eucharistia. Vide *Communio*.

Examen. Si Episcopus possit Regulares ad examen revocare. XX. 103.

Excommunicatio, et *Excommunicatus.* An liceat petere Sacramentum ab excommunicato, *Append.* III. 20. Beneficiatus excommunicatus, etc. 64. Plura de excommunicatione. 81. ad 83. ubi in fine vide, quinam violantes immunitatem Ecclesiæ incurrant excommen. Papalem, *Append.* III. n. 80. in fin. (vide alia fusiùs dicta de excomm. *Tractat. XIX. Punct. II.*) Diaconus excommunicatus etc. *Append.* III. 91. An pro excommunicato possit offerri Missa. 103.

Exemptio Ecclesiasticorum per Legem Divinam. XX. 18. A foro Laicali circà personas. 19. Circà bona. 20. Beneficiati. 22. Tonsurati. 23. Qui habitum relinquit. 24. *Exemptio locorum.* 25. ad 28. Regulares immunes à Foro Laicali. 21. A Jurisdictione Episcoporum. 72. ad 74. Casus excepti, specificè circà Missas. 75. et 76. *Exemptio Regularium à decimis.* 84. ad 87. vide *Immunitas*.

Exercitium Ordinis suscepti requisitum etc. *App.* III. 45. ad XII.

Exorcistatus quid? Potestas, et officium. *Append.* III. 55.

Extasis in contemplatione, *Append.* I. 17.

Extrahens Confugientem ad Ecclesiam etc. *Append.* III. 80. in fin.

F

FACULTAS. Vide *Episcopatus*, *Episcopus*, et *Delegare*.

Forma connexa cum Materia, *Append.* III. 6. Mutatio Formæ. 7. An omnes Formæ à Christo etc. 8. Forma Ordinis. 29. vide etiam *Tom. II. Tract. XVIII.* 16.) Forma Subdiaconatûs, *Append.* III. 57. Forma Diaconatûs. 90. Forma Presbyteratûs. 92. et 93. (et fusiùs *Tr. XVIII.* 16.)

Forum. Privilegium Fori circa personas. XX. 19. Circa bona. 20. Quinam gaudeat. 21. ad 24. Episcopus in foro externo potest ab Hæresi absolvere. 39.

Fragilitas in Recidivis intrinseca etc. *Tract. ult.* 15.

Frequentia Communionis, *Append.* I. 29. ad 36.

Fructus. Beneficiatus non percipiens fructus etc. *App.* III. 66. Malè expendens fructus. 68. Fructus Missæ. 104.

Fundationes novorum Cœnobiorum. XX. 88. Hospitiorum. 89.

G

GRATIA. Si ministrans Sacramentum non sit in gratiâ, *Append.* III. 11. ad 13. Si sit Laïcus, vel non ministret solemniter. An sufficiat contritio. 12. Si Diaconus ministret in mortali. 14. Gratia Sanctificans et Sacramentalis. 22. et 23.

H

HORÆ *Canonicæ.* Qui teneantur ad horas, *Append.* III. 61. An excommunicati etc. Et qui sinè attentione inter etc. 64. An unum peccatum etc. 65. Canonicus non canens. 68. Parva materia. Projiciens Breviarium etc. In dubio, an quid omissum etc. 69. Requisita ad benè recitandum. 1. juxtâ præscriptum. Si permutes Officium. 70. Si aliò pergis. 71. Si advertis errasse. De Litanis, et Officio Defunctorum. 72. II. Pronunciatio vocalis. 73. III. Integra. IV. Continuata. V. Ordo Horarum. VI. Tempus. 74. Intentio et attentio. 75. Causæ excusantes à recitatione. 76.

Habituati. An possint absolvi, *Tract. ult.* 8. Et an absolutio possit differri cum dispositis. 14.

Habitus Clericalis pro gaudendis Privilegiis. XX. 23. et 24. De Clericis conjugatis. 21. vide etiam *Append.* III. 49. ad 51.

Hæresis. Si Episcopus potest eam absolvere ex *Cap. Liceat.* XX. 38. Si potest dispensare in Irregularitate: per hæresim. 39. Si hæresis in foro externo, etc. *ibid.*

Homicidium quandò omninò est occultum, si Episcopus, etc. XX. 51. Quandò est casuale. 52. Si Regulares propter homicidium dispensare possunt in Irregularitate. 105.

Hospitia quomodò possunt erigi, etc. XX. 89.

I

ILLLEGITIMI. De dispensatione Episcopi. XX. 49. De facultate Regularium. 104. et 105.

Immunitas Locorum piorum. XX. 25. ad 28. Lædentes immunitatem incurrunt excommunicationem tantum, cum extrahunt ab Ecclesiâ, *Append.* III. 80. in fin.

Impediti quomodo et quando possunt ab Episc. absolvi. XX. 40. Si per alios. 41. Quinam dicitur impeditus. 42. Impediti perpetui. 43. Si impediti per epistolam etc. 44. Si debeant ad Episcopum recurrere. Etsi non possunt, et si sunt in morte. 45.

Impedimentum. Dispensatio in Impedimentis dubiis. XX. 55. Circâ certa. 56. et 57. Si Episcopus possit delegare talem dispensationem. 58. (circâ impedimentum ad petendum *Tract.* XVIII. 68.)

Impœnitentes sepulturâ carentes. XX. 91.

Impuberes qui percutiunt Clericum, etc. XX. 47.

Indignus. Qui ministrat Sacramentum indigno, *App.* III. 15.

Infamis. An possit ordinari, *Append.* III. 33. ad II. Facultas Regularium. XX. 104. et 105.

Infestati à Dæmonibus, *Tract.* ult. 50. ad 52.

Infirmi. Quandò Medicus debet ipsis imponere Confess. *Tract.* ult. 33. ad V.

Inhabilitas. Si Episcopus possit dispensare. XX. 53.

Intentio ministri, et suscipientis, *Append.* III. 9. Intentio faciendi quod facit Ecclesia. 18. Intentio in recitatione officii. 75.

Interdictum quid? *Append.* III. 86. (et fusiùs *Tract.* XIX. 68. ad 70.)

Interpretatio privilegiorum. XX. 6. ad 8.

Interruptio Formæ, *Append.* III. 8.

Interstitia quoad Ordines, *Append.* III. 41. et 42. De dispensatione Episcopi. XX. 17.

Intimatio revocationis privilegiorum. XX. 17.

Irregularitates. Si Episcopus dispensat in Irregularitate ex delicto, et ex defectu dubiâ. XX. 29. Si cum exteris. 32. Si in Irregularitate per hæresim incursâ 39. Facultas Regularium circâ dispensationem. 104. et 105. De Irregularitatibus, *Append.* III. 87. Ex delicto. 88. Ex defectu. 89. (sed de his fusiùs *Tract.* XIX. *Punct.* III.)

Iter. Si regulares in itinere possunt absolvi, etc. XX. 102.

L

LAICUS si ministret Sacram. *Append.* III. 12.

Legatum. Si Episcopus potest à regularibus rationem querere de Legatis Missarum. XX. 81.

Libertas. Lædentes libertatem Ecclesiasticam, extrahendo confugientes ad Ecclesiam incurrunt excomm. Papalem, *Append.* III. 83. in fin.

Licentia Episcopi Regularibus ad prædicandum. XX. 124. et 126.

Litanie an recitandæ de obligatione, *Append.* III. 72.

Locus ordinationis, *Append.* III. 43. ad 10. Ubi Missa dicenda. 114. Si Ecclesia polluitur. 115. et 128. An in Ecclesiis Regularium contrà prohibitionem Episcopi. XX. 75. et 76.

Locutiones spirituales, *Append.* I. 21.

M

MATERIA Sacramentorum, *Append.* III. 5. Simultas Materie cum Formâ. 6. Mutatio materie. 7. Materia dubia, aut mixta. 8. Materia Ordinis. 29. (vide etiam *Tom.* II. *Tr.* XVII. n. 16.) Materia parva in recitatione officii, *Append.* III. 69. Materia ordinis sacri ab eodem ordinante debet tradi, *Append.* III. 29. in fin. Materia Subdiaconatus. 57. Diaconatus 90. Presbyteratus. 92. (et fusiùs *Tract.* XVIII. n. 16.) Materia Missæ, nempe panis. 97. et vinum. 98. De præsentia Materie in Missâ. 99.

Matrimonium. Dispensatio circâ Publicationes, votum castitatis, et impedimentum ad petendum. XX. 54. remissivè. Circâ impedimenta dirimentia dubia. 55. Dirimentia certa. 56. et 57. Matrimonium spirituale circâ contemplationem, *Append.* I. 18.

Matutinum quâ horâ dicendum, *Append.* III. 74. Matutinum Defunctorum. 72. An Missa dicenda antè Matutinum. 74.

Medicus. Obligatio medici imponendi Confessionem. Et petitiones Medicis faciendæ *Tract.* ult. 34. ad V.

Meditatio. Necessitas, et modus meditationis, *Append.* I. 2. ad 5. et *Append.* IV. §. III.

Minister, et *Ministrare.* Intentio Ministri; *Append.* III. 9. Minister uniuscujusque Sacramenti. 10. An debeat esse in gratiâ. 11. Si sit Laicus, vel ministret non solemuiter, an sufficiat contritio. 12. Si absolvat in mortali. Si ministret commun. Si celebret. 13. Si Subdiaconus in mortali etc. 14. Si quis ministret indigno. 15 Simulans administrationem

Sacram. 16. An debeat intendere quod facit Ecclesia. 18. An à ministro excommunicato, aut peccatore, etc. 20. An dare pecuniam ministro etc. 21. Quis sit Minister Ordinis. 30.

Missa. Regulares contrà Episcopi prohibitionem etc. XX. 75. Si sunt obligati ipsi rationem reddere de legatis Missarum. 81. Si defunctus sepelitur in Ecclesiâ Regularium etc. 92. Missa ordinationis dicenda ab ipso Ordinante, *Append. III.* 29. in fin. Missa quid sit. 96. Requisita ad Missam circà Materiam. 97. ad 99. Forma. 100. Effectus. 102. Pro quibus offerri potest. 103. Fructus 104. Valor. 105. Stipendium. 106. Dilatio. 107. Retentio partis eleëmodynæ. 108. (Fusiùs de stipendiis *Tom. II. Tract. XV. ex n. 59.*) Applicatio Missæ, *Append. III.* 110. Obligatio Sacerdotum celebrandi. 111. Rubricæ. 112. Tempus, etc. an antè Matutinum, an in die Cœnæ Domini et Sabbati Sancti. 113. Locus ad celebrandum. 114. Requisita, nempè Altare. 116. Calix et Patena. 117. Vestes. 118. Corporale. 119. Palla. 120. Missale. 121. Crux cum Crucifixo. 122. tres Missæ injunctæ Neo Presbyteris. 124. Missa dicenda altè, breviter etc. 125. Missæ votivæ. 126. An pluries in die etc. 127. Si Ecclesia violetur. 115. et 128.

Missale. An omnes Rubricæ Missalis sint præceptivæ, *Append. III.* 112. Missale requisitum ad Missam. 121.

Mónasteria. Vide *Clastrum*.

Monialis, et *Monachus*. Percussio Monachi quandò absolvi potest ab Episcopo. XX. 46. ad 48. vide *Percussio*. Facultas Episcopi circà clausuram Monialium. 66. De approbatione ipsius Confessarii. 67. Moniales à decimis exemptæ. 87. Tumulum in Ecclesiis Monialium. 92. in fine. Petitiones Monialibus, *Tract. ult.* 32.

Monita. Vide *Animadvertere*.

Moribundus si in præsentiâ Episcopi, etc. XX. 45. Quomodò Confessarius debet se gerere cum moribundis, *Tract. ult.* 46. et 47. et *Append. II.* §. IV.

Mortificationes afflictivæ, *Append. I.* 25. ad 27.

Mulier si percutit Clericum, etc. XX. 47. Juvenes qui caput mulieribus ornant, *Tract. ult.* 36. Quomodò Confessarius cum mulieribus. 34. et 55.

Mutare, et *Mutatio*. Mutare Confessarium, *Tract. ult.* 43. Mutatio substantialis et accidentalis in Sacrament. *App. III.* 7.

Mutus. Quomodò Confessarius debet se gerere cum mutis et surdis, *Tract. ult.* 44. et 45.

N

NECCESSITAS. Sacerdos simplex potest in necessitate absol-
vere, *Append. III. 130.* Necessitas moralis Orationis men-
talis, *Append. I. 2. ad 5. et Append. IV. §. III.*

O

OBLIGATIO. Obligatio Confessarii interrogandi, admonendi,
et disponendi. *XXI. 2. ad 4.* Obligatio deferendi Habitum et
Tonsuram, *Append. III. 49. et 50.* Obligatio celebrandi inter
annum *III.*

Occasio proxima voluntaria Tract. ult. 1. et 2. De sponsis,
etc. et de iis qui amorem faciunt. 3. De occasionibus quæ
sunt in esse, et de iis quæ non sunt in esse, et quando
dari debet absolutio. 4. et 5. De occasione necessariâ. 6. et 7.

Occultum. Quando dicitur delictum esse occultum. *XX. 33.*
Si homicidium est penitus occultum. 51. Si casuale. 52.

Officium. A quo debet recitari officium in sepeliendo,
etc. in Ecclesiis Regularium. *XX. 92.* Dispensatio Regularium
in officio. 107. Officium Ostiarii, *Append. III. 53.* Lectoris.
54. Exorcistæ. 55. Acolythi. 56. Officium Defunctorum etc.
72. Officium Diaconi. 91. Vide *Horæ Canonicæ.*

Oratorium, in quo celebrari potest. *XX. 62.* Ubi possit
Episcopus celebrare. 63. Si Episcopus potest dispensare ad
celebrandum domi. 64.

Oratio mentalis, necessitas, et modus, *Append. I. 2. ad 5.*
et *Append. IV. §. III.*

Ordinandi mali, habituati etc. *Tract. ult. 16. et 17.* (Vide
etiam *Tom. I. Tract. VII. 48. ad 51.*

Ordinans. Materia debet accipi ab Ordinante, et ipse debet
celebrare, *Append. III. 29. in fin.*

Ordinarius. Qui habet potestatem ordinariam. *XX. 34.*
et 58.

Ordo. De regularibus circa Ordines recipiendos, etc. *XX.*
113. De Tyronibus. 114. Extra tempora. 115. Si in die festo
Præcepti. 116. An possint dari ordines Regularibus. 117. An
sæcularibus subditis, et non subditis, *ib. et 120.* An Tyro-
nibus. 119. Quid sit Ordo, *Append. III. 25.* Quot sint; an
Episcopatus, etc. 27. An singuli ordines sint Sacramenta. 28.
(Vide fusiùs de hoc *Tom. II. Tract. XVII. n. 14.*) Materia
et forma Ordinis; an tactus physicus, et simultaneus etc.
Append. III. 29. Minister. 30. Effectus. 31. Ordo suscipiendus
à proprio Episcopo. 33. ad IV. et quis sit proprius, et à quo
Tom. III.

Regulares etc. 34. Ut non per saltum etc. 40. ad VII. Requisita ut quis ordinetur. 32. et 46. Ordo Horarum. 74. ad V. *Ostiarius* quid, potestas, et officium, *Append.* III. 53. *Otium* contemplativum, *Append.* I. 7.

P

PALLA requisita ad celebrandum, *Append.* III. 120.

Percussio. Clerici qualis sit levis, gravis, aut enormis. XX. 46. De Absolutione. 47. In dubio an sit gravis. 48. De veneno etc. *ibid.*

Peregrinus. An per *Cap. Liceat* potest absolvi à casibus, et Irregularitatibus. XX. 32. Religiosi exteri cuinam confiteri debeant, *ibid.*

Perfectio. Regula et monitum pro perfectione. *Append.* I. 37. et 38.

Personæ quæ gaudent canone, et Foro. XX. 21. et 24. Quomodo Confessarius debeat se gerere cum personis piis. *Tract. ult.* 42. et 43.

Pharmacopolæ interrogandi etc. *Tract. ult.* 34. ad VI.

Pluviali an uti possint Regulares extrà proprias Ecclesias? XX. 76.

Pœnitens an debeat se Episcopo offerre etc. XX. et 45.

Pœnitentia imposita Diaconibus ab Episcopo, *App.* III. 91.

Pollutio Ecclesiæ, *Append.* III. 115. et 128.

Potestas. Qui habet potestatem ordinariam. XX. 34. et 58.

Præceptum. An Regulares teneantur ad præcepta Synodi, et Episcopi. XX. 78. An Subdiaconi teneantur ad castitatem ex præcepto vel ex voto, *Append.* III. 59.

Preces, et *Benedictiones* circa moribund. *App.* II. §. ult.

Prædicare. Ubi prædicare possunt Regulares? et de licentiâ Episcopi. XX. 124. ad 128. De munere Sacerdotum prædicandi, et de scitu necessariis ad prædicandum, *App.* III. 131. et 132.

Prælati possunt eligere sibi Confessarium, et quomodo. XX. 65.

Presbyteratus Materia, et Forma, *Append.* III. 92. et 93. De defectibus supplendis. 94.

Præscriptio Decimarum. XX. 84.

Privare, et *Privatio.* Privatio Privilegiorum per revocationem. XX. 15. Qui habitum derelinquit. 24. Qui sepulturâ privari debeat. 91.

Privilegium, et *Privilegiatus.* Quando Privilegium derogat juri communi. XX. 2. Quando Privilegiatus uti debeat Privilegio. 3. Clausula Privilegiorum. 5. Interpretatio. 6. ad 8. Communicatio. 9. ad 11. An cesset Privilegium cum morte Pontificis. 13. Revocatio Privilegiorum. 15. et 16. De revoca-

tione tacitâ , et an requiratur intimatio , aut publicatio. 17. Privilegium Canonis , et Fori , quoad personas. 19. Quoad bona. 20. Quoad loca. 25. ad 28. Vide *Exemptio*.

Pronunciatio quoad officium : Vocalis ; præsertim in Choro , *Append. III. 73. ad II. Integra. 74. ad III. Continuata , ibid. ad IV.*

Proprius Episcopus debet ordinare. *Append. III. 33. ad IV. Quis sit proprius ? Et à quo Regulares. 34.*

Protestatio Episcopi in ordinando Irregulares , etc. *App. III. 33. ad II.*

Publicatio revocationis Privilegii. XX. 17. Dispensatio publicationum Matrimonii. 55. remissivè ad *Tr. XVIII. n. 58.*

Puellæ. Quomodò cum ipsis debeat se gerere Confessarius circa Confessionem , et circa electionem statûs , et voti Castitatis , *Tract. ult. 37. ad 41. Et vide etiam Append. IV. §. II. ad III.*

Puer qui percutit Clericum etc. XX. 47. Petitiones pueris faciendæ , *Tract. ult. 37. Absol. ipsis danda. 38.*

Q

QUARTA *Funeralis* in sepulturâ. XX. 93. An debentur à Regularibus. 94.

Quies in contemplatione , *Append. I. 14.*

R

RAPTUS in contemplatione , *Append. I. 17.*

Recidivi quandò absolvi possunt. *Tract. ult. 8. ad 13. Signa extraordinaria. 12.*

Recollectio naturalis , an sit otium contemplativum , *Append. I. 7. Recollectio supernaturalis. 13.*

Reductio Missarum an ab Episcopo fieri possit. XX. 70.

Regula pro perfectione , *Append. I. 37. et 38.*

Regulares. Declaratio Divi Pii V. præcipuè in prædicando in Ecclesiis propriis. XX. 12. Exemptio à Foro Laicali , et si Tyrones et Tertiarii , etc. 21. Exemptio à jurisdictione Episcopi. 72. ad 74. et 78. An celebrare contrà prohibitionem Episcoporum. 75. et 77. Sunt exempti à visitatione Episcoporum. 79. Præterquàm si ibi non stant. 12. Religiosi. 88. Episcopus potest rationem quærere de legatis etc. 81. Quandò Episcopus potest punire Regulares. 82. et 83. De iudice conservatore. 90. Possunt recipere in sepulturam 92. Si solvere

debeant portionem Episcopalem, et quartam funeralem. 93. et 94. Possunt absolvere subditos à casibus et censuris. 65. ad 97. Reservare casus. 98. An absolvere sæculares. 99. An à casibus reservatis Episcopis à jure, etc. 100. An à Papalibus. 101. An rursus possint examinari, etc. 103. An dispensare in irregularitatibus. 104. et 105. An à præceptis. 106. An ab officio. 107. An à votis et jusjurando. 108. et 109. Cuinam confiteri debet. 110. De Peregrinantibus. 111. Circà Jubilæum. 112. Circà ordines recipiendos. 113. (Et vide etiam App. III. 34.) Cuinam possint conferre. 112. ad 120. Circà Missas celebrare. 121. et 122. Circà Communionem dandam. 123. Circà prædicandum. 124. ad 128.

Religiosus. Regula pro Religiosa, *Append. I.* 37. et 38. Vocatio ad volum Religiosorum, *Tract. ult.* 37. An omnes Religiosi teneantur ad horas, *Append. III.* 61. ad II.

Remedia generalia et particularia Pœnitentibus XXI. 5. et 6. Remedia contrà tentationes moribundorum. *Append. II.* §. II.

Requisita ad essentiam Sacramenti, *Append. III.* 2. Ad suscipienda Sacramenta. 19. Ut quis ordinetur validè. 32. Ut licitè 33. Requisita ad recitandum officium. 70. et 75. Requisita ad Missam circà materiam, etc. 97. ad 100. Ad celebrandum, nempè Altare, etc. 116. ad 122. Ad rectè celebrandum. 116. Altè, breviter, etc. 125.

Rescripta an cessent cum morte Pontificis. XX. 13.

Reservatus. An Episcopus possit absolvere à casibus reservatis ab aliis Episcop. XX. 35. Si moribundus in Episcopi præsentia etc. 45. Vide *Casus*.

Restitutio. Compositio Restitutionum an fieri possit ab Episcopo. XX. 69. Restitutio fructuum beneficii. Vide *Beneficiatus*.

Retentio partis stipendii etc. *Append. III.* 108. (vide etiam *Tom. II. Tract. XV. ex n. 59.*).

Revelationes quales sint veræ, quales falsæ, *App. I.* 22.

Revocatio privilegiorum. XX. 15. De expressâ. 16. De tacitâ 17. Et an requiratur intimatio, vel publicatio, *ibid.*

Rubricæ Missalis an sint præceptivæ, *Append. III.* 112.

Rudes. Obligatio interrogandi rudes, et præcipuè quales. *Tract. ult.* 18. De interrogationibus faciendis rudibus. 18. ad 30.

S

SACERDOTES celebrare non possunt contrà prohibitionem Episcopi, etiam in Ecclesiis Regularium. XX. 75. et 77. An Regulares, Novitii, et servi possint confiteri cuicunque Sacerdoti. 110. Interrogationes Sacerdotibus negligentibus, *Tract. ult.* 31. Sacerdos si celebrat in mortali, *App. III.* 13

Tenetur in anno celebrare. 111. Scitu necessaria ad absolvendum in necessitate. 130. Munus docendi et prædicandi. 131. et 132. Consilia Sacerdotibus assistantibus moribundis , *Append. II. §. I.* Obligatio Sacerdotum faciendi orationem mentalem , *Append. IV. §. III.*

Sacramentalia quid sint , *Append. III. 3.*

Sacramentum quid sit , *Append. III. 1.* Requisita ad constit. Sacr. 2. Quotuplicia sint Sacram. 4. Quæ requirantur ad essentiam Sacram. 5. De Materiâ dubiâ et mixtâ , de conditione etc. 8. Si omnes materiæ , et Formæ , à Christo *ib.* Intentio Ministri et suscipientis. 9. Plura de Ministro. 10. ad 13. Vide *Minister*. Qui ministrat indigno. 15. Simulans administrationem Sacr. 16. Simulans susceptionem. 17. An debeat intendere quod facit Ecclesia. 18. Conditiones suscipientium. 19. An liceat petere Sacram. ab Excommunicato , vel Peccatore. 20. An dare pecuniam ministro , etc. 21. Effectus , nempe gratiâ. 22. et 23. Character. 24. Sacram. pro moribundis , *Append. II. §. IV.*

Sacrificium quid sit , et quotuplex , *Append. III. 95.* Quid Missa. 96. Vide *Missa*.

Saltus. Si quis ordinetur per saltum , *Append. III. 40. ad VII. et 46.*

Sartores. Petitiones sartoribus faciendæ , *Tract. ult. 34. ad VIII.*

Scientia requisita in ordinandis , *Append. III. 35. et 36.* Ad absolvendum in necessitate , *Append. III. 150.* Ad prædicandum. 131. et 132.

Scriba. Petitiones scribis faciendæ , *Tract. ult. 33. ad IV.*

Sæculares à quibus casibus possint à Regularibus absolvi. XX. 99. ad 102.

Sepultura. Ubi debeant sepeliri Sæculares; ubi Episcopi; ubi Regulares , et Tirones. XX. 91. Qui sepulturâ privari debeat. *ib.* Unusquisque potest sepeliri in Ecclesiis Regularium. 92. An Parochus tunc etc. Et de officio super cadavere , *ib.* An in Ecclesiis Monialium , *ibid.* in fin. De portione Episcopali , et de quartâ Funerali. 93. et 94.

Servi Regularium cui possunt confiteri. XX. 110.

Signa. An qui in occasione stat , habeat signa extraordinaria in *Tract. ult. 5.* Signa extraordinaria in Recidivis. 11. Signa proximæ mortis , *Append. II. §. VII.*

Simulare administrationem Sacramenti , *Append. III. 16.* Simulare susceptionem. 17.

Simultas , et *Simultaneus*. Simultas Materiæ cum Formâ , *Append. III. 6.* An tactus simultaneus in ordine etc. 29.

Sponsalitium spirituale in contemplatione. *Append. I. 17.*

Sponsi qui domum sponsarum pergunt , *Tract. ult. 3.*

Status. Electio statûs , *Tract. ult. 39. et 41.* Vocatio ad statum Ecclesiasticum. 40. Revocare à Vocatione religiosâ , *Append. IV. ad VIII.*

Stipendium Missæ licitum , *Append.* III. 106. Retentio partis. 109. (Vide etiam *Tom.* II. *Tract.* XV. *ex n.* 59.).

Subdiaconus , et *Subdiaconatus*. Subdiaconus si ministrat in mortali, *Append.* III. 14. Materia, Forma, et officium Subdiaconatûs. 57. Si ministret sinè Manipulo, *ibid.* Requisita. 58.

Surdi. Quomodò gerere se debeat Confessarius cum surdis, et mutis , *Tract. ult.* 44. et 45.

Susceptio , et *Suscipere*. Intentio , et alia requisita ad suscipiendum Sacram. *Append.* III. 9. Suscipiens indignus. 15. Simulans susceptionem. 17. An liceat petere ab Excommunicato, aut Peccatore. 20. An dare pecuniam ministro. 21.

Suspensio. Quandò incurritur ab Ordinatis , *App.* III. 46. Plura de suspensione. 84. Et fusiùs *Tract.* XIX. *n.* 64. ad 66.

T

TACITA revocatio privilegiorum. XX. 17.

Tactus physicus , et simultaneus ad Ordinem , *App.* III. 29.

Tempus Ordinationis , *Append.* III. 40. ad VIII. Interstitia. 41. et 42. Tempus recitandi officium. 74. ad VI.

Tentatio. Remedia moribundis contrà tentationes , *App.* II. §. II.

Tenue. Beneficium an obliget ad Horas , *Append.* III. 67.

Tertiarii an exempti sint à Foro. XX. 21.

Titulus requisitus ad ordinem , et quotuplex sit , *App.* III. 37. et 38. Si Patrimonium sit fictum. 39.

Tonsura , et *Tonsurati*. Prima Tonsura quid sit? Et quid ad eam suscipiendam , etc. Quid ordinatur sinè Tonsurâ , etc. *Append.* III. 47. Obligatio deferendi Tonsuram , et habitum. 49. et 50. Tonsurati quandò gaudeant Privilegiis. XX. 23. et 24. (et vide *Append.* III. 48. et 51.).

Tridentinum. Facultas *Cap. Liceat.* XX. 29. Ubi Trid. non est acceptum. 30. An pro casibus post Trid. 56.

V

VALOR Missæ , *Append.* III. 109.

Venditrices. Interrogationes ipsis faciendæ. *Tract. ult.* 35.

Venenum. Qui dat venenum Clerico , quandò excommunicationem incurrat. XX. 48.

Vestes requisitæ ad celebrandum , *Append.* III. 118.

Viaticum quandò potest dari, et replicari , *App.* II. §. IV.

Vicarius. Vicarii capitulares veniunt sub nomine Episcopi, sed non Vicarii Episcopi. XX. 31. Vicario competit facultas, quam habet Episcopus de jure ordinario, et ideò potest absolvere, et delegare percussione Clerici. 47.

Vio'antes immunitatem quandò incurrant excomm. Papalem; *Append.* III. 80. in fin.

Vinum requisitum ad Missam, *Append.* III. 98.

Visiones quot modis etc. *Append.* I. 19. et 20.

Visitare. Episcopus non potest visitare Regulares, et eorum Ecclesias. XX. 79. Quas Parochias visitare potest, *ib.* Visitare potest circà clausuram Monialium. 80.

Ultimæ voluntates an ab Episcopo commutari possint. XX. 68.

Unio, et *Unire.* Episcopus potest unire Beneficia, et Parochias. XX. 71. Unio activa, et passiva in oratione, *Append.* I. 16.

Vocatio ad statum Religiosum, aut Ecclesiasticum quomodò debeat examinari, *Tract. ult.* 39. ad 41. Vocatio requisita ad ordines, *Append.* III. 45. ad XIII. Qui distrahit à Vocatione, *Append.* IV. §. I. ad VIII.

Volatus Spiritûs in contemplatione, *Append.* I. 17.

Votiva. De Missis Votivis, *Append.* III. 126.

Votum. Facultas Episcopi circà vota; remissivè ad *Tom.* I. *Tract.* V. n. 42. *Votum* Castitatis Conjugibus an ab Episcopo dispensari possit: remissivè ad *Tom.* II. *Tract.* XVIII. n. 54. Facultas Regularium circà vota, et juramenta. XX. 108. Circà votum castitatis cum conjugibus, et sponsis. 109.

Finis Indicis Tomi Tertii.

ELENCHUS
QUÆSTIONUM

QUAS

REFORMAVIT AUCTOR.

ELENCHUS
QUÆSTIONUM,

Quas Ven. ALPHONSUS MARIA DE LIGORIO, rector major Congregationis sanctissimi Redemptoris, ac olim Episcopus S. Agathæ-Gothorum, reformavit, explicavit, immutavit re melius perpensâ in nondâ editione, in quâ, post revisionem, nihil censurâ dignum reperitum fuisse S. Rituum Congregatio declaravit decreto diei 14 maii 1803. confirmato à sanctissimo Domino nostro Pio VII, Pont. Max.

Sunt etiam in nobis, qui habent timorem Dei, sed non secundum scientiam; statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. Timor in eo est, quod videntur consulere disciplinæ, opus virtutis exigere; sed inscitia in eo est, quia non compatiuntur naturæ, non æstimant possibilitatem. Non sit ergo irrationabilis timor. S. Ambros. in Psal. 118, serm. 5. vers. 6.

Cavenda est conscientia nimis larga, et nimis stricta; nam prima generat præsumptionem, secunda desperationem. Prima sæpè salvat damnandum, secunda contrà damnat salvandum: S. Bon. Comp. Theol. verit. lib. 3. Cap. 32. num. 5.

AD LECTOREM.

CUM præcipuum sit intentum nostræ minimæ Congregationis SS. Redemptoris missionibus vacare, cùmque missionariorum exercitio necessariò adnexum sit munus conscientias hominum instructionibus et confessionibus dirigere: Ideò plurimis abhinc annis excogitavi juventuti Sodalitatis nostræ librum de re morali tractantem tradere, qui mediam inter alios aut nimis rigidos, aut nimis benignos viam teneret.

Opus absolvi; sed, quia nimis festinanter fuit illud typis demandatum, ut aliis satisfacerem, mihi non satisfeci; plura enim in eo vel non bene excussa exciderunt, vel confuso ordine fuerunt exposita. Idcirco cum ea diligentiore examine, necnon clariore methodo indigere animavertissem, animum ad secundam editionem applicui, in qua ad meliorem ordinem omnia redigere curavi, et utilissimis doctrinis librum copiosorem reddere. Nonnullas etiam opiniones (temporis decursu rebus ad utiliorem trutinam revocatis), hominem me agnoscens, reformavi. Neque in hoc erubui, cum D. Augustinus non erubuerit in pluribus se retractare; sicut etiam D. Thomam fecisse testantur Cajetanus, Catharinus, et Capreolus, ac ipse Doctor Angelicus (3. p. quæst. 9. art. 4.) sic fassus est: *Quamvis alibi aliter scripserim. Ut enim Tullius dixit: Sapientis est mutare consilium. Et alibi: nunquam laudata fuit in una sententia permansio.*

Nemini autem superfluum videatur post tot libros scientiam moralem pertractantes hunc me suscepisse laborem, quasi actum agerem; cum etenim plurimos legerim auctores, alios inveni qui plus æquo indulgentes iis, qui (ut ait Isa. c. 30. v. 10.) dicunt: *nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: loquimini nobis placentia*; consuunt pulvillos sub eorum capite, ut in peccatis miserè conquiescant. Haud enim dubitandum multum detrimenti Dei ecclesiam sentire ex istorum auctorum sectatoribus, cum major hominum laxioris vitæ pars ad illos concurrat. Contrà verò reperi alios, qui ad reprobanda assueti quæcumque extremam rigiditatem non sapiunt, consilia cum præceptis confundunt, novisque mandatis conscientias aggravant, humanam imbecillitatem nihil pensi habentes, nihilque memores illius Sacri Canonis (cap. ult. de transact.) qui admonet: *In his verò, in quibus jus non invenitur expressum, procedas æquitate servatâ, semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personas et causas, loca et tempora videris postulare.* Et hoc modo jugum Christi Domini, quod est suave, intollerabile reddunt, viamque salutis sic pluribus præcludunt, juxta illud S. Am-

brozii : *Sunt etiam in nobis qui timeant Domini habent, sed non secundum scientiam, statuantes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. In psal. 118. serm. 5.* Utraque sanè extremitas maximè periculosa; nam prima spatiosam viam relaxatione ad perditionem aperit; altera (ut ait perdoctus Cabassutius in *theor. Jur. præf. ad Lect.*) (a) duplici tramite urget animas in ruinam, erroneâ scilicet conscientiâ et desperatione; cum plurimi, auditâ hâc rigidiore doctrinâ, in mortalia labuntur, vel credentes inesse lethale peccatum ubi non est, vel nimîâ difficultate deterriti, impossibile putantes eo modo posse salvari, salutis suæ curam penitè abjiciunt.

Propterea in lucem edere deliberavi hoc novum opus quod inter opiniones nimis benignas et nimis severas medium locum teneret. Facile continget in hoc meo libro, et potissimum in hâc postremâ editione, omnium sensui me non fore satisfacturum: ab illis enim, qui rigidæ vel benignæ sententiæ plûs fortè, quàm par est, amantiore sunt, aut nimis austerus habebor, quia à multorum graviumque auctorum sententiis recessi; aut nimis indulgens, quia plures opiniones libertati faventes tamquàm probabiles approbavi. Testor Deum, cujus honorem et animarum salutem mihi proposui, quòd quidquid scripserim, non ab aliquâ passione impulsus, aut verbis aliquorum auctorum addictus, vel austeritati, aut benignitati nimis adhærens, ad hæc scribenda me induxi. In quâlibet quæstione prævio diuturno studio curavi quidem veritatem investigare, præcipuè in iis quæ ad praxim magis faciunt; et propterea non solum diligenti trutinâ perpendere elaboravi rationes quas doctores Classici tradunt; sed etiam plures doctos recentiores consulere non neglexi, adeò ut aliquandò in recto judicio de aliquâ quæstione faciendo multos dies consumpserim. Siquidem non tamquàm ovis (ut verbis utar Rigoristarum) semitas scriptorum cæco ductu sectatus sum; sed operam

(a) Et l. 3. tract. 5. de septimo præcepto decalog. c. 2. de restitutione, Dub. I. n. 547. vers. *Aggrediamur.*

dedi, ut veritatem assequerer, aut sententias, quæ magis veritati accedunt, amplexarer. Pro viribus sum conatus semper rationem auctoritati præponere, et ubi ratio me convicit, non renui auctoribus plurimis contraire, etiam iis, quibus magis forsitan adhærere potuissem, utpotè quia, cum hanc scientiam addiscerem, ad manus meas antè alios illi pervenerunt. Hinc, benevole Lector, ne putes me auctoribus benignæ sententiæ omninò addictum, si eos sæpius me citare observas; nam ad hoc opus conficiendum non prætermisi etiam rigidæ sententiæ auctores legere, paratus quidem à sentiendiis meis desciscere, dummodò suis rationibus de veritate me convicissent.

Cæterum in dubiis discutiendis æqualis mihi scrupulus fuit, tam sententias libertati faventes, et à ratione alienas uti probabiles admittere, quam damnare ut improbabiles eas, quæ valido quodam fundamento innixæ mihi videbantur. Cum certum sit, vel ut certum tenendum proût communiter DD. docent, et ipse doctus R. P. Concina, in suo eruditissimo opere theologiæ dogmatico-moralis me instruit, quòd hominibus imponenda sub culpâ gravi non sunt, nisi evidens ratio id suadeat. Æquè enim nefas est à culpâ excusare qui reus est, quam innocentem tamquam culpæ reum judicare, ut sedulò monuit *S. Antonius par. 2. tit. 1. cap. 11. §. 28.* ubi disserens, quandò aliquid damnandum sit de mortali, vel non, sic scripsit: *nisi habeatur auctoritas expressa S. Scripturæ, aut Canonis, seu determinationis Ecclesiæ, vel evidens ratio, non nisi periculosissimè determinatur. Nam si determinetur, quòd sit ibi mortale, et non sit, mortaliter peccabit contràfaciens; quia omne quod est contrà conscientiam, ædificat ad gehennam. Si autem determinetur, quòd non sit mortale, et secundum rei veritatem sit, error suus non excusabit à mortali.... quando scilicet erraret ex crassâ ignorantia; secus, si ex probabili, putà quia consuluit Peritos in tali materia, à quibus sibi dicitur illud tale non esse mortale; videtur enim tunc ignorantia quasi invincibilis, quæ excusat à toto. Et hoc quantum ad ea, quæ non sunt expressè contrà jus divinum vel naturale, vel contrà articulos Fidei, de-*

cem præcepta, et hujusmodi in quibus ignorans ignorabitur. Quapropter semper timor mihi fuit, ne Deus æquè rationem à me exigere, si opiniones laxas, ut probabiles approbassem, quàm si probabiles, ut laxas, reprobassem. Humanæ conditionis præsentī fragilitate spectatā, non est semper verum tutius esse animas per viam arctiorem dirigere; cū videamus Ecclesiam tam nimiam libertatem, quàm nimium rigorem, sæpè proscripsisse. Unde *Gerson de vitā spir. part 3. lect. 4. coll. 10.* animadvertens damna sententiarum excedenter rigidarum, sic advertit: *fit ut per tales assertiones publicas nimis duras et strictas præsertim in non certissimis, nequaquam eruantur homines à luto peccatorum, sed in illud profundius, quia desperatiùs, immergantur.* De reliquo tandem me protestor, quòd si in aliquo erravi, opto, ut error mihi ostendatur, nam paratus sum illicò me retractare; nec erubescam, prout non erubui id facere in hac meā novā editione, in quā à pluribus recessi opinionibus, quæ olim probabiles, sed postmodum, vel nimis benignæ, aut nimis rigidæ mihi visæ sunt.

Cæterum, benigne Lector, te admonitum volo, ne existimes, me opiniones illas approbare, ex eo quòd non reprobem; eas enim quandòque fideliter exponam cum suis rationibus, et patronis, ut alii pro suā prudentiā, cujus ponderis sint, adjudicent. Deindè advertas, quòd cū aliquam opinionem veriore voco, tunc contrariam non habeo ut probabilem, et si non expressè, ut improbabilem damnem. Insuper quandò unam ex sentiis probabiliorem appello, nullo judicio dato de probabilitate alterius, aut utor hoc verbo *non audeo damnare*, non propterea intelligo eam probabilem dicere, sed judicio prudentiorum remittere. Vale.

ELENCHUS QUÆSTIONUM,

Quas auctor, post primam Neapolitanam operis editionem, rebus ad seduliores trutinam revocatis, reformavit. In quâlibet autem harum quæstionum prius adnotatur locus libri primæ editionis, postmodum locus secundæ, ubi facta est correctio. »

QUÆSTIO 1. An legatarius possit sibi compensare legatum relictum in testamento non solemni? In priori libro (col. 13. vers. 3. *Probabile etiam*) relata est opinio *Lessii*, *Mol. Gran. Salmanticensium*, etc.; qui id probabile dixerunt. Sed in hoc præsentis libro id reprobatur. Vide l. 3. n. 521. et l. 1. n. 35. vers. *Attamen*.

Qu. 2. An debitor donans aliquid suo creditori immemor debiti, excusetur à restitutione? In primo libro (col. 13. v. *Hinc. I.*) relata est opinio *Rebellii*, *Card.*, et *Dianæ*, qui probabilem putarunt opinionem affirmativam. Sed vide limitationem in hoc, l. 1. n. 34. et l. 3. n. 700. v. Qu. 6. (a).

Qu. 3. An fur mittens domino rem furatam per virum fidelem teneatur ad iterum restituendum, si ille non reddat? In primo libro (col. 14. v. *¶1. Si-*

(a) Lib. 1. num. 34. legitur: infertur 6. quod certus de debito, et dubius de solutione tenetur solvere, ut communiter docent *Suar. Vasq.*, *Lugo*, et alii cum *Sanch.* Casu verò quo etiam creditor de suo jure dubitaret, censet *Laym.* et *Sporer* cum *Tamburin.* debitorem teneri tantum ad partem pro ratâ dubii. Subdit tamen *Layman*, quod non auderet condemnare Creditorem, si totum exigeret. Et lib. 3. num. 700. quær. 2. an debitor aliquid donans suo creditori immemor debiti, excusetur à restitutione? Respondit: Negat prima sententia cum *Sanch.*, *Laym.*, *Sporer*, *Bonac.*, *Dian.*, *Salm.* etc. Ratio etc. Secunda verò sententia quam tenent *Card. Rodr.*, *Mazz.*, *Croix.*, *Tambur.* cum suo magistro *Baldello* (et probabilem censet *Diana*, se revocans à primâ sententiâ) affirmat talem donantem benè satisfacere suo debito ex justitiâ, *concluditque*: prima sententia est communior, et quidem valdè probabilis; sed hæc secunda suâ probabilitate non caret.

militer) *Pal. Sot. Ledes. et Gabriel* adducuntur, qui id negaverunt. Sed in hoc absolutè affirmandum probatur. Vide *lib. 3. n. 705.*

Qu. 4. An sit obligatio ex superfluis statui elargiendi eleëmosynam pauperibus laborantibus paupertate communi? In primo libro (*col. 80. litt. A.*) relata est opinio *Soti, Navar., S. Antonini, Vasq. etc.* qui negârunt. Sed in hoc melior visa est sententia opposita. Vide *l. 2. num. 32. v. quæritur.*

Qu. 5. An sit obligatio corrigendi peccantem ex ignorantia in legem humanam? In primo libro (*col. 83. litt. A. v. quæritur hic.*) visa est probabilior opinio negativa. Sed in hoc affirmativa probabilior visa est; Vide *lib. 2. num. 36.*

Qu. 6. An qui inducit sivè directè, sivè indirectè proximum ad peccandum, semper peccet peccato scandali? In primo libro (*col. 85. litt. A.*) dictum est cum *Palao, Sanch. Bonac. Azor. etc.* probabile esse, quòd is non peccet contrà charitatem, nisi expressè intendat ruinam spiritualem alterius. Sed in hoc visa est vera sententia affirmativa; Vide *l. 2. num. 45.*

Qu. 7. An semper in confessione sit explicanda circumstantia inductionis ad peccandum? In primo libro (*col. 86. v. Nota*) probata est sententia negativa. Sed in hoc vide dicta *l. 2. n. 46. (a).*

Qu. 8. An sit peccatum mortale petere ab aliquo quidquam, quod ille non præstabit sinè mortali, si jam sit paratus ad peccandum? In primo libro (*col. 86. v. quæritur II.*) relata est opinio *Soti, Suar. et Azor.,* qui id negârunt. Sed in hoc dictum est sequendum esse oppositum; Vide *lib. 2. num. 47.*

Qu. 9. An peccent graviter mulieres ad suû ornatum partem pectoris ostendentes? In primo libro (*col. 89. litt. C. et col. 250. in fine.*) actum est de hoc puncto sequendo doctrinam *Laymanni, Cajet. Navar.*

(a) Lib. 2. num. 46. Postquàm auctores pro affirmativâ, et negativâ sententiâ refert, concludit: unusquisque abundet in sensu suo.

Salmant. etc. Sed vide quomodò limitatur in hoc ;
Vide *lib. 2. num. 55. v. quæritur* (a).

Qu. 10. An liceat famulo comitari herum ad lupanar , vel eum ducere curru vel sellâ ? In primo libro (*col. 94. litt. B.*) relata est opinio *Busemb. , Navar. , Manuel. , etc.* dicentium licere solâ ratione famulatûs. Sed in hoc requiritur saltem causa gravis damni subeundi. Vide *lib. 2. num. 64.*

Qu. 11. An liceat famulo ratione famulatûs deferre munera meretrici Domini ? In primo libro (*col. 94. in fine qu. 2.*) relata est opinio *Busemb. et Sanch.* id permittentium , si sit de esculentis , et poculentis. Sed in hoc negatur : Vide *lib. 2. num. 65.*

Qu. 12. An liceat famulo ob metum mortis sub-
jicere humeros , vel deferre scalam Domino ascen-

(a) *Ubi legitur* : Acriter invehunt contrâ hunc morem *Natalis Alex. , Roncagl.* dicentes hoc per se esse peccatum mortale , quia per se aliis grave scandalum affert. Cùm ego munus concionatoris gessi , pluries etiam hunc perniciosum usum fortiter conatus sum exprobrare ; sed cùm hic officium agam Scriptoris de scientiâ morali , oportet ut dicam quod juxtâ veritatem sentio , et quod à DD. didici. Non nego I.^o quòd illæ fœminæ quæ hunc morem alicubi introducerent , sanè graviter peccarent. Non nego II.º quòd denudatio pectoris posset esse ita immoderata , ut per se non posset excusari à scandalo gravi , tamquàm valdè ad lasciviam provocans , uti benè ait *Sporer.* Dico verò III.º quòd si denudatio non esset taliter immoderata , et alicubi adesset consuetudo , ut mulieres sic incederent , esset quidem exprobranda , sed non omninò damnanda de peccato mortali. Id tenent communissimè *Navarr. , Cajetan. , Less. , Laym. , Bon. , Salm. , Azor. , Sanch. , cum Sylv. , Fill. etc.* Videtur etiam huic adhærere S. Thom. 2. 2. quæs. 160. art. 2. Cæterum non dubito , *concludit* , quòd sententia , ut suprâ relata , cum magnâ discretionè oportet ut prudens confessarius utatur , ne indulgeat nimie mulierum licentiæ , quæ libidinem involvet , cùm piè viventes non sic incedant. Benè enim *Croix* cum *Eliz.* advertit , quòd ejusmodi fœminæ denudatione pectoris non rarò quærunt inhonestè appeti à viris , ut illos sibi irretiant , et captivent ; et hanc ob causam rectè putat *Eliz.* plures fœminas damnationem pati. Hinc non dubito , quòd hujusmodi indecens mos enixè à prædicatoribus et confessariis , quantum fieri potest coërcendus est . et extirpandus , ut docet D. Antonin. part. 2. tit. 4. cap. 5.

deuti ad fornicandum , aut vi aperire januam ? In primo libro (*col. 95. qu. 4.*) id omninò negatum est. Sed in hoc vide dicta *lib. 2. num. 66. v. qu. IV. (a).*

Qu. 13. An liceat vendere vinum ei qui vendet mixtum aqua ? In primo libro (*col. 69. lit. C. v. Pariter*) adducta est opinio affirmativa *Palai, Sanch., et Tamb.*, si æquè commodè aliis vendi non possit. Sed in hoc id non admittitur, nisi ob metum mortis , vel infamiæ ; Vide *lib. 2. num. 69. v. qu. VII.*

Qu. 14. An liceat vendere ornatus puellæ abusuræ ? In primo libro (*col. 96. lit. D. v. Eodem.*) relata est opinio *La Croix* citantis *Navar. Sanch. Bonac. etc.* qui dicunt licere , si illa æquè emeret ab aliis. Sed in hoc id non admittitur, nisi venditor notabile patiatur incommodum ; Vide *l. 2. n. 71. v. Eodem.*

Qu. 15. An liceat aurigis et nautis ob solum lucrum mercedis vehere meretricem ad amasium ? In primo libro (*col. 98. v. 8. Licet.*) dictum est licere cum *Salm. Sanch. Azor. Navar. etc.* Sed in hoc non admittitur, nisi ob metum gravis damni ; Vide *l. 2. n. 75. v. An autem.*

Qu. 16. An sit peccatum mortale sinè gravi causâ petere mutuum ab usurario parato , vel Sacramentum à sacerdote peccatore parato ad ministrandum ? In primo libro (*col. 97. num. 4. v. utrum autem , et num. 7. v. Sed quæstio.*) relata est opinio *Lugonis, Soti, Sanch. Cajet. Led. Man. etc.* qui id negârunt. Sed in hoc dictum est id esse mortale tàm contrà caritatem. quàm contrà justitiam, nisi gravis causa necessitatis , vel utilitatis interveniat ; Vide *lib. 2.*

(a) Ubi scribit : *Negant Viva , et Milant. , P. Concina , Salm. , Croix. , et alii.* Quia , ut dicunt , tales actiones nunquàm licent , utpotè intrinsecè malæ. Sed contradicunt *Busemb., Sanch., Less.*, quorum sententiâ spectata ratione mihi probabilior videtur. Et idem mecum sentit doctus auctor continuat. *Tournely*, tom. I. pag. 303. dicens : *non teneor grave subire detrimentum , ut alterius peccatum avertam ; ipse sanè malitiam suam sibi imputet.* Quia tamen prædictæ coöperationes verè concurrunt ad damnum stupri , quamvis solùm materialiter concurrant ad peccatum stupratoris , puto nullum alium timorem excusare coöperantem nisi mortis.

num. 47. et 77. v. 4. *Licitum*, loquendo de usurario, et num. 79. de sacerdote peccatore.

Qu. 17. An volenti frangere jejunium liceat sinè gravis incommodi causâ cibos præbere? In primo libro (*col. 47. n. 7. v. Volenti.*) adducta est opinio *Lessii, Cajet., Nav., et Vasq.*, id affirmantium. Sed in hoc reprobatur est; Vide *lib. 2. num. 80.*

Qu. 18. An in materiâ simoniæ, et usuræ possit deduci in pactum obligatio antidoralis. In primo libro (*col. 118. lit. A. v. quæritur in fine*) dictum est cum *Salmant. Val. Cajet. Pal. Less. etc.* id licere, si pactum sit remunerandi in genere, nullâ additâ novâ obligatione. Sed id omninò reprobatur. Vide *lib. 3. num. 53., et num. 764.*

Qu. 19. An juramentum execratorium sit verum juramentum? In primo libro (*col. 146. litt. A. v. Notandum*) dictum est cum *Salm. Busemb. Sanch. Pal. etc.* id communiter negari. Sed in hoc affirmatur, si in juramento expressè nominetur *Deus*; Vide *l. 3. num. 143.*

Qu. 20. An in juramento assertorio sit mortale jurare cum defectu justitiæ? In primo libro (*col. 148. litt. A.*) dictum est probabilius esse tantum veniale. Sed in hoc additur esse mortale, si juratur ad firmandam detractationem; Vide *lib. 3. num. 146.*

Qu. 21. An peregrinus possit dispensari in votis, juramentis, et legibus ab episcopo loci ubi reperitur? In primo libro (*col. 758. litt. E. v. Nota hîc*) id omninò negatum est. Sed vide hîc *l. 1. n. 158 (a).*

Qu. 22. An maritus possit occidere eum qui vult cum suâ uxore adulterari? In primo libro (*col. 239. v. Dicendum. II.*) id absolutè negatum est. Sed in hoc id non reprobatur, si vir antè factum occidat, ne adulterium eveniat; Vide *l. 3. n. 391. v. Quandò.*

Qu. 23. An peccent graviter spectatores qui ad comoediam turpem concurrunt pecuniâ, vel plausu?

(a) *Ubi legitur: adsunt quatuor sententiæ, et relatis tribus cum eorum auctoribus, et rationibus, concludit: Quarta sententia communissima, ut ait Croix, et communiter recepta, ut asserunt Salm., cui subscribimus, tenet posse peregrinum dispensari ab episcopo loci non solum in legibus, sed etiam in votis, et juramentis, modò ibi sit animo permanendi per majorem anni partem.*

In primo libro (*col. 251. v. Quæres 2.*) dictum est probabile esse non peccare spectatores secundos, nempe sinè quibus etiam comœdia repræsentaretur. Sed in hoc visum est oppositum: Vide *l. 3. n. 427. v. Nùm autem.*

Qu. 24. An beneficiarius expendens fructus beneficii superfluos ad suam sustentationem in usus profanos, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col. 270. v. Utrùm autem*) probabilior cum *S. Th., Sot. Lugo, Pal. Less. etc.* visa est opinio negativa. Sed in hoc probabiliorẽm diximus oppositam per se loquendo; Vide *l. 3. n. 492.*

Qu. 25. An fur teneatur restituere cum damno graviore, nempe si res non posset mitti ad dominum, nisi expensis maioribus, quàm sit valor rei? In primo libro (*col. 295. litt. B.*) adducta est opinio *Salmanticensium, Soti, Less. Pal. Con. et Bus.* id negantium. Sed in hoc oppositum tenetur, nisi expensæ sint longè majores. Vide *l. 3. n. 598. 697, et 752.*

Qu. 26. An accipiens rem à fure, qui rem furatam cum suis permiscuit, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col. 299. litt. B.*) adducta est opinio negativa *Tamburrini cum Sanch., et aliis.* Sed in hoc omninò reprobatur; Vide *l. 3. n. 612.*

Qu. 27. An beneficiarius omittens officium uno die possit excusari à restitutione, si suppleat in alio? In primo libro (*col. 310. in fine qu. 5.*) relata est opinio affirmativa *Salm. Molfes. Palud. Bonac. etc.* Sed in hoc tenetur negativa; Vide *l. 3. n. 667.*

Qu. 28. An beneficiarius omittens partem officii minorem quàm integræ horæ, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col. 311. qu. 5.*) relata est opinio negativa *Navarri, Tol. et Viva.* Sed in hoc verior visa est opposita; Vide *l. 3. n. 668.*

Qu. 29. An beneficiarius simplex omittens officium teneatur restituere omnes fructus beneficii? In primo libro (*col. 312. qu. 18. v. Quid etc.*) adducta est opinio *Henrici, Metinæ, et Manuelis,* qui dicunt teneri ad restitutionem tantùm tertiæ partis fructuum. Sed in hoc illa reprobatur; Vide *l. 3. num. 673. v. Quid.*

Qu. 30. An licitum sit donum accipere à donante debitis gravato? In primo libro (*col. 327. litt. B.*) relata est opinio affirmativa *Lessii, Mol. Navarri, Laym. etc.* Sed in hoc refutatur; Vide *l. 3. n. 722.*

Qu. 31. An sit necessarium in mutuo ad exigendum interesse, ut moneatur mutuatarius de justo titulo, qui jam adest? In primo libro (*col. 343. lit. E. v. Sed dubitatur.*) delatum est opinioni negativæ *Lessii, Lugonis, Bon. Trull. etc.* Sed in hoc verior est affirmativa; Vide *l. 3. n. 769. v. Sed dubitatur.*

Qu. 32. An mutuator possit retinere lucrum exactum, si aderat justus titulus, sed non monuit de eo mutuatarium, et contraxit bonâ fide? In primo libro (*col. 394. quæst. III.*) adducta est opinio affirmativa (licet tanquàm minùs probabilis) *Lugonis, Dianæ, Sà, et T'anneri.* Sed in hoc refutata est; Vide *l. 3. n. 773.*

Qu. 33. An liceat res pretiosas quamplurimi vendere? In primo libro (*col. 355. litt. D.*) relata est opinio affirmativa *Soti, Tol. Dianæ, T'ann. Val. Reg. etc.* Sed in hoc probabilior visa est contraria. Vide *l. 3. n. 808.*

Qu. 34. An facto monopolio injusto à mercatoribus, liceat aliis eodem pretio merces vendere? In primo libro (*col. 357. lit. G. v. Sed hinc*) relata est opinio affirmativa *Salm. Bon. Trull. Reg. Med. etc.* Sed in hoc omninò melior visa est negativa; Vide *l. 3. num. 817. v. Sed hic. pag. 408.*

Qu. 35. An liceat rem infimo pretio emere ab aliquo nesciente ejus valorem? In primo libro (*col. 357. lit. H. v. Idem.*) amplexata est opinio negativa. Sed in hoc defenditur opposita; Vide *l. 3. num. 819. v. Idem.*

Qu. 36. An liceat Clerico conducere prædia aliena ad saginanda propria animalia, ut postea vendat? In primo libro (*col. 361. v. Quæres.*) dictum est licere si conductio non afferat magnam distractionem à ministerio Sacro. Sed in hoc id non admittitur, quia non caret cupiditate turpis lucri; Vide *l. 3. n. 835. v. An vero.*

Qu. 37. An pereunte re censitâ, pereat census de jure naturali? In primo libro (*col. 366. v. qu. 3.*)

dicta est probabilis sententia negativa cum *Soto*, *Pal. Salm. Covarr. etc.* Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam; Vide *l. 3. num. 847.*

Qu. 38. An cogens cum injuriâ alterum ad ludendum, possit retinere lucratum? In primo libro (*col. 375. litt. D.*) adducta est opinio negativa. Sed in hoc probabilior visa est sententia affirmativa, modò ille qui cogit, non superet coactum in peritiâ ludendi; Vide *l. 3. num. 880.*

Qu. 39. An sit gravis obligatio relinquendi sua bona suis fratribus, et sororibus? In primo libro (*col. 398. litt. A.*) relata est opinio *Salmanticensium*, *Nav. etc.* dicentium non esse, nisi illi extremè indigeant. Sed in hoc diximus omninò tenendum peccare graviter relinquentem bona extraneis, si fratres graviter indigeant; Vide *l. 3. num. 946.*

Qu. 40. An liceat revelare crimen alterius ad vitandum damnum proprium, si notitia criminis vi, aut dolo excipiat? In primo libro (*col. 407. lit. A. v. Sed hic.*) dicta est probabilis opinio affirmativa cum *Salm. Lessio, et P. Nav.* Sed in hoc melior visa est opposita; Vide *l. 3. num. 969. v. Sed hic magna.*

Qu. 41. An qui alteri occultam contumeliam irrogavit, teneatur ad satisfactionem? In primo libro (*col. 410. v. Sed Quær. 1.*) relata est opinio negativa *Laymanni, et Molinæ.* Sed in hoc diximus omninò sequendam affirmativam; Vide *l. 3. num. 985.*

Qu. 42. An lædant jejunium electuaria sumpta in modicâ quantitate ad delectationem? In primo libro (*col. 419. lit. F.*) adducta est opinio negativa cum *Salm. Sylvest., et Abb.* Sed in hoc dictum est contrariam omninò tenendam; Vide *l. 3. num. 1019. Quær. II.*

Qu. 43. An potio chocolatis possit sumi toties quoties in die? In primo libro (*col. 425. v. Orandum.*) dicta est probabilis opinio affirmativa *Patris Viva,* si sumatur ut potus usualis, Sed in hoc talis potio non admittitur, nisi pro uno tantum cyatho in die, ratione consuetudinis; Vide *l. 3. num. 1023. v. secunda in fine.*

Qu. 44. An religiosus expendens cum licentiâ generali Prælati ad usus illicitos, peccet contra pau-

pertatem, et teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col. 450. lit. E. v. 11. quæstio.*) vocata est non improbabilis sententia negativa cum *de Alexandro, Suar. Bann. Lugo etc.* Sed in hoc affirmativa amplexata est; Vide *l. 4. num. 31. et l. 3. num. 873.*

Qu. 45. An patronus debeat præsentare digniores ad beneficium curatum? In primo libro (*col. 469. lit. A. qu. 2.*) dicta est probabilis opinio negativa cum *Palao, Garcia, P. Nav. Rodr. etc.* Sed in hoc dictum est, omninò tenendam affirmativam; Vide *l. 4. num. 97.*

Qu. 46. An episcopus conferens beneficium simplex minùs digno, peccet mortaliter? In primo libro (*col. 291. quær. 2*) delatum est sententiæ negativæ cum *Navar. Sà, Soto, Dicast. Gutt. Dianà etc.* Sed in hoc probabilior dicta affirmativa; Vide *l. 4. n. 93.*

Qu. 47. An episcopus conferens beneficium curatum minùs digno, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col. 292. v. Magis.*) probabilis visa est opinio negativa *Navarri, Henrici, Ledesm. etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l. 4. n. 109.*

Qu. 48. An graviter peccet, et teneatur ad restitutionem, qui recipit beneficium curatum cum animo dubio, vel conditionato suscipiendi Sacerdotium infrà annum? In primo libro (*col. 471. lit. A.*) adducta est opinio negativa *Navarri, Barbosa, Garcia etc.* Item opinio *Salmanticensium*, qui eam admittunt tantùm, si animus est conditionatus. Sed in hoc melior visa est opposita, sive animus sit dubius, sivè conditionatus; Vide *l. 4. n. 114.*

Qu. 49. An pluralitas beneficiorum sit vetita non solùm de jure Canonico, sed etiam naturali? In primo libro (*col. 473. litt. A.*) dicta est probabilis opinio negativa cum *Lugo, Innoc. Fill. Val. Led. etc.* Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam, nisi accedat dispensatio Pontificia, et justa causa; Vide *l. 4. n. 117.*

Qu. 50. An possit sinè peccato gravi permutari officium divinum in aliud notabiliter brevius? In primo libro (*col. 494. litt. A.*) dicta est probabilis opinio affirmativa, excepto Officio Palmarum cum Officio Paschæ, vel Pentecostes, ut tenent *Sylvest.*

Salm. Vill. Diana etc. Sed in hoc non est admissa ut probabilis; Vide *l. 4. n. 161. v. Quær. III.*

Qu. 51. An matutinum possit recitari duabus horis post meridiem? In primo libro (*col. 496. litt. D.*) probabilis dicta est opinio affirmativa cum *Salm. Sanch. Tamb. Molfess. Led. etc.* Sed in hoc dictum est tenendam esse oppositam; Vide *l. 4. n. 174.*

Qu. 52. An peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, nempe si quis uno ictu occidit quatuor homines? In primo libro (*col. 665. v. An autem*) dicta est probabilis opinio negativa cum *Suar. Lugo, Busem. Viva, etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l. 5. n. 45.*

Qu. 53. An confessarius in mortali successivè absolvens plures pœnitentes, unum peccatum committat? (*col. 563. v. 11. Quoad actus*) visa est probabilis opinio affirmativa cum *Salmant. Lugone, Viva, Sporer. etc.* Sed in hoc reprobata est. Vide *lib. 5. n. 50. qu. 6.*

Qu. 54. An citrà infamationem possit quis dissolvere amicitiam alicujus, narrando ejus defectus naturales, ut ipse succedat loco expulsi? In primo libro (*col. 576. lit. A.*) relata est opinio affirmativa *Salmanticensium, Soti, Bonac. Arag. Prado, etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l. 5, n. 72. v. An. citrà.*

Qu. 55. An liceat se inebriare ex consilio medicorum, si inebriatio æstimatur necessaria ad morbum expellendum? In primo libro (*col. 577. v. 2. Non est*) adducta est opinio affirmativa *Bussembai, Sylv. Cajet. Lessii, Salm. etc.* Sed vide quomodò in hoc limitata est, *l. 5. n. 76. qu. 1. (a)*

(a) Valdè DD. laborant in hac quæstione, scribit loco citato, licèt videatur casus vix unquàm accidere posse. Prima sententia affirmat, secunda verò sententia negat. Verumtamen prima sententia satis probabilis, imò probabilior mihi videtur casu quo potatio vini præbeatur ad expellendos sive corrigendos pravos humores; tunc enim privatio rationis per accidens, et indirectè evenit, et ideò licitè permitti potest. Secùs verò dicendum si potatio daretur directè ad ebrietatem, sive ad privationem rationis causandam, hoc enim esset semper intrinsecè malum. Hinc nunquàm licitum est se inebriare ad sensus sopiendos, ne cruciatus sentiantur.

Qu. 56. An liceat se inebriare ad vitandum mortem, quam alter ei minitatur? In primo libro (*col. 578. lit. C.*) dicta est probabilis opinio affirmativa *Lessii, Laym. Bonac., Busemb., etc.* Sed in hoc amplexata est negativa; Vide *l. 5. n. 76. qu. II.*

Qu. 57. An satisfaciat, qui se confitetur tempore Missæ? In primo libro (*col. 210. quær. 2.*) adducta est opinio affirmativa *Palai, Hurtadi, La Croix, Pichler., Gobat., etc.* Modò aliquo modo attendat simul ad missam. Vide *l. 3. n. 314. (a)*

Qu. 58. An liceat aliquid accipere pro sustentatione ingressuri, si monasterium sit opulentum? In primo libro (*col. 130. v. Sed quæritur*) relata est opinio affirmativa *Salm. Nav. Tol. Pal. Sanch. Bon. Sot. etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l. 3. n. 92. v. Secunda.*

Qu. 59. An in Sacramento Baptismi aqua sit infundenda, dùm actu dicitur: *Te baptizo?* In primâ editione (*col. 585. lit. A.*) Affirmatum est. Sed in hâc secundo probatum est sufficere quòd forma profertur, antequàm materia desistatur applicari; Vide *l. 6. n. 9. v. Quæritur.*

Qu. 60. An omnes materiæ et formæ Sacramentorum sint à Christo determinatæ in specie? Negatum est in priori libro (*col. 804. qu. 2.*) Sed in hoc secundo oppositum probabilius visum est, *l. 6. n. 12.*

Qu. 61. An peccet graviter minister conferens Sacramenta in mortali, etiam si ad illud non sit specialiter ordinatus, vel si solemniter non ministret? Negatum est in priori libro (*col. 594. et 595.*) Sed hîc affirmatur, *l. 6. n. 32.*

Qu. 62. An peccet graviter sacerdos ministrans eucharistiam in mortali? In priori libro (*col. 655. v. An autem.*) probabilis dicta est sententia negativa. Sed hîc eam refutamus, *lib. 6. num. 35.*

Qu. 63. An minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? In priori libro (*col. 595. Dub. 5.*) probabilis visa est sententia affirmativa. Sed hîc negativam tenemus, *l. 6. num. 49.*

Qu. 64. An clericus habitatus in vitio turpi, vel alio, volens ascendere ad ordinem Sacrum, possit absolvi ex simplicibus signis extraordinariis, tantum sufficientibus ad Sacramentum pœnitentiæ suscipiendum : In priori libro affirmatum est (*col. 598. Quæres hic 3.*) Sed hîc negatur, nisi valdè extraordinaria signa accedant, quæ probitatem positivam Ordinandi ostendant; Vide *lib. 6. in Dissert. ex num. 63. p. 27.*

Qu. 65. An sacerdotes ordinentur per solam manuum impositionem? In priori libro (*col. 806. lit. F.*) negavimus. Sed hîc affirmativam sententiam probabiliorē censemus, *l. 6. n. 749.*

Qu. 66. An moribundus, qui manè communicavit, possit eâdem die sumere viaticum, adveniente morbo? In priori libro (*col. 668. lit. A.*) probabilem diximus sententiam tam affirmativam, quàm negativam. Sed hîc distinguimus, si morbus sit naturalis, aut violentus, *l. 6. n. 285. Dub. 3.*

Qu. 67. An sacerdos negligens dicere sacrum promissum, parvo stipendio accepto, graviter peccet? In priori libro (*col. 676. lit. C.*) diximus probabilem sententiam negativam. Sed hîc affirmativam tutamur, *l. 6. n. 317. qu. III.*

Qu. 68. An episcopus possit moderari numerum missarum à testatore præscriptarum? In priori libro dictum est posse, si fructus congruentes non percipiantur (*col. 680. lit. F.*) Sed hîc negatur *loc. cit. num. 331. Dub. 1.*

Qu. 69. An liceat privatim celebrare in die Cœnæ Domini. In priori libro adhæsimus sententiæ affirmativæ (*col. 687. lit. E.*) Sed hîc dicimus omnino tenendam negativam *lib. 6. n. 350.*

Qu. 70. An altare amittat consecrationem, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum reliquiis? In primo libro probabile dictum est non amittere, (*col. 693. lit. C.*) Sed hîc *l. 6. n. 369. ad n. 3. Dub. 2.* oppositum tenendum probamus.

Qu. 71. An sufficiant duæ mappæ in altari, vel una duplicata. In priori libro affirmavimus (*col. 697. lit. C.*) Sed hîc contrarium tenendum dicimus, *lib. 6. n. 375.*

Qu. 72. An aqua lotionis corporalium possit projici aliò, quàm in Sacrarium? In priori libro dictum est sufficere, si projiciatur in decentem locum (*col. 699. lit. E.*) Sed hìc contrarium probamus *l. 6. n. 387.*

Qu. 73. An abbates possint consecrare calices pro ecclesiis alienis? In priori libro relata est sententia affirmativa (*col. 699. lit. B. in fine.*) Sed hìc oppositam tenendam dicimus; *l. 6. n. 381.*

Qu. 74. An Pyxis debeat benedici? In priori libro retulimus sententiam negativam (*col. 698. lit. H.*) Sed hìc oppositam probamus, *l. 6. n. 385.*

Qu. 75. Si post sumptionem sacerdos prudenter dubitat vinum fuisse acetum, an rursus consecrare debeat utramque materiam sub conditione? Hìc affirmandum probamus, *lib. 9. num. 206. v. Quoad.* Quidquid dictum sit in priori libro.

Qu. 76. A quo episcopo debeant approbari confessarii? In priori libro (*col. 247. lit. E.*) dictum est probabiliter posse approbari etiam ab episcopo confessarii, aut pœnitentis. Sed hìc *lib. 6. num. 548.* dicimus omninò approbandos ab episcopo loci.

Qu. 77. Doctor consultus à confessario, an teneatur ad sigillum? In priori libro (*col. 776. lit. G.*) diximus probabiliter non teneri. Sed hìc oppositum tuemur, *l. 6. n. 647.*

Qu. 78. An mutus teneatur confiteri scripto? In priori libro probabilis visa est sententia negativa, (*col. 726. lit. b.*) Sed hìc dicimus teneri, si commodè potest; *lib. 6. n. 479. v. qu.*

Qu. 79. An in jubilæo confessio debeat fieri in eâdem hebdomadâ, in quâ perficiuntur opera, ut possit pœnitens absolvi à reservatis? In priori libro adhæsinus opinioni negativæ (*col. 743. lit. A. n. 2.*) Sed hìc oppositam tenemus *lib. 6. num. 537.*

Qu. 80. An qui Jubilæo confessus est invalidè, possit deindè à quolibet absolvi? In priori libro relata est opinio affirmativa (*col. 743. num. 1.*) Sed hìc negativam sustinemus; *lib. 6. n. 537. v. qu. II.*

Qu. 81. An parochus in alienâ Diœcesi possit excipere confessiones alienorum ex licentiâ illorum Parochi? In priori libro affirmavimus; (*col. 746. lit. B.*) Sed hìc negamus, *l. 6. n. 544.*

Qu. 82. An simplex sacerdos possit absolvere moribundum, præsentē confessario approbato? In priori libro (*col. 752. lit. D.*) relata est sententia affirmans, quam hīc rejicimus: *lib. 6. num. 562.*

Qu. 83. An ignorans reservationem casus episcopalis, eam incurrat? In priori libro diximus probabilem sententiam negativam, (*col. 757. lit. A.*). Sed hīc eam reprobamus; *l. 6. n. 581.*

Qu. 84. An absoluti indirectē à peccato reservato in casu necessitatis à non habente facultatem, teneantur postmodum episcopo se præsentare? In priori libro negavimus (*col. 936. v. An autem.*) Sed hīc observa distinctionem allatam, *l. 7. n. 91. (a).*

Qu. 85. An confessarius errans culpabiliter circa valorem Sacramenti, teneatur monere pœnitentem de errore etiam cum gravi suo incommodo? In priori libro probabilem diximus sententiam negativam (*col. 766. lit. I.*) Sed hīc affirmativam tenemus, *lib. 6. num. 619.*

Qu. 86. An possit absolvi à simplici confessario Peregrinus habens casum reservatum in loco confessionis tantum, et non in Patriâ. In libro priori relata est opinio affirmativa; (*col. 758. in fin. v. Quæritur an.*) Sed hīc eam refutamus; *l. 6. n. 588.*

Qu. 87. An qui confessus est superiori, et oblitus fuerit reservati, remaneat ab illo directē absolutus? Hīc probabilius negatur *l. 6. num. 597.* Quidquid in priori libro dictum sit.

Qu. 88. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum patrimonio donato, sed datâ antapochâ, vel fide de reddendo illo donanti? In priori libro, dicta est probabilis opinio negativa, (*col. 829. Dub. 2.*) Sed hīc *lib. 6. num. 822.* observa distinctionem te-

(a) *Scribens* : Si peccatum sit absolutum in articulo, sive periculo mortis, tunc nulla remanet obligatio se præsentandi ad superiorem, quia tunc verè directē peccatum fuit absolutum, cum eo casu cesset omnis reservatio. Secus verò, si peccatum verè est absolutum ab inferiore propter aliquod impedimentum adeundi superiorem extra mortis articulum, quia tunc nullus inferior potest directē absolvere à reservatis, sed tantum indirectē. Unde pœnitens, ut postea directē à superiore absolvatur, omnino cum convalescit, tenetur eum adire.

nendam, nempè si donans habuerit veram, vel ne voluntatem donandi.

Qu. 89. Si quis post contracta Sponsalia cum unâ, ducat aliam, an hâc defunctâ, teneatur ducere primam? In priori libro dictum est probabiliter non teneri (*col. 845. lit. 1.*) Sed hîc contrarium sustinetur *lib. 6. num. 875. v. Quæritur.*

Qu. 90. An si quis fictè contraxit Matrimonium, ad illud revalidandum sufficiat, quòd ipse solus apponat consensum? Hîc *lib. 6. num. 1114.* sententia affirmativa verior dicitur; quamvis in priori libro (*col. 899. v. Hinc infertur*) non fuerit admissa.

Qu. 91. An sit nulla dispensatio super impedimento inter propinquos, si taceatur copula inter ipsos præhabita? In priori libro opinio negativa probabilis visa est: (*col. 904 v. Quær. 3.*) Sed hîc *lib. 6. num. 1134.* omninò rejicitur, etiamsi copula non fuerit habita ad faciliùs obtinendam dispensationem.

Qu. 92. An simplex sacerdos possit absolvere à venialibus, et ab excommunicatione minori? In priori libro (*col. 746. lit. A., et col. 928. v. Certum*) opinio affirmativa, licèt non fuerit admissa, non tamen omninò rejecta est. Sed hîc *lib. 7. num. 71.* omninò rejicitur ob decretum Innoc. XI.

Qu. 93. An absolutus ab episcopo in necessitate à casu Papali propter impedimentum temporale, excusetur ab adeundo Romam, si parti jam satisfecerit? In priori libro dictum est probabiliter excusari, (*col. 933. qu. III. in fin.*) Sed hîc omninò teneri dicimus, *lib. 7. num. 87.*

Qu. 94. An habens casum Papalem publicum, si punitus fuerit ab aliquo episcopo, possit absolvi ab alio? In priori libro opinio affirmativa probabilis visa est (*col. 930. v. Hinc, infra Dub. 1.*) Sed hîc contrariam veriore dicimus, *l. 7. n. 77.*

Qu. 95. An episcopi possint absolvere à Papalibus occultis extrà confessionem? In priori libro relata est opinio affirmativa. (*col. 942. ad num. 8.*) Sed hîc *l. 6. num. 593 v. Eandem* illam refutamus ex declar. Gregorii XIII.

Qu. 96. An liceat rescribere ad excommunicatum: In priori libro dictum est probabiliter licere (*col. 964. lit. F.*) Sed hîc negamus *l. 7. num. 193.* An autem liceat excommunicatum resalutare? In priori libro (*col. 965. Dub. II.*) opinionem affirmativam diximus absolutè probabilem: Sed hîc *d. n. 193.* oppositam censemus probabiliorem, licèt primam non damnemus.

Qu. 97. An Duellum possit acceptari, ne incurratur magna et certa jactura bonorum? Quidquid dictum sit cum *Salmantic.* in priori libro (*col. 970. lit. A. Not. I.*) hodiè hæc opinio damnata est à Bened. XIV. Vide tom. 1. *lib. 3. num. 400. Prop. IV.*

Qu. 98. An parentes possint cogere puellam ad ingressum in monasterium causâ educationis? In priori libro (*col. 983. in princip.*) probabilis dicta est opinio affirmativa. Sed hîc *l. 7. n. 212.* opposita absolutè probabilior visa est, nisi puella sit in periculo incontinentiæ:

Qu. 99. An incurrat irregularitatem ratione bigamiæ, qui contrahit duo Matrimonia nulla, vel qui fictè secundum matrimonium init ad copulam extorquendam? Hîc dicimus affirmandum, *l. 7. n. 446. et 447,* quidquid in priori libro dictum fuerit.

Adduntur aliæ recentes retractationes opinionum, quæ in præcedenti editione recensebantur.

QUÆR. I. Si quis probabiliter judicet implevisse votum, Horas Canonicas, sivè pœnitentiam, an teneatur eam satisfacere, si adhuc probabile sit, vel dubium non implevisse? Negant plures auctores. *l. 1. num. 76.* Sed oppositum est tenendum, quia possidet obligatio jam contracta, donec certè non fuerit impleta.

Quær. II. An declarationes S. C. Cardinalium vim legis habeant? Plures AA. negant, nisi editæ sint, non solùm consulto Pontifice, sed etiam mandante, ut ipsæ solemniter per totam Ecclesiam promulgentur, *lib. I. n. 106. vers. Quær. 2.* Addendum tamen est, quòd hujusmodi declarationes, quæ jam in Ec-

clesiâ universaliter divulgatæ, et facto sic promulgatæ fuerint usu plurium annorum, vel relatione auctorum communiter ipsas referentium, hæc satis omnes fideles obstringunt.

Quær. III. An episcopus dispensare possit in Statutis Canonicis, in quibus dispensatio reservata non sit? Visa fuit prius satis probabilis sententia affirmativa cum *Soto*, *Covarr.*, *Castropal.*, *Bonac.*, et *S. Antonin.* Sed re melius perpensâ videtur negativa omninò tenenda ex *Clement. 2. de Elect.* ubi: *Lex superioris per inferiorem tolli non potest.* Cui congruit *e. Dilectus de Temp. Ordin.*

Quær. IV. An Delegatus *Principis*, vel Delegatus *ad universitatem causarum*, possit subdelegare? Affirmatur *l. 1. n. 193.* Sed hoc est limitandum juxta id, quod dicitur *lib. 6. num. 559.*, nempè hoc intelligi, cùm delegatio facta est tanquàm per officium, aut cùm delegatur alicui jurisdictio, uti privilegium perpetuò suo officio, sivè dignitati annexum.

Quær. V. An cesset lex, cessante fine legis in particulari? Allata est sententia, quæ id probabile vocat, hancque tenent *Salm. et Viva* cum *Cajet. Sylvest.*, *Panorm.*, *Valent.*, *Sà*, *Carden.*, *Navar.*, *Abbate*, *Comit.*, et aliis *lib. 1. num. 199.* Sed hìc advertendum, quòd hæc opinio vix unquàm in praxi probabilis erit; quia vix unquàm eveniet, quòd in particulari o[mn]ne hallucinationis periculum esset.

Quær. VI. Si quis ex intentione furandi centum aureos, surripiat eos centenis vicibus moraliter interruptis, an tunc centum peccata perpetret? *l. 5. n. 44.* dictum fuit probabile esse unum furtum, sivè unum peccatum committi. Sed melius re perpensâ, dicendum hujusmodi furta esse centum distincta peccata mortalia, cùm unumquodque furtum distinctam malitiam in se continet.

Quær. VII. Actus caritatis ergà Deum eliciendus est saltem semel in mense, ut dicitur *l. 2. num. 8.* Addendum est, quòd eodem modo, nempè semel saltem in mense, tenemur pariter elicere actum caritatis ergà proximum; alioquin difficulter hoc præceptum caritatis ergà proximum observare valebimus.

Quær. VIII. Dictum est *l. 3. num. 244.* non videri

improbabile cum *Less.*, *Salm.*, *Bon.* etc. quòd ab ipso vovente possit commutari votum in æquale. Sed dicendum cum *S. Th. Caj.*, *Suar.*, et aliis esse multùm probabilius, quòd non possit; quia Deus potiùs vult rem promissam, quàm aliam.

Quær. IX. Dicunt plures DD. apud *Bus. l. 3. n. 381.* licere viro honorato occidere aggressorem conantem alapam ei impingere. Sed ibi addendum id, quod sapienter docet *Sylvius: Etiam si honor sit bonum præstantius, quàm divitiæ, aut nullum, aut rarissimum arbitramur esse casum, quo pro defensione solius honoris licet aggressorem interficere. In 2. 2. q. 64. art. 7. q. 9.*

Quær. X. An beneficiarii expendentes redditus beneficii superfluos in usus profanos, teneantur ad restitutionem? *l. 3. n. 492.* exposita fuit sententia affirmativa tanquàm valdè probabilior: sed peractâ meliori consideratione, sententia negativa videtur non minùs probabilis in praxi, signanter ob auctoritatem et rationem *D. Th. in 2. 2. q. 185. art. 7. Vide cit. num. 492.*

Quær. XI. Si quis furatus sit rem, cujus dominus est incertus, cui restituere debet? *l. 3. num. 589.* dictum est restitutionem faciendam esse pauperibus, aut Locis Piis cujuscumque loci. Sed huic plures addendæ sunt limitationes, quas loco citato, vel paulò pòst invenies. (a)

(a) Lib. 3. tract. 5. de septimo præc. decal. cap. 2. de restitutione dub. 5. num. 590. quær. I. Quomodò facienda restitutio, si dominus rei est incertus? Distinguendum, et videndum an res accepta sit bonâ vel malâ fide. Si malâ fide, tunc iterùm distinguendum est: Vel dominus incertus rei est ignotus tantùm in particulari, prout si sciretur rem spectare ad aliquem ex tribus vel quatuor hominibus loci, sed ignoretur, ad quem peculiariter spectet; tunc nequit restitutio fieri pauperibus; sed res dividenda est inter eos, quos inter defraudatus existit; ità *Sylvius*, *Lessius*, *Palaeus*, *Mol.*, *Cajet.*, *P. Nav.* etc. Vel autem dominus est ignotus in generali, ità ut nequeat discerni inter loci habitatores, ad quem, vel quos res pertineat; et tunc restitutio fieri debet pauperibus, ut habetur in cap. *Cùm tu*, de *usuris*, ubi præcipitur usurariis restitutionem facere dominis, vel eorum hæredibus, vel his

Quær. XII. Utrùm si crimen aliquod est publicum in quodam loco, possit sinè culpâ, saltem gravi, manifestari in alio, ubi illud est adhuc occultum? Dictum fuit *l. 1. num. 86. cum Lug., Cajet., Nav., Salm., etc.* communissimè contrà alios, sententiam affirmativam esse valdè probabilem. Sed vide *l. 3. n. 979.* ubi nunc sententia limitatur tantùm pro delictis illis, quæ delinquentem aliis perniciosum efficiunt.

Quær. XIII. An in die jejunii notabiliter antevertens sinè justâ causâ horam meridianam, graviter peccet? *l. 3. n. 1016.* dictum fuit cum *Lessio, Tol., Bonac., Laym., Salm., Castrop., etc.* probabiliorē esse negativam sententiam. Sed re meliùs ad trutinam revocatâ, dicimus cum *Azor., Sanch., Nav., Sylvest.* affirmativam omninò tenendam.

Quær. XIV. An episcopus possit lites transigere super bona Ecclesiæ vertentes? *l. 4. num. 187. vers. Circa etc.* dictum est non posse. Sed hoc intelligendum tantùm, quandò Ecclesia ob transactionem deberet aliquid de rebus possessis cedere; Secus si nihil cederet de possessis.

Quær. XV. Si votum sit certè emissum, sed tantùm probabiliter impletum, utrùm vovens teneatur

non superstitibus, pauperibus. Sufficit autem quòd restitutio fiat pauperibus cujuscumque loci. Sufficit etiam quòd fiat locis piis, ut communiter docent *Les., Nav., Salm., Croix, Bonac., Azor., Mol., Vasq., Fill. etc.* Id tamen locum habet, modò adhibita sit debita diligentia, ut proprii domini invenirentur; nam si antè diligentiam adhibitam fieret restitutio pauperibus, et deindè domini comparerent, utique damnum ipsis resarciendum esset; præterea id locum habet, cum defraudati pauciores sunt, nempe tres, vel quatuor. Ità ut si restitutio fiat quibuscumque illius loci indiscriminatim, res verosimiliter non perveniet in manus proprii domini; et ideò restitutio tunc fieri potest pauperibus cujuscumque loci, ut communiter tenent *Sylvest., Bonac., Salm., cum Soto, Rebel., et Tapia,* et quamvis *Sylvius* dicat congruentius esse, ut eo casu restitutio fiat pauperibus illius loci, ubi furtum patratum est, addit tamen id non esse necessarium. Si autem plures et varii domini incerti alicujus communitatis damno affecti fuerint, tunc omninò restitutio facienda est pauperibus ejusdem communitatis læsæ.

omninò votum implere? Negant plures AA., nempe *Lug.*, *Ronc.*, *Salmant.*, cum *Laym. etc.* Sed censeo cum *Conc.*, *Antoine*, *etc.* votum implendum esse; cum enim votum est certum, possidet obligatio implendi votum.

Quær. XVI. An teneatur Pœnitens confiteri mortale peccatum certè commissum, si tantum probabiliter reputet illud confessum fuisse? Negant *Suar.*, *Lug.*, *Salm.*, et alii. Sed dico cum *Concinâ et aliis* eum teneri peccatum illud clavibus subijcere, cum dubia sit confessio, et certa sit confessionis obligatio. Sed vide quod dicitur *lib. 6. de Pœnit. num. 477.*

Quær. XVII. An liceat conferre Sacramentum sub conditione, absquè quòd conditio ore exprimatur? *lib. 6. num. 29. in fin.* affirmatum est cum *Tourn.*, *Roncagl.*, *Castropal.* et aliis communissimè. Sed quia non desunt auctores aliqui, ut *Gonet*, *Juenin*, *Contents.*, *Serry*, *etc.*, qui tenent (licet parùm probabiliter) valorem Sacramenti non pendere ab intentione ministri, sed tantum ab ipsâ collatione Sacramenti seriò peractâ, tutius est conditionem etiam verbis exprimere.

Quær. XVIII. An teneatur quis confiteri peccatum mortale certè commissum, si postea sit in dubio, an illud fuerit vel ne confessus? *lib. 9. num. 477.* dictum fuit non teneri, si credat probabiliter peccatum confessario jam exposuisse. Sed nunc teneri dicimus, quia sicut certa fuit obligatio confitendi, ita certa debet esse confessio, vide tamen *cit. n. 477.*

Quær. XIX. An sacerdos ab Ecclesiâ abscissus, uti si esset hæreticus, schismaticus aut excommunicatus vitandus, possit absolvere eos, qui sunt in periculo mortis, si alius desit? *lib. 6. num. 560. Quær. I.* probata fuit sententia negativa. Sed nunc probamus contrariam cum *Sylvio*, *Collet*, *Sylvestro*, *Cano*, *etc.*

Quær. XX. An si pœnitens confessus sit superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deindè à quolibet confessario de illo absolvi? *lib. 6. n. 597.* probavimus sententiam negativam. Sed nunc ex auctoritate *Pontas*, *Collet*, et signanter *Sylvii*, qui affirmativam cum *Sylvestr.*, *Navar.*, *Adrian.*, *Angel.*, *Covar.*, et pluribus aliis pro certâ habet, eam reprobare non possumus.

Quær. XXI. An inhabilitas ad celebrandum quam incurrunt confessarii sollicitantes, incurratur antè sententiam? *l. 6. n. 705.* affirmatur. Sed nunc vide id, quod dicitur in hâc editione *num. citato (a)*.

Quær. XXII. An episcopi possint absolvere ab excommunicatione eos qui tentaverunt extrahere delinquentes ab Ecclesiâ? *lib. 1. Append. 11. num. XXVIII.* affirmatum est; Sed nunc oppositum tenendum cum *Fagnano*, qui id probat; vide *loc. cit.*

Quær. XXIII. In praxi confessarii, posita post librum VII. dicitur *Cap ult. num. 287.* Episcopis, eorumque delegatis concessa esse facultas impertiendi indulgentiam plenariam infirmis eam petentibus in articulo mortis; addendum ad hoc requiri, quòd episcopi hanc facultatem à Pontifice regnante expostulent, et obtineant.

Quær. XXIV. In eâdem Praxi *num. 98.* dicitur ex rubricâ illicitum esse in missâ adhibere vinum, quod *incipit acescere*, adverte id quod additum est in examine ordinandorum *num. 98. (b)*.

(a) In præcedenti editione hujus operis affirmavi, eo quòd pœnæ privativæ, quæ important inhabilitationem ad aliquod jus acquirendum, vel cessationem à quodam jure jam acquisito utendo, ut communiter DD. docent, ordinariè antè sententiam incurruntur. Attamen quidam probus religiosus, cum hæc legisset apud meum opus, scripsit mihi è Româ, quòd duo theologi S. C. Inquisitionis Romanæ oppositum sentiebant, nempe requiri sententiam ad præfatam pœnam incurrendam. Sub initio ratio opinionis hujus mihi non occurrebat; sed postea re seduliùs perpensâ, in hoc eodem meo opere n. 248. observavi, quòd *Suarez, Bonac., Salm., cum Tapiâ, Vasq., Montesin. etc.* locis ibi cit. (quibus recenter consentit *Eusebius Amort. l. R. num. 148.*) dicunt sententiam declaratoriam benè requiri etiam quoad pœnas privativas, sive inhabilitantes, casu quo reus non possit exequi pœnam sinè propriâ infamiâ, prout ordinariè in nostro casu eveniret, si Sacerdos sollicitans deberet per longum tempus se abstinere à celebrando. Dico *per longum tempus*; nam si de brevi super dictam inhabilitationem posset impetrare dispensationem, et interim sinè sua infamia celebrationem intermittere, tenetur ab ea abstinere.

(b) *Ubi legitur*: Vinum autem cum alio liquore, et si modico mixtum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum, sed graviter illicita,

Quær. XXV. In eâdem Praxi *Append. III. num. 122.* dicitur, dubium esse an sit probabilis opinio, quòd celebrare sinè Cruce, non sit mortale. Sed re maturiùs perpensâ, nunc satis probabilis mihi videtur, cùm inter doctores sit communis, nec certum habetur fundamentum in oppositum.

Quær. XXVI. An Calix si denuò inauretur, denuò sit consecrandus? *tom. 2. l. VI. tract. III. de Euch. cap. 3. dub. 2.* probabilis censui negandùm cum *Laym., Lugo, etc.* Sed re meliùs perpensâ, nunc puto cum *Ferrari, Suar. etc.* probabilis iterùm Calicem esse consecrandum; vide adnotationem ultimo loco adjunctam in loco citato (a).

ut dicitur in rubricâ; ubi idem docetur de vino, quod cœperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulùm acre. Dicunt tamen la *Croix., Gobatus, et Sporer*, quòd deficiente alio vino, licet uti vino tantùm parùm acescente. Ait enim Card. Lambertinus Notif. 77. n. 2., quòd præfata rubrica deducta est ex doctrinâ S. Thomæ 3. parte, quæst. 74. Art. 5. ad 2. qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, *posse tamen de vino acescenti, quod est in viâ ad corruptionem, licet peccet conficiens.* Undè rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniæ, sed tantùm illos qui jam proximè incipiunt constituere vinum acescens vulgò dictum, *vino colla punta*, sive, *andato allo spunto.*

(a) Ubi dub. 4. num. 370. dubitatur 2. scribit *calices denuò inauratos esse denuò consecrandos propter scilicet praxim Ecclesiæ, et receptam consuetudinem*; tunc subdit: casu autem quo per longum usum inauratio deperdatur, puto probabilis dicendum cum *Sylvio et Ferraris* non requiri novam consecrationem ad celebrandum cum hujusmodi Calice; quia tunc viget ratio, quòd Calix semel consecratus, totus deindè per modum unius consecratus remanet. Cùm verò nova sit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quòd non est consecratum, immediate sanguinem tangens.

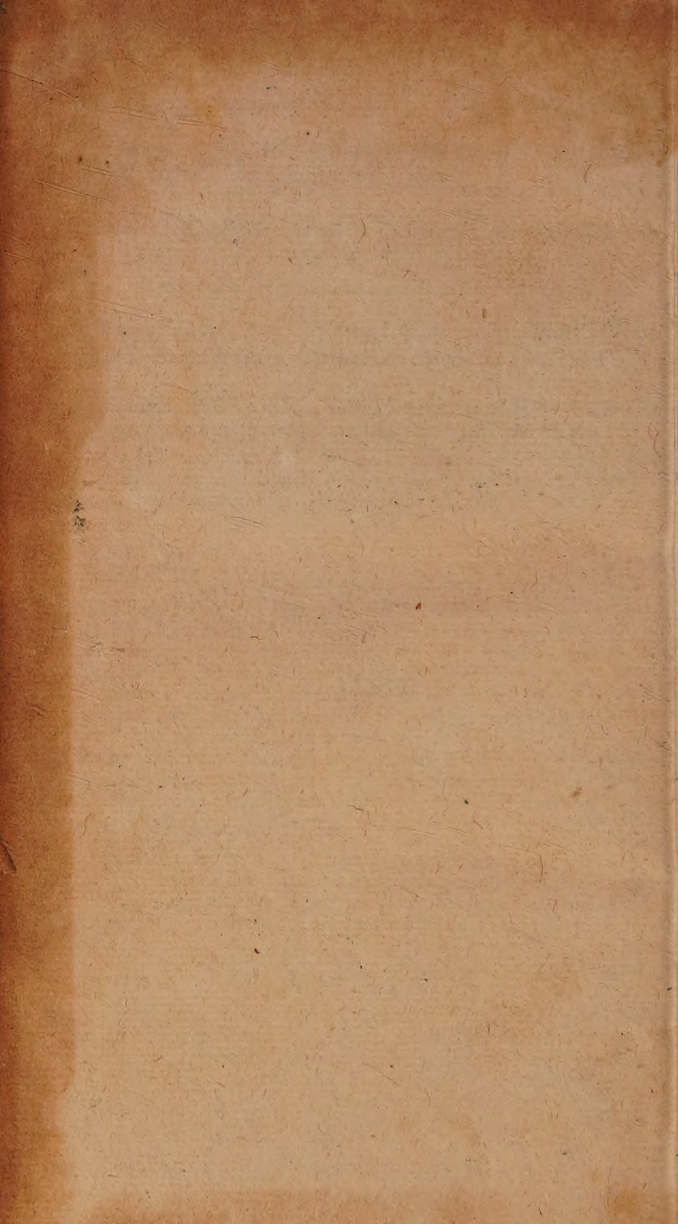
Imprimatur, si videbitur Reverendissimo Patri
Sacri Palatii Apostolici Magistro.

*Benedictus Fenaja Patriarch. Constantinopolit.
Vices gerens.*

Imprimatur Fr. Thomas Vincentius Pani, Ord.
Præd. Sacri Palatii Apostolici Magister.

Romæ, MDCCCVI, apud Lazarinum Rev. Cameræ
apostolicæ typographum, *Superiorum permissu.*

FINIS.

239.02

5044

L627

1824

V. 3

LIGUORI, ALPHONSUS

AUTHOR

Homo Apostolicus

TITLE

Vol. III

DATE
LOANED

BORROWER'S NAME

ROOM
NUMBER

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY
BERKELEY CA 94709

5044

